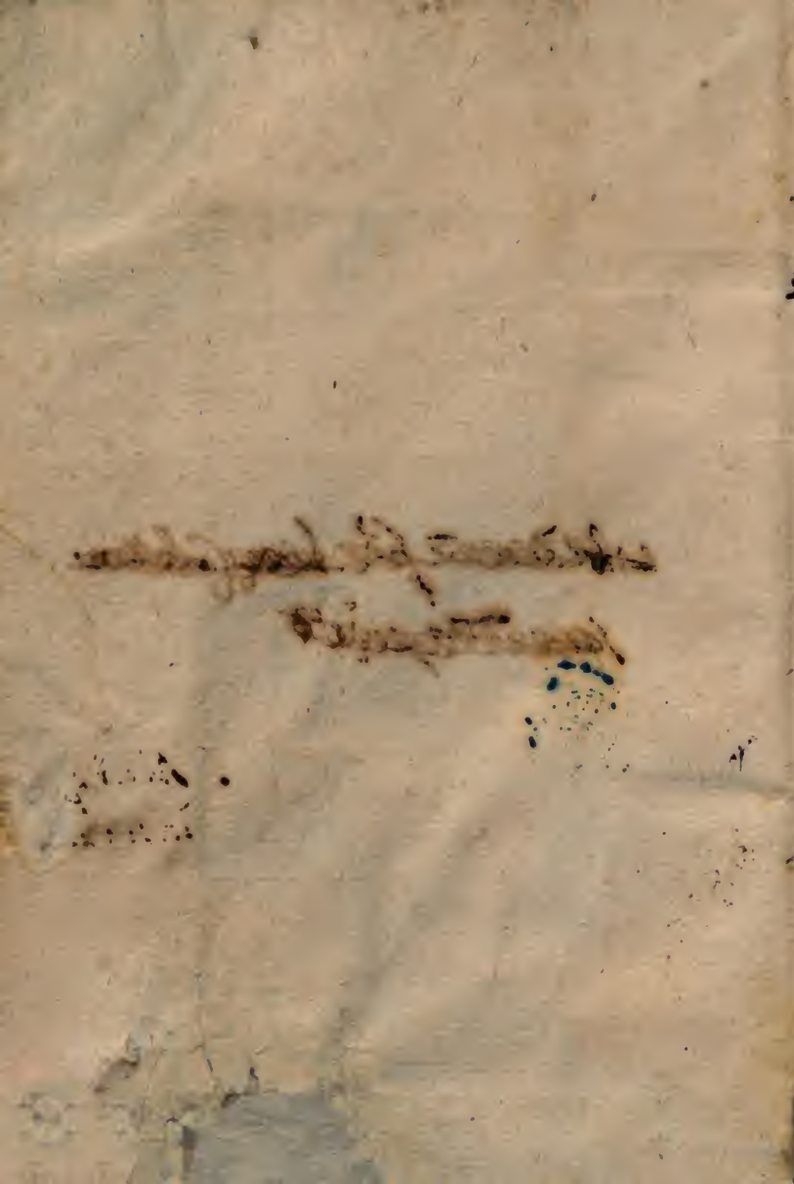
PRACTICA CRIMINALIS CANONICA, SEU BREUIS METHODUS CRIMINALITER...

Francesco Pitigiani

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
13
2 H
15

PRACTICA
Criminalis Canonica,
SEV BREVIS METHODVS
Criminaliter procedendi

Inter Regulares: cum formula procedendi.

Auctore
F. FRANCISCO ARRETINO
Ordinis Minorum de Obseruantia
Sacræ Theol. Lectore generali.

S. Mariæ de scala

FLORENTIÆ, M. DC. XVII.
APVD IVNCTAS.
Superiorum Permi

PRACTICA
Criminalis Canonica,
SEU BREVIS METHODUS
Criminaliter procedendi
Inter Regulares cum formula procedendi.

Auctore
F. FRANCISCO ARRETINO
Ordinis Minorum de Obseruantia
Sacræ Theol. Lectore generali.

FLORENTIÆ, M.DC.[illegible]
APVD [illegible]
Superiorum licentia.

Reuerendiſsimo Patri F. ARCHANGELO A MESSANA

Totius Ordinis Min. Generali Miniſtro.

Frater Franciſcus Arretinus.

S. P. D.

SAEPE numero, multumque admirari ſoleo (Reuerendiſsime Pater) ex minoritana obſeruantium familia; in qua prope infiniti ſingulari, præſtantique ingenio viri, non in Philoſophia ſolum ſed, etiam in Theologia, & iure Ciuili, Pontificioq; excellentiſſimi euaſerunt, neminem in hanc diē extitiſse (quem viderim) qui de modo criminaliter procedendi methodum aliquam, pro iudicijs ferendis diſseruerit; Præſertim cum in Generali congregatione Romana anno Domini 1603. celebrata, hoc ſancitum, atque decretum fuerit, totique noſtræ Ciſmontanæ Familiæ executioni demandari promiſsum.

Et eo maxime admirari finem haud facio ; quod videamus in dies, innumerabiles ferè errores in iudicijs ferendis, & in processuum formationibus a Prælatis nostris admitti; & iam ad id tempus deuenerimus, in quo non amplius de plano, prout antiquitus, fieri solebat, nobis procedendum sit, sed iuxta iuris ordinem, solis apicibus iuris, & rimulis dumtaxat omissis; quoniam sæpe sæpius, fratres, a iudicijs, atque sententijs appellent, & ad Illustrissimum Cardinalem Protectorem, & ad Illustrissimam DD. Card. Congregationem super regulares, quibus Processus haud rite confectos, cum non modico Religionis dedecore, exhiberé cogamur.

Nec maiores nostros in hoc ipso culpare intendo, quibus circa maiora, subtilioraque opera occupatis, satis visum est, hunc laborem ad posteriores reijcere, quàm illa ipsa opera, ad quæ magis intenti erant posthabere; maxime cum ex ipso irrefragabili nostro Doctore Alexandro Alense. 3. P. summæ in tractatu de Iudicijs, & ex Angelo, Syluest. alijsque summistis hanc doctrinam posse faciliter colligi, existimauerint. Quam si partes adhuc superstites doctrina, & sapientia præditi scripsissent, illustriorem profecto, excellentioremque hanc methodū nunc haberemus; quam quæ vulgo circumferuntur. Nam quis

Admodū Illuſtri, ac Reuerendiſsimo Patre Fratre Franciſco a Soſa, nunc Canarienſi Archiepiſcopo, & olim totius Seraphicæ Religionis Generali Miniſtro in omni parte Phyloſophiæ præſtantior; qui hunc laborem ſuſcipere iam decreuerat? Quis admodum R. P. F. Ioſeph Siracuſano Theologo egregio, & in ſcientia ſacrorum Canonum Anteſignano, acutior, & locupletior, vt alios omittam? Qui, & doctius, & luculentius, hunc, quem ſumpſimus laborem, perficere potuiſſent.

Cęterum ſiue illi hanc Praxim ideo non ſcripſerunt, quia alia opera perſequi maluerunt, ſiuę alia cauſa eos retinuerit, Placuit peculiari libello ipſam aggredi, vniuerſis dubitationibus, quas ad rem facere arbitrati ſumus in vnum coactis, vt in promptu ſit vnicuique Iudici Regulari, quæ in ferendis Iudicijs neceſſario ſeruanda ſunt, atque ea velut in quodam ſpeculo illico proſpicere queant.

Hunc ergo tractatulum; In quo, quando Iudicibus ſit procedendum, Quomodo ſit procedendum, & formula procedendi, breui quadam methodo, ſed ni fallor omnia neceſſaria complectente docetur, Prælo mandari curaui.

Satis mihi videor Reuerendiſsime Pater cauſas ſuſcepti operis explicaſſe. Quocirca ne longiori

giori epiſtola detineam P. tuam Reuerendiſsimã poſtremo libellum noſtrum, qualiſcumque eſt tibi, dicamus, Qui totius Franciſcanæ Familiæ ſapienter, prudenterque habenas moderaris Quiq; nos ſemper vnicè dilexiſti. Rogamuſq; vt ipſum, quæ tua eſt humanitas, ſerena fronte accipias, quem ſi Paternitati tuæ Reuerendiſsimæ gratum fuiſse intellexero, ampliſsimum fructum ex labore meo conſecutum me putabo. Vale ex Cęnobio noſtro Sancti Patris noſtri Franciſci apud Auguſtam Ciuitatem Peruſij die 7. Decembris 1608.

Con-

Consilium Auctoris.

CVM ad bonum Regularis Reip. regimen inter alia, valde sit iustitiæ punitiuę administratio necessaria, facileq; contingere possit Iudices interdum in corrigendis, puniendisq; criminibus iuris ordine non seruato, vel excedere, vel deficere, prout experientia rerum omnium magistra nos docet in dies. Ideo visum est mihi ex peritorum doctrina methodum quandam pro iudicijs faciendis colligere. In qua tria pertractanda esse censui. Primum. Quando sit procedendum. Secundum. Quomodo sit procedendum. Tertium. Formula procedendi. Sed primum videndum est, quis nam sit legitimus Regulariũ Iudex.

Quis sit Iudex, & quæ eius facultas in puniendis Fratrum criminibus. Cap. I.

VLTA quidem dicenda essent, & de Iudicio, & Iudice, & maxime, quæ ad ipsius Iudicis integritatem attinẽt; sed illa consulto omittenda duxi; Tum quia ea facile videri possunt apud Doctores de illis scribentes maxime

S. Antonin. *res de illis scribentes maxime apud D. Antoninum. 3. P. tit. 9. c. 1. Tum quia breuitati quantum possum studens, ea tantũ, quæ necessaria fore existimaui pro huius tractatus cõplemento, volui in mediũ afferre.*

Quod attinet ad Iudicem, hoc solum duxi in præsentiarum declaratione dignum & necessarium, quod Iudex in duplici cõsideratur differentia, ordinaria scilicet, & delegata. Quoniam alius est Iudex ordinarius, & alius delegatus; sicut etiam, & iurisdictio, est in duplici differẽtia, ordinaria videlicet, & delegata. Quis sit ordinarius Iudex tradunt scribentes maxime Inno. & Host. in c. Cum ab Ecclesiarum extra de offi. Iud. ord. quos refert, & sequitur D. Anton. 3. p. tit. 9. c. 5. §. 1. & Syluest. in summa in ver. Iudex. Et dicitur ille, qui est ab vniuersitate electus, & a superiore confirmatus. Vnde & Rector cuiuslibet vniuersitatis, dicitur ordinarius. Vel vt alij definiunt, est is, qui habet vniuersitatem causarum, vt per eumdem Syluest. in verbo Hæreticus 2. num. 2. Delegatus autem dicitur ille, cui ab ordinario causa cognoscenda, & decidenda committitur. vt per totum tit. extra de offi. & potest. Iud. deleg.

Iudex est duplex ordinarius, & delegatus.

Inno. Host.

D. Anton. Syluest.

Iudices ordinarij qui *Quo circa apud nos Minores Obseruantes. Iudex ordinarius est primo Reuerendissi-*

dissi-

dissimus Pater Generalis, & Commissarius itē Generalis. Secundo omnes Ministri Prouinciales. Tertio omnes Guardiani; quia & ipsi eliguntur in capitulis prouincialibus a Ministro prouinciali, & Definitoribus, atque de hoc dubitandum est minime: quoniam & ipsi appellantur prælati, & sunt in dignitate constituti, secundum Geminianus in C. nullus de elect. in 6. post Glossam, quem refert Syluest. in verbo Delegatus, nume. 3. Quarto Ordinarij sunt Commissarij Generalis, & Commissarij Prouincialis, qui succedunt in locum Patris Generalis, & Patrum Prouincialium, in officio decedentium: quoniam isti proprie non delegātur, sed sunt sic instituti per constitutiones nostras in Capitulo Generali editas atque ita dici debent ab vniuersitate electi. Quinto Præses loci electus in capitulo; quia est loco Guardiani. Item Capitulum Generale, & Capitula Prouincialia, toto illo tempore, quo celebrantur, habent iurisdictionem ordinariam; quoniam si ipsa, eam alijs concedunt, necessarium est, vt illam prius habeant.

sint apud minores obseruantes.

Geminian.

Syluester.

Delegatus autem est quilibet Commissarius constitutus a Reuerendiss. Patre Generali, item omnes Commissarij constituti a PP. Prouincialibus, Item omnes

Iudices delegati, qui sint.

Vicarij

Vicarij locales, vbi sunt Guardiani. Et licet adsit communis Regula, quod delegatus nõ potest subdelegare, nisi impeditus infirmitate, vel alia iusta causa, vt per Syluest. in dicto verbo Delegatus, n. 12. vers. 3. Fallit tamẽ in eo, qui est delegatus ad vniuersitatem causarũ alicuius Castri, Villæ, aut Ecclesiæ: quia tunc potest vnã causam subdelegare, vt notat Glossa in c. cũ causã extra de Apell. l. cum Prætor, §. 1. ff. de Iudicijs, & tradit Syl. loco supra proxime alle.

Syluest.

Delegatus ad vniuersitatem causarum potest subdelegare.

Glossa.

Et idcirco Commissarius P. Generalis missus ad visitandam aliquam prouinciã, Cõmissarius Prouincialis relictus ad regimen Prouinciæ propter absentiam Prouincialis, poterunt subdelegare aliquã causã: quoniam dicũtur delegati ad vniuersitatẽ causarũ. Et idẽ iudicio meo, dici deberet de Cõmissario misso ad visitandũ aliquod Cœnobium: quia dicitur delegatus ad vniuersitatem causarum illius Cœnobij. Existimarem pariter, quod Commissarius Generalis, & Commissarius Prouincialis possent mittere subdelegatum ad visitandum vnum conuentũ: quia licet possint esse quã plures causæ in illo conuentu, nihilominus ex parte illius P. Cõmissarij, dici potest vna tantum causa delegata. Non possent tamẽ prædicti Commissarij subdelegare vniuersitatem causarum sibi delegatarum: atque ita

ita non possent instituere aliũ subcõmissariũ, nisi id specialiter eis concessum fuisset, ab ipso R. P. Generali, & ipsis PP. Prou.

Vicarij autem Guardianorum de iure delegare non possunt, verumtamen secũdũ vsum, & cõsuetudinem Religionis, quando Guardiani sunt absentes subdelegare, & committere vices suas alicui Fratri; qui dicitur subuicarius, quando contingit eos exire de conuentu, vel impediti sunt in firmitate, vel aliqua iusta causa, ne conuentus maneat sine Rectore, et Vicario domus. Nam communi iudicio omnes Doctores consentiunt, quod in hac ipsa re plurimum sit tribuendum consuetudini, vt etiam habetur a Specul. in tit. de offi. Iud. ord.

Vicarij locales de iure delegare nõ possunt cęterum de consuetud.

Speculator

Et licet de iure causæ criminales meri, & mixti imperij delegari non possint, vt scribentes in l. 1. ff. de offi. eius cui mandata est Iurisd. vbi Dec. nu. 28. & Curt. Iun. n. 21. inquiunt hanc esse cõmunem opinionẽ; attamen hodie, ex generali cõsuetudine indistincte omnes causæ meri, & mixti imperij delegantur, vt tradit Iulius Clarus in sua pract. crim. q. 41. in princ. Vtrũ autem delegatus Principis ad vnam causam, possit eã alteri subdelegare, dubia est questio: Quia ad sũt doctores attestãtes vtrãq; partem esse communẽ, vt late per eumdem Clarum loco praallegato vers. in delegato autem.

Causæ criminales meri, & mixti imperij sub delegari possunt.

Decius

Curtius.

Iul. Clar.

autẽ. Qui tandẽ concludit, quod in Ducatu Mediolan. talis delegatus non subdelegat: quia Princeps specialiter eligit industriã personæ. & hoc est notandum propter delegationẽ factam a R. P. Generali, qui quoad nos dici potest Princeps Religionis.

Quis ex supradictis habebat facultatem corrigenda fratrum delicta. Cap. 2.

Generalis, & Prouinciales habent merũ & mixtum imperium corrigendi fratrum delicta.

REuerendissimo Patre Generali omisso, Prouincialis habet merum, & mixtum imperium; atq; adeo ad ipsum pertinet corrigere omnes excessus tam graues, quam leues suæ Prouinciæ Guardiani similiter, corrigunt illa leuia delicta Fratrum ipsis subditorum, pro quibus imponunt pænitentiam faciendi disciplinam, comedendi in terra, & comedendi in pane, & aqua. Sed alios excessus graues, pro quibus imponuntur pœnæ maiores, prout est priuatio vocis, & officiorum, deferre probationis caputium, flagellatio facta aliena mano, intrusio carceris, & alia huiusmodi, non possunt ipsi Guardiani corrigere: quoniam nec possunt tales pœnas imponere, sed Generalis, & Prouinciales, & regulariter, in qualibet causa, in qua est formãdus processus in scriptis Prouĩcialis

erit

erit Iudex, & non Guardianus; vt vsus Religionis obseruat. Poterunt, & Vicarij locorum, corrigere illos excessus leues, quos diximus Guardianos corrigere posse in eorum absentia.

Nullus ergo poterit iudicare de excessibus Fratrum, nisi habuerit iurisdictionem super eos, vel ordinariam, vel delegatam. Extant tamen aliqui duo modi, quibus iudicandi potestas alicui conceditur. Quorum alter est, dum crimen committitur eo in loco, in quo quis authoritatem habet: nam quamuis, qui delictum commisit, non subijciatur ei, nec ordinario, nec delegato iure, tamen ratione loci, in quo ille deliquit, poterit iudex de delicto inquirere, & ipsum delinquentem punire. Quoniam indubitata conclusio est apud Doctores vtriusq; iuris, quod Iudex loci, in quo delictum patratum fuit, potest contra delinquentem procedere etiam, quod alias non sit ille eius iurisdictioni suppositus, eumque condemnare, & punire, & hoc esse receptum affirmat Didacus in sua Practica, q. 11. nu. 3. quem refert Clarus in practica criminali q. 38. in princ. & Latius q. 85. in princ. Ex quo infertur, quod si frater alicuius Prouinciæ deliquerit in alia prouincia, ad Prouincialem illius Prouinciæ in quo cōmissum fuit delictum, iudi-

Nullus potest iudicare de excessibus Fratrũ nisi habeat iurisdictionem ordinariam, vel delegatam, nisi in duobus casibus

Didacus. Clarus.

iudicium facere pertinebit. Et si frater vnius Monasterij deliquerit in alio Monasterio ad Guardianum dicti Monasterij pertinebit iudicium, dummodo sint delicta, de quibus facultatem habeat corrigẽdi, vt supra dictum est. Alter vero modus est; cum quis sua sponte se alteri, vt iudicetur subijcit, & potest appellari iurisdictio compromissaria, vel arbitraria.

Quomodo sit procedendum. Cap. 3.

Scopus iustitię punitiuæ.

CVM iustitiæ punitiuæ scopus sit crimina corrigere, atq; emendare, et iuxta criminis grauitatem pœnas adhibere, peccataque haud sint paria, vt falso Stoici senserunt, & vt luculenter docet D. Thom. 1.2. q. 73. art. 2. ex verbis illis Christi Domini Math. 5. dicentis. Ego autem dico vobis, quia omnis, qui irascitur fratri suo reus erit iudicio, qui autem dixerit fratri racha, reus erit concilio &c. Ideo necessum est prius diuersam criminum grauitatem considerare, ita pro nunc distinguendo, vt alia scilicet leuia sint, alia grauia, alia grauiora, alia grauissima.

D. Thomas

Delicta leuia.

Leuia, defectus sunt quotidiani, vt si ad officium quis tarde venerit, si silentiũ fregerit, si cibum vel potum sine licentia sumpserit

pserit, & alia huiusmodi; quæ quotidianis pœnitentijs a Prælatis in Refectorio corriguntur, & à quibus iuxta decretum Illustriss. Cardinalis Arigonij nostræ Religionis Protectori appellari non licet.

Grauia crimina ea possunt appellari, quæ Religiosis hominibus valde dedecent; vt si quis confessionem, & communionem a constitutionibus præscriptam omiserit, si quis Missam debito tempore nō audierit, qui sæpius, quàm par est, celebrare omiserit; Qui ieiunium, vel ecclesiasticum, vel regulare fregerit. Qui sacrarum litterarum verbis interloquendum abusus fuerit; Qui diuinum officium in choro sine causâ recitare notabiliter omiserit, vel non persoluerit, & his similia. Delicta grauia.

Grauiora hæc, vel similia dicantur, vt si quis fratrē notabili infamia affecerit; Qui conuicia, & enormes contumelias, fratri obiecerit. Qui alicui illum mentiri improperauerit. Qui fratrem percutere grauiter minatus fuerit; Qui falsum testimonium in iudicio dixerit. Qui fratrem manibus, vel ligno alioue instrumento citra ferrū grauiter percußerit. Qui inobediens contumaciter fuerit; Qui proprietarius in re notabili fuerit repertus. Qui religionis secreta extra ordinē reuelauerit, Qui libellos, (vt aiūt) famosos cōposuerit, scripserit, Delicta grauiora.

vel

vel publicauerit. Qui libros sine licentia superiorum, ad quos spectat in scriptis habita imprimere fecerit; Qui ad actum carnalem sollicitauerit, Qui pecuniam pro se vel pro alijs sine Prouincialis licentia procurauerit.

Delicta grauissima.

Grauissima vero hæc, quæ sequuntur appellari possunt: videlicet manus, seu sigilli Prouincialis, vel Generalis Ministri falsificatio, fornicatio quæcumque Mulierum introductio intra septa monasterij temere facta. Subornatio in electionibus. Aggressio ferro facta, nec percussione secuta, Percussio etiam, non secuto vulnere, Vulnus item non secuta morte; & demum (quod absit) Homicidium; Veleni propinatio; & crimen pessimum, & innominabile; & his similia.

Leuia crimina corrigere quis possit.

In leuibus igitur, & grauibus prouinciales, ac etiam Guardiani, & eorum substituti sine vllo prorsus scripto procedere possunt omni appellatione remota. In grauioribus autem & grauissimis Prouinciales tantum, & Generales, & eorum Commissarij scripto procedere debent, seu processum iuridice formare, & nullus ipsis inferior. Guardiani tamen, & Præsidentes in casibus vrgentibus, & vbi periculum esset in mora, tamquam prouincialium delegati, processum conficere possunt,

Guardianus quando possit formare

& de

& de consilio discretorum conuentus, ad custodiã, vbi fuga timetur in carcerem detrudere, & deinde Prouincialem, vel Commissarium certiorem facere.

De pœnis cuilibet crimini adhibendis. Cap. 4.

NE Prouinciales in incerto laborent, placuit hic ad ipsorum instructionẽ pœnas assignare a nostris cõstitutionibus taxatasp grauioribus, et grauissimis culpis, in quibus processum formandum esse diximus. & primo pro grauioribus.

Qui falso, & scienter personam aliquam de crimine infamauerit in publico, non absoluatur à Prouinciali, nisi imposita sibi pœna criminis de falso, & nisi primo prout potuerit famã restituat infamatæ personæ, prout in constitutionibus Salaman. c. 7. cauetur. Quod etiam intelligẽdum est, de eo, qui delictũ impositũ probare non potuerit, saltem semiplene, in quo attendenda est etiã, & infamiæ grauitas, & personæ infamatæ conditio.

Quicunq; fratrũ alteri fratri, non prę lato, verbũ improperij, aut cõuicij, dixerit aut leuiter quẽquã prouocauerit, flagella, disciplinæ nomine, singulis vicibus in

cõmunitate sibi adhibeat; Si vero Prælato alicui similia verba protulerit, vltra præfatã pęnã humi genuflexus pane, & aqua ieiunet, et omni suffragiorum iure biẽnio careat. ex Sala. c. 7. ex Rom. 1575. Qui verò verbis, aut factis aliquem prouocauerit grauiter, pro prima vice probationis caputium per mensem deferat, pro secunda bimestri carceri mancipetur, & actiua, & passiua voce decemnio careat. ex Neapol. c. 35.

Si quis aliquem improperauerit de delicto, pro quo iam alias fuit punitus simili pœna puniatur ex Salam. *c. 7. & ex Val. 1593.*

Qui falsum testimonium, & Accusatores, qui crimen obiectum legitime, ac sufficienter non probauerint, pœna talionis puniri debent, sicuti, & ij, qui scienter de crimine alias sufficienter punito, quempiam accusauerint, ac etiam, qui ex malitia de illis excessibus accusauerint, a quibus alias accusatus iudicialiter, & rite fuerit absolutus; ex Sala*man. c. 10 & ex Valol. 1593.*

Quicunq; fratrum per se, vel per alium literas, aut sigilla Prælatorum Ge*neralium, vel* Prouincialium*, aut* Prin*cipum seu aliarum notabilium persona-*

rum

rum falsificauerit, ipso facto sententiā excommunicationis incurrit, & si de eo legitime constiterit, carceribus debet mancipari, a quibus liberari haud poterit sine Generalis ipsius facultate, ac præterea ad ordinis dignitates, & officia quæcunq; perpetuo inhabilis existit. Ex Salā. c. 7. & Val. 1593.

Qui malitiose supradictorum litteras, vel per se, vel per alium destruxerit, impediuerit, aut retinuerit, ne mittantur, aut aperuerit; aut quomodolibet interceperit, ipso facto est actibus legitimis priuatus, si eo de crimine legitime constiterit, & cui hæc pœna nō competit, debet probationis caputium deferre, superiorum arbitratu, quod intelligi debet, tam de litteris ab eis, quam ad eos scriptis; ac item de his, quæ ad eorum secretarios pertinent, & eisdem etiam pœnis subijciuntur, qui predictorum litteras sibi ipsis missas legere, aut aperire malitiose distulerit. ex Salam.

Si quis proprij quidquam habere deprehensus fuerit, is ex Sacra Trident. Synodo suffragiorum iure est priuatus, grauius etiam puniri potest, superioris arbitratu pro delicti modo; multoq; magis, qui ex communi, aut ex eo, quod

alicuius vſui tributum eſt furtum quic quam commiſſerit, ex noſtris vero ſtatutis debet carceri mancipari, actuumq; legitimorum priuari; atq; etiam eccleſiaſticæ ſepulturæ (ſi quod abſit) ex hac luce proprietarius migrauerit. ex ſala. c. 6. & ex Val. 1593.

Qui frater alteri fratri, vel alicui perſonæ minabitur in perſona, vnius menſis tempore probationis caputium deferre debet, ſi autem manum leuauerit, vt percutiat, vel aliquid ad percutiendum acceperit, tribus menſibus idem probationis caputium ei debet imponi, qui vero leuiter percuſſerit, eodem probationis caputio per annum debet probari, ſi autẽ grauiter percuſſerit, vel ad grauiter percutiendum lapidem, vel baculum acceperit, vel proiecerit, vel gladiũ, aut cuius vis alterius generis inſtrumentum eduxerit, & qui etiam arma offenſiua portauerit, vel in Cella, vel alibi retinuerit, ſemeſtri carceris pœna puniri debet. ex Salam. c. 7. & ex Val. 1593.

Qui contumaciter inobediens fuerit, carceribuc manipari debet, & conſequenter actuum legitimorum priuari. ex Sala. c, 8. & ex Val. 1593.

Qui diuiſiones inter fratres, Prælatorum

torum depositiones, & priuationes, & peccata in ordine, correcta, & corrigenda, dissensiones, & discordias, & quicquid in infamiam, & detrimentum ordinis, extra ipsum ordinem, quoquomodo diuulgauerit, eo ipso excommnnicationis sententiam incurrit, & si legitime cõuictus fuerit, omnibus actibus legitimis perpetuo priuari debet, easdẽ etiã pœnas incurrit, qui (iuxta constitutionẽ Greg. *XIII.) recurrunt ad Tribunalia sæcularia . ex* Salam.*c.7. ex Val.* 1603. *& ex Roman.*1609.

Si qui fratrum de suspectis consortijs, & colloquijs admoniti se nõ correxerint, si in officijs sunt ab eis debent absolui, & suspendi, nec taliter suspensi, vel absoluti restitui debent, nisi in Prouinciali Capitulo; *si vero in officijs non fuerint, õni actu legittimo sũt priuãdi, et cui hæc pœna nõ cõpetit, probationis caputio per bimestre debet puniri. ex Salaman.c.* 11.

Qui pecuniam pro se, vel pro alijs, sine Prouincialis licentia procurauerit, proprietarij pœna debet puniri, vt supra; eadem etiã pœna debet puniri, qui denarios supra se portauerit, vel proprijs manibus contrectauerit, vel in pera, vel supra iumentum detulerit, ac item qui de-

narios apud se, vel in Cella, vel alibi, vel in manibus sæcularium depositos habuerit. ex Salam.c.4.ex *Val.*1593.

Qui libros imprimere fecerit, sine Ge*neralis, vel prouincialis licentia inscriptis habita, iuxta* Sacri Concil. *Lateran.decretum, & nostras constitutiones, excommunicationis latæ sententiæ pœna innodatus, omni actu legitimo ipso facto priuatus existit.ex Salaman.c.9.*

Qui tacito nomine, vel sub nomine alieno litteras, siue libellos famosos, ediderit, miserit, proiecerit, vel quomodolibet exposuerit in alicuius infamiā ipsofacto excōmunicationis sentētiā incurrit, & quicunq; de prędictis cōuictus fuerit carceribus mancipari debet superiorum arbitratu. ex Salam.c.7,& *ex Roman,*1603,

Pro grauissimis pœnæ delictis Cap.5.

SI *quis confessus, vel conuictus fuerit, in fornicationis, vel grauioris speciei delictum incidisse; pro prima vice semestri carceri mancipari debet, & omnium suffragiorum iure triennio priuari, & si in illud idem, secundo inciderit, per annū in carceribus detrudatur, & omnibus ordinis officijs decemnio priuetur,*

uetur, quod ſi tertio illud ipſum commiſerit, ad omnia ordinis officia perpetuo inhabilis declaretur, & longiori tempore carceribus mancipetur, vel etiam ad triremes mittatur ſuperiorum arbitratu, pro qualitate delicti, vel ſcandali ratione. ex Salam. c.7. & ex Val. 1593.

Si quis ſacrilegium admiſerit ad triremes omnino condemnetur, aut perpetuo carceri mācipetur ſuperiorum arbitratu. ex Val. 1593.

Qui peccatum in nominabile admiſerit, nudus cum ſolis femoralibus coram fratribus capitulariter congregatis, manibus ligatis, grauiter flagelletur, ac Pſal. Miſerere mei Deus, recitet, ac leuiuſculis flammis igneis, hinc inde circumpoſitis, in ſignum debitæ pœnæ; & in perpetuum carcerē detrudatur, ibiq; ter inhebdomada, in pane, & aqua ieiunet. Quod ſi Generalis Miniſter poſt aliquot annos, eum a carceribus miſericorditer liberauerit, omni tamen ſuffragiorum iure perpetuo careat, & ad omnia religionis officia in habilis exiſtat. Si verò iterum de eodem vitio nephando, notatus, ac legitime conuictus fuerit, ad triremes omnino damnatus mittatur. ex Salā. c. 7. & ex Val. 1593.

Qui in electionibus, vel ante eas per sex mẽses pro se, vel pro alio, vel per alium subornauerit, ex Const. Pij V. excõmunicationis sententiam ipso facto incurrit, a qua absolui non potest, nisi a ministro, vel Commissario Generali. Si vero Generales ipsi in eamdem damnationẽ inciderint a solo Summo Pontifice absolui poterunt, iuxta Const. Gregorij XIII. secundum vero nostras constitutiones, qui de subornationis crimine legitime fuerit conuictus, ipso facto, actibus legitimis priuatus existit. ex Salam. c. 8.

Quicunq; gladio, baculo, vel pugillo, aut fratrem, aut secularem quempiam percusserit, carceri per annum mã cipari debet, ac omni suffragiorum iure, & actibus legitimis priuari, ac per mẽsem ter in qualibet hebdomada corã fratribus capitulariter congregatis genuflexus comedere illismet instrumentis, quibus ferire, vel percutere ausus est ei de collo pendentibus. Quod si mors secuta fuerit, aut atrox mutilatio, ad triremes omnino condemnetur, quibus pœnis etiã subiaceat, qui quẽpiã enormiter vulnerauerit, aut alicui venenũ dederit, & qui hæc eadem, vel similia per aliũ fieri procurauerit, vel ad huiusmodi faciẽda ma

chinasse

chinasse legitime conuictus fuerit.Ex Salaman.c.7. & ex Roman.1575.& 1587.

Quicunq; Prælatũ localem gladio percusserit, & mors secuta fuerit ad triremes perpetuo condemnetur; si autẽ mors secuta non fuerit, ad triremes mittatur superiorũ arbitratu. Qui vero Prouincialẽ quouis modo etiã leuiter percusserit Generalis arbitratu ad triremes mittatur, si autẽ gladio eum percusserit, siue mors secuta fuerit, siue non, ad triremes omnino perpetuo damnetur, quod si quis Generalem ipsum etiã leuissime percutere auserit.is perpetuo ad triremes dãnatus omnino mittatur.ex Roman. 1575. & ex Val.1593.

Qui intra septa Monasterij mulieres introduxerit, vel intra septa Monasterij santimonialium etiam temere ingressus fuerit, iuxta Const. Pij V. & Gregorij XIII.mulctari debet.

Quoniam autem nimis longum esset singulis delictis singulas debitas assignare pœnas, Prælatorũ erit, eas vel a iure cõmuni, vel ex ordinis nostri cõstitutionibus elicere, et arbitrari, in præfatis autem penis assignatis, seruare debent iudices præfixas sibi leges, a quibus discedere nefas est.

De

De modo procedendi. Cap. I.

DECET religiosos viros sincera, & plena criminum cognitio sine strepitu, & forma iudicij. Qua propter optima ratione omnes ferè interpretes iuris pontificij, & maxime Panormit. in c. cũ contingat extra de foro comp. censuerũt in animaduertendis excessibus Regularium procedendum non esse iure ordinario, sed summarie, & sine strepitu, & figura iudicij. Tũ quia id plurimum pugnat cum instituto monasticæ vitæ, quæ pacato littore pergit; Tum etiam, quia ea ratione sunt posita regularia instituta, vt secundum eam omnis religiosorum administratio pergat. Quinimo, & Papa Greg. nonus hoc ipsum statuit in c. olim extra de accus. Qui pro ratione adducit non decere seruos Dei talibus iudiciorum strepitibus inuolui, quo circa huic iuris peritorum, & summi Pontificis rationabili sententiæ inhærentes, Patres nostri in Const. generalibus. Salaman. c. 7. optime sanxerunt, quod Prelati in corrigendis fratrum excessibus, non sequãtur rimas, et apices iuris, quod

Panormit.

In corrigendis Regularibus nõ est procedendũ iure ordinario.

Greg. IX

etiam

etiam apud omnes approbatas Religiones fere in vsum positum videmus iuxta concessionem factam, a Papa Bonifacio VIII. quam libuit ponere hic de verbo ad verbum, prout habetur in fundamento trium ordinum, & in Const. Salam. c. 7. in principio.

Bonifacius Episcopus seruus seruorũ Dei dilectis filijs Generali, & Prouincialibus Ministris, & vniuersis Fratribus ordinis Fratrum Minorum salutem, & Apostolicam benedictionem. Ad augmentum continuum religionum, et ordinum, quos Romana suscepit, & approbauit Ecclesia paternis studijs intendentes, & considerantes attentius, quod non intermissa sedulitas disciplinæ, & rigoris ordines supradictos, statusq; regulares, salubriter dirigit, & conseruat, quodq; si eam perire, vel remitti contigerit, ordo quilibet collabi necessario cogeretur; pensantes, quod si regularium personarum correctio, rimas, iuris, & apices sequeretur, huiusmodi rigor lentesceret, ac multiplici laxatione torperet; Nos vestris pijs suplicationibus inclinati, vobis auctoritate Apostolica indulgemus, vt ad correctiones, & punitiones fratrum eiusdem ordinis delinquentium

Cõstitutio Bonif. VIII de modo ꝓcedendi criminaliter inter fratr. min. de obser.

Apices iuris non semper seruantur.

quentium infligendus, Prælati ordinis supradicti, ad quos ea spectare noscuntur, rimulis iuris, & apicibus eius postpositis, libere procedere valeant, secundum consuetudines approbatas, & generalia facta, & facienda ordinis instituta. Nec volumus eisdē licere fratribus, ab eisdem correctionibus, & punitionibus aliquatenus appellare, preuia deliberatione, & maturitate debita obseruatis. Nulli ergo hominum liceat &c. Romæ apud Sanctum *Petrum II. Idus Nouembris Pontificatus nostri anno primo.*

Appellatio qualiter interdicatur fratribus.

Quapropter prædictæ constitutioni inhærentes, possunt, & debent Iudices Regulares in procedendo, ea omnia prætermittere, quæ ad solemnitates spectant, rimulis, & apicibus omnibus postpositis; essentialibus, & necessariis tantum obseruatis. Operepræcium est ergo videre modo, quid nam sit omittendum, quiduè obseruandum in huiusmodi iudicijs, in quibus iudices regulares ad corrigendos fratrum excessus procedunt post positis rimulis, & apicibus iuris, iuxta supradictam concessionem.

Iudices Regulares quid obseruare, quiduè omittere possint, in iudicijs, ferendis.

Inprimis itaq; obseruandum est, quod cum in iudicio alia adsint, quæ appellantur necessaria, atq; vt doctores loquuntur

tur essentialia; Alia vero, quæ conferunt ad eius perfectionem, et solemnitatem, in huiusmodi iudicijs, in quibus proceditur de plano omissis solemnitatibus iuris, ea omnia prætermittenda sunt, quę pertinēt ad solemnitatē; quæ autē, substātialia, & essentialia sunt, nullo modo sūt omittēda.

Quæ sint ea, quæ spectant ad iudicij solemnitatem, atq; adeo omitti possunt. Cap. 2.

EA ad Iudicij solemnitatem spectant, quæ sunt iuris positiui Ciuilis, vel etiam Canonici, vt sunt citationū interualla, dilationes, contestatio litis, dilationes interloqutoriæ, & cætera huiusmodi. Vnde infertur, quod sufficit de delicto constare per duos testes contestes, licet forte in aliquo casu de iure ciuili plures requirantur, non est necesse dare libellum, sed sufficit quęlibet petitio, nec lis contestatur. Debet etiam Iudex materiā dilationum amputare, & litem quantū poterit facere breuiorem, repellendo exceptiones, appellationes dilatorias, & frustratorias, Partiumq; aduocatorum, & procuratorum contentiones, & iurgia, testiumq; Quę spectāt ad Iudicij solemnitatē

testiumq; superfluã multitudinẽ declarat tex. in Clem. sæpe de verborũ signif.

Item poterit prælatus vigore talium verborum admittere testes, & personas a iure reprobatas, puta relegatas, & infames: quia infamia est de iure positiuo. c. per tuas extra de simo. ita tradit D. Anton: & Syluest. vbi supra, & per consequens secundum eorum decisionem poterunt admitti in testes etiam mulieres: quia non prohibentur esse testes per dispositionem iuris naturalis, vel gentium sed iuris Canoniti. 33. q. 5. c. mulierem, vt luculentissime docet etiam Clarus in 3. lib. sent. §. Testamentum q. 55. vers. sed quid de iure Canon; vbi docet, quod in testamento ad pias causas, in quo sublatę sunt omnes solemnitates iuris ciuilis; mulier potest esse testis, & hanc dicit esse communem opinionem quod etiam docet Bald. in lectura l. 1. nu. 9. C. de sacrosan. Eccl.

Testes a Iure reprobati admitti possunt. D Anton. Syluest.

Iulius Cla.

Baldus.

Quæ sint ea, quæ appellantur essentialia Iudicij. Cap. 3.

ILLA dicuntur substantialia, & essentialia iudicijquæ; sunt de iure diuino naturali, vel gentium, vt declarat Panormit. in c. Delicti. extra de Iudic. & Syluest.

Quæ sunt illa quæ sunt essentialia Iudicij. Panormit. D. Anton. Nauar.

Syluest. in verbo Iudex 1.q.5. D.*Anton. in 3. p.t.9.c.15.§.6.et Naua.lib.2.cõsil. tit. de sent.& re iudicata, consil.1.in fine, vbi inquit quod fratres minores in iudicijs suis debent seruare ea, quæ sunt iure naturali, & diuino necessaria, & sufficientia ad inquisitionem, & inuentionem iustitiæ. Idem etiam docet eodem lib.tit.de appellat.cons.5.nu.10. in fine. Hæc vero sunt in genere quatuor; primum, vt contra aliquem non procedatur nisi accusatum, denunciatum, aut infamatum, iuxta tres modos procedendi a iure; statutos per accusationem, denunciationem, & inquisitionem. secundum vt testes examinentur cũ iuramento. tertiũ, vt absens vocetur. quartũ, vt indefensus non condẽnetur, nisi fuerit cõtumax.*

Essentialia iudicij sunt quatuor.

De primo necessario ad iudicium. Cap. 4.

NON *debet itaq; iudex contra aliquẽ inquirere, nec aliquem condemnare, sine accusatore, vel aliquo, qui vice fungatur accusatoris, & ratio est, vt egregie docet S.Thom.2.2.q.63.art. 3. quoniam vt inquit Phylosophus.5.Ethy. Iudex est interpres, & custos iustitiæ,* ad

Iudex non debet cõdẽnare aliquẽ sine accusatore.

D.Thom.

Phylos.

ad quem confugiunt, qui iniuriam patiuntur, tamquam ad Iustitiam quamdam animatam, iustitia verò: quia est æqualitas; virtus ad alterum, non potest esse nisi inter duos, quorum alter sit Actor, & alter vero Reus, inter quos Iudex sit in neutram partẽ inclinatus. Vnde etiam gentibus ex lumine naturali lex erat, vt neminem sine accusatione punirent, quam Festus ille commemorat Act.25. Non est (inquit) consuetudo Romanis, damnare aliquẽ hominẽ, prius quam is, qui accusatur, præsentes habet accusatores, locumq; defendendi accipiat, ad abluenda crimina, quæ ei obijciuntur. Alias si Iudex contra aliquem inquireret ad infligendam pœnam sine accusatore, vel infamia præcedente, vel aliquo alio, quod loco accusationis apperiat viam inquisitioni, sequeretur, quod eadem persona, esset Iudex, & Accusator, quod est absurdissimum, & contra ius naturale, & gentium.

Iudex tribus modis procedere potest in corrigendis criminibus.

Ad corrigendum itaq; subditorum excessus tribus modis Prælatus procedere debet scilicet vel per Accusationem, vel per denunciationem, vel per Inquisitionẽ vt expresse habetur in tex. in C. qual. & quando extra de Accusationibus.

De

De Accusatione Cap. 5.

ACcusatio secundum D. Thom. 2. 2. q.68. est delatio rei de crimine in libello ad vindictam propter bonum commune. Ex qua definitione colligitur, quod finis accusationis est bonum publicum, & publica punitio, vt pœna publica vnius sit ad exemplum populi, vt omnes ab huiusmodi criminibus sibi caueãt, & pœna vnius, sit cæteris timor, iuxta illud Apost. 1. ad Thimot. 5. Peccantes *coram omnibus argue, vt & cæteri timorem habeant.* Accusatio quid sit. D. Thom.

Sunt autem ad accusationẽ hæc omnia necessaria, primo, vt fiat inscriptis, secundo, vt exprimatur dies, & annus, quo intentatur. tertio nomen accusatoris, & accusati; quarto, species delicti. quinto, locus, & etiam tempus, nempe annus, & mensis, quo delictum commissum est. sesto, inscriptio Accusantis; colliguntur hęc ex. l. libellorũ. ff. de accusat. vbi in formula, hæc õnia ponuntur, et deinde additur; Quod si libelli inscriptionũ legitime ordinati nõ fuerint, Rei nomẽ aboletur, & ex integro repetẽdi Reo potestas erit. Quib' verbis, vult, hæc ita ptinere ad Requisita ad accusationẽ

formam accusationis, vt si omissa fuerint, totus processus sit irritus, & accusator damnandus in expensas, quamuis ius habeat rursus, de nouo suam accusa tionem instituendi. Si non contineat itaq; accusatio criminalis omnia supradicta, erit ipso iure nulla, etiam quod pars non opponat, vt docet Clarus in practica crimin.q.12.vers. Dixi exprimendum esse.

Clarus.

Ratio cur singula requirantur.

Primum requiritur, tum, quod constet; quid præcise accusatori sit probandum, tum, vt in eo non posit quidquam mutare, si forte viderit se probare non posse, consuetudine tamen receptu m est, vt posit fieri verbaliter, modo Notarius, vel scriba eam statim in scriptis redigat, vt notat Clarus.q.12.nu.7.

Secundum, modo non est necessarium, vt testantur doctores: parum.n.ad rem fa cere videtur.

Tertium est necessariũ, quia debet constare, quis sit Accusator, & quis accusatus. Si accusati nomen ignoretur, potest ex habitu, officio, vel alijs circunstantijs describi.

Quartũ est etiã omnino necessariũ: quia super hoc fundatur intentio accusãtis.

Quintum etiam est necessarium; adeo

vt

vt si in accusatione criminali omittatur, ipsa sit nulla, vt colligitur ex.l.libellorũ, & docent cõmuniter Doctores, in.l. Edita.C. de edendo. ratio est: quia alioquin accusatio redderetur incerta, & lubrica, & Reo eriperetur facultas se defendendi, probando negatiuam, & testes conuincendo Falsi.

Aduerte tamen nõ teneri exprimere in libello diẽ commissij delicti, sed solũ mensem, vt expresse habetur .l.libellorũ: quia alioquin potestas accusandi, & probandi nimis restringeretur, facile enim fieri potest, vt quis diei, vel etiam hebdomadæ sit oblitus, quia non ita cadit sub sensum, vt locus. Petes. Quid si reus petat, exprimi diem, & horam delicti, vt probet se eo die fuisse absentem, cogendus ne erit Accusator, vt exprimat? Gomezius. cap.11.num.4. negat. primo: quia .l.libellorum dicitur, nec diem autẽ, nec horam inuitus compræhendet. secundo quia alioquin reus facile eluderet accusationem, subornando testes, qui deponerent illum eo die, & ea hora alibi fuisse.

Non debet exprimi dies.

Gomezius

Cæterum communis sententia est cogendum esse, vt fatetur ipse Gomezius, idem tenet Clar. supra. n.13. & Emanuel Soarez, in annot. in Gomezium. Ratio est:

Si velit Reus tenetur exprimere. Clarus. Emanuel.

 quia

quia hoc esset defensionem reo intercludere, cum non aliter probare possit, se non fecisse, quam ostendendo, se eo tempore non potuisse facere; eo quod esset alibi, vel infirmus.

Ad primum respondeo. tantum ibi significatur non esse per se necessarium, vt ponatur dies, & hora, sicut necessarium est, vt ponatur mensis, hinc tamen non sequitur nõ esse necessariũ, si Reus velit.

Ad secundum dico. Non est præsumendum tam facile testes subornari, cum id magno illorum periculo futurum sit. Si tamen Accusator non meminit diei, & horæ, potest iurando se non recordari, desungi, vt Clarus notat, quod si meminit, & edat diem, non tamen tenetur probare: quia ad hoc se non obstrinxit.

Petes. Quid si sponte posuit diẽ, & horã, et nõ possit probare illo tẽpore esse cõmissũ, sed alio; poteritne sequi cõdẽnatio? Cõmunis ferè doctorũ sentẽtia est, nõ posse: quia nõ est ꝓbatũ id, quod est positũ in libello.

Et si nõ possit probare diem, & horam non refert.

Clarus, & Gomezius.

Verum hæc sententia non seruatur in praxi, vt docet Clarus. nu. 14. & Gomez. nu. 6. neq; est consentanea iuri, aut rationi. Si. n. aperte probatũ est per testes omni exceptione maiores, delictum. v. g. sacrilegium vel furtum talis rei, a te vere esse commis-

ſum tali tempore, vel loco quid refert, quod erratum ſit in die, hora, vel loco particulari? non. n. puniendum delictum: quia hoc, vel illo loco, hoc, vel illo die commiſſum eſt, ſed quia commiſſum eſt, & cõmiſſum eſſe conſtat. Niſi forte ratio delicti, ex circunſtantia loci, vel tempore prohibito pendeat, vt ſi quis loco, vel tempore prohibito, piſcatus, venatus, vel paſtus fuerit; tunc. n. locus, & tẽpus eatenus exprimẽdũ in libello, & pbãdũ in progreſſu, quatenus ad delicti ſubſtantiã opus eſt.

Pari modo ſi qualitas aliqua, vel conditio delicti ſit propoſita in libello, tantum, aggrauans delictum, & pœnã eius, (vt ſi accuſatur, quod occiderit proditorie, vel quod furatus ſit bis, teruè) etiam ſi qualitas illa non poſsit probari, ſi tamen ipſum delictum ſimpliciter probatum fuerit, poteſt, & debet ſequi condemnatio: quia intereſt boni publici, vt tale delictum, etiam ſemel, vel abſq; tali conditione commiſſum, puniatur, quando plene in iudicio probatum fuerit. ita docet Gomezius. num. 6. Accedit, quod in libellis apponi ſolet clauſula, qua Accuſator teſtatur, ſe non velle obligari niſi ad probandum, id quod eſt neceſſarium, & principale. Sufficit probare ſubſtãtiã delicti.

Inscriptio nõ est in vsu in foro sęculari.

Sextum nempe inscriptio accusantis; qua Accusator se obligat ad pœnam talionis: modo nõ est necessaria in foro sæculari, imo nec in vsu; Tum quia id retraheret homines ab accusando: rari .n. reperirentur, qui velint suscipere onus probandi sub tanto periculo; Tum quia hoc tempore, Iudex ex officio procedere potest, si accusator defecerit: In foro tamen Ecclesiastico, vbi seruatur ius canonicum, necessaria est, vt colligitur ex c. qualiter, & quando 2. de accusat. Verum etiam si in foro sæculari non addatur, tamen tacite intelligitur ex legis dispositione; præsertim si depræhensus fuerit accusator per calumniam accusasse; vt patet ex l. Mulier. & l. Quæsitum. ff. ad S.C. Turpiliani. Consuetudo tamen habet, vt non puniatur pari pœna, sed minore pro arbitrio Iudicis, ne homines ab hoc actu omnino deterreantur; vt docet Couarru. lib. 2. Variar. c. 9. nu. 1.

Inscriptio necessaria est in foro Ecclesiastico.

Couarruias.

Et hoc etiam intelligendum est, quando nec plene, nec semiplene delictum probauerit: nam quando crimẽ probauit per famam, vel per vnum testem integrum, vel per alia indicia illis æquipollentia, tunc Reus tenetur confiteri delictũ, quod vere commisit, cum interrogetur a suo

Iudice

Iudice, si talis semiplena probatio fuerit ei notificata, vt docent S. Thom. & Caiet. 2.2. q. 69. art. 1. quos sequuntur communiter Theologi, vt patet per Nauar. in Manua. c. 25. in tit. de peccatis rei accusati, & inquisiti. nu. 35. & sequen.

D. Thom.
Caiet.
Nauarr.

Debet ergo sufficere fratri, quod probet delictum fratris sui, eo modo; & in tãtum, quod ipse reus interrogatus teneatur confiteri, ad hoc, quod ipse Actor excusetur a præsumptione calũniæ, & a pœna talionis. Debet etiam actor spondere se prosecuturum accusationem vsq; ad finem animo non calumniandi, sed sua iura, vel Reipub. tuendi, de quibus etiã iuramentum præstare debet; licet apud nos iuramentum non præstetur. Nec prætermitti debet nomen iudicis.

Accusator quando debet puniri poena talionis.

Et hæc omnia, quæ diximus esse necessaria ad acusationem, scriptis sunt mandanda, cum nostra memoria sit valde imbeccillis, & labilis, prӕterquam in duobus casibus. primo si delicta essent leuia. secundo si adeo essent clara, vt nulla indigeremus euidentia, neq; script. ita docet Sotus lib. 5. de iustitia, & iure q. 5. ar. 2. & lib. de ratione tegẽdi m. 2. q. 5. cõcl. 4. Hæc autem quæ dicta sunt pertinent ad formam accusationis, secundum ordinẽ,

Quæ necessaria sunt ad accusationẽ debẽt scriptis mãdari.

Sotus.

& dispositionem iuris communis, ad quā secundum Const. Bonifacij VIII. non tenentur Iudices Regulares, atque adeo licet accusatio nō cōtineat ōnia supradicta, processus haud vitiatur, dummodo contineat substantialia; quæ sunt nomen accusatoris, & accusati, Iudicis, & delicti, dies, & annus, quo porrigitur: nam defectus temporis, & loci commissi delicti, non vitiaret, dummodo delictū probaretur, neque est necesse, vt porrigatur in scriptis, vt diximus supra: huiusmodi enim sunt iuris solemnitates, quę vt diximus, remittuntur ex indulto Pontificis.

Substantialia accusationis, quæ seruare tenetur regulares.

Demum obseruandum est, quod accusator non admittitur inimicus: nisi quando agit de proprio interesse, si arbitrio iudicis talis iudicatur; Neq; admittitur infamis. l. Quia accusarem. ff. de accusat. c. Probibentur, & Glossa. in. c. 1. de Accusat. Quæ sentit, quod etiam infamis infamia facti repellitur ab accusando, quā Glossam esse seruandam iure pontificio tenet Panor. communiter receptus, & Nauar. lib. 5. Consil. tit. de Accusat. cons. 3. num. 2.

Accusator inimicus nō admittitur neq; infamis

Panor. Nauar.

Accusator, an possit desistere ab accusatione incepta. Cap. 6.

QVoniam diximus, quod actor spondere debet se prosecuturum accusationem, Ideo necessum est videre, an desistere quandoq; possit, & quas ob causas. Vnde dico primo certum est posse, & etiã debere desistere, si deprehendit se errasse, cum putauit hunc esse auctorem criminis, vel si res incipit ei esse dubia, perseuerante dubio post diligentem inquisitionem; vel deniq; si videt se probare non posse. Tunc enim pergere in accusatione esset calumniari.

Actor an possit desistere ab hac accusatione.

Dico secundo certum est posse desistere. si Iudex accusationem refutet, nolendo eã admittere, vel si rescindat admissam, hoc autem Iudex facere potest. primo si videt libellum habere aliquem defectũ substantialem. secundo si accusatur aliqua persona, quæ nõ potest sine aliqua magna perturbatione Reipub. puniri. Tũc .n. supremus Iudex, seu princeps, potest accusationẽ inchoatã abolere, etiã si Accusator priuata causa, vt suas iniurias prosequatur accuset, vt docet Caiet. 2, 2. *q.* 68. *art.* 3.

Iudex accusationẽ rescindit, seu abolet in tribus euenti.

Caietanus.

ratio

ratio est: quia principis est primario gerere curam boni communis, ad quod refertur bonum priuatorum, ac proinde ipsius est cauere damnum publicum, etiã cum in commodo priuatorum. Iudex autem inferior ob eamdem causam, potest accusationem ab initio non admittere, & repellere, idq; non ordinario iure, & potestate. sed ex tacita quadam Principis voluntate, seu ex epÿkia, vt ait Caieta. admissam tamen non potest ex auctoritate abolere, sed potest suspendere, & dissimulare, & interim totum negocium Principi exponere. Tertio si persona illa bono publico censetur necessaria, vel valde conducibilis; Tunc enim supremus Princeps potest accusationẽ abolere. Inferior autẽ Iudex potest eam nõ admittere, et admissa impedire, ex epÿkia si non agitur de iniuria partis. Si autem agitur de iniuria partis, non potest; non enim ad ipsum spectat principaliter boni publici promotio, sed officÿ iniuncti administratio; Itaq; tenetur parti ius dicere, nec potest se prætextu maioris boni publici eximere, alioqui sæpe hac arte iudices liberarent, quos vellent. potest tamen principi scribere, quid iudicet expedire, & interim sententiam sustinere.

Dico

Dico tertio in causa ciuili potest actor a causa recedere, siue per gratiam, siue per transactionem. Si tamen actio sit famosa, qualis est actio furti, non potest in ea transigere post litis contestationẽ, sine iudicis auctoritate, alioquin notatur infamia, vt patet. l. furti. §. pactus .ff. de his, qui notantur infamia, vide Glossam in c. 1. de collusione detegenda. In causa ciuili.

Dico quarto. In causa criminali, ante litem inchoatam licitum est desistere per gratiam, (quod intellige in euentu, quo non tenetur accusare, vel denunciare) post litem inchoatam non est licitum sine iudicis auctoritate, neq; etiam sine consensu rei, si fuit subiectus tormentis, vel ex accusatione infamatus; quod si aliter destiterit incurrit pœnam. S.C. Turpiliani, quo (si quidem erat crimen publicum, quod accusauerat) punitur infamia, & quinq; libris auri, vt patet. l. 1. C. ad Turpilianum. Si autem erat priuatum, punitur pœna extraordinaria arbitrio Iudicis. l. si quis. ff. eodem vide Glos. supra, & Syl. 5. Accusat. nu. 8. In causa criminali.

Appellatur autem crimen publicum, cuius accusatio cuilibet concessa est: quia ad publicam vtilitatem maxime pertinet illud puniri, vt ex l. 1. & seq. ff. de publie. Publicũ crimen quod dicatur.

public. Iudic. Tale est primo omne illud, quod directe sit contra Deum, vel res diuinas, vt hæresis, blasphemia, euersio tẽplorum, & imaginum, & similia sacrilegia: hæc. n. in omnium iniuriã fieri censentur, vnde merito quiuis, eorum accusator esse potest, vt colligitur. ex. l. 4. C. de hæreticis. Secundo tale etiam est, quod sit contra maiestatem Principis, vel Reipu. vt omnia crimina læsæ maiestatis. Tertio, quod sit contra priuatam personam, ita demum censetur publicum, si lege statutum sit, vt publicum habeatur, vt crimen homicidij, patricidij, adulterij, peculatus, falsi, vis publicæ, vel priuatæ, ambitus, repetundarum annonæ, vt patet. d. l. 1. ff. de publi. Iudicijs.

Priuatũ crimen quod sit.

Priuatum vero crimen dicitur, cuius accusatio solum concessa est ei, qui iniuriam, vel damnum passus est, vt crimen furti, iniuria stellionatus, vt patet ex. l. si quis. ff. ad Turpill. & l. fin. ff. de priuatis delictis.

Transactio.

Dico quinto. licitum est transigere in crimine publico capitali (idest quod pœna capitis punitur) præterquam in crimine adulterij: quia hic transactio est turpis, si autem est crimen publicum nõ capitale, non est licitum transigere, nisi

in-

in crimine falsi, vtrumque habetur .l. Transigere. C. de Transactio. In criminibus priuatis generatim transactio est licita, ità Glos. in.c.1.de collus. insinuat. hæc tamen intelligenda sunt, accusationem, nam post accusationem, non potest fieri sine authoritate Iudicis. Verum in his videndæ sunt leges, & consuetudines Prouinciarum; nam hæc, quæ ex iure communi allata sunt, supponunt, accusationem fieri cum inscriptione; vt patet .ff. & C. de Turpill. quæ tamen iam vix est in vsu. Adde si Accusator aliter, quam par est desistat, posse iudicem procedere per inquisitionẽ, vt communiter doctores docent.

Accusator, qui in probatione suæ accusationis deficit, quomodo pœna talionis puniri debeat. Cap.7.

POtest Accusator tria cõmittere crimina in sua accusatione, primum, quod dicitur calumniatio, secundum Præuaricatio, & tertium Tergiuersatio. vt tradit ius Canõ.2.q.3.c.si quẽ pęnituerit. et Ius Ciuil.in .l.accusat.ff.de senat.cons. Turpil. Calũniari est falsa crimina scienter intendere

Accusator tria crimina committere potest in accusatione.

intendere, preuaricari est vera crimina abscondere; Tergiuersari vero, est in vniuersum ab accusatione desistere.

Accusator dupliciter peccare potest.

Nam.vt S.*Thom.2.2.q.68.art.3.sapienter exponit, bifariam accusator peccare potest, aut contra Reum imponendo falsa crimina, & illa est calumnia, aut contra bonum publicum, ne criminosus puniatur, & id quidem dupliciter, aut abscondendo vera crimina, quæ est præuaricatio, aut recedendo ab accusatione, quæ est Tergiuersatio, Idem docet Sotus de ratione teg.& deteg.sec.m.2.q.5.in 5. cõcl.Qui subdit ex hoc sequi primo, quod quamuis calumnia in quocunq; iudicio sit peccatum, tamen præuaricatio, & tergiuersatio solum sunt iniuriæ, & peccatum, vbi tenetur accusare; puta quando crimen est in pernitiem publicam, nam tũc iniuria fit publico bono, si accusans iuuat accusatum, vel ab accusatione desistat. sed in causa propria vnicuiq; licet discedere ab accusatione.*

Sotus.

Secũdo *inquit Sotus inferri, quod vbi nulla est malitia ibi nulla est calũnia: vbi enim quis bona fide quempiam accusabit de crimine, quod putat esse crimẽ nulla, est calumnia, tãetsi ratione rei acceptæ, teneatur nonnũquã famã restituere.*

Vbi nulla est malitia ibi nulla est calumnia.

Ad-

Aduertendum eſt tamen, quod non ſolum dicitur calumniator ille, qui accuſat de falſo crimine.; ſed etiam ille, qui accuſat de occulto crimine; quia crimen, quod probari non poteſt, pro falſo reputatur in iure, vt ibidem tradit Sotus.

Calumniator eſt qui de crimine occulto accuſat.

At præuaricatio contingit duobus modis, aut diſsimulando proprias probationes, aut falſas excuſationes admittendo; Vnde præuaricator dicitur, qui deflectit in partem aduerſam: quia varicare idem eſt, quod deflectere. Et eadem ratione præuaricatio dicitur colluſio inſtar ludentium, quando alter ſociorum iuuat partem aduerſam, & paria dicantur de tergiuerſatione. Verum cum quis accuſat de propria iniuria, & punitio non eſt neceſſaria bono publico, tunc integrum eſt ei, aut deſiſtere, aut proſequi accuſationem.

Præuaricatio fit duobus modis.

Hoc præmiſſo dico, quod calumniator, qui in probatione defecerit, reus eſt pœnæ talionis. Concluſio eſt vtriuſq; iuris. 2. q. 3. c. Calumniator, & c. Qui non probauerit & ff. de abolit. l. 1. l. mulier, et. l. quæſitum; & ſancita eſt hæc inſtar legis veteris. Exo. 11. Oculum pro oculo, dentem pro dente. & Deut. 19. Cumq; diligentiſſime perſcrutantes inuenerint falſum teſtem

Calumniator qui in probatione deficit, reus eſt pœnæ talionis.

stem dixisse contra fratrem suum mendacium, reddet ei, sicut fratri suo facere cogitauit.

Et accusator eo ipso, quod non probat suam accusationem, præsumitur calũniator, ita docet Glossa. in. c. 2. in vers. calumniandi, extra de calumnia. Quam cõmuniter esse approbatam inquit Abb. in c. calumnia. nu. 2. extra de pœnis; & scribentes in d. c. 2. & alij relati per Clarum in sua pract. q. 62. Dixi supra. Et ideo bene inquit tex, in. d. c. Qui non probauerit, quod obiecerit, pœnam, quam ipse intulerit, patiatur.

Abbas. Clarus.

Et vterq; peccat mortaliter, tam qui accusando, imponit falsum crimen, quã, qui accusat de occulto crimine, quod probare, non potest. & de primo est tex. in c. calumniam extra de pœnis, & tradit Nauar. in Manua. c. 25. nu. 31. & de secundo est clarum: quia iniuste eum infamat. vt tradit Nauar. loco citato. c. 18. nu. 54. Et etiam locum habet, hęc conclusio in eo denunciatore, qui habetur loco accusatoris, quoniam, & ipse eo ipso, quod non probat suam denunciationem, præsumitur calumniari, & vt calumniator erit puniendus, per tex. in. d. c. qui nõ probauerit. Qui loquitur generaliter de

Nauar.

omni

omni eo, qui non probauerit, quod obiecerit. Secus autem erit in illo denunciatore, qui cum denunciat potestatur se nolle teneri ad probandum id, quod denunciat; sed Iudex ipse inquirat, & prouideat eo meliori modo, quo sibi videbitur: quia iste non fungitur vice accusatoris. Verum tamen est, quod talis denunciator, tenetur ad pœnam talionis ex vi constitutionis nostræ, de qua dicetur infra proxime: quia loquitur generaliter de omni eo, qui prodit secretum peccatũ fratris, & illud probare nõ potest.

Secreta monitio, quando præcedere debeat accusationem. Cap. 8.

SOTVS *de ratione teg. & deteg. secr. mem. 2. q. 5. concl. 4: vers. Sed dubiũ, post sanctum Thom. disputat hãc quæst. & tandem concludit, quod quoad forum exterius, nunq; exigitur ab accusatore huiusmodi monitio, sed solum, vt causã inscribat, iuxta illud, sicut denunciationẽ admonitio, ita & accusationẽ inscriptio præcedere debet c. qualiter & quando. 2. ex. de accusat. sed in foro conscientiæ quotiescunq; quis habet ius accusandi, nõ requiritur admonitio: quoniam accusationis finis est vindicta, et punitio criminis* Sotus. Secreta monitio an debeat præcedere accusationem, & quando.

respectu ad emendationẽ,cum tamẽ admonitio solum fiat,ad emendationẽ in futurũ.Et potest quis accusare advindictã, etiam quod crimen iam cessauerit.

Si crimẽ est probabile.

Pro ampliori tamen doctrina,dico primo quandocunque crimen probabile est in iudicio,non tenetur accusator ex iustitia præmittere secretam monitionẽ, v.g. vt Reus desistat,vt satisfaciat sed potest sine iuria accusationem instituere.Ratio est:quia tunc propter bonum publicum concessa est accusatio, vel saltem denunciatio, vt crimira in exẽplum aliorũ puniantur;sicq; omnes a malo absterreantur.V nde reus nõ potest queri de iniuria sibi facta, quod ante monitus nõ fuerit.

Denunciationem euãgelicã præcedit monitio.

Dices,qui denunciaturus est denũciatione euangelica, tenetur prius monere peccatorẽ,si putet eũ emendatum iri, idq; ex iustitia, vt multi volũt, ergo etiam qui iudicialiter denunciat,vel accusat.

Respondeo. Esse disparem rationem; quia,qui vtitur denunsiatione euangelica; nullam habet causam denunciandi, si proximus putetur priuatim emendandus: nam hæc non instituitur ad punitionem, seu exemplum publicum, cum ex ea nemo puniri possit, sed solum ad fratris emandationem;quæ cum sine eius

infama

infamatione posset obtineri, nullum ius habere videris ad eius famam violandã; Qui autem accusat, vel iuridice denunciat, spectat punitionem ob bonum publicum, itaq; etiam si esset priuatim emen dandus, tamen subest iusta ratio illum deferendi, nempe vt eius punitione alij terreantur.

Dico secundo. Fieri tamen sæpe potest, vt prius quam accuses, vel denuncies iuridice, tenearis lege charitatis proximum monere, vt desistat a crimine: vt si delictũ sit occultum, & speretur priuatis monitis esse emendandus, & ad debitam satisfactionem inducendus, maxime si persona habeatur honesta, tunc enim contra charitatem esset tantum ma eum illi irrogare.

Interdum est contra charitatem accusare sine præuia monitione.

Aduerte tamen, quando crimen est contra bonum publicum, & ad huc pendet, vel continuandum putatur in futurum, charitatem ordinarie non postulare, vt munitio secreta accusationem, vel denunciationem præcedat. sed debere statim deferri iudici, vt malo occurrat, vt si occulte hæreticus aliquis in vrbem irrepserit, si quis cum hoste occulte tractet, vel consilia principis significet, si quis falsam monetam cudat. Ratio est quia

Si crimen contra bonũ publicũ vrgeret, & si occultũ, accusari potest nõ præuia monitione.

periculum, quod impendet eſt maioris momenti, quam infamia, & damnum omne, quod iſte ex accuſatione incurret, Neq; hic ſcrupuloſe examinandum eſt, an forte emēdabitur priuata monitione; quia in re tanti momenti eligendum eſt id, quod tutius eſt. Facile enim poſset talis priuatim monitus, ſimulare emendationem. & pœnitentiam, ac interea occulte exequi, quæ deſtinauerat. Itaque in huiuſmodi, niſi certo conſtet periculum caueri poſſe priuata monitione, non eſt adibenda. Secus eſt in alijs delictis, ex quibus non impendet incommodū, niſi ipſi peccatori, vel alteri priuato, de quo vide D. *Thom.2.2.q.68.art.1.*

D.Thom.

Etiā in cauſa propria non requiritur ad accuſationem prę uia monitio.

Dico tertio in cauſa propria, vbi non eſt præceptum accuſandi non eſt dubiū, quin ſtatim poſsit aliquis accuſare illū, qui patrem ſuum occidit ſine aliqua monitioue: quoniam ſi homicida pænituerit delicti, poſsem nihilominus dimiſſo odio, zelo iuſtitiæ petere pænā capitis. licet forte eſſet conſiliū, remittere iniuriā, & admonere eū, vt dānū reſtituat et tūc ceſſare ab accuſatione. Et ſubdit Sotus vbi ſupra, qui in cauſa aliena, vt puta ſi ſcirem in Conuentu *aliquem eſſe furem aut fornicarium, eſsetq; legitimi teſtes*

Sotus.

poſſem

possem forsan accusare sine admonitione, si vellem subire periculum probandi, licet in hoc casu posset forsitã sustineri opinio Caiet. videlicet quod deberet, præcedere admonitio, atq; adeo emẽdato fratre, nõ esset procedendũ ad accusationẽ. Hãc eãdẽ sentẽtiã, quod monitio præcedere nõ debeat accusationẽ tenet Nau. in Manu. c. 18. nu. 30. post Adrianum in 4. de Corret. fraterna concl. 17. ad secundum. Caiet. Nauar. Adrianus.

Tandẽ circa accusationẽ quæritur Nũquid nobis min. obser. legitime competat accusatio, ita quod secura conscientia possit vnus frater aliũ fratrẽ criminaliter accusare. Et ratio dubitãdi est: quia ratione regulæ nostræ in qua pmissimus altissimã paupertatẽ, nulla actio nobis cõpetere potest, pro qualibet re tẽporali. Ex altra parte videtur, quod accusatio recte nobis cõpetere valeat, et debeat, alias delicta remanerẽt impunita quod quidẽ redundaret in maximũ Religionis detrimẽtũ, et eo maxime, quãdo essẽt delicta, quæ vergerẽt in perniciẽ publicã; quo casu quilibet nõ solũ potest, sed etiã tenetur accusare, dũmodo possit idoneis testibus probabare, vt docet D. Thõ. 22. q. 68. art. 1. Sot. de rat. teg. et deteg. secr. mẽ. 2. q. 4. vers. bis præmissis in. 1. concl. Quoniam vnicuiq; mandatum est de primo suo, vt habetur. Fratribus minoribus de obser. an cõpetat accusatio. D. Thom. Sotus.

Eccl. 17. & præſertim vnicuiq; lege naturæ incumbit cura boni communis, ſicut membra corporis, naturali inſtinctu ſeſe obÿciunt periculo corporis.

Autoris ſẽtentia. *Ego ſaluo meliori aliorum iudicio, credo quod nec accuſatio, nec iudicialis denunciatio, tuta conſcientia nobis competere poſsit; ſed tantummodo denunciatio canonica: Quoniam virtute Regulæ noſtræ nulla nobis actio cõpetere poteſt, pro qualibet re temporali, vt expreſſe inquit ſummus Pontifex Clem. V. in Clemen. exiui, de verb. ſigni. §. Verum etiã.* Cuius ſunt hæc verba. *Cumq; dicti ordinis profeſſores pro nulla re temporali, poſsint in iudicio experiri. Et S. Bernardinus inter caſus proprietatis ponit iſtũ primum, petere vindictam, vel iuſtitiã de iniurÿs ſibi illatis; & dubium non eſt apud Doctores, quod accuſatio eſt actio. atq; ita petitio vindictæ, & petitio damni illati, vt ſibi reſarciatur, quæ fit per denunciationem iudicialem, ſunt res temporales, ergo ſequitur, quod ex vi profeſſionis noſtræ, illas petere non poſſumus, ſed licet nobis tantummodo denunciare crimen prælato canonica denũciatione, vt prouideat prout ſibi videbitur, & ſaluti fratris, & bono publico:*

S. Benardinus.

nam

nam in hac denunciaticne, nihil petitur; sed insinuatur tantum crimen prælato sine obligatione probandi illud, vt ipse remedium præbeat. Qui quidem Prælatus, vt infra dicemus, tenetur inquirere super illo delicto, & fratrem delinquentem punire, aliaque facere, quæ secundum iustitiam erunt necessaria.

Sed dices. Quando fui ab aliquo infamatus, quomodo restituetur mihi fama, si eam non possum petere in iudicio, tamquam rem temporalem? Et mandetur nobis curam habere de bono nomine; et ius diuinum, & naturale mandet, quod fama iniuste ablata, cuilibet restituatur. Respõdeo, quod tu debes corripere fratrẽ, qui in te deliquit, & petere ab eo, vt tibi famam restituat, quod si nolit, poteris insinuare crimen prælato denunciatione canonica, qui prouidebit saluti fratris, & simul ex officio suo prouidebit, vt ille famam tibi restituat. Sed particulariter petere, vt fama tibi restituaur, id (iudicio meo) nullo modo licet, cũ fama sit quid tẽporale, pro quo non licet nobis in iudicio experiri, nec intentãdo aliquam actionem, nec implorando iudicis officium quoniam implorare officium Iudicis, nibil aliud est, quam iudicio expe-

riri, quod nobis nullo modolicet, vt inquit Clem.V.in d.Clē. exiui.

De Denunciatione Cap. 9.

Denunciatio quadruplex est.

DEnunciatio est quadruplex, vt notāt Doctores in c.Nouit.ex.de iud. & 2.q.1.cap.si peccauerit, & tradit Sotus lib.de rat.teg.& deteg.secr.m.2.q.5. in principio, videlicet Euangelica, Iudicialis, Canonica, & Regularis.

Sotus.

Denunciatio Euangelica quid sit.

Denunciatio Euāgelica est delatio criminis apud Iudicē, vt patrem explicata causa emendationis: quādo videlicet fratri suo facta correctione, nec eo emēdato frater denunciat crimen prælato, vt ab eo corrigatur iuxta præceptū Euangelicum. Si peccauerit in te frater tuus, &c. Quod si te nō audierit die Ecclesię. Et differt hæc denunciatio ab accusatione dupliciter, primo ratione finis, quia finis denūciationis est bonū priuatū particularis personæ; Accusationis verò bonū publicū. secundo ratione habitus, seu virtutis: quia denunciatio est actus charitatis, accusalio autem iustitiæ.

Denunciatio euangelica differt ab accusatione dupliciter.

Denūciatio Iudicialis est duplex, publica, qua Iudex ex officio per denūciationē suorū officialiū procedit, vel ad mul-

Denunciatio iudicialis duplex.

ctandum Reum pœna phiſcali, vel alia pœna arbitraria, & hæc nihil ad nos. Altera priuata, quæ eſt manifeſtatio criminis, qua quis prætendit ſibi reſarciri dãnum acceptũ, & ſe in priſtinũ ſtatũ reſtitui, et differt hæc denunciatio iudicialis ab Euangelica primo ratione finis: quia finis Euãgelicæ eſt emẽdatio fratris, ſed finis iudicialis eſt bonũ denunciãtis, vt delinquens ſibi ſatisfaciat. ſecundo in ordine: nam illa procedit ordine Euangelico ſine ſtrepitu iudicij, & propterea dicitur Euangelica; ſed Iudicialis procedit inſcriptis, & forma iudiciali, & propterea Iudicialis appellatur, & tenetur denuncians probare crimen, licet quandoque etiam iudicialis procedat de plano, & ſine ſtrepitu iudicij.

Denũciatio iudicialis differt ab Euangelica.

Ab accuſatione etiam denunciatio Iudicialis differt; quia denunciatio non intendit vindictam publicam, & punitionem denunciati prepter bonum publicũ, ſed ſolum ſuum intereſſe, in quo per iniuriam læſus eſt, Accuſator autem petit vindictam publicam, quæ inſligitur propter bonum commune; quare Iudex nan poteſt punire denunciatum tota pœna legis, ſicut tenetur punire accuſatum.

Denunciatio iudicialis differt ab accuſatione.

Secundo

Secundo. Denunciatio Iudicialis est mera manifestatio criminis, sine aliqua actione, qua scilicet denunciatur crimē prælato, vt ipse ex officio emendet delictum, & faciat, quod ei visum fuerit secundnm ius. Sed accusatio est delatio criminis cum actione, qua Index petitur, & compellitur punire reum. Quare denunciator nō dicitur proprie Actor, siue accusator; sed improprie. Cæterum in hac denunciatione iudiciali, non est necessariū, quod præcedat monitio: quia in ea non intenditur emendatio fratris, sicut nec in accusatione, vt docet Nauar. in manu. c. 18. nu. 30. post Adrianum in 4. de corret. fraterna col. 17. ad secundū.

In denūciatione iudiciali nō est necesse, q̃ præcedat monitio.

Denunciatio Canonica est: quæ a Iure canonico inuenta est, & est delatio criminis Iudici facta; non ad vindictā publicam, sicut accusatio. nec propter interesse proprium denunciantis, sicut denunciatio Iudicialis, sed ad emendam denunciati, & vt coerceantur crimina, ne vltra procedant. Sed hæc, inquit Sotus vbi supra, vix distingui potest a denunciatione Euangelica, nisi dicamus, quod denunciatio Euangelica ea solum est, quæ ad solam fratris emendationem procedit, Canonica vero, quæ procedit ad emi-

Denunciatio canonica quid sit.

Sotus.

euitandum damnum publicum, aut priuatæ personæ, vt cũ quis denunciat prælatum, aut habentem beneficium, vt priuetur officio, et beneficio: quia est Reipub. perniciosus, & secundum Inno. in d. c. Nouit extra de iudicijs, quando quis denunciat crimen, quod est in perniciem publicam; aut in præiudicium tertiæ personæ, non solum ad emẽdationem illius, sed vt euitetur, & resarciatur damnum, tũc est denunciatio canonica; quæ quidem denunciatio non est fraterna, nec iudicialis; quia non petitur proprium interesse, nec proprie est accusatio: quia non petitur omnino vendicta legis; sed conuenit nihilominus cum denunciatione fraterna, seu Euangelica in hoc: quia requirit præuiam admonitionem, vt notant Doctores loco supra citato, etiã quod crimen sit in perniciem publicam, quando speratur correctio; quia si non speraretur correctio facienda esset denunciatio absq; præuia monitione, vt patet per Nauar. in manu. c. 18. nu. 31. in fine. Innocẽtius. Nauar.

Ex his sequitur, quod differentiæ, quę ponuntur ab aliquibus inter accusationem, & denunciationem, nempe, quod accusatio non potest fieri per litteras, denunciatio vtiq; vt tradit Abb. in c. licet

a beato

beato de accusa.nu.2.& in c.dilectus eodem tit.nu.3.Item quod denunciationem caritatiua correctio,accusationẽ inscriptio præcedere debet, docet Nauar.cons. 3. de accusat.4.Item quod accusatio facit ordinarie puniri, & denunciatio extraordinarie, & mitius, vt refert Ant. de Butr.in c. dilectus de Simon.

Nauar.

Antonius de Butrio.

Item,quod Accusatio depositionem, denunciatio correctionem induxit,secũdũ Hostien.in c.1.de offic.custod.nu.17. & Abb.in c.super his de accusat. nu. 2. Itẽ quod Accusator potest appellare,denunciator non,nec tenetur se subscribere denuntiæ,nec verificare eam;Accusator secus,vt insinuat Aegidius.Boss. in tit. de denunt.nu.14.demum quod denũciator, cuius finis est,vt mores corrigantur,potest examinari, tamquam testis ; Accusator nequaquam in c.in omni negocio de testibus,vbi Butr.Anna.And. Felin. Aret. & cæteri doctores omnes; differentiæ,inquam istę inter accusationem, & denunciationem,intelliguntur de canonica denunciatione;non autem de denũciatione iudiciali, & consideranti ea, quæ diximus liquido patet.

Hostien.

Aegidius Bossius.

Denunciatio Regularis ea est, quæ fit in Religionibus, secundum constitu-

tiones,

tiones, & regulas diuersarum Religionum, siue sit Iudicialis propter propriũ interesse, siue sit canonica, propter bonum cõmune, & ideo Regularis dicitur: quia in religionibus nõ est necesse seruare totũ ordinem iuris, Nos autẽ hic loquimur solũ, de iudiciali, et canonica denũciatione

Denunciatio Regularis quid sit.

Pro quibus obseruandum est, quod prelatus denunciationem nõ debet accipere, nisi denũcians sit bonæ famæ. Circa quod considerare debet prælatus, nõ solum denunciantis, sed etiam denuncianti, & testium prepositorum conditiones, ex quibus iudicare poterit, an etiam denuncians non bonæ famæ admitti debeat.

Iudex quando tenetur denũciationem accipere.

Secundo obseruandum est, quod denuncians non tenetur probare; sed testes producere, atq; adeo, & si in pbãdo deficiat, de iure puniri nõ debet. Verũ si non solũ deficiat, sed reperiatur omnino falsũ denunciasse, iudicis arbitrio puniri potest; quod si denunciator sit etiam instigator in causa, ita vt accusatoris personam sese induere videatur, tunc tenetur, se subscriberere, & ad pœnam talionis stare, cæterasq; leges accusatoris sobire.

Denunciãs non tenetur probare sed testes producere.

Demum circa hanc denunciationis mamateriã quæritur. An quãdo deferũtur litteræ dilatoriæ, seu donũciatoriæ nullo

auctore

Prælatus nõ tenetur inquirere, quã do deferuntur litterę delatorię absq; authore.

auctore subscripto debeat prælatus contra denũciatũ in illis litteris inquirere. Respõdetur, quod nullo modo debet, nec potest inquirere, nisi præcedat infamia: Nã si prælatus ad denunciationem alicuius certæ personæ inquirit, id facit; quia illi certa est probitas fratris denunciantis, quæ hic esse non potest, cum non adsit nomen; & huiusmodi litteræ, nec infamiã, nec indicia continent contra ipsum denunciatum. Ita concludit Clarus, *in practica crim. q. 5. vers. Neq; in hoc attenduntur: quod inquit procedere etiã, quando in ipsis litteris, notificati essent testes de ipso delicto informati. Hoc idẽ confirmatur decisione summi Pontificis in. c. Inquisitionis extra de accusat. vbi expresse probibet, ne fiat inquisitio ad eorum postulationem, qui clam schedulas ad alterius infamiã proferunt, eiusq; rei ratio redditur a Panor. quoniam schedulæ prorsus infamiam non afferũt, vt habetur eodem tit. de accusat. c. finali. Quanto igitur id magis veniet intelligendum de litteris delatoriis sine nomine.*

Clarus.

Panormit.

De

De Inquisitione. Cap. 10.

TRadunt communiter doctores. Iudicem triplici modo posse procedere, scilicet per viam accusationis, vel denunciationis, vel inquisitionis, vt expresse habetur. c. qualiter, & quando. 2. de Accusat. Commodius tamen ponuntur tantum duo modi procedendi contra criminosos, alter ex officio, alter ad instantiam partis. Denunciatio enim non est perse aliqua destincta via procedendi; sed est quiddam præuium, vt iudex procedat ex officio, vt recte docet Iulius Clarus. l. 5. §. practica criminalis. q. 3.

Duo sũt modi procedẽdi.

Clarus.

Ad instantiam partis procedit, quando pars offensa, vel alius ad quem id iure spectare potest, accusationem porrigit, & iudex ea admissa, secũdum eius probationes procedit. Ex *officio autem, quando præcedente aliqua infamia, vel denunciatione, capit informationes, & format inquisitionem contra authorem, vt sic ad plenam probationem, & sententiam perueniat.*

Quando igitur Iudex agit ex officio, procedit per inquisitionem, dum ad instantiam partis, per accusationem.

Modus

Modus procedendi ex officio, seu per inquisitionem, extendit se ex dispositione iuris Canonici ad omnia crimina secundum Archidiaconum in.c.felicis.§.vlt. de pœnis, scilicet. In omni enim genere criminũ possunt Iudices, per inquisitionem procedere. Idem ex consuetudine seruatur in foro ciuili; Vnde in quibusdã Regnis via inquisitionis adeo est ordinaria, vt altera nempe accusationis non admittatur, nisi in paucis causis. In Regno Franciæ prohibita est accusatio omnis ad vindictam publicam tendens, & solum permittitur pro interesse ciuili, vnde in omnibus causis criminalibus proceditur per viam inquisitionis, vt docet Clarus supra nu. 6. ex Guilelmo de de Bened. & Practica Millari.

Modus procedendi ex officio ad quæ se extẽdat.

Guilelm de Benedictis.

Iuquisitio autem quantum spectat ad propositum nostrũ est triplex. prima est omnino geueralis, qua in genere inquiritur, an subditi seruent leges, an non, an committantur crimina, an de nullo sit fama, vel suspicio alicuius criminis, & hac vtuntur prælati, & superiores, inuisitatione prouinciæ, & locorum subiectorum, vt pote, quando Prouincialis visitando monasteria, generaliter inquirit, num in monasterio sint aliqua delicta,

Inquisitione est triplex.

cta, vel trasgressiones contra Regulam, & constitutiones, quomodo quilibet frater se gerat in officio suo, nec aliquam specialem inquisitionem facit cõtra aliquam particularem personam, nec de aliquo particulari delicto.

Secunda est omnino specialis, qua de certa persona, & de certo crimine quæritur, v.g. an Petrus commiserit simoniam, vel furtum &c.

Tertia est mixta, quando vel solum crimen est speciale, vel sola persona, vt quis fecerit istud homicidium, an Petrus seruet statuta, vel constitutiones generales &c.

Cæterum quoniam aliqui Prælati, & quamplurimi fratres errant in huiusmodi generalibus inquisitionibus, illi in procedendo, & isti in denunciando; Idcirco de inquisitione generali, id explicabimus breuiter. quod late tractat Sotus de denunciatione fraterna in lib. de rat. teg. & deteg. secr. m.2.q.4. concl. 8. deinde de speciali inquisitione agemus.

De inquisitione generali. Cap. 11.

Prælatus duplici modo procedere potest, vel vt Pater, vel vt Iudex.

CIRCA generalem inquisitionem. obseruandum est primo, quod Prouincialis duplici modo procedere potest in corrigendo fratrum crimina, vel tamquam Pater, vel tamquam Iudex; ita fratres possunt ei denunciare delicta cōfratrum suorum, vel tamquam Patri, vel vt iudici. Quando delicta denunciantur tamquam Patri, vno modo est procedendum nempe fraternaliter; Quando vero tamquam Iudici denunciantur, alio modo, scilicet iudicialiter procedendum est.

Crimē aut est pnblicū, aut priuatū.

Secundo obser. est quod peccatum fratris; aut est publicū, aut priuatum, si est publicum, debet denunciari Prælato tāquam Iudici, vt publica fratris correctione, scandalo succurrat aliorum, iuxta sent. D. Pauli ad Thym. 5. peccantibus coram omnibus argue &c. & Cano. in c. 1. extra de pœnit. et remiss. Vbi dicitur. Manifesta peccata, non sunt occulta correctione purganda. Et in hoc euentu non est necesse, quod huiusmodi denunciationem præcedat monitio. Si autem

peccatum

peccatum non eſt publicum (& intelligo publicum notoreitate facti, quod nulla tergiuerſatione cælari poteſt) & ſit probabile teſtibus, vel laborat infamia, tūc poteſt denunciari prælato, & tamquam Patri, et tāquam Iudici, vel ſimpliciter non exprimendo, nec tamquam Patri, nec tamquam Iudici, ſed vt prouideat prout ſibi videbitur, vel vt Pater, vel vt Iudex. Verum eſt tamen, quod ſi crimen vergit in perniciem publicā, & probari poteſt legitime, tenetur frater illud denūciare prælato, tāquam Iudici, vel ſimpliciter, vt melius, & ſecurius prouideatur bono cōmuni, & in hoc caſu præmittēda neceſſario videtur ſecreta monitio: quoniā (vt inquit Sotus vbi ſupra) non ſtatim arguendus eſt frater coram alijs: quoniam & ſi nō lædatur fama, æditur tamen pudor, & verecundia proximi, cum in preſentia plurium corrigitur: atq; adeo experiendum eſt primum; an per ſecretā correctionem frater corrigatur; ſi ergo monitio ſecreta præcedere debet correctionem coram illis faciendam, qui ſciunt peccata; multo magis æquum erit, vt præcedat etiam paternam denunciationem. Verum eſt tamen, quod quando probabiliter crede-

Subditus qñ teneatur denūciare prę lato tāquā iudici.

Sotus.

ret emendationem quam intendebat facere de fratre peccante, melius faciendaam per Prælatum, potest ei denunciare tamquam Patri, dummodo prælatus sit bonus, pius, & qualis esse debet, vt inquit S. Thom. in. 4. quol. & sequitur Syluest. in verbo correct. q. 7 & Ricar. in 4. d. 19. q. 1. Quicquid dicat Sotus vbi supra concl. 3. dub. 3.

D Thom. Sylpest. Riccar.

Si autem peccatum est secretũ, itaq; testibus probari non potest, nec laborat infamia, tunc denunciandum est Prælato tamquam Patri, & non tamquam Iudici. Nam si denunciaret ei tamquã Iudici, peccaret mortaliter prodendo fratris secretum; Quod quidem intelligendum est: si peccatum esset de grauioribus, & non de leuibus: & grauia appello non solum illa, quæ sunt mortalia, verum quæ sunt contra famam, & honorem proximi: nam leues culpæ, quæ non vergunt in infamiam, possunt dici Prælato tamquam Iudici, & ipse potest illas publice corrigere, prout vsus Religionis vbique obseruat.

Subditus qñ tenetur denũciare prælato tãquam patri.

Demum quantum spectat ad hanc generalem inquisitionem obser. est, quod denunciatus tenetur veritatem criminis sui Prælato fateri tãquã Patri; *nisi forte timeret*

Denũciatus tenetur crimen suũ fateri prælato tãquã patri.

timeret non leuiter, ſed grauiter, quod tamquam Iudex machinaretur eum punire: quia tunc non teneretur fateri; ita inquit Sotus de iuſt. et iur. lib. 5. q. 1. art. 2. concl. 3. & eo magis tenetur illud fateri, quando crimen probari poteſt teſtibus, vt patet per eumdem Sotum, de rat. teg. & deteg. ſecr. m. 2. q. 4. concl. 7.

Prælatus verò ita denunciatum, non poteſt pœnis iuris punire, quod patet ex fine, & ſcopo talis denunciationis, qui eſt ſola emenda, & non punitio fratris denunciati: Aut ergo denunciatus fatetur crimen, aut non, ſi fatetur, & proponit ſe corrigere; non habet Prælatus ius ſtatim eum plectendi pęna iuris, etiã quod delictum probari poſsit teſtibus idoneis: nam correctionis fraternæ finis, eſt ſola emendatio fratris, atq; adeo omnia prius tentanda ſunt, vt frater ſine iudiciali correctione corrigatur; Quare Prælatus debet fratrem denunciatum admonere ſecrete: & eo maxime ſi crimen probari non poteſt, quando ſcilicet ſolus denunciatus illud fecit. licitum tamen erit huiuſmodi confeſſum, aliqua pœna paternaliter plectere; non ad punitionem præteriti delicti, ſed ad terrorem in futurum: hæc Sotus vbi ſupra.

Qui admonet etiam Prælatos, & merito; ne sint præcipites, & imprudentes, in huiusmodi processu fraternali. Quoniam quando crimina non sunt perniciosa Reipub. aut contagiosa, aut denunciatio non fuit iudicialis, non sunt iudicialiter punienda; & donec manet processus in suo statu fraternali, non potest Prælatus iudicialiter procedere contra ipsum denunciatum, examinando denunciantem, vel alios testes tanquam iudex, nisi insuper esset infamia contra ipsum denũciatũ: Quoniã alias prelatus esset accusator, & iudex, quod non potest, vt supra diximus; & aduertant qui contrariũ faciunt, quod peccant mortaliter, cum iniuste, & præter iuris ordinem in publicum prodeant peccatum, quod sibi secretum fuit denunciatum.

Si frater denunciatus non vult fateri delictum, tunc si crimeu idoneis testibus probari non potest, nec adsit infamia, nec indicia sufficientia ad inquisitionem, Prælatus nihil aliud facere potest, quam orare pro subdito, & admonere illum, & expectare, quam diu adsint indicia ad inuqirendum, aut testes ad conuincendum delictum.

Quando

Quando Iudex procedit via inquisitionis generalis, an debeat pręcedere infamia personæ, vel delicti. Cap. 12.

RESpondeo, & dico primo. *Vt Iudex faciat inquisitionem omnino generalem, non est necesse, vt aliqua infamia præcesserit; est communis DD. sententia. probatur primo, quia in iure præcipitur prælatis ecclesiasticis, & superioribus, vt suo tempore faciant visitationes, & inquisitiones generales, vt patet. c. Perniciosam, de offic. Iud. ord. Habeant Episcopi singularum Vrbium, in suis Diœcesibus liberam potestatem adulteria, & scelera inquirere, vlcisci, & iudicare. Glossa tamen putat hic agi de inquisitione speciali, quæ fit præcedente infamia, sed potest etiam intelligi de generali. Item. c. Roman. §. sane. de censibus in. 6 Verbo Dei quærat de vita, & conuersatione ministrantium ecclesijs. Vbi apperte agitur de inquisitione generali. Probatur secundo; quia talis inquisitio, est necessaria ad purgandam Rempublicam, moresq; in cœtibus homi*

Iudex potest facere generalem inquisitionē absq; infamia prę cedente.

num reformandos. Tertio. Per eam nulli sit iniuria; cum de nemine in particulari fiat inquisitio. Nec refert, quod hac ratione detegantur occulti peccatores, quia id per accidens, & præter intentionem inquirentis contingit, & alias bonum commune huic incommodo ante ponendum est. Deniq; nisi talis inquisitio fieret, multa crimina manerent impunita, quæ tamen puniri omnino expedit, ne criminosi inualescant. nemo enim ea sponte deferret.

Subditi interrogati in generali inquisitione non tenentur patefacere criminosos.

D.Thom.
Caiet.
Sotus.
Nauar.

Dico secundo. In hoc tamen casu interrogati subditi, non debent patefacere criminosos occultos, qui nulla talis criminis infamia laborant. est communis sententia DD. Sancti Thomæ. 2.2.q. 69. art.2. & Caiet. in illum art. Soto de teg. & deteg secr.2.m. q. 6. Nauar. c. inter verba concl.6.nu.21. & in Rubr. de Iudicijs.num.87. & colligitur ex.c.qualit. & quando. *Ratio est; quia id, de quo nulla adhuc est fama censetur occultũ, dum via inquisitionis proceditur: atqui iudicis potestas non se extendit ad eliciénda occulta; maxima enim inde incommoda in Repub. sequerentur. Itaque etiã si sub iuramẽto, vel sub pœna excõmunicationis præcipiatur, vt dicas veritatem*

Iudicis potestas non se extendit ad elicienda occulta.

vitatem de eo, quod nosti, tamen non teneris, sed potes cum restrictione mentali dicere, te nescire quicquam, intelligendo tacite, te nescire eo modo, vt tenearis patefacere.

Sed difficultas est, Vtrum etiam obligentur, non manifestare, ita vt peccent contra iustitiam, si in hoc casu crimina occulta aperuerint. Videri posset alicui, saltem quando crimen probari posset in iudicio, non peccare contra iustitiam eos, qui illud in huiusmodi inquisitione patefaciunt superiori: nam eo euentu, ius habent accusandi, vel denunciandi authorem. Quicumq; enim vel testibus, vel alijs indicijs crimen probare potest, non peccat contra iustitiam, si illud iudici denunciet: expedit.n.bono publico, vt omnibus hæc potestas detur. Generatim enim loquendo infamia, & punitio, quæ priuato infertur, abunde compensari videtur exemplo publico, & timore, qui alijs inijcitur, per quem sibi a peccando cauent. Idem confirmari videtur ex praxi totius orbis; vbiq; enim consueuerunt tales deferri, non solum, quando generalis inquisitio instituitur, & subditi interrogantur, sed etiam sponte a non rogatis, vt docet Clarus q. 7. Clarus.

An subditus interrogatus in generali inquisitione teneatur non manifestare.

Nihilo-

Nihilominus fère communis sententia est, id illicitum esse, quando ad solã punitionem tenditur, Tunc enim præcedere debet infamia; vt colligitur ex.c. qualit. & quando. Nec obstat praxis orbis contraria: nam multi in hac re peccant per ignorantiam; multi etiam non tam punitionem spectant criminum, quã emendationem, vel mali impeditionem, & auersionem; quo casu denunciatio est licita, etiam si non præcesserit infamia, vt passim Doctores tradunt.

His addo. Quando crimen nullo modo potest probari, aperte contra iustitiã peccare, si illud apperias: quia nullum ius habes, illud patefaciendi: cum enim non possit probari, non potest quoque puniri, ac proinde non potest ex eius reuelatione aliud sequi, quam infamia.

Excipe tamen duos casus, quibus potest Superiori patefieri, & si omnino occultum sit. Prior est, quando id putatur esse necessarium ad ipsius emẽdationem, tunc enim aperiendum est superiori: nõ vt iudici; sed vt patri, vt sua prudentia, & authoritate illum emendet. Alter est, dum aliquod malum spirituale, vel temporale impendet ab aliquo, quod commode auerti non potest, nisi superio-

ris

ris opera, Tunc enim non est habenda ratio famæ, vt dictum est supra.

Quando crimen est publicum, sed author ignoratur, an iudex possit inquirere, quis fecerit. Cap. 13.

MVLTI docent id non esse licitum. ita Caiet. 2.2.q.69. art.1.& 2.& Sotus de secreto.m.2.q.6.dub.4. & quidã alij. Primo. Quia canones vetant, ne procedatur per inquisitionem, nisi de Authore sit fama, vel certe indicia. c. Cum oporteat de Accusat. Nisi super prædictis famam ipsius læsam esse noueritis, ad inquisitionem illorum non subito procedatis. Idem habetur c. inquisitionis, & c. qualit. & quando. 2. eodem tit secundo si liceret in genere inquirere malefactorẽ, sequeretur quod ipse malefactor, si forte interrogaretur, teneretur se ipsum prodere, quod nemo concedit. Caieta. Sotus.

Cæterum contraria sententia mihi verior videtur; Vnde dico primo. Quando manifestum est crimen. Ius est iudici quærere in genere quis fecerit, non tamen in particulari, an Petrus fecerit, Quando manifestum est crimen, & author ignoratur potest iudex inqu

nisi

cere, quis se cerit. Syluest. Nauar. Innocen.

nisi de eo sit aliquo famia, vel indicium. Ita Syluest.5.correct.nu.6.Nauar. in c.Inter verba concl.6.nu.15. in manu. c.18.nu.40.Inno.c.Bonæ 1 de elect.nu.5 Item nota inquit, quod sic seruat totus mundus, quod contingente maleficio notorio, statim inquirit Iudex generaliter non contra certam personam: & facta inquisitione, vocat nominatos in inquisitione de maleficio, vt se defendant, & quod longam interpretationem recipit, ex iteratione factorum mutari non debet. Idem tenent Panor. & Imola, ibidē, & alij. probatur primo. Ex praxi communi Iudicum, tam ecclesiasticorum, quam sæcularium, quā durū est condemnare; Secundo. Nisi tales inquisitiones fierent, duo grauissima mala in Repub. sequerentur: nam & populus grauiter offenderetur, videns iudicem non inquirere authorem aperti criminis, putaretq; eum maleficio fauere, & malefici spe immunitatis inualescerent. Tertio. Quia nemo potest queri sibi factam iniuriam per hanc generalem inquisitionem; imo tota Respub. illam desiderat.

Panor. Imola.

Ad primum argumentum contrariæ sententiæ Respondeo. In illis Canonibus agi de inquisitione speciali; qua inquiritur

quiritur de Petro, vel Paulo, nõ autẽ de qua in genere quæritur, quis fecerit vt patet in ipso textu.

Dices. Inquisitio illa, qua Iudex, quærit in genere quis fecerit, non minus præbet occasionem reuelandĩ crimina oculta, contra ordinẽ charitatis, & iustitiæ, quã inquisitio specialis, qua quæritur, an Petrus fecerit, ergo est iniqua.

Respondeo. Quod occulta crimina detegantur, id non prouenit ex ipsa conditione interrogationis; sed ex imperitia eorum, qui interrogantur; qui nescientes iura, putant se teneri occulta patefacere; Verum propter tale incommodum per accidens proueniens, non debet omitti inquisitio, tantopere bono publico necessaria; cum hæc secundum se talis sit, vt nemini iniuriam faciat. Neq; Iudex inquisitionem faciens, tenetur instruere rudiores, ne authorem detegant. si forte nulla infamia laboret; id enim redderet eum suspectum corruptelæ, vel fauoris in criminosum, si potest simpliciter inquirere, sicut videt bono publico expedire. Quod si occultus author detegatur, poterit contra eum procedere, nec damnum secutum ei imputabitur, vt recte inquit Nauar. in rub. de Iud. nu. 87. Nauar.

quia iure suo vtitur. Hoc ipso enim, quo criminis author est publice detectus, (etiám si id ab altero inique factum sit) potest contra eum informationes accipere, & particularem inquisitionem facere, & conuictum punire; modo tamen ipse per iniuriam non sit causa illius detectionis.

Occultus author non tenetur se prodere.

Ad secundum respondeo. Et si iudex possit interrogare, non tamen inde sequitur, reum si forte interrogetur teneri se ipsum patefacere; certum enim est, Iudicem in crimine lęsę maiestatis posse interrogare, seu inquirere; reum tamē ante infamiam, vel semiplenam probationem, non teneri se ipsum prodere.

D.Thom.

Nec obstat quod D.Thom. in capitulo generali Parisijs, dicitur respondisse, occultū authorem teneri se prodere ad præceptum Prælati, quando notorium est crimen, v.g. furtum esse cōmissum: quia tunc solum erat Baccalaureus, & cæteri Magistri ei contradixerunt, vt refert Syluest. correct. 5. nu. 6.

Syluest.

Subditi non tenentur patefacere authorem etiā

Dico secundo. Et si superior, vt officio suo satisfaciat, possit sub iuramento generatim inquirere a subditis, quis fecerit; subditi tamen non tenentur patefacere Authorem, si nulla laborat infa-

mia

mia, & nihil mali in posterum timeatur. Prior pars patet ex dictis. Altera est communis sententia doctorum, & colligitur ex Canonibus supradictis. Ratiõ est: quia superior non potest obligare subditos, vt reuelent occultos peccatores, sed solum eos, qui infamia aliqua laborant; multo minus occultus peccator tenetur se ipsum prodere. Nec obstat factum D. Greg. *epist.* 30.*lib.*5.*Qui sacra communione interdixit cuidam, qui libellum famosum sparserat, nisi se proderet, & excommunicat eumdem, si se non prodens accedat ad sacram communionem, vt habetur.*5.*q.*1.*c. Quidã maligni. Nam infamator ille tenebatur alterius famam reparare, vel certe probare, quæ in libello habebantur, quorum neutrum sine sui patefactione fieri poterat. potest enim quis obligari ad se prodendum, quando id necessarium est ad falsæ infamię iniquè irrogatæ abstersionem; quam uis non sit necesse illam detectionem fieri coram iudice. Notandũ tamen, si crimen adhuc esset perpetrandum, vel continuandum, vel si ex eo graue damnum alicui impenderet, quod alia ratione non posset commode auerti: interrogatus poßet, & etiam deberet authorem*

sub iuramẽto, si nulla laborat infamia.

D. Greg.

thorem patefacere, & si omnino occultum, & nulla infamia laborantem, & Iudex posset, opportuna remedia adhibere, vt est dictum in superiori capitulo. Respondeo. Eo casu non teneris patefacere, nisi quod absq; iuramento licite posset; vnde non teneris si author penitus est occultus, & per occultam monitionem corrigi potest. Secus si de illo est rumor, vel si aliter non putatur emendandus. Pari modo, & si sub pœna excommunicationis prçceperit, non teneneris; nisi de illo sit aliqua fama, vel nisi damnum alicui inde impendat; de tali enim est huiusmodi præceptum intelligendum. Ita Sylues. supra. & passim alij doctores.

Syluest.

Cui addiderim, vel nisi alia ratione, non speretur emendandus: quia tunc tenetur etiã vbsq; præcepto superioris ergo poterit ei præcipi, sub pœna excommunicationis.

De Inquisitione speciali. Cap. 14.

Inquisitio specialis qd sit.

Nquisitio omnino specialis, vt supra tactum est, est quando per Iudicem, in particulari, & nominatim, inqui-

ritur de certa persona, aut de certo crimine, videlicet vtrum Petrus sit in aliquo delicto, vel an Petrus commiserit tale delictum.

Quæ specialis inquisitio, cum per eam pœna delinquentis intendatur, fieri nequit per Prælatum, nisi infamia, & clamorosa insinuatione præcedente, vt communiter tradnnt omnes Theologi, & Canonistæ, & Iurisperiti, & expresse habetur in c. qualiter, & quando & in c. Inquisitionis extra de Accusat. & ratio est: quoniã, vt dictum est supra Iudex neminẽ punire potest, nisi ad petitionem partis, nempe accusatoris, vel eius vicemgerentis.

Inquisitio specialis fieri neq; nisi infamia præcedente.

Iudicium autem ex tribus cõstat personis scilicet Accusatore, Reo, & Iudice, qui quidem Iudex medius est inter accusatorem, & reum, eis iustitiam administrans, medium autem in neutram partem inclinare debet; si ergo Iudex vellet (nemine existente accusatore) aliquem nominatim inquirere, indueret Iudicis, & accusatoris personam, quod iura aborrent. 4. q. 4. c. 2. & 2. q. 1. c. Multi.

Iudiciũ cõstat ex tribus personis

At vbi præcedit infamia, & clamorosa insinuatio, cessat illud absurdum;

quod videlicet iudex ſit etiam Actor: quoniam infamia gerit vicem accuſatoris, vt inquit textus in d.c. qualiter, et quãdo

Tenendum eſt ergo; Vt Iudex poſsit contra aliquem inſtituere inquiſitionem ſpecialem, tendentem ad punitionẽ criminum, debere pracedere aliquã infamiam Authoris.

Ad malum euitãdũ poteſt formari inquiſitio specialis, infamia non præcedente.

Dico tendentem ad punitionem: quia ad malum impediendum, vt quando agitur de beneficiorum, & officiorum collatione, vel de matrimonio contrahendo, licitum eſt inquirere de impedimentis, vel delictis perſonarum particularium, etiam quod nullus de illis ſit rumor: omnia enim alioquin erunt plena inceſtis, ſacrilegiis, vel nefarijs coniugijs, & prauis rerum ſacrarum, & ciuilium miniſtris. Debent tamen tunc ſuperioribus crimina apperire ſecreto, & quam minima fieri poteſt famæ læſione. Similiter, quando inquiſitio fit ad maleficia impedienda, & eorum occaſiones tollendas, non requiritur infamia, vt ad auertenda homicidia, ſacrilegia, furta, hæreſes, & ſimilia Vide Nauar. in Rubr. de Iud. nu. 29.

Nauar.

Probatur hæc ſententia ex. c. Inquiſit. §. Tertiæ de accuſat. vbi dicitur. Ad hæc

reſpon-

respondemus, nullum esse pro crimine, super quo non laborat infamia, seu clamosa insinuatio non praecesserit, puniendum. Quinimo super hoc depositiones contra eum recipi non debere, cum inquisitio fieri debeat, solummodo super illis, de quibus clamores aliqui praecesserint. Et c. qualiter. 2. eodem. tit. sicut accusationem legitima debet praecedere inscriptio, sic, & denunciationem charitatiua monitio, & inquisitionem clamosa insinuatio praeuenire. Confirmatur quia merito quisq; posset queri sibi fieri iniuriam, si in vitam eius iuridice inquireretur, cuius fama alioquin est integra: nam per talem inquisitionem, redditur suspectus.

Obseruandum est tamen excipi aliquot casus a DD. quibus non requiritur ad specialem inquisitionem infamia praeuia de illo crimine. Casus in quibus ad specialem inquisitionem non requiritur infamia.

Primus est. Si quis confessus sit crimē occultum in iudicio, etiam coram paucis, vt coram solo Iudice, & Notario, seu scriba, vt colligitur. ex. c. 1. de accusat. in. 6. Nam talis confessio inducit notorium iuris. Idem dicendum etiam, si solum incidenter illud confessus sit, vt cōmuniter tradunt Iuris periti cum Bart. Bart.

 in. l. 2.

in.l.2.§.si publica.ff.ad.l.Iuliam de adul teriis. Neque refert vtrum illud, quod sic confessus est, sit circumstantia delicti de quo agitur, an distinctum delictum: nam etiam si sit omnino distinctum, Iudex contra illud procedere potest, vt recte docet Nauar.in Rub.de Iud. nu .86. contra Sotum. Non sufficit tamen confessio extra iudicium, etiam si coram multis facta sit, nisi ex ea orta sit infamia, vt vult Nauar. vbi supra. Neq; ea, quę facta est metu tormentorum, si postea, tamquam metu facta reuocetur. Neq; ea, quæ facta est coram prælato incogitanter, aut in aliqua epistola secreta, quam prælatus aperuit, vt vult Sotus de secr. m. 2. q. 6. & consentit Nauar. supra.

Nauar.

Sotus.

Secundus est. Quando iudici per generalem inquisitionem procedenti, patefactus est Author, tunc enim potest contra eum procedere, vt docet Nauar. supra.nu.87. contra Sotum, estq; communis sententia Iurisperitorum in.l.2. §. si publico.ff. de Adult. Neq; refert, quod testis forte peccauerit reuelando, eo quod nulla esset infamia: quia ex quo crimen deductũ est in publicã iudicis notitiã siue bene, siue male, ille tenetur contra illud procedere,

Nauar.

procedere, per particularem inquiſitionem, & punire, vt Idem contra Sotum docet, & patet ex dictis ſupra.

Aduerte tamen caſus ſupradictos non eſſe, proprie excipiendos à regula illa generali, qua dicitur, Abſq; infamia non eſſe ſpeciatim inquirendum, quia notorium iuris, vel facti, plus eſt, quam infamia, vnde ſi præcedente infamia licet, etiam licet cum res eſt notoria.

Tertius eſt, quando delictum commiſſum eſt in Iudicio, vt ſi teſtis falſum deponet in iudicio, ſi accuſator calumnietur, aut preuaricetur, aut tergiuerſetur. Ita Nauar. nu. 88. ex Specul. Bart. & alijs: ratio eſt, quia hæc crimina cenſentur valde noxia bono publico, eo quod iuſtitiam iudiciorum publicorum, vel euertant, vel impediant, vnde merito ex Indicijs, & vehementi ſuſpicione contra ea procedi poteſt. Nauar. Specul. Bart.

Quartus eſt. In crimine hæreſis, & apoſtaſiæ a fide; in his enim ſine accuſatore vero, vel ficto, ideſt, qui vicem accuſatoris ſupleat, etiam ſine infamia inquiri poteſt, vt docet Nauar. nu. 93. & colligitur ex c. excommunicamus. §. Adijcimus, de Hæret. & l. Apoſtatarum. C. de Apoſtatis. ratio eſt: quia hæc crimi- Nauar.

na sunt maxime noxia Reipub; ab his. n. semper impendet aliis periculum euersionis. Requiritur tamen aliqua suspicio orta, ex indiciis, non leuibus.

Quintus est. In omni crimine læsæ maiestatis humanæ, vt cõstat per Extrauag. Frederici Imperatoris, quæ incipit ad reprimendum, & habetur post lib. feudorum.

Sextus est. Quando inquiritur de morte domini contra seruos, vt si dominus inueniatur occisus, & nesciatur Author. iuxta. l. 1. ff. ad. S. C. Silanianum, & nautas nauis submersę. iuxta. l. Quoties. C. de Naufr. quia, & si nulla aliquorum hominum fama sit contra illos seruos, vel nautas, tamen est quædam populi de illis suspicio. Idem dicendum, quandocunque est suspicio populi, vel communitatis, vel conuentus contra aliquem; hæc enim suplet vicem infamiæ, vt docet Nauar. ex Ant. de Butr. Abb. & Arret. n. 95

Nauar.

Sed numquid his casibus exceptis sola fama sufficit vt Iudex contra aliquem inquirere possit? Respondeo, quod non, sed requiritur etiã ipsa clamosa insinuatio, quæ famam ipsam ad aures iudicis deferat, non vna vice tantum, sed pluribus, ac sæpius, vt expresse inquit textus

An sola infamia sufficiat, vt Iudex contra aliquem inquirere possit.

tus in d.c.qualiter. Non est autem determinatum quoties requiratur, quod clamor, & infamia ad aures Iudicis perueniat, ad hoc, quod possit ex officio contra aliquem inquirere, atq; adeo erit hoc iudici arbitrarium, & ita communiter tenent doctores, vt inquit Marian. in d. c. Qualiter. Marianus.

Est tamen obseruandum, vt hæc intelligantur, vt procedant, quando inquisitio fit contra Prælatum: nam eo casu non sufficit simplex fama, sed requiritur, quod sit talis, quæ non possit sine scandalo, & periculo tollerari. Secus autem quando inquisitio fit contra subditum, tunc enim sufficit, quod fama præcedat, etiam quod non sit scandolosa, & periculosa; atq; ita tenent communiter DD. vt inquit Clarus. q. 7. vers. Item quæro, & Sotus de secr. m. 2. q. 6. concl. 1. dub. 3. Clarus.

Debet insuper hæc fama habere originem à personis honestis, & fide dignis, non autem a maleuolis, & indignis, vt omnes fatentur, & est textus in d.c. Qualit. & quando.

Infamia qd sit.

Sed quæres quid sit ista infamia, & qui numerus testium sufficiat ad faciendam famam, & quomodo probetur. Ad

Bart. primum dico quod fama, vt inquit Bar. in.l.de minore. §. Tormenta. ff. de quest. est commnnis opinio voce manifestata ex suspicione proueniens, quæ si sit de malo dicitur infamia, Dicitur autem communis opinio secundum regulam, quam tradit Glossa in c.inquisitionis. Quando rumor est sparsus per maiorem partem viciniæ, aut per maiorem partem collegij, vel vniuersitatis, in quibus quis commoratur, vt notat Bart.loco supracitato.

Fama debet probari saltẽ per duos testes. Clarus. Quoad secundum dico, quod fama probari debet saltem per duos Testes, & non per pauciores, & in hoc omnes concordant, inquit Clarus.q.7.vers. sciendum est tamen. Quoniam in ore duorum, vel trium &c. hi tamen non debent testari se audiuisse a maiori parte populi, vt vult Glossa.in.l.3.§.eiusdem.ff.de probationibus, quam pleriq; Iurisperitorum sequuntur, sic enim vix vnquam posset fama probari, ac proinde modus iste procedendi esset inutilis; quis enim est, qui cum maiore parte Oppidi, aut viciniæ loquatur, aut aduertat se locutum? sed satis est, vt testentur, se ita publice audiuisse, vel ita passim dici, vt docet Baldus in c.literas-nu.2.de presunt. & alij; Baldus. sicq; passim seruatur, teste Claro q.6.Debent

bent etiam testes deponentes de fama reddere rationem sufficientem scientiæ, alias non probant, vt dicit Bart. in d. l. de minore. §. plurimum, atq; adeo si fuerint interrogati debent nominare a quibus audierint; vt sciatur, famam habuisse originem ab honestis, & probis, & testes non fingere, vnde si non nominarent eos, non probarent in criminalibus, vt dicit Bart. vbi supra & ante eum Innoc. in c. qualiter, & quando. Quomodo si non fuerint super hoc interrogati, debent nominare eos, a quibus audierunt, vt possit Iudex perpendere ex eorum qualitate, quanta sit illis adhibenda fides; ita Clarus vbi supra, & ratio est: quia fama, vt diximus debet habere originem, a personis honestis, & fide dignis, vt etiam omnes fatentur, & est textus clarus in d. c. qualiter, & quando. Quod tamen intelligit ipse Clarus, nisi ageretur de re gesta in loco turpi, puta in Lupanari, vel in ludo taxillorum, & cartarum: quia tunc non esset contemnenda fama, quæ ortum haberet a personis turpibus, quandoquidem in illis locis non solent conuersari homines honesti, & probatæ famæ. Insuper notandum est, quod huiusmodi testes deponentes super fama

Bart.

Innoc.

Clarus.

debent scire quid est fama, & ideo si interrogentur, quid est fama, & respondeant se nescire nihil probant. Clarus vbi supra, qui dicit hanc esse communem opinionem.

Si duæ famę cōtrarię fuerint probatę cui standum. *Sed quid si extant probatæ duæ famæ cōtrariæ cui standum erit? Respondetur quod standum erit priori, & si eodem tempore concurrant, statur illi famæ, quæ processit ex verisimilioribus probationibus, vt inquit. Nauar. Consil. 473. nu. 20. & 21. Item ad fauorem rei bona fama præualet malæ famæ, vt dicit Boss. in pract. crim. tit. de fauor. defen. nu. 13. Cæterum si Reus ita diffamatus probauerit, quod per triennium proximum, vixisset, & fuisset bonæ conuersationis, & famæ, illa mala fama contra ipsum probata nihil ei noceret, sed censetur in totum purgata, ita inquit Clarus vbi supra, & hanc dicit esse communem opinionem.*

Nauar.

Boss.

Clarus.

Fama an cēsenda sit probata: quia Iudex dicit in inquisitione famā pręcessisse. *Sed dubium oritur, an ex assertione Iudicis dicentis in forma inquisitionis, famam publicam præcessisse, dicatur probata fama; an vero necessarium sit, quod ipse Iudex prius probet hanc famam præcessisse saltem per duos testes.*

Respondeo breuiter, quod licet aliqui

disti-

distinguant inter Iudicem ordinarium, & delegatum, & dicant, quod delegatus non potest inquirere, nisi prius probata fama saltem per duos testes, & in hoc videntur concordare doctores omnes, vt inquit Bertus in .c. qualiter, & quando nu. 36. in fine. Ordinario vero vbi procedat ex mero officio, sufficit quod extra iudicialiter constet de fama, & sic potest examinatis testibus super infamia procedere, ad informationem; & hanc dicit esse communem opinionem Arret. in. c. cũ oportet. nu. 45. & sequent. ex. de accusat. & Bertus vbi supra, quos refert Clarus. q. 31. vers. fama pub. preced. & ratio discriminis inter delegatum, & ordinariũ iudicem potest esse talis: quoniam probabiliter existimari potest, quod ordinarius debet habere cognitionẽ de infamia, quia peruulgatur in monasterio, vel in alio loco, vbi ipse degit. Sed delegatus, qui non commoratur in loco vbi commissa sunt crimina, non præsumitur, seu nõ estimatur habere hanc cognitionem, propterea requiritur, vt ipsi constet probata, prius quam inquisitionem instituat. Tamen quia fama est vna ex probationibus, quæ cum alijs valet ad condemnandum reum, ne dum ad ipsum interrogandum,

Bertus.

Ang. Arret.

dum,

dum, & torquendum, vt infra videbimus, & nisi ipsa constiterit in processu probata non prodesset, nec ad interrogandum, nec ad condemnandum ipsum reum, vt omnes fatentur. Existimarē ego valde vtile esse, & satis expediens, quod probetur infamia, antequam inquisitio instituatur: quia sic remaneret probata; tum quo ad inquisitionem, tum quo ad alia supra dicta. Cæterum de necessitate crediderim, quod siue Iudex sit ordinarius, siue delegatus non esse necessarium probare infamiam, priusquam inquisitio instituatur, sed sufficere, quod sæpius peruenerit ad aures ipsius Iudicis, vt inquit textus clarus in d.c. qualiter, & quando, in illis verbis. Si per clamorem, & famam ad aures superioris peruenerit. Et cū vtatur verbo superioris (quod potest conuenire etiam delegato: quia, & ipse dicitur superior) comprehendit tam iudicem delegatum, quam ordinarium: maxime quando infamia peruenit ad aures ipsis delegati.

Authoris sētentia.

Sotus.

Obseruandum est tamen, quod Sotus de rat. teg. & deteg. secr. m. 2. q. 6. in 1. concl. dub. 3. vers. sed est præterea aduertendum, & in. 1. dub. vers. Quando vero proceditur, tenet quod quando sunt manifesta

festa indicia contra aliquem,non est necessaria infamia,ad formandam inquisitionem : quoniam indicia æquipollent famæ, secundum D.Thom.2.2.q.69. art. 2.Vbi ponit tria sub disiunctione sufficientia ad interrogandum reum iuridice , aut vnum testem,aut infamiam,aut indicia illis æquipollentia,atq;ita semiplenam probationem,& tunc poterit cõtra talem indiciatũ institui inquisitio, sicut contra infamatum ; nulla præcedẽte quærela , vel accusatione.Sed ego non intelligo , quæ indicia possint esse ista, quæ apperiant viam inquisitioni , sicut infamia ; nisi dicamus , quod sit in casu, quod delictũ est euidens , & ignoratur author,tunc .n.si adsint indicia contra aliquam particularem personam, poterit contra illam formari specialis inqu sitio,de quo casu dicemus infra.Sed tunc videtur,quod euidẽtia facti aperiat viã inquisitioui,& nescio quomodo possit aliter intelligi dictum Soti.Nam si duo testes , neq; tres non sufficient ad formandum inquisitionem , nisi adsit infamia, quæ viam apperiat inquisitioni,vt clare inquit textus in.d.c.Inquisit.ex. de accusat. multo minus sufficere debent alia indicia:nã inter indicia,primum locum D.Thom.

obtinent

obtinent teſtes de ipſo crimine deponentes. Et inuenio, quod Nauar. in manu. c. 18. nu. 38. tenet expreſſe contra Sotum, quod videlicet nō ſufficiant indicia ad apperiendam viam inquiſitioni.

Nauar.

De his, quæ viam apperiunt ad inquirendum. Cap. 15.

Iudex non poteſt ex ſe ipſo inquiſitionē incipere.

CVM Iudex nunquam poſsit ex ſe ipſo inquiſitionem incipere, ſed ſemper aebeat aliquid præcedere, quod inquiſitioni viam apperiat, & iudicem cogat, vt ex officio procedat; Nec poſsit procedere ex delatione facta ei, non vt Iudici, ſed vt priuato, vel etiam vt patri, ideo breuiter explicanda ſunt ea, quę viā apperiunt ad inquirendum; verum cum ex dictis manifeſte appareat, infamiam apperire viam ad inquirendum. Videndum eſt modo, an ſint aliqui caſus, in quibus abſque infamia præcedente poſsit iudex inquiſitionemformare. Primus tamen obſeruandum eſt, quod ſi iudex abſque informatione de infamia, proceſſerit ad inquiſitionem ſpecialem, nihilominus valet proceſſus, & poteſt reus condemnari, ſi tamen reus præſens non exceperit, vt colligitur ex c. 2. & ſecundo

Infamia aperit viā ad inquirēdum.

de

Accusat.in 6. & docet Nauar. in Rub. de Iud.nu.91.quod si statim exceperit, & iudice volente prosequi appellauerit, non valet processus: quia per appellationem, iudicis potestas suspenditur.hoc obseruato. Nauar.

Dico primo, quod euidentia delicti aperit, viam inquisitioni: nam quando delictum est manifectum, & notorium, ita vt nulla tergiuersatione cęlari possit, prout est illud, quod factum est coram populo, vel maiori parte populi, potest pręlatus inquirere, licet nullus ad sit accusator, vel denunciator, neque præcedat aliqua infamia: quia tunc ipsa euidentia facti habetur pro accusatore, vt habetur in c.Euidentia extra de accusat.vbi dicitur Euidentia, patrati criminis non indiget clamore accusatoris, & D.Ambro.in c.manifesta.q.1.inquit. Manifesta accusatione non indigent. ꝙ confirmatur ex illo, quod dixit Deus ad Caym. Gen. 4. vox sanguinis Fratris tuis Abel.clamat ad me de terra; Et in hoc nullus est, qui dissentiat, tã Theologorum, quam interpretum vtriusque iuris, quãdo scilicet manifestum est crimen, & itidem manifestũ est, qui illud commissit.

Euidentia ielicti aperdit viam inquesitioni.

D.Ambros.

Sed

An quando notoriũ est crimé, & Patrator occultus nulla precedente infamia possit Iudex inquirere malefactorem.

Sed dubbium est, atq; contrauersatur, quando crimen est notorium, sed occultus est Patrator, nũquid Iudex possit nõ præcedente infamia, nec indicijs, inquirere malefactorem? v. g. in monasterio reperitur factum furtum aliquod, vel inscriptus libellus famosus contra Guardianum, vel reperitur homo mortuus, et ignoratur malefactor, Numquid licebit Prouinciali interrogare fratres monasterij, quis hæc patrarit?

Sotus.

Sotus in loco proxime citato in d.q. 6. in 1.concl.dub.4.& lib.5.de Iustitia, & iure.q.6.art. tractat hanc quæstionem satis latæ, & tandem concludit partem negatiuam verissimam esse; & mouetur hoc potissimum fundamento; quoniã Canones supracitati in.c.cum oporteat, in c.Inqnisitionis, & in c.qualiter, & quando, clare determinant, quod non procedatur ad inquisitionem occulti peccatoris, vbicumq; nulla adsint indicia, nec infamia personæ; Hæc autem sunt verba dicti.c.Cum oporteat. Nisi super prædictis famam ipsius, scilicet personæ, læsam esse noueritis, vos ad inquisitionem non subito procedatis. Et in. c. Inquisitionis habetur. Nullum esse pro crimine, super quo aliqua non laborat

infamia.

infamia puniendum, & in. c. Qualiter, et quando. Si super excessibus suis quis quam fuerit infamatus, tunc procedendũ est ad inquisitionem. Nec obstat inquit Sotus, quod dictũ est supra. scilicet quod euidentia patrati criminis non indiget accusatore: quia procedit (inquit ipse) quando non solum crimen ipsum notoriũ est, sed etiam criminis author.

Cæterum vt supra diximus, crediderim contrariam opinionem absq; dubio esse amplectendam, quod. s. quando crimẽ est notoriũ, & euidens, et ignoratur quis illud commisserit, possit, & debeat Iudex generaliter inquirere, quis nam illud patrarit; nam cum, quam plurima committantur grauia delicta occulte, si non liceret inquirere in genere, quis illa commisssit, remanerent ipsa crimina impunita in grauissimam perniciem publicam, et scãdalum totius populi: nam cuilibet fas esset committere peccata secreta impune. Si quidem dicerent. Cum non possit Iudex, nec in genere quærere malefactorẽ; absque infamia, vel indicijs manifestis, crimina nostra nunquam proderunt in lucem.

Quãdo crimen est notorium, & ignoratur author, potest iudex generaliter inquirere, quis fecerit

Est ergo practica, et ordinaria consuetudo, quod quãdo delictũ est euidẽs Iudex

in genere inquirit de malefactore, & habito aliquo indicio contra aliquem, postea specialiter procedit contra illum, vt tradit Innoc. in c. bonæ .1. nu.5. extra de elect. vbi inquit, quod ita seruat totus orbis, & non est credendum, quod totus mundus verseiur in periculo damnationis æternæ, vt sentit Sotus cum sua rigorosa opinione. Et dictum Inno. referunt, & sequuntur scribentes in.c. Inquisitionis, de Accusat. & in specie. Anan. nu. 4. Felin. post .n.6. Nauar. in mā.c.18.n.38. tenet cum Innoc. contra Sot. Iulius Clarus. similiter. q.5. vers Poterit igitur, sequitur opinionem Innoc. et plures refert eum sequentes, & inquit, quod hoc obseruart Iudices.

Innoc. Annania. Felinus. Nauar. Clarus.

Ad fundamentum Soti respondetur, quod Canones dicentes non esse cōtra aliquem specialiter procedendum, nisi notatus fuerit infamia, vel contra ipsum adsint indicia. dico id verissimum esse ea videlicet ratione, quia nisi præcederet infamia, idem esset Accusator, & Iudex, fama autem fungitur officio accusatoris, vt clare habetur in d. c. qual. & quando. Non tamquam idem sit accusator, & Iudex, sed quasi denunciante fama, vel deferente clamore, officij sui debitum

debitum exequatur. In casu autem nostro extat euidẽtia patrati criminis, quæ tamquam Accusator, aut denunciator defert crimen ante conspectum Iudicis, clamans, vt exequatur officium suum, et inquirat veritatem. Quis videlicet illud patrauerit, non quidem specialiter inquirendo contra aliquam certam personam, quoniam id non licet, nisi prę cedat infamia, vel indicia contra illam, sed generaliter, videlicet interrogando vicinos, si sciunt, quis commiserit tale delictum, & si respondeant se nescire, interrogantur postea de infamia, si sciant quis sit infamatus de illo delicto, & si neq; hoc sciunt debent interrogari de circunstantijs; qua hora fuit ille occisus, quibus armis, si visus fuit aliquis ea hora illic pertransire. si habebat inimicos, & alia huiusmodi. Et si prodierint infamiam, vel aliqua indicia cõtra aliquã particularem personam, tunc poterit Iudex, imo tenebitur specialiter procedere contra illam personam, sine quibus nequaquam posset. atq; ita erunt duæ inquisitiones, prima generalis, & secunda specialis, de speciali inquisitione loquuntur supra allegati Canones. Sed quod non posit fieri generalis inquisitio ad cla

morem patrati criminis manifesti nisi adsit infamia, hoc non probant, nec prohibent illa iura. Et tandem nihil obstant dicta Iura, quoniã vt etiã dictũ est, nulla fit specialis inquisitio cõtra aliquẽ absq; infamia, vel indicijs: quia casu quo ex generali inquisitione nõ ꝓcedat infamia, nec aliqua indicia cõtra particularẽ ꝑsonã, nõ potest Iudex specialiter inquirere cõtra aliquẽ, vt oẽs tenẽt, et nos fatemur.

Nec obstat quod subdit Sotus, nempe quod distinctio de generali, et speciali inquisitione nihil facit, & quod ita fit iniuria interrogare, quis fecit, sicut num Petrus commissit: quia si qui interrogetur in genere, tenetur respondere in particulari. Hoc inquam non obstat: quoniã hæc multum differunt: Nam presupposito, quod Ego sim Iudex, qui inuenio Cadauer hominis mortui in foro, quod omnibus est euidens, huius criminis euidentia clamat ad me, vt inquiram veritatẽ; vt inquit textus in d.c.euidentia. Modo licet ego nesciam, quis eum interfecerit, neq; id publice sciatur, sed sit occultus, potest quidem esse occultus, sed non occultissimus: itaque potest probari testibus; quia videlicet sit notus duobus, vel tribus, quod cum ita sit, cũ testis, qui inter

rogatur

rogatur in genere, nũ ſciat, quis eũ interfecit optime ſciat adeſſe, & alios, qui ſciunt fuiſſe Petrũ, vel cõpertũ eſt illi, quod ſunt indicia cõtra Petrũ, tenetur dicere veritatẽ: quia nõ iterrogatur iniuſte, imo legitime, cũ delictũ nõ ſit omnino occultũ ita ꝙ ſit illi ſoli notũ, ſed probari poſsit. Et ſi dicas, ꝙ ego interrogo iniuſte, quia iniuſte inquiro ſine accuſatore, cũ nõ præcedat infamia cõtra Petrũ. Reſpondeo, ꝙ iuſte inquiro generaliter, quis interfecerit, quia vox sãguinis illius interfecti, clamat ad me de terra, vt fungar officio meo inquirẽdo primo in genere, quis eum interfecerit. Iniuſte interrogarẽ ſi ſpecialiter interrogarẽ Nũ Petrus illũ interfecerit, cũ cõtra Petrũ nõ adſit infamia, vel alia indicia; cũ ergo iuſte inquiram, tùq; ſcias, qui eũ interfecerit, neq; tu ſolus hoc ſcis, ſed adſunt etiã alij, qui hoc ſciũt, teneris obedire iudici, & dicere veritatem.

Si autẽ malefactor eſt occultiſsimus ita ꝙ tu ſolũ ſcis, tũc nõ teneris illũ ꝓdere; ſed reſpõdebis neſcio, nec mẽtiris; quia potes tibi ꝑſuadere, ꝙ Iudex interroget de quib' interrogare debet, nẽpe de his, quę ꝓbari poſsũt; et nõ de õnino occultis. Itẽ potes recte reſpõdere neſcio, vt dicã, vt ĩquit Sot. et Nau. At ſi iudex particulariter te

interrogaret. Num Petrus occiderit illum hominem, primo clarissime constat ipsum nequiter interrogare, & mortaliter peccare, cum non praecedant infamia, neque indicia contra Petrum, & propterea non posses tam recte tueri te, respondēdo nescio, sicut in alio casu, quādo interrogaris in genere, quis eum occiderit, vt declarat idemmet Sotus, de secr. m. 3. q. 3. in. 4. cōcl. atq; ita lōga, est differētia interrogare generaliter quis occiderit, & specialiter, nū Petrus occiderit.

Verum occasione praedictorum quaeritur. Pone, vt Iudex proprijs oculis viderit illum occultum malefactorem, perpetrasse illud delictum manifestum, nūquid poterit particulariter inquirere cōtra eum, & illum condemnare? Respondetur quod non poterit, nisi praecedat diffamatio, vel alia indicia inquirere contra illum, nec eum condemnare, nisi probetur illum perpetrasse dictum delictū, atq; ita tenent doctores, vt inquit Clarus. q. 8. vers. sed pone. & q. 66. vers. Scias autem. Quia Iudex debet iudicare secundum allegata, & probata, & non secundum eius credulitatem, aut scientiam, & opinionem.

Iudex si solus vidit Petrum delinquere non potest contra eum specialiter inquirere.

Rebellio ape

Dico secundo, quod rebellio ipsius rei

viam

viam apperit inquisitioni, quando scilicet facta illi monitione fraterna primo secrete, secundo coram testibus, deinde denunciatur Prælato: nam si tunc rebellis existit, illa rebellio succedit loco accusationis, & prælatus poterit inquirere, & procedere contra eum. Ita sentit Sotus de secr. m. 2. q. 6. in. 1. concl. & dub. 1. & non reperio, quod aliquis in hoc cõtradicat Soto.

rit viam in quisitioni.

Sotus.

Sed duo sunt obseruanda circa hanc concl. primum est, quando aliquis frater post secretam monitionem denunciat prælato tanquam Patri delictũ fratris sui, nulla coram testibus facta monitione, hæc sola denunciatio facta prælato, non sufficeret ad inducẽdam rebellionem ipsius peccatoris, sed prælatus debet admonere delinquentem in præsentia denunciantis, & hæc admonitio succedit loco secundæ, quæ fieri debebat coram testibus, quod si non emendatur, tunc denunciatur iterum prælato, qui (si delinquens fuerit rebellis) potest postea contra eum iudicialiter procedere, & punire eum pœna iuris.

Secundo obseruandum est illud, quod dictum est supra in. c. de inquisitiane generali, quod iste denuncians fraternaliter

liter poterit esse testis post dictam rebellionem, in processu iudiciali. Sed ne forte decipiaris scias, quod iste solus non sufficeret ad finem, vt prælatus posset reũ interrogare, sed requiritur, vt ad sit saltem vnus alius testis, vel infamia, vel alia indicia, ita inquit expresse Sotus de secr. m. 2. q. 6. in. 3. concl. vers. & Præterea; idq; videtur multum cõueniens rationi iuris naturalis, quod probibet eumdem esse accusatorem, et testem. Cum. n. rebellio illa ortum habeat a fratre, qui fraternaliter denunciauit, ipsa rebellio succedit loco accusationis. Esto ergo quod non adesset alius testis, contra ipsũ denũciatũ, videtur, quod tũc idẽ denunciator fũgeretur officio, & accusatoris, & testis; erit bene testis cũ alijs, & cũ vno faciet duos, et cũ duobus tres; sed ꝙ ipse solus sine alio sufficiat ad finẽ, quod reus possit iudicialiter interrogari absurdissimũ est, & contra rationẽ, & istud idem sentit Caiet. 2. 2. q. 33. art. 8. Dum inquit post denunciationem prelato factã procedi posse contra reum, si crimen probari potest.

Delinquẽs ni flagrãti repertus aperit viã ad inquiréдum.

Dico tertio, quod quando delinquens repertus est inflagranti crimine non solum potest Iudex contra ipsum inquirere non præcedente infamia, sed etiam pro-

cedere

tedere, vsq; ad sententiã, iuris ordine prætermisso, vt tradit Clarus. in pract. q. 8. Notat tamen ipse, quod depræhensio in flagranti crimine, non facit plenũ probationem, sed solum operatur, vt Reus possit torqueri, casu quo neget crimẽ, & hæc est communis opinio, examinandi sunt illi, qui illum depræhenderunt, qui poterunt esse testes, & alij qui viderunt. Clarus.

Alij casus, in quibus iudex inquirere potest absq; infamia. Cap. 16.

SVnt, & alia, quæ viã apperiũt Iudici ad legitime inquirendum, licet non præcedat infamia, aut euidentia patrati criminis, aut rebellio, siue depræhensio in flagrãti; quorũ primũ est denũciatio Canonica, de qua inquit Sot. de secr. m. 2. q. 6. in 3. cõcl. vers. tertiũ casũ, et in. 1. cõcl. in 1. dub. Quod aut crimẽ, ꝙ denũciatur, est in perniciẽ publicã, vel notoriũ aut est priuatũ; si est in pniciẽ publicã, aut notoriũ: Tũc quia denũciatio valet ꝓ accusatore, potest sine ĩfamia fieri inquisitio, Si autẽ crimẽ sit priuatũ, et nõ sit in preiudiciũ tertij, tũc nõ potest fieri inquisitio. sine infamia, vel ĩdicijs manifestis; quia tũc merus denũciator, nõ est accusator, nec est pars aduersa, nec potest Iudex denũciatũ punire.

Denunciatio canonica aperit viam ad inquirendũ.

punire, sed solum, vt dictum est. supra fraternaliter admonere, vt caueat in futurum.

Sed ego dico, quod ista denunciatio delicti, quamuis sit priuata, nec sit in praeiudicium tertij: aperit viam inquisitioni, quoniam eiusmodi denunciatio succedit loco accusatoris, & idcirco quotiescunque frater, denunciat crimen aliquod praelato, tamquam Iudici, vel simpliciter dicendo, Denuncio eo modo, quod ipse nouerit necessarium esse, tenetur Praelatus inquirere veritatem eo modo, quo teneretur inquirere si praecederet infamia sub poena peccati mortalis, dummodo talis denuncians, non moueatur ad denunciandum odio, vel ira contra fratrem, sed zelo charitatis, prout praesumitur in quolibet Religioso, & eo maxime in minore obseruante, & humilitatis, & patiĕtiae Seraphici Patris Frãcisci emulatore; & incontrarium nihil aliud appareat. Et quod talis denunciatio apperiat viam Iudici ad inquiren- Clarus. *dum, tenet Clarus. q. 6. vbi inquit, quod ita obseruatur in practica. Et merito quoniam Reipublicae interest delicta, ad Magistratuum notitiam peruenire ne impunita remaneant. Et subdit quod*

talis

talis denunciatio est modici momenti; quia cum nihil aliud opperetur, quam quod viam Iudici apparit ad inquirendum; non potest Iudex supra ipsa denũciatione cõtra aliquem procedere ad citationem, neq; ad capturam, nisi prius habitis informationibus, & legitimis indicijs. Et talis denuncians non posset esse testis: quoniã Idem non potest esse accusator, & testis, & idcirco si Prælatus, non habebit alias probationes, vel indicia præter ipsum denunciantem, non poterit procedere contra aliquem fratrem. Et Clarus loco proximè citato, non solũ loquitur de publica denunciatione, sed etiam de priuata.

Secundus casus est. quando quis confessus est proprium crimen extra ordinẽ iuris: nam propria confessio abunde supetit pro infamia, vt tradit etiam Foller. in Pract. crim. in. 1. p. 3. partis nu. 86. Verum tamen iste casus inquit Sotus intelligendus est sano modo, vt puta, cum quis in publico coram multis proprium crimẽ confitetur: nam licet quis coram vno, vel duobus imo etiam coram prælato extraiudicialiter lapsu linguæ, vel alio modo sponte diceret se commisisse aliquod Confessio extraiudicialis aperit viam ad inquirẽdũ. Foller. Sotus.

crimen

crimen, aut si prælatus apperire litteras subditi, inquibus subditus asserit se commisisse aliquod crimen, non esset certe ius inquirendi iudicialiter; sed solũ fraternaliter corrigendi, nisi forsan crimẽ aduersus bonum publicum, vel in præiudicium tertij vrgeret.

Aduertant Prælati.

Qua propter aduertãt prælati, ne peccata occulta, tãquã hostes, præter ius in publicũ prodire faciãt; sed vt patres debent ex charitate corripere, aut dissimulatione præterire. Inueniuntur enim aliqui prelati, qui inducunt subditum iterum confiteri sibi crimẽ occultũ, quod illi tãquam Patri iam confessus fuerat, & faciunt stare testes in abscondito, qui audiunt eius confessionem, vt possint contra eum iudicialiter procedere, & ipsum punire pœna iuris, sunt etiam qui fratres subditos subornat, & sollicitant, vt delictum fratris denunciẽt, vel ut contra fratres testentur. Qui appellandi ne sint Patres, an hostes, Pastores, an lupi iudicio aliorum relinquo, & fortè non posset super tali confessione iuste formari processus, tãquã fraude extorta, cũ re vera confessio ista delicti, facta fuerit prælato secreto, & tãquã Patri, ꝑ ea, quæ tradit Sot. de ratione teg. & deteg. m. 3. q. 1. m. 5.

Soto.

m.5.concl. Vbi inquit. Quando Prælatus iniuste extorquet secretum subditi, nõ potest forte p illã cognitionẽ vltra progredi; sedquicquid inde demanat iniustũ erit.

Obseruandum est tamen, quod ista confessio Rei extra iudicium facta, oportet quod probetur duobus testibus cõtestibus omni exceptione maioribus, si neget se dixisse, quia debet omnino de tali indicio cõstare; et debẽt deponere de vna, eadẽq; confessione, quia si vnus testis deponeret de vna confessione corã pluribus; in vno loco; & alter testis deponeret de alia confessione eiusdẽ delicti facta alio loco, etiã corã multis, nõ probarẽt plene confessionem, tamquã testes singulares, vt fusius explicabimus infra in.c. quomodo probẽtur indicia.

Cõfessio extra iudicialis probari debet per duos testes cõtestes, ad hoc, vt sufficiat ad inquirendum

Idẽ dicendũ est de cõfessione facta corã iudice incõpetente. i. qui nõ habet potestatẽ cognoscendi in causa, eo ꝙ, vel reus nõ sit sibi subditus, vel causa sit exempta; & si. n. ex tali cõfessione reus nõ possit condẽnari a propria iudice, vt patet ex cap. At si Clerici de Iudicijs, potest tñ torqueri tãquã ex indicio, quod maximãprẹsũptionẽ criminis ingerit; debet tamẽ illa cõfessio nõ esse extorta metu tormẽtorũ, sed metu probationum, vel omnino esse spontanea.

Cõfessio iudicialis facta corã iudice nõ cõpetente appetit via ad inquirẽdũ.

Tertius

Incidens cognitio Iudicis de aliquo delicto aperit viam inquisitioni. Sotus.

Tertius casus est, quando Iudex propter incidētem cognitionem debet de alio inquirere, velut si inquirendo vnum crimen detegit aliud: nam tunc poterit ininquirere de illo; Hoc tamen (inquit Sotus) cum grano salis intelligēdum est, quando scilicet vnum est sufficiens indicium alterius, vt si quis inquiritur de concubinatu, de quo laborat infamia, & incidenter cognouerit Iudex concubinā esse monialem, aut consanguineam, tunc poterit inquirere de illa circunstantia, quamuis de illa non sit infamia: quia aggrauat concubinatum; & eodem modo, vbi peccata habent talem connexionem, quod vnum est indicium alterius, aut vnum non potest perfecte cognosci sine alio; si tamē crimina, ita separata, & disparata sint, tunc incidens cognitio criminis occulti, non præbet ius iuste inquirē di, vt si ille, qui inquiritur de concubinatu, inueniatur occultus fur; non poterit de furto fieri inquisitio absq; infamia, aut indicijs.

Atrocitas criminis aperit viā ad inquirendum.

Quartus casus est propter atrocitatem criminis, vt patet in primis in crimine læsæ maiestatis, de quo specialiter habetur in extrauag. ad reprimen. vt de plano; quod est circa solemnitatem iuris proce-

procedat ad inquirendum, quis nam tale crimen perpetrauit; Quare absq; infamia, & indicijs manifestis, si quis occulte occidisset, aut percussisset Principem, posset inquiri, quicunq; esset suspectus de tali crimine, & hac ratione additur a Iurisconsultis. Quando facinus esset admissum aduersus Episcopum, aut aliam personã huius ordinis, aut quomodocunque crimen esset atrocissimũ, quod forte eadem ratione dicendum esset apud nos, quando crimen admissum fuisset aduersus Generalem, qui est nobis loco principis, aut etiam Prouincialem, qui est nobis loco Episcopi.

Crimen commissum in Iudicio vel in conspectu Iudicis præbet ius adquirendũ

Quintus, & vltimus casus est, quando crimen commissum esset in Iudicio, vel in conspectu Iudicis; veluti si quis in conspectu Iudicis blasphemaret, aut aliquem percuteret, posset quidem Iudex absque eo, quod aliquis eum accusaret, vel denunciaret, illud crimen inquirere, & procedere contra delinquentem. Quod tamen intelligi debet, quando id fieret publice coram multis, quia si crimen secreto committeretur coram iudice nõ posset, tūc inquirere: quia alias sequeretur, quod ei licitũ esset inquirere de quolibet crimine, quod ipso vidẽte cõ-

mittere

mitteretur, quod non est verũ, vt supradictum est. Ex his infertur, quod quando dicitur, quod sine infamia non potest fieri inquisitio „intelligitur de criminibus priuatis, quæ non sunt in præiudicium tertij; & crimina, quæ vergunt in perniciem publicam, & sunt in præiudicium tertij, quomodocumq; cognoscantur inquirenda sunt, & coercenda, si sunt in fieri; & dãnũ pendet in futurũ. Vnde si Iudex cõperit, quod reus accusatus est per Calumniatorem absq; alia infamia, poterit cõtra Calumniatorem inquirere, & eum punire. l. 1. C. de calumniat. & Idem si comperiat falsum testem. l. nullum. C. de Testibus. aut si comperiat quempiam falsam scripturam scripsisse, vel finxisse. vt in. l. penultima. C. de probat. & Idẽ vniuersaliter est obseruandũ in omnibus criminibus, quę fiunt in præiudicium tertij.

De secundo substantiali Iudicij. De Testibus. Cap. I.

CVM nemo condemnari possit nisi per publicam scientiam constet Iudici de criminis authore. Iudex. n. ex potestate publica iudicia exercet, atq; adeo sententia

ſentētia præſertim condēnatoria, ex publica ſcientia proficiſci debet. Tribus autem modis crimen per publicam ſcientiā conſtare poteſt . primo ſi ipſe iudex cum tribus,vel quatuor alijs deprębendat illum inflagranti crimine.ſecundo ſi reus in iudicio confiteatur crimen.tertio ſi teſtibus conuincatur . Et hic tertius modus eſt fere ordinarius. Ideo de teſtibus tria breuiter explicanda ſunt. Primum, quis admitti poſsit , & debeat ad ferendum teſtimonium , & hoc explicabitur in prçſenti capitulo. ſecundum quot in cauſis criminalibus requirantur,et quo modo plene probent . tertium quæ obſeruare debet iudex teſtes examinando .

Tribus modis delictum patere poteſt.

Quoad primum non paſsim omnes admittūtur ad ferendum teſtimoniū, quādoquidem leges multos repellunt.

Vnde obſeruandum eſt,quoſdam dici teſtes idoneos , ſeu omni exceptione maiores; eos nimirum,contra quos nihil poteſt iure opponi , cur minus ſit illis fides adhibenda , ſeu cur non ſint ad teſtificandum admittendi. Minus idonei ſunt, quibus aliquid opponi poteſt, vel ex natura rei , vel ex iuris diſpoſitione . Et quia omnes habentes perfectum vſum rationis ſunt idonei , niſi

Teſtes idonei,vel omni exceptionesmaiores qui ſint.

aliquid in illis sit, quod ius velit eos cenferi minus idoneos, videndum est, qui nā iure repellantur, sic enim intelligetur, qui nam sint omni exceptione maiores.

Qui iure repellitur. Mulier.

Primo in causis criminalibus iure canonico repellitur mulier, ob fragilitatem sexus, & ingenij mutabilitatem; ita habetur.c. forū sub finem, de verborum significat. &.c.mulierem.33.q.5. & ita sentiunt communiter doctores, vt inquit Panor. *Panorm. in c.quoniam.nu.2.ex.de Test.* Nauar. *& Nauar.lib.5.Consil. tit. de accusat. Consil.5.nu.2. Quod intelligendum est, quo ad probationem, vt scilicet quis condemnetur; sed non quo ad inquisitionē: quoniam possunt mulieres contra clericos in testes assumi, quando contra ipsos sumuntur informationes; vt inquit Glossa per illum textum. in.d.c.quoniam, & ibi doctores; licet postea earū dicta vim non habeant ad illos condennandos. Iure tamē ciuili mulier in omni causa admittitur.l.ex eo.ff, de Testibus, præterquam in testamento.l. qui testamento. §. mulier.ff.de Testam.ita communiter tradūt* Gomezius. *Doctores, vt tradit Gomezius.c.12.num.13. Quod supra limitauimus.*

Minor repellitur.

Secundo repellitur minor viginti annis.l.in testimo. ff. de Testibus. Dictum

tamen

tamen eius facit indicium sufficiens ad capiendam informationem, non tamen ad torturam, vt ibidem docet Gomezius. Vnde non est verum, quod ait Syluest. Testis. 5. q. 1. dictum impuberis facere indicium ad torturam. Si tamen sit Puber, idest 14. annorum in masculo, 12. in fœmina; admittitur in ciuilibus.

Tertio inimicus eius, contra quem testimonium dicitur, si inimicitia est capitalis, alias secus; vt docet Clarus vbi supra vers. Item Quæro. leuis tamen inimicitia non repelleret testem, & hæc conclusio procedit etiam in criminibus exceptis, vt in crimine læsæ maiestatis, simoniæ, & huiusmodi, in quibus alij testes minus idonei admittũtur. vt patet c. per tuas, de simonia; quæ autem dicatur inimicitia grauis, vel leuis, licet aliqui dicant, quod inimicitia grauis ea dicitur, quando præcessit inter eos iniuria, vel lis super causa capitali, vel magna parte bonorum cõmuniter tamen relinquitur hoc arbitrio iudicis definiẽdũ atque adeo inimici non sunt Iudicandi, quos reus inimicos nominauerit, sed quos iudex matura deliberatione, & peritorum consilio arbitratus fuerit.

Inimicus repellitur a testimonio. Clarus.

Quæ sit inimicitia grauis relinquitur arbitrio Iudicis.

Quarto assendentes, & descendentes

Consanguinei accusatoris repelluntur a testimonio.

accusatoris, Item collaterales, sed hi tantum vsq; ad quartum gradum, vt docet Gómez. nu. 15. Idem dicendum de affinibus. Aduerte tamen consanguineos, & affines Rei interdum admitti posse ad reũ defendendum, eiusq; innocentiam probãdã; sic. n. habet vsus teste Claro. q. 24. n. 12

Quinto domesticus ipsius producentis.

Domesticus & infamis a testimonio repelluntur.

Sexto infamis infamia iuris, qualis est omnis, qui de aliquo crimine est damnatus, vt periurus, vel qui de heresi suspectus abiurauit, qui de furto fuit conuictus, aut de crimine pessimo, Apostatæ a Religione, qui alias in iudicio falsum dixerunt, qui nullo modo, tamquam periuri audiri possunt, malefici, falsarij litterarum, manus, aut sigilli superiorum, et qui condemnati fuerint tamquam infamatores. Infamis autem infamia facti, etiam regulariter repellitur, potest, tamen interdum admitti in subsidium quando aliter veritas cognosci nequit, sed cum tortura, vt docet Clarus. d. q. 24. nu. 13. vers. Item infamis.

Clarus.

Socius criminis non potest esse testis.

Septimo socius criminis. l. finali. C. de accusationibus, et c. veniẽs. 1. de testibus. Ratio est, quia hic facile alium nominabit, vel quia illius priuilegio veniam sperat, vel quia odio cupit illum eodem

supplicio

supplicio perire. vt habetur. l. finali dicta vide Nauar. lib. 5. cons. tit. de accusat. cõs. 3. nu. 2. & cons. 5. nu. 2. In criminibus tamen exceptis, admittitur socius, vt idoneus testis, vt in hæresi, crimine læsæ maiestatis, falsæ monetæ, maleficio, seu sortilegio, sodomia, & furto famoso; Addit Gomezius. nu. 16. Idem dicendum in delictis, quæ non possunt sine socio cõmitti. Itaq; in huiusmodi, depositio socij, non solum erit sufficiens indicium ad torturam, sed etiam erit semiplena probatio, & accedente alio socio, qui idem deponat, erit plena probatio, & poterit reus condemnari, vt docet Cynus in l. vlt. C. de accusat. & Panorm. in. c. 1. de confessis. Debet tamen hæc depositio fieri tamquã; a teste, nẽpe cum iuramẽto, et citata parte, cui etiam danda est copia depositionis, vt possit se defendere.

Gomezius. Cynus. Panor.

Octauo, persona vilis, & inops, de qua suspicio est facile posse pecunia corrũpi, secus si sit honesta. vide l. 3. & 4. ff. de test. vbi fere hæc omnia habentur. et. Syl. test. 5. q. 1. Quis autem dicatur pauper statur iudicis arbitrio.

Persona vilis, & inops a testimonio repellitur. Syluest.

Nono repelluntur conspiratores; dicuntur autem conspiratores, qui ex pacto cõuenerunt, vt vnus accuset, seu denũciet

Conspiratores testes esse nequeũt.

& reliqui sint testes, quorum accusatio, & testimonium non solum admittenda non sunt, sed etiam Prælatus tãquam impostores, & Reipub. perturbatores grauiter punire debet.

Varij,& in constantes non ferunt testimoniũ

Decimo repelluntur in suo dicto varij, & inconstantes, Pro cuius intellectu obser. est primo, quod quando testis in vno falsum dicit, eius depositio tota vitiatur, ita vt nullã faciat fidem; vt notat Alex. in. l. si ex falsis. n. 13. C. de transact. quia iuramentum est indiuisibile, ac proinde vbi testis est in vno suspectus, totum eius testimonium redditur suspectum; & quando eius dictum in vno reprobatur, non creditur ei neq; in alijs, vt tradit Clarus. q. 53. vers sed quæro. Et hoc intelligitur, quando testis falsum deposuit circa factum principale, vel qualitates, substantiales; secus autem si circa alia extrinseca, & accessoria.

Alex.

Clarus.

Secundo obser. est, quod quando testis vnum dicit primo extra iudicium, deinde in iudicio contrarium deponit, standum est secundæ depositioni. Verum si id, quod dixit extra iudicium. fuit cũ iuramento assertum, & deinde contrariũ etiam cum iuramento deposuit, etiam in iudicio, testis est repellendus, & de per

iurio

iurio condemnandus, ex quo reperitur positus inter duo iuramenta contraria, vt asserit Camer. in suo Cons. matrimo. quod in practica obseruari se vidisse testatur Boss. in tit. de oppositionibus cõtra testes nu. 3. Camer. Bossius.

Tertio obs. est. quod quando testis in vno iudicio deponit contrariũ eius, quod deposuerat in alio iudicio; cum in hoc casu, vtrumque dictum sit iuratum, certum est, quod tamquam falsarius puniri debet; & ex quo apparet quod in altero dicto est falsus, non est ei adhibenda fides, neq; in vna, neq; in alia causa; Et si aliquo pacto esset ei fides adhibenda, standum esset eius primo dicto iudiciali: quia cum ex primo dicto iudiciali iurato quæsitum sit ius parti, nõ debet ei sine eius culpa illud auferri, debilitatur tamen primum dictum, quo ad fidem probationis, ita Alcia. de præsumptio. in 2. regula. præsump. 29. nu 7. Dec. in cons. 184. & Boss. in loco supra citato. Alciatus. Decius. Bossius.

Quarto obser. est. quod si testis in primo iudicio dixerit se nihil scire, & deinde in secundo iudicio deponit de veritate facti, nihil probat, vt inquit Clarus in d. q. 53. vers. sed quid si testis. Clarus.

Sed quæritur. Quid agendum sit quan

do testis est sibi contrarius in eadem depositione. Dico quod si testis contraria deposuit in eodem examine, sine iusta correctionis, causa est omnino repellendus, vt inquit Crotus de testibus nu.328. & sequent. & Alex. cons.20. nu. 3. lib. 4. si autem deponit contraria in diuersis examinibus, & secundo loco non dicit in specie se in prima depositione errasse, si secundum dictum est compatibile primo, debet quantum fieri potest ad concordiã reduci, sin autem repellendus est. Si uero secũdo loco dicit, se velle suum primũ dictum corrigere, si illud vult facere in continenti est admittẽdus. c. præterea. ex. de test. cogen. & dicitur hoc esse in continenti, si sit antequã testis ipse alloquatur partem; si vero vult illud corrigere, ex interuallo non auditur, sed tamquam periurus, & falsarius puniri debet, & in hoc conueniunt doctores; standum tamen est eius primæ depositioni, & hæc est cõmunis opinio, vt inquit Cla. vbi supra.

Crotus.

Alex.

Subdit tamen in vers. Ego etiã puto, ꝙ in huiusmodi reuocationibus multũ tribuendum est arbitrio iudicis, qui considerare poterit ex illis depositionibus cõtrarijs; quæ videatur magis verisimilis, & cum qua concurrant plura adminicula,

& illi

& illi adhærere, præsentim vbi subesset aliqua species subornationis.

Verũ etiã scias in hac materia, ꝙ si testis primo loco deposuit per verbũ credo, & secũdo loco deponit ꝑ verbũ assertiuũ veritatis, eo casu semꝑ stãdũ est in secũdo dicto, ita inquit Glos. in. l. de tutela, in verb. ꝓbata. C. de integ. rest. mino, quę cõmuniter approbatur, vt inquit Clarus. in. d. q. 53. vers. vnum etiam volo.

Sed quæritur aliud dubiũ scitu necessariũ. Quid si plures testes inter se dissenserint? D. Thõ. et refert. Sot. lib. 5. de Iust. & iur. q. 7. art. 2. cõstituit hãc regulã (& quidẽ prudenter). Si testes Actoris, & testes rei, ab inuicẽ fuerint discrepãtes, tũc cæteris paribus stãdũ est pro reo: qm̃ cum melior sit cõditio possidẽtis, Iudex propẽsior esse debet ad absoluẽdũ, quã ad cõdẽnãdũ; nisi testis pro actore faciẽs, aliqua magna auctoritate, dignitate, & ꝓbitate emineret. Si vero testes eiusdẽ partis inter se dissẽserint, et pariter testes alterius inter se. Tũc iudex vtri partiũ assentiri debeat, ex multis potest perpẽdere, vel ex numero testiũ, vel ex dignitate, vel ex fauore causæ, aut si operatur de libertate alicuius, vel de alijs negotiorũ qualitatibus. Hæc S. Thom. quæ ante ipsum etiã docuit. D. Thom. Sotus.

docuit. Alex. de Alef. 3. p. tract. de Iudic.

Et quando testes sunt contrarij, creditur testibus verisimiliora, & aptiora deponentibus, vt per Cepol. consil. 1. & cons. 62. & alios, & de hac materia vide Alex. de Alef. vbi supra & D. Anton. 3, p. t. 9. c. 11. §. 2. At vero quando testes in aliquibus discrepant circumstantijs, quæ ad substantiam causæ paruum afferunt momentum; tunc inquit. S. Tho. & Sotus ubi supra, quod non ideo testimonium inficiatur, vt puta si vnus dicat comississe vna hora, veluti hora. 3. & alius dicat hora. 4. vel quod tempus erat obnubilum, & alius quod erat subclarum, aut quod domus erat depicta, aut secus, ad quas circumstantias non solēt homines esse attenti.

Cepolla. Alex. de Ale. D. Anton.

Nam secus esset si testes discreparent in substantia actus, vt quia vnus dicit, quod percussit alapa, & alius quod percussit fuste, vel in loco, aut tempore, quæ sunt proxima actionum, quia vnus dixit, quod fuit mane, aut domi, et alius quod fuit sero, aut in agro. Tunc enim aut testimonium refutatur, aut nō satisfacere ad sententiam censetur, quā doquidem iudicantur, vt testes singulares, hoc est de diuersis actibus loqui, ma-

de

xime si assertiue loquantur, tamquam de rebus certis: nam si vnus dicat se non meminisse, non vsq; adeo inficiatur eius testimonium.

Testis non idoneus facit indiciū.

His ita dispositis, pro ampliori supradictorum notitia, obser. est primo, quod & si testis minus idoneus non probet semiplene, facit tamen aliquod indicium, quod cum alijs coniunctum sufficit ad torturam: nisi reppellatur ob subiectionem, vel reuerentiam quam debet accusatori, si sit seruus, vel libertus, vel filius; tunc enim nullum facit indicium, similiter si ob inimicitiam. Deniq; si repellatur, ea quod sit receptus ante litem contestatam, vel parte non citata, hoc.n. casu attestationes non valent, vt habetur c. Quoniam, vt lite non contestata non procedatur præter quam in casibus ibidem, & in Glossa exceptis. Quidam tamen dicunt testes minus idoneos non facere ullum indicium, si tempore depositionis pars opposuit exceptionem inhabilitatis, idq; approbat Gomez. nu. 20. sed non puto receptum in praxi.

Testes non idonei interdum admittuntur, vt idonei.

Secundo obser. est, Testes minus idoneos admitti tamquam idoneos, quando delictum commissum est eo loco, vel tempore, vbi copia testium haberi nequit, vt

in campo, sylua, cubiculo, monte, vel nocturno tempore, vt patet. c. fin. de test. Itē si alter testis sit valde dignus, fides potest suplere defectum, qui est in altero minus idoneo, ita vt simul efficiant plenam probationem, vt tenet Bal. in. l. si quis ex Argentarijs. §. 1. ff. de eden. & alij doct. ibid.

Baldus.

Testes inhabiles admittuntur ad defensionē rei. Clarus.

Tertio obser. est ꝙ testes inhabiles possunt, & debent admitti in criminalibus ad defensionē rei, vt post alios docet Cla. q. 24. vers. Itē scias, qui attestatur hāc esse cōmmunem opinionē. Quod tamen intelligit, vt nō probent plene, sed, vt deinde inspecta facti, & personarum qualitate Iudici ipsius Regionis relinquatur, quanta sit eis fides adhibenda.

Testes inhabiles admittuntur in rebus difficilis probationis.

Quarto obs. est, quod in rebus difficilis probationis, quādo veritas delicti aliter haberi non potest, admittuntur testes, ne delicta probationis defectu, remaneat impunita. Et est regula, ꝙ quando ex natura facti alij testes haberi non possunt, admittuntur testes, qui alias probibentur, vt tradit Dec. cons. 342. nu. 9. qui inquit hanc esse communem opinionem. Clar. d. q. 24. Vers. sciendum est tamen Et Carerius in pract. fol. mihi. 63. nu. 49. qui plures alios referunt. Quoniam in his, quæ sunt difficilis probationis, admittūtur probationes

Decius. Clarus. Carerius.

bationes minus legitimæ, coniecturæ, & præsumptiones, & tales probationes dicuntur claræ, & legitimæ. Alex. cons. 24. & cõs. 69. in 2. vol. Carer. late loco supra proxime citato nu. 32. Quod tamen intelligitur, quando res, & factum de sui natura actu, & habitu esset talis, quod per alios testes, quã inhabiles probari non posset; ita quod verisimiliter alij testes adesse non possent, ut inquit Ant. de Butr. in c. 3. extra de probat. & Nauar. in manu. c. 25. nu. 50. Nam vbi de natura actus, potuissent regulariter ad esse testes habiles; si non interfuerunt, non propter hoc inhabiles, qui interfuerunt admitti debẽt, exempla possent facile adduci, quæ breuitatis studens omitto. Alex. Ant. de Butrio. Nauar.

Quinto obser. est, quod apud nos fratres minores, non sunt omnes, & singulæ supra cõmemoratæ conditiones necessariæ. Cum. n. huiusmodi inhabilitates, sint vt plurimum inductæ a iure ciuili, & Canonico, sicq; sint iuris solemnitates, & huiusmodi iuris apices, & solemnitates in puniendis fratrum excessibus, nõ sint obseruandæ, vt supradictum est in c. 2. Et ne huiusmodi priuilegium aditũ maiorẽ, vt aiũt, prębeat admittẽdi crimina; id totũ Iudicis arbitrio erit relinquẽdũ, Quid iudices Regulares obseruare debeant circa testiũ qualitates.

vt

vt in simili inquit Panor.in c.de cætero. extra de testibus; & maxime cum S.Antonin.& Syluest. vt dictum fuit supra. d.c.2.velint,quod Prælati possint admittere testes alias inhabiles. Quod tamen existimo verum, quoad informationes assumendas, & interrogandum reum; secus autem quo ad ipsum reum torquendum, vel etiam condemnandum; & certe si in religione nostra admitterentur huiusmodi testium inhabilitates, maxime mulierum, & laicorum, infinita fere fratrum crimina remanerent in punita: imo animum sumerent quam plurimi fratres perpetrandi multa crimina præsertim carnalia, & in honesta, in grauissimam perniciem, tum religionis, cum animarum ipsorum fratrum.

Panor. D. Anton. Sylues.

De numero Testium. Cap. 2.

QVando per testes in causis criminalibus veritas inquiritur, requiruntur, & sufficiunt duo testes legitimi, fide digni, & omni exceptione maiores. est communis sententia DD. vtriusque iuris, & Theologorum, & colligitur ex .l.vbi numerus.ff.de testibus, & .c. licet vniuersis de testibus et.c.cũ esses detestã.

Duo testes legitimi sufficiunt in causis criminalibus.

Duos

Duos requiri, ita vt vnus non sufficiat ad condemnandum iure gentium receptum est. Facile enim vnus peruerti posset. Duos autem peruertere, & efficere, vt conformiter loquantur, nec vsquam se falsitas prodeat, est valde difficile. Nec obstat; quod quidam dicant, id esse iuris naturæ: quia ius gentium passim vocatur ius nature, eo quod ratio naturalis omnes gentes id docuit. Proprie tamen loquendo, non est vniuersim iuris naturæ. Posset enim Respub. Principi sapienti, & iusto dare potestatem condẽnandi ex propria scientia cum vno teste, vel etiam sine teste: imo probabile est, principem in quibusdam casibus hãc potestatem habere, vt non nulli tradũt. Credo tamen Rempub. non posse dare potestatẽ Principi, vt etiam quam eo ipso, quod alia ratione non est certus de crimine, ex dicto vnius testis condemnare posit, quia non habetur sufficiens certitudo ex vno teste ad pœnam mortis, vel mutilationis inferendam, nisi forte testis sit summæ authoritatis, & fidei, & hac ratione est proprie iuris naturę, vt sint duo testes, idest non pauciores quam duo.

De iure gẽtiũ est, quod duo testes requirantur ad condemnãdum reũ.

Duos sufficere similiter est iuris gentium:

Duos testes sufficere est etiam de iure gentium.

gentium: non quod ius gentium praecipiat, vt duo sufficiant: sed quia non plures requirit, sed permittit reum ex duobus testibus condemnari. Hinc tamen nõ obstat, quin ius ciuile, vel canonicum in aliqua causa possit plures requirere. Sic iure canonico ad condemnandũ Epis. Card. requiruntur 72. testes, ad Presb. Card. 64. ad Diac. Card. 27. ad reliquos clericos septem, vt patet. c. Praesul. 2. q. 5. ex Syluestro Papa. Ratio est, tũ quia isti apud multos saepe sũt in magna inuidia, eo quod alios corripere debeãt. Tum quia ex eorum damnatione multum detrahitur existimationi, & reuerentiae, quae debetur ministris Ecclesiae.

Clarus.

Notat tamen Clarus. q. 66. hunc numerum testium in praxi non seruari. Sic etiam iure ciuili in testamentis clausis [illegible] requiruntur septem testes, in apertis quinque, in codicillis quinq; in criminalibus tamen hoc iure sufficiunt duo: quia in testamentis plures sunt insidiatores, & testator mortuus non potest suam mẽtem interpretari.

An iure diuino positiuo sit numerus testium definitus.

Sed petes primo, vtrum iure diuino positiuo etiam hic numerus testium sit definitus. Respondeo in lege veteri ita definitum fuisse, vt patet Deut. 17. In ore

duorum

duorum, aut trium testium peribit, qui interficietur; nemo occidatur vno contra se dicente testimonium & c. 19. Non stabit vnus testis contra aliquem, quicquid ille peccati, & facinoris fecerit; sed in ore duorum, aut trium testium stabit omne verbum.

In noua tamen lege hoc ius nō obligat, nisi quatenus continet id, quod est iuris naturę; quia omnia praecepta iudicialia legis veteris, qua parte continent ius positiuum cessarunt per mortem Christi. Nec obstat illud Math. 18. Vbi dominus iubet fratrem peccantem corripi coram vno, vel duobus testibus, & inquit, Vt in ore duorum, vel trium testium stet omne verbum. Solum enim *vult ostendere, id esse consentaneum legi veteri, et rationi naturali, optime enim poterit per duos, vel tres testes conuinci; si neget se male fecisse.*

Secundo Petes, *vtrum duo testes requirantur praeter Accusatorem?*

Respondeo iure ciuili, & cano. duos testes requiri prater accusatorē, vel idquod vicē accusatoris suplet, vt patet ex dictis. Quia iudex nō potest procedere sine accusatore, vero, vel ficto. Puto tamē id neq; iure naturali, neq; iure diuino positiuo: An duo testes requiruntur praeter accusatorem.

neq; iure gentium esse necessarium. Non iure naturali, aut gentium, quia accusator non requiritur, vt ipse ex se adferat vllam probationem, vel confirmationem delicti, sed solum, vt excitet, & quodãmodo cogat iudicẽ ad causam cognoscendam, quam ipse illi probat tantummodo per testes. Itaq; tota cognitio, & certitudo criminis commissi est ex testibus; atqui iure natura non requiritur, vt iudex aliunde excitetur ad causæ cognitionem, sed hoc constitutum est iure positiuo ad coërcendam malignitatem, qua alioquin Iudices vti possent, si sponte sua, vel relatione alicuius priuati extraiudicialiter facta, possent causas inchoare, nulla infamia præcedente.

Deinde quando crimen est manifestũ, & author omnino occultus, si accedãt duo testes, potest cõdẽnari, et tamẽ nullus hic est, qui eũ in particulari accuset, nisi forte fiscalis, qui tamẽ nõ scit aliunde, quã ex illis duobus testibus. Quod.n. crimẽ notoriũ dicatur vicẽ accusatoris suplere, eatenus tm̃ verũ est, quod instar accusatoris excitet Iudicem, vt procedat ex officio.

Nec etiam iure diuino requiritur accusator a teste distinctus. quia Deut. 17. & 19. solum requiruntur duo testes, vt

quis

quis possit condemnari ad mortem; & Math. 18. Is qui corripit fratrem, & postea illum denunciat ecclesiæ, vocatur testis, ut patet ex verbis domini cum ait. Corripe eum inter te, & ipsum solum, si te non audierit adhibe tecum adhuc vnum, aut duos, vt in ore duorum, vel trium testium stet omne verbum. Si.n. vnum adhibes, iam estis duo testes, & si duos, estis tres. Ipse ergo, qui accusat, vel denũciat, testis est: si deponat eo modo, quo testis debet, & satis est vnũ huic accedere. Vnde patet iure diuino non fuisse necessarios duos testes præter accusatorem, vel denunciatorem; sed vnum fuisse satis, si ipse, vt testis poterat deponere.

Dico secundo. Vt duo testes plene probent requiritur primo, vt deponant iurati. secundo de eodem facto. tertio quod sensu externo illud perceperint. v.g. quod viderint occidentem, furantem, audiuerint blasphemantem: quarto vt sint omni exceptione maiores. Vt testes plene probent quid requiratur.

Primum, vt sint iurati. patet cap. Nuper de testibus vbi Honorius. 3. ait Nullius testimonio, quantumuis religiosus existat, nisi iuratus deposuerit, in alterius præiudicium debet credi. Idem patet. c. Tuis questio. eodem tit. Vbi Panor. ait:

Nec Episcopo quidẽ, vt testi, credi in alterius præiudicium, nisi iurato. Ratio est quia absq; iuramẽto facilius est mentiri, quam cum iuramento: diuini enim numinis reuerentia prohibet mentiri iuratum. debet autem veritas in iudicijs certissimo modo inuestigari. Porrò iurare debet se dicturum totam veritatem, quã in causa præsenti nouit nulla falsitate adiecta, vt patet. c. Hortamur. 3. q. 9.

Testes quando sunt contestes.

Secundũ, vt de eodem facto. patet; quia alioquin non erunt contestes, sed testes singularres, quorum alter alterius dictũ nõ confirmat, sed vterq; suũ tantũ, & sic erit tm̃ probatio per vnũ testẽ, vnde debẽt conuenire tẽpore, loco, & delicti specie: nã ex diuerso tẽpore, et loco colligitur nõ esse idem factum de quo deponunt. si tamen alter exprimat certum diem; alter dicat, se non meminiße diei valet. Secus tamẽ si alium diem exprimeret: tunc enim putaretur aliud factum, nisi ipsum sit tale, quod non posit bis fieri. Vnde sequitur. Si vnus testis deponat de vna propositione hæretica aßerta à reo, et alius de alia, non plene probari, hunc esse hæreticum: quia neutra hæresis est plene probata: Sicut enim nemo potest plene probari esse homicida, aut adulter; aut fur, aut sacri-

legus

legus, nisi vnum, Idemque factum externum per duos testes probetur: ita etiã nemo potest probari hæreticus: nisi vna eademq; hæresis asserta per duos testes probetur. Quare fallitur Gomezius. & Iurisperiti, quos ipse citat. c. 12. nu. 12. contrarium absq; firma ratione, vel textu tenentes. Nam quod ipsi dicũt hæresim, cõtinere multas species, ac proinde si vnus testis deponat de vna hæresi, & alius de alia plene, probari delictum in genere, quod ex speciebus resultat; Idem dici potest de furto, & reliquis delictis, continent enim multas species, seu facta, ex quibus resultat aliquem esse furem. Fatendum tamen est, huiusmodi probationem esse plusquã semiplenam: nã vtraq; est semiplena; sed quia sunt de factis diuersis, non possunt vnam plenam confisicere. Altera tamen alteri addit nouum indicium, seu suspicionem. Quod si duo de eadẽ hæresi deponant, & solum in tempore discrepent plene probant, quia in substantia delicti conueniunt, et quamuis non sit idem numero actus; tamen quia est idem numero significatum habetur pro eodem actu, imo discrepãtia temporis interdum facit ad maiorem fidem.

Testes itaque singulares non probant,

Testes singulares nō probant.
Sotus.
Clarus.

præsertim in criminalibus, vt tradit Sotus lib.5.de iust.& iur.q.7,art.2.& Clarus q.53. vers.dixi etiã, vbi inquit; quod non probant ad condemnationem; quia non sufficiunt ad plenã probationem, sed solũmodo faciunt indiciũ ad torturam. Cęterũ placuit hic ex industria doctrinã quãdã circa hos testes singulares notatũ dignã, ex Caie.2.2.q.70.art. 2.apponere, quæ est talis. Distinctio illa de testibus, qui sunt singulares, vel contestes, regulariter habet locum, vt per singulares nullus damnatur: quia tamen multi singulares testes in factis iterabilibus, violentam suspicionem inducunt, vt si vnus vidit aliquem committere vnum furtum, & alius vidit eumdem committere aliud furtum, & sint testes omni exceptione maiores inter religiosos: quando quis existimatur alias tali vitio inuolutus; aut numerus multus talium testium concurrat, si artatus non confitetur inueniri videtur quandoq; subsecuta condemnatio multorum patrum consilio fulta. Et licet hoc non sit secundũ iuris rigorem: vbi tamen absque tormentis proceditur, non tam ad puniendum, quam ad salutem animæ, & regularis obseruantiæ fauorem, tollerabile videtur.

Caiet.

vt

vt hæc probabilitas sufficiat ad certitudinem inter eos, qui mortui sunt mundo. Quia tamen reus non potest ad huiusmodi sententiam tollerandam cogi, deberet ex huiusmodi indicijs, per tormenta (religiosa tamen) veritas exquiri, vt sententia non feratur, nisi contra confessũ, vel conuictum iuxta sacros Canones. 2. q. 1. c. Nos in quemquam. Hæc Caiet. quem sequitur Sotus lib. 5. de Iust. et iur. q. 7. art. 2. Vnum tamen circa huiusmodi testes singulares est valde obseruandũ, scilicet, ꝙ quãdo numerus aliquis testiũ singularium fide dignorum, puta quinq; vel sex conueniunt in deponendos actus quidem numero distinctos, sed tamen eiusdem speciei, vt diuersas sollicitationes, diuersas subornationes, cum huiusmodi saltem in genere probent denunciatũ tali vitio deditum, testes prædicti singulares, possunt prælato sufficere ad excipiendum a dignitatibus, Guardianatus, Definitoratus, Prouincialatus &c. Et hæc est doctrina communis, vt inquit Clarus. q. 53. vers. sed quid si agatur.

Sotus.

Tertium est vt sensu externo perceperint. l. solam. C. de testibus, vbi Glossa, & communiter Doctores & c. si. Testam. §. solam. 3. q. 3. Ratio est quia non possunt

Testes debẽt esse certi de delicto per sensum externum ad hoc ꝙ probent.

esse certi, ex facto externo, nisi per aliquem sensum, vnde si solum ab alijs audiuerint, non probant plene, sed solum faciunt indicium ad inquirendū ab illis.

Quartum est, vt sit omni exceptione maior, qui sint autem testes omni exceptione maiores, dictum est illos esse, quibus nulla obstat exceptio, quiq; nulla exceptione reÿci possunt, vt etiam dicit Glossa in.c.1.extra de consang.& affinit. & in dubio testes presumuntur integri, & omni exceptione maiores, si nihil contra eos fuerit oppositum, vt tradit Curtius in cons.56.

In dubio testes præsumuntur integri, & idonei. Curtius.

De Testium examine Cap. 3.

Quid obseruare debent Iudices in examinādis.

IN testibus examinandis illud in primis obseruandum est, quod prout sunt distincta capita, vel articuli maleficij super singula examinentur, atq; vt ipsorum testium veritas, & falsitas deprahendi possit, erunt examinandi super infrascriptis circumstantijs. Quis, Cui, cur, quando, vbi, quibus auxilijs atq; socijs. & cetera huiusmodi, quæ admisso crimine sumopere adiacent; scimus enim quod ex locorum variatione frequentius testium mendacium comprahenditur, sicut

cut etiam ex diuersi loci ratione, quem admodum in Daniele legimus.

Sed priusquam hæc omnia explicētur. videndum est primo. An semper teneatur quis testari, vel denunciare iudice præcipiente, vel iuramentum deferente. Respondeo, & dico primo subditus tenetur denunciare, & testari posito præcepto iudicis. primo si author laborat infamia delicti. Secundo si nulla quidem laboret infamia, tamen ab eo impendet dānum bono publico in futurum; quod alia ratione, quam per Iudicem auerti nequit, hoc casu etiam absq; præcepto Iudicis obligatur. Tertio si graue malum impendat alicui priuato, quod aliter nequeat impediri: nam tunc etiam charitas obligat ad denunciandum, vel testandum. In his tribus euentis Iudex habet authoritatem præcipiendi denunciationem, & testificationem; vnde si præceperit sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, qui non obedierit incurret censuram: quia tenebatur obedire, vt recte docet Nauar. c. 17. nu. 34. & 35. & c. 25. nu. 46. 47.

Testis an teneatur testari iudice præcipiēte.

Nauar.

Quarto si de authore delicti, est semiplene probatum, si enim vnquam testem cogere potest, certe tunc potest, vnde de-

lato

lato iuramento tenetur teſtis iurare de veritate dicenda. Confirmatur: quia delictum iam incipit eſſe publicum, non minus, quam per infamiam, ergo ſi poſita infamia rei, tenetur teſtari, etiam tenetur poſita ſemiplena probatione: ceſſat enim ratio, cur poſsit excuſari, nempe infamatio rei de crimine occulto.

Quinto ſi procedatur via accuſationis, vt delictum plene probari poſsit, teſtis citatus tenetur teſtari. colligitur ex. l. Inuitus priore, & poſteriore. ff. de teſtibus, vbi dicitur. Qui nam non poſsint cõpelli ad teſtandum inuiti, vnde a contrario ſenſu colligitur, cęteros poſſe inuitos compelli inter quos etiam eſt iſte. Probatur; Niſi hoc caſu teſtis poſsit cogi, nemo auderet accuſare: quia non poteſt probare nolente teſte, & ſic videretur Calumniator; hoc autem redundaret in dãnum publicum. Adde quando quis accuſauit, vel denunciauit, eo quod in conſcientia ad hoc obligaretur, tunc teſtis tenetur ſponte ſe offerre in teſtem, vt docet Nauar. c. 25. nu. 47; quod intellige ſi videt ſuum teſtimonium eſſe, neceſſariũ. Nauar.

Dico ſecundo. multis tamen caſibus nõ teneris denunciare, vel teſtari; primo ſi noſti ex confeſsione ſacramentali; imo

tunc

tunc nulla ratione potes, etiã si inde Reipub. salus penderet, vt communiter Doctores tradunt.

Secundo si tibi sub secrcto patefactum est, consilij, vel auxilij petendi causa ad salutem animæ, vel corporis miseri delinquentis; vt si sis medicus, aduocatus, obstetrix; tunc enim non potes denũtiare, nec testimonio tuo confirmare, etiam si de authore esset infamia, vel semiplena probatio. Ita Cordu. lib. 1. qq. q. 42. dub. 2. Nauar. c. 25. nu. 46. Petrus Nauarra lib. 2. c. 4. nu. 222. qui multos citat pro hac sententia: qui tamen id non docent in euentu infamiæ, & semiplenæ probationis. ratio est: quia non debet misero homini obesse, quod consilij, vel auxilij petendi causa sc alteri bona fide patefecerit, alioquin peccatores a consilio petendo auerterentur, vnde multa mala sequi possent.

Ant. de Corduba.
Nauar.
Petrus a Nauar.

Dices iudux habet ius inquirendi dũ est infamia, vel semiplena probatio, ergo qui nocuit tenetur patefacere, etiã si sub iuramento promiserit seruare secretum: tua enim promissio, & tuum iuramentum non potest iuri Iudicis præiudicare. ob hoc argumẽtum Sotus de secr. m. 2. q. 7. concl. 4. contrarium tenet. sed negan

Sotus.

da eſt conſequentia. Et ſi enim Iudex legitime inquirat, vt officio ſuo, & Reipub. ſatisfaciat; Ego tamen qui ſic cognoui non teneor, nec poſſum aperire ob rationem dictam; multo enim magis cedit in bonum publicum, vt huiuſmodi ſileantur, quam vt detegantur.

Aduerte tamen; ſi denunciatio, vel teſtificatio ſit neceſſaria ad damnum aliquod publicum, vel priuatum auertendum, promiſsionem ſecreti etiam iuramento firmatam, non obligare: quia nullum iuramẽtum promiſſorium cedens in damnum iniuſtum tertij obligat, ac proinde talis tenetur illud aperire, non ſecus ac ſi non promiſiſset.

Tertio ſi author non laborat infamia, nec timetur damnum in futurum, vt ſi ſperetur emendandus priuatis montis non teneris denuntiare, neque teſtari contra eum, quando proceditur per inquiſitionem etiam ſitu cum duobus, vel tribus alijs ſcias, eſt fere communis ſententia DD. qui docent. Iudicem non poſſe tunc inquirere, vel ſi poteſt inquirere, id non eſſe ex eo, quod iuriſdictionem habeat in authorem occultum criminis, ſed vt ſatisfaciat Reipub. quæ poſtulat, vt fiat diligens inquiſitio,

vt

vt malefactores timeant, & compescantur, non tamen postulat, vt in hoc casu reuelentur. Ita Sylues. inquisitio. 5. nu. 7. & correptio. 5. nu. 6. Petr. Nauar. lib. 2. c. 4. nu. 168. Vnde hic datur species quædam belli vtrinque iusti. dum Iudex iuste testem vrget, & testis iuste negat. Syluest. Petrus Nauar.

Quarto quando proceditur via accusationis, si testis videt rem probari non posse, eo quod ipse solus, et accusator sciãt, non tenetur testari: quia necessariũ fuerit ad malum impediendum. potest tamẽ testari si velit, & efficiet semiplenam probationem, poteritq; Iudex ex officio procedere contra reum, eum subijciendo quæstionibus: nam generali consuetudine receptũ est, vt nec accusatio impediat inquisitionem, nec inquisitio accusationem, vt hæc duo remedia possint simul cõcurrere in principio, medio, & fine totius causæ, & alterum alteri possit succedere, esseq; adminiculo; vt docet Clarus. l. 5. §. Pract. crim. q. 3. & Gomez. tom. 3. c. 13. Clarus. Gomezius.

Quinto quando Iudex quærit, Quis acceperit, non tenetur subditus patefacere eum, qui quod non posset aliter obtinere solutionem, accepit causa iuste compensationis, vt recte inquit Nauar. c. 17. nu. 115. ratio est, quia præceptum superioris Nauar.

perioris procedit ex præsumptione alicuius iniustitiæ, quam subditus putat hic non subesse.

Sexto, si ex denunciatione, vel ex testificatione aliquod notabile damnum mihi, meisuè immineret, non teneor: non enim hæc officia præstare tenemur cum nostro damno, nisi bonum publicum illud necessario postulet. Ita Nauar. c. 25. nu. 50. Couarru. qq. pract. c. 18.

Nauar. Couarru.

Septimo si cognoui ab ijs, qui fide non sunt digni, hoc. n. perinde est, ac si nescirē. vnde non teneor testari, aut denunciare; vt recte Nauar. c. 25. nu. 46. neq; expedit reuelare eos, qui dixerunt, si fide digni non sunt quia reus exponeretur periculo iniustæ infamiæ, & pęnæ. Iudex enim qui nescit fidem eorum suspectam, fortasse ei credet, & ex eorum testimonio pœnam infert. Si non possum probare, vt si noui solus, non teneor denuuciare, etiā si superior præcipiat. Ita Nauar. c. 17. nu. 136. Quod intellige de denuntiatione, quæ fit tamquam Iudici, & in ordine ad punitionem. Si tamen agatur de testando, satis est me scire, quia testis non tenetur probare.

Nauar.

Nauar.

Obseruandum est tamen, in omnibus casibus in quibus non tenetur reuelare

in

ratus, non teneri etiã iuratum, modo iuramentum ſuum conuenienti modo intellexerit, nempe cũ interna reſtrictione, quæ caſum præſentem excludat, vt ſi dũ præcepto Iudicis iuras, te dicturum veritatem, quam noſti, reſtringas mente. Quatenus iure teneor. Quando enim non tenetur teſtari iudice præcipiente, non poteſt iudex ei imponere obligationem, vt ſecũdũ mentem ſuam iuret, quare poteſt iurare alio ſenſu ſibi commodo, neq; vllũ in eo committitur mendacium, vt multis exemplis oſtendi poſset; Cauere tamen debet, ne deprehenſa veritate à Iudice putetur periurus & pœna falſi plectatur, quod ſi quis abſq; huiuſmodi reſtrictione iurauerit, tenetur reuelare omnia, quæ abſque peccato reuelare poteſt, vt iuramento ſatisfaciat. Et vſque modo locuti ſumus, quando teſtis legitime, & ſecundum iura interrogatur; dicitur vero teſtis tũc legitime, & ſecundũ ordinem iuris interrogari, quando Iudex, qui præcepit eſt iudex competens, & contra illum, contra, quem deponit, adſit infamia, aut vnus teſtis, aut indicia, quæ faciant ſemiplenam probationem, Tunc enim interrogatus tenetur, quam ſcit veritatem palam confiteri. Doctrina eſt

Teſtis quã do dicatur legitime, & & ſecundũ iura interrogari.

S. Thom.

D.Thom. Caiet. Sotus.

S.Thom.2.2.q.69.art.7.& q.70. art. 1. & ibi Caiet.quos refert, & sequitur Sotus de iust.& iur.lib.5 .q.7. art.1. & de secr.m.2.q.9.cõcl.1.dub.3.& q.7.cõcl.1.

An quando subditus dubitat iure ne interrogetur,an iniuria, teneatur obedire prælato interroganti. Cap.4.

TEstis, qui scit se nõ interrogari legitime, & secundũ ordinẽ iuris;quia forte Iudex nõ est cõpetẽs aut si est secus cõpetẽs iudex,scit nõ adesse infamiã,vel indicia, quia delictũ est occultissimum, non tenetur dicere veritatem, & prodere crimen occultum : quoniam vt diximus,cum prælatus precipit aliquid contra ius; non est ei obediendum. Et hæc conclusio, nullam habet difficultatem, & debet testis respondere se nihil scire. Sed dubium est quãdo subditus dubitat, an iure interrogetur si prælato interroganti obedire teneatur.

Quando subditus dubitat num legitime interrogetur an respondere teneatur.

Petrus de palu.

Petrus de palu.in 4.d.19.q.4. Tenet quod quotiescunque dubium est, vel iuris, vel facti, an prælatus iuste præcipiat subdito, quod prodat crimen occultum

tum, tunc debet subditus obedire, & dicere veritatem: quia presumendum est de iustitia iudicis. Sequitur D. Antoninus. 3. p. tit. 9. c. 7. §. 5. et Syluest. in ver. Inquisitio. §. 3. Ad cuius comprobationem facit: quia subditus in dubio tenetur obedire prælato: cum s. dubius est an præceptum sit iustum: quia si parere recusaret, exponeret se periculo non obediendi, & qui se exponit periculo peccandi mortaliter, peccat mortaliter iuxta illud Eccl. 3. Qui amat periculum peribit in illo. Tabien. in verbo obedientia. §. 4. & Sylues. eodem verb. §. 11. vbi inquit omnes doctores tenere hanc partem affirmatiuam. D. Anton. Sylues. Tabien. Syluest.

Sotus autem loco supracitato de secr. inquit, quod si Prelati essent illi, quos nulla ignorantia decipere, nullaque posset corrumpere iniquitas, nulla esset tunc quæstio, nec dubia esset sententia hec, quæ asserit in dubio inclinandum esse in præceptũ prælati. Cæterũ quia prelati homines sunt, qui, et decipi, et decipere facile possunt, maiori negocio, versanda est hæc quæstio. Atq; adeo distinguit ipse duos casus: primus est, quod quando præceptum Prælati est de re tuta vbi nullum imminet periculum, aut bono Sotus.

publico, aut tertiæ personæ; tũc in re dubia, vt plurimũ obediendũ est. v. g. Præcipit mihi Prælatus studere, aut seruire infirmis; aut subditus, qui valetudinarius est dubitat, an ieiunare possit, aut psoluere officiũ, et Prælatus præcipit ei, quod nõ ieiunet, nec dicat officiũ: quia accedente authoritate prælati illa pars est petẽda: quia, cũ obedietia sit sit virtus pfectissima, nec debet subditus rationẽ õniũ pceptorũ exigere, nec prælatus tenet reddere.

Secundus casus est, quando periculũ aliquod imminet alicui tertiæ personæ; prout est in præsenti casu, quando Iudex inquirit contra aliquem homicidam, vel furem, vel fornicarium &c. aut in quemcunque alium reum priuati criminis, quod non sit in perniciem publicam: quia tunc aliud erit, vt infra dicetur: & dubiũ est probabile pro vtraq; parte, sit ne infamia, aut indicia, quibus legitime possit inquirere. Tunc testes hoc modo dubitantes, non tenentur testimonium dicere; imo tenentur calare crimen: quam uis sint consocij: quoniam maius periculum est, si occidatur homo contra ius, quam si non obediatur prælato. Præterea vnusquisq; presumitur bonus; quoadusq; probetur malus; sed

ſed quam diu dubium eſt, an ſit ius inquirendi aduerſus aliquem, tunc nec probatus eſt malus, nec iure exiſtimatur talis: nam ſola infamia, & indicia ſũt, quæ faciunt præſumptionem iuris, ergo in re dubia, & iudex inquirens peccat; & teſtis ſi obſequatur iniuſtus eſt: Sed & tertio arguitur iura fauent Reo ſicut & poſſeſſori. ergo quoad vſq; conſtiterit ius eſſe inquirendi, Reus habet ius vitæ, famæ, & bonorum ſuorum; atque adeo non licet in illum inquirere, nec teſtimonium dicere.

Hæc ſunt in ſubſtantia, quę adducit Sotus pro ſententia ſua, qui quidem ſingularis eſt in hac ſententia, & idcirco crediderim ego, nullo modo recedendũ eſſe a communi aliorum opinione, præſertim in caſibus occurrẽtibus in noſtra Religione; vbi non poteſt habere locum primum fundamentum Soti; quod eſt principale: quia regulariter non condemnantur fratres criminoſi ad pœnam mortis.

Et uidetur mihi, quod hæc opinio comprobari poſsit optima ratione, quæ etiam eneruat fundamentum Soti; inquantum inquit; Quod vitandum eſt damnũ, quod tertiæ perſonæ poſſet euenire: Nam

præsuppono, quod quatuor sunt bona gradata, circa quæ possũt euenire dana. Bonum animæ, bonum corporis, bonum famæ, & substantiæ corporalis, & illud, quod est prætiosius præferri debet minus præcioso, nimirum bonum famæ bonis temporalibus, bonum corporis bono famæ, & bonum animæ omnibus alijs, vt patet per Nauar. in manu. c. 17. nu. 87. & 89. & omnes admittunt. Modo *quando subditus dubius est, an prælatus iuste ei præcipiat dicere testimonium aduersus aliquem reum, casu quo iuste exigeretur non parendo præcepto, committeret peccatum inobedientiæ, quod procul dubio est mortale; atque ita damnum contra animam suam. Ex altera vero parte, esto, quod iuste non exigeretur; parendo prælati præcepto, offenderet solummodo proximum suum in fama, vel in corpore, aut in substantia; & damnum animæ est maius damno vitæ, vel famæ, ergo subditus in dubio debet parere præcepto prælati, et dicere testimonium, ne (cum non parendo, vult euitare damnum famæ, & corporis tertiæ personæ) incurrat ipse in damnum grauissimum propriæ annimæ, & hæc videtur mihi satis concludens ratio, siquidem*

Quatuor sũt bona ordinata.

Nauar.

quidē quilibet tenetur magis sibi prouidere, quam alijs.

Putarē tamē concordari posse Sotū cū alijs hoc modo, videlicet quod opinio Soti procedat: quādo prælatus generaliter inquirit super aliquo delicto notorio, cuius author ignoratur, quod scilicet tunc subditus, qui dubitat, an infamia, vel indicia ad sint contra illum, quē ipse scit commisisse delictum: non teneatur prodere delinquentē occultū; sed debet respōdere se nescire, quis commisit. Opinio autē cōtraria, procedat, quādo prælatus exigit testimoniū a subdito contra aliquā particularem personā: quoniā in dubio debet subditus recte iudicare de prælato suo: Nā cum adsit conclusio ab omnibus approbata, quod prælatus, qui præter ius extorquet secretum crimē a subditis peccat mortaliter, vt inquit ipsemet Sotus eo lib. de rat. teg. & deteg. secr. m. 3. q. 1. in 1. & 2. concl. & Nauar. in manu. c. 18. & nu. 38. & nu. 49. sequitur, quod si subditus in hoc casu dubio nollet respondere, iudicaret prælatum peccare mortaliter, sicq; ipse committeret peccatū mortale iudicij temerarij, & in dubijs facienda est interpretatio in meliorem partem; atque adeo debet subditus interpretari

Sotus cum Paludano concordāt.

Sotus.

Nauar.

terpretari, quod prelatus iuste precipiat, cum expresse ignorat contrarium.

Sed quid quid sit de opinione Soti; frater minor tenetur ex ui regulæ suæ obedire prælatis suis in omnibus, quæ non sunt contra animam suam, & regulam, c. 10. Quæ verba exponentes doctores nostri dicunt, quod intelliguntur de his, quæ manifestè sunt contra animam, & regulam, & in specie S. Bernardinus in suo tractatu obedientiæ dum loquitur de triplici limite obedientiæ. Quorum primum inquit esse manifestum peccatum. Secundum manifestum periculum, & tertium manifestum contagium, & impuritas, atque corruptio. Et subdit, quod quando subditus rationabiliter dubitat, an quod præcipitur sit peccatum, an non, tunc profecto obedire debet, & allegat tex. in. c. quid culpatur 23, q. 1. in fine. et est textus. S. Augustini contra Manicheos qui inquit. Vir iustus si forte etiã sub Rege homine sacrilego militet, recte potest illo iubente bellare, si iure pacis ordinem seruans, quid sibi iubetur, vel non esse contra Dei præceptum certũ est, vel vtrum sit certum, non est, ita vt fortasse reum faciat Regem iniquitas imperandi, Innocentem autem militem

D. Bernard.

ostendat ordo seruiendi. Vide Angelum, in verbo Religiosus. §. 29. Syluest. in verb. Relig. 6. q. 6. & Caiet. 2. 2. q. 88. art. 8. Angelus. Sylues. Caiet.

Stat ergo firma conclusio communis, quod quando subditus dubius est, num Prælatus exigat ab eo iuste testimoniū, an iniuria; debet parere præcepto prælati, & dicere testimonium, & tunc multo amplius, quando crimina de quibus sit inquisitio vergerent in perniciem publicam: nam quando ea sunt crimina, quæ vergunt in publicam perniciem, vt proditio, crimen læsæ maiestatis, hæresis, & alia id genus; tunc in re dubia, semper est dicendum magis testimoniū, quā celandum, vt tenet idemmet Sotus, loco supra citato m. 3. concl. 4.

Quomodo posſit reſpondere ſubditus, quando certo ſcit, quod Prælatus eum inrerrogat iniuſte, & contra ius. Cap. 5.

SOtus loco supra citato, m. 3. q. 3. latissime examinat hoc dubium: atq; in primis præsupponit vnam conclusionem indubitatam, & ab omnibus Theologis Sotus.

receptam, in.3.d.38. quod licitum non est mendacium dicere, vlla prorsus de causa. Hoc stante. Conclusio est S.Thom. 2.2.q.69.art.1. quod, qui per iniuriam interrogatur, iure potest celare veritatem cui tamen mendacium dicere nulla ratione licet; quo fit vt possit vti quibuscumq; amphibologijs, dummodo possint in aliquo vsitato sensu citra mendacium intelligi, quamuis interrogans in alio sensu decipiatur: quia ius est vnicuiq; repellendi propriam iniuriam, non obstante alterius detrimento. His stantibus inferuntur sequentes conclusiones.

D.Thom.

Qui per iniuriam interrogatur iure potest celare veritatem.

Prima Conclusio. Ad tegendum secretum confessionis licitum est vbique sacerdoti, dum ea interrogatur, quæ in confessione audiuit, respondere se nescire; nec alia opus habet verborum arte, quia id potest in tali casu citra mendacium dicere, & respondere; cum ea non sciat, tamquam homo, sed tamquam Deus, & de hoc nulla est dissensio inter doctores.

Sacerdos interrogatus de his, quæ scit in confessione potest respondere, se nescire.

Secunda Conclusio. Qui per iniuriã de secreto crimine interrogatur, debet prius si potest defendere se, aut appellando, aut tacendo, ostendẽdo in promptu per iniuriam interrogari, vt colligitur ex D.Thom. loco supra allegato; si modo facere

cere possit absque eo, quod generet vehementem suspicionem criminis, quod quidē facile non esset facere: Quoniā legitimus, & iuridicus modus est, cū quis per iniuriam interrogatur non respōdere; & alia non admittūtur nisi in necessitate, puta quando modus legitimus grassante iniuria non sufficit.

Tertia Conclusio. Testis, qui præter ius de occulto crimine interrogatur, nec potest se defendere tacendo, respondere potest se nihil scire. Ratio est: quia cum quis in iudicio interrogatur veritatem, solum interrogatur secundum ius; nam præter ius nullus Iudex potestatem habet interrogandi. Id enim possumus, quod de iure possumus. c. faciet. 22. q. 2. & l. filius. ff. de conditio, institutio. Sed secundum ius inquisitio fieri non potest, de occultis criminibus, vt expræße cauetur in. c. qualit. & quando. 1. ex. de accusat. ergo testis solū interrogatur, an sciat aliquid, quod non sit iure occultum. Et per consequens respondere potest se nihil scire: quia respondens [illegible] modo non mētitur, si nihil aliud sciat, quam quod est iure occultum; & hoc quidem de plano procedit, quando testis interrogatur, an sciat quis commiserit crimen.

Testis qui præter ius interroga-tur si tacē-do non potest aliter se defende re respōde re potest se nihil scire

Sed

Sed quid si in particulari interrogetur, an Petrus cõmisserit illud crimen? quod ego solus vidi, atque ita crimen est occultissimum? nam videtur esse mendacium si respondeo nescio; quoniam non apparet, quomodo illud verbum restringatur a iure. Respondetur, quod iure possum respondere nescio: quia iure intelligitur, nescio vt dicam, aut nescio eo modo, quo iure debeam dicere: hæc omnia scribit Sotus. *Sotus, quæ breuiter restrinxi, cum ea, quæ diffusiori sermone tractantur, videri possunt apud ipsum. Hoc idem tradit* Nauar. *Nauar. in manu. c. 18. nu. 61. & in c. 25. num. 43.*

Si prælatus præcipiat sub pęna ex cõmunicationis reuelari secrétũ crimẽ, non tenetur subditus obedire, nec incurrit excõmunicationẽ.

Verum insuper est aduertendum, quod quando prælatus interrogat in iuste secretum crimen, etiam quod interroget sub pœna excommunicationis, vel sub quacunq; alia pœna, si modo constet crimen esse secretum, nec illum habere ius inquirendi, non tenetur subditus obedire, nec propterea incurrit in foro conscientiæ excommunicationem, & ratio est manifesta: quia excommunicatio, nullatenus incurritur, nisi propter inobedientiam, vt habetur. Matth. 18. Si Ecclesiam non audierit. sit tibi sicut ethnicus, & publicanus. & in. c. Nemo Episcopum.

scopum.11.q.3.habetur, quod nullus possit excommunicari nisi manifesta sit causa peccati; sed quando Iudex contra ius aliquid præcipit, tunc subditus, qui non paret, nõ est inobediens, nec peccati reus, ergo nullatenus potest excommunicari, ita inquit Sotus de secr.m.3.q.1.concl.4. Sotus. *& si quæras, an talis excommunicationis sententia liget quo ad pœnam, ita quod nõ parendo possit subditus puniri. Sotus loco præcitato allegat Sylues. in ver. correctio.q.9.qui inquit, quod si sententia est nulla, quia procedit à non suo iudice, aut si facta sit a suo Iudice, sed contineat intollerabilem errorem, puta quia præcipit Prelatus sub pœna excommunicationis, vt quicunq; subditorum sciuerit aliquod crimen, illud pandat, quam uis nulla sit infamia, vel indicia, nec illud probari possit legitimis testibus, tunc subditus non incurrit excommunicationem, nec quoad conscientiam, nec quoad pœnam. Si vero Prælatus præcipit sub pœna excommunicationis, vt quicumq; sciuerit crimen, quod legitime potuerit probari, quam uis nulla infamia, vel indicia sint, tunc quidē sententia iniqua est: quia nullus compellitur manifestare crimen, quod non*

Syluef.

laborat infamia, aut indicijs: tamen quia sententia, nec est nulla, nec continet intollerabilem errorem, ligat. Et intelligitur Sylues. quo ad pœnam. Et hanc distinctionem sequitur ipse Sotus. Hoc etiã videtur sequi Nauar. in manu. c. 25. nu. 3. qui inquit, quod excommunicatio, quę est iniusta, & inualida ob defectum iustæ causæ ad excommunicandum, ligat in foro exteriori. Qui subdit, quod huiusmodi excommunicatio iniusta, inualida, & etiam quæ est nulla, obligat excommunicatum ad seruandum eam, quousq; populus sibi persuadeat, aut debeat persuadere causas nullitatis, ad euitandum scandalum. Adde etiam, quod si quis sententiam quamlibet iniquam excommunicationis cõtemnat, contẽptus erit peccatum, vt puta si negligat absolutionem petere ad cautelam cum facile possit; vt si in publico dicat, se nihil facere Iudicem &c. ita Sotus vbi supra in. 4. concl. in fine. Qui inquit hanc esse sententiam illorum verborum S. Greg. 11. q. 2. c. sententia. Pastoris Sententia pastoris siue iusta, siue iniusta timenda est.

Quomodo, & quo ordine testes examinari debeat. Cap. 6.

Commisso a Regulari delicto, & de eo facta quærimonia porrectaue, denuntia Iudici, vel ab eo formata inquisitione, incontinenti ex debito officii sui tenetur videre, an probetur delictum, recipiendo, & examinando testes.

Et primo considerare debet iudex, nũ testes nimis prompte respondeãt: quoniã signum erit, quod concertatione prius facta ad testimoniũ venerint, quod si erunt nimis perplexi, non paruum erit indiciũ, quod a conscientia deterreantur. Iudex, quæ attẽdere debeat examinãdo testes.

Et debent scribi dicta testium eo sermone, quo ab ipsis proferuntur, atq; eadẽ ratione id, quod tamquã clarum proferunt tãquam clarũ describi debet, quod autẽ coniectura, vel credulitate deponũt eodẽ modo, quo ipsi deponũt describi debet

Illud etiam obseruandum est, quod testis examinandus ante omnia iurare debet de veritate dicenda: quia testis non iurati testimoniũ non valet. l. Iurandũ C. de testib. & c. de testib. ex. de test. & attest. Testis. n. iuramẽto examinatus nõ Testis iurare debet de veritate dicenda.

facit

paliter in iniuriam, vel odium alterius, qui modo maior, vel minor sit admittitur.

Quinto interrogari debet de scientia, & causa sciētiæ: quia testis nō interrogatus de causa scientiæ, ipsam reddere non tenetur, ex not. in. c. causam de Testibus, ideo de ipsis debet diligenter interrogari ad effectum, vt in similibus circumstantiis videre possit iudex, an concordat testis nec ne, & non concordando non probat. c. nos. §. Item Daniel. 11. q. 7. c. Nihil 3 q. 9. c. de parentella. 35. q. 6.

Testis debet interrogari de scientia, & causa sciētiæ.

Sexto debet interrogari de loco, & tempore; maxime cum tempus commissi delicti aggrauet, & minuat delictum. l. Graccus. C. ad legē Iul. de adult. & stip. l. finali. ff. de efrat. Tenebræ namq; aptæ sunt ad malum committendum. l. 1. §. tria luminaria. ff. de Vent. inspicien. Tū etiam, vt Iudex videre possit, an testes concordant, vt patet ex iuribus supracitatis.

Interrogari debet testis de loco, & tēpore.

Postremo interrogari debet de contestibus, & in fine depositionis debet se subscribere, vt aliquando negare non possit ita deposuisse, & antequam se subscribat relegitur eius dictum ad effectum, vt addat, vel minuat, & confirmet,

secus si sit orta ex causa graui, & capitali: quia tunc facit indiciũ ad assumendus ex officio informationes specialiter cõtra eum, & etiam ad capturam; sed sola non facit indiciũ ad torturam, licet sit grauis inimicitia Clarus.d.q.21.vers. Inimicitia: quia illa est indiciũ remotũ à facto, & subdit, quod hæc est cõmunis opinio. Clarus.

Settimo, Confessio extra Iudicialis delicti non probat plene delictũ contra cõfitentẽ, sed facit sufficiens indiciũ ad torturã, quæ quidẽ confessio non potest reuocari a confitente, nisi de errore probauerit, & eadem est ratio de confessione facta in iudicio, sed coram iudice non competente; nã & hæc similiter facit indiciũ ad torturam, vt inquit Clar.d.q.21.vers. Confessio extraiudicialis. Bene verũ est; quod si talis cõfessio extorta fuerit a reo per Iudicẽ incompetẽtem vi, vel metu tormentorum, eo casu contra reũ nullũ faceret indicium, & confessio ista debet esse plene probata assertione duorũ testiũ contestiũ, nec sufficerẽt duo testes singulares de duabus confessionibus extraiudicialibus. ita Carre.in pract.cri.fol.47. in tra. de Indicijs in 7.indicio.nu.8.et Foll.in 2. p.pract.cri.3.partis.nu.2.& 3. Cõfessio extraiudicialis. Carerius. Foller.

Octauo Minæ precedẽtes delictũ faciũt Minæ præcedentes.

illis criminibus, in quibus de iure nō est licita transactio. Clar. d. q. 21. vers. Pax

Clarus.

Vndicimo: Variatio, mendacium, seu inconstantia, & titubatio Rei faciūt indicium contra ipsum ad inquirēdum; an autem faciāt indicium ad torturam, cum circa hoc variæ sint doctorum sententiæ relinquēdum est (inquit Clarus) iudicis arbitrio; considerata qualitate personę, & rei super quā est mendacium, seu variatio; an sit talis, in qua verisimiliter cadere possit obliuio, & an sit cōtra substantialia negocij, & an incontinenti se correxerit: nam talis variatio diceretur potius correctio, quam mendacium, & subdit, quod si ipse esset Iudex, posset vix adduci, vt ex mendacio solo, vel varietate poneret reum ad torturā, nisi aliquod aliud adminiculum concurreret, & hoc putat esse tutius; sola tamen inconstantia, titubatio, ac trepidatio proculdubio (vt ipse ait.) non est sufficiens indicium ad torturam, sed tantum facit contra reum aliquam præsumptionem; & hanc inquit esse communem opinionem.

Variatio mēdacium, inconstantia, & titubatio Rei.

Duodecimo acclamatio facit indiciū, vt puta si aliqua domo audita fuerit puella, vel aliquis acclamare subuenite, &c.

Acclamatio.

Et visus fuerit aliquis exire ex domo ense euaginato, & mulier, vel aliquis alius reperitur mortuus, vel mulier strupata, seu vulnerata; præsumitur cõtra exeũtẽ. Pract. Carer. loco supra allegato Indicio. 22. imo inducit probationem per allegata per eum, atq; ita videtur tenere, quod faciat indicium ad torturam. Simile est, si quis visus fuerit aufugere cum ense euaginato, & sanguinolento ex aliqua domo, vel loco, & ibi reperiatur homo mortuus presumitur, quod ille occiderit, atq; ita ex hoc poterit torqueri. Carer. vbi supra Indicio. 21. Imo plus si aliquis visus fuerit exire ex aliqua domo cũ gladio euaginato, & sanguinolento, et facie pallida, & domus non habeat nisi vnicum ostium, & initus reperiatur homo mortuus, tale est indicium violentum, & indubitatum, & erit sufficiens ad condemnationem, vt docet Clarus. d. q. 21. vers. si aliquis. Verum Angelus Arretinus de Maleficijs dicit, hoc indicium non sufficere ad condemnationem, sed ad torturã, & ita practicatur. Idem tradit Iacobus Menochius de arbitrarijs Iudicium lib. 2. centuria. 3. casu. 270. nu. 18. Clarus tamen inquit se semper vidisse in Practica seruari, quod istud appositum

Clarus. Arettinus. Menochius.

sit in arbitrio Iudicis : nam aliquando vidit reos, contra quos erant huiusmodi grauissima indicia grauiter torqueri, Interdum etiam vidit eos condemnari, non tamen pœna ordinaria delicti, sed extraordinaria; atq; adeo poterit Iudex, considerata qualitate facti, & persona, amplecti quam opinionem voluerit.

Plura alia genera indiciorum potuissent adduci, sed ista sufficiant; nam ex supradictis exemplis poterit prudens Iudex iudicare circa aliqua indicia, quæ occurrere possunt; quæ nam leuia sint, quæ grauia, & quæ grauissima, præsertim cum, vt supradictum est, in his omnibus plurimum Iudicis arbitrio tribuatur; qui ex causis, rationibus personæ, loci, temporis, conditionis, id sequetur, quod, & iusto magis conueniat, & humanitatem amplius condeceat.

De indiciorum probatione. Cap. 8.

INdicium quodlibet probari debet saltem per duos testes; Vnde obser. est, quod si vnus testis deponat de veritate delicti, puta quia vidit Petrũ vulnerãtẽ Antoniũ; vel audiuit Ioanẽ blasphemantem, Indiciũ probari debet per duos testes.

Testis ipse solus facit indicium ad torturam, dummodo sit integer testis, & omni exceptione maior; quoniam vnus testis, qui non sit integer, & omni excẽptione maior solus regulariter numquã facit indicium ad torturam.

Si vero testis non deponit de visu, vel de auditu ipsius maleficij, vel de aliquo actu remoto, vel propinquo ipsi maleficio. tunc talis testis solus non facit indicium ad torturam, sed requiruntur duo testes ad ipsum indicium probãdum, Ita Boss. d. tit de Indicijs, post principium, & Clarus. q. 22. & Carer. in Pract. fol. 38. qui dicunt hanc esse communem opinionem, & in iure indubitatam conclusionem. Addit Boss. nu. 19. quod duo testes deponentes de duobus indicijs remotis non coniunguntur ad faciendum vnum indicium perfectum; & duo testes similiter de auditu singulares, qui audierunt à diuersis personis, non coniunguntur ad faciendum vnum indicium. Et Carer. fol. 39. nu. 4. inquit, quod si sit vnus testis de fama, vnus de confessione extraiudiciali, vnus de inimicitia, vnus de fuga, & sic de similibus; non coniunguntur ad faciendum vnum indicium sufficiẽs ad torturam, cũ hæc indicia non sint perfecta

Bossius.
Clarus.
Carerius.

in genere suo: quoniam quodlibet indicium debet esse perfectum in genere suo, nempe probatum per duos testes, vt dictũ est: nam imperfecta indicia sunt ad instar peccatorum venialium, quorum numerus vnum non facit mortale. Nec obstat regula illa. Singula quæ non prosũt, simul iuncta coadiuuant: quoniam, vt inquit Carer. intelligitur quando sunt perfecta in genere suo, vt tradit Bal. in .l.1.C.de cõfessis, & Ale.cons.201.vol.4. Secundo obser.est, quod quando testes singulares deponerent circa proxima indicia maleficio, quæ mouerent animum Iudicis, & deponerent de pluribus præsumptionibus.v.g. Vnus Testis dicit se vidisse Petrum vulneratum, & in terra prostratum, & interrogatus quis eum vulnerauit respondit, quod fuit Titius; alius Testis dicit se vidisse Titium aspersum sanguine, & fugientem, & euntem er. se euaginato, & sanguinolento. Alius dicat se vidisse Titium fugientem, & se abscondentem in nemore; certe ex istis testibus, licet singularibus, depræhẽditur moueri mens iudicis ad torquẽdum reũ. ita Carer. & allegat Fulgos sit tenentem in.l.finali.C.familiæ. & multos alios. Bald. Alex. Carerius. Fulgos.

Sed quando testes singulares deponũt

super remotis ab ipso maleficio, nunquã iunguntur ad faciendum vnum indiciũ perfectum, & licet vna præsumptio iuuet aliam; intelligitur, & procedit, quando qualibet præsumptio probata est per duos testes, alias non esset perfecta in genere suo, vt patet ex prædictis.

Iudex nõ debet ex quolibet indicio arbitrari ad torquẽdum Reũ.

Et licet indicia sint arbitraria, vt supradictum est, attamen non debet iudex ex quolibet indicio arbitrari ad torquendũ reũ; sed talia debent esse indicia, quæ de iure subsistant, & a iure approbentur & non aliter; vt docet Idẽ Carer. vbi supra. Nam arbitrium iudicis debet esse iuri, & æquitati consentaneum, vt tradit Marsil. in pract. crim. §. diligenter. nu. 24. Quem refert, & sequitur Menoch. dicto casu. 170. præcitato. nu. 4. in fine.

Marsilius. Menoch.

De Tertio substantiali Indicij. De citatione Rei, & incarceratione. Cap. I.

P*Ostea quam dictum est, de informationibus per prælatũ assumẽdis sequitur nunc tertium substãtiale Iudicij, circa quod primo necesse est, vt videamus quid facere debet Iudex post ipsas informationes assũptas. Et in primis debet Iudex*

dex diligẽter considerare, quid ex ipsis in formationibus contra reum resultet, & an videatur sibi conueniens, vt deuenia tur a d citationem, & ad decretum capturæ contra reum. Vnde obs. est: quod nunquã citandus est aliquis, vt tamquã reus interrogetur, nisi delictum sit saltẽ semiplene probatum, vel ex testibus, vel ex inditijs, vel ex probata infamia. Est etiam Regula communis, quod reus ante omnia citandus est, & si Iudex reum aliquem condemnaret non vocatum prius; non solum condemnatio esset nulla, sed etiam peccaret mortaliter; vt habet Nauar. in man. c. 25. nu. 13. citatus vero debet illico interrogari ad effectũ inueniendi ex ore proprio veritatem. Et si post delictum cõmissum, reus sic mandãtibus superioribus mutaret monasteriũ, Ciuitatem, vel Prouinciã, si inchoatus fuit processus, nõ liberatur ab obedientia ratione illius delicti Prædicti Prouincialis. c. ꝓposuisti de foro cõpet. l. hæres. §. 1. §. si q̃s ff. de Iud. Si vero nullus fuerit principiatus processus, Tũc prouincialis in cuius ꝓuincia moratur reus, erit Iud. cõp. illius.

Iudex quid facere debeat post assumptas informationes.

Nauar.

Vocatus Item non est statim detrudẽdus in carcerem: nisi fuga timeatur, vel grauitas delicti hoc postulare videatur: nam

Reus vocatus nõ ẽ statim incarcerẽ detrudẽdus nisi fuga timeatur.

nam licet clerici possint pro crimine personaliter detineri a iudicibus ecclesiasticis absque nota excommunicationis. c. si clericos. extra de sent. excom. in. 6. tamen debet prælatus præcipue ad duo animaduertere. primum ne leuiter, neq; pro omni crimine faciat fratrem incarcerare, Tum quia eius præiudicium est intollerabile, vt notat Bal. in. l. 1. C. de integ. restitu. postulan. Tum etiam ne ipse postea habeat de iniusta captura corā Deo rationem reddere.

Bald.

Secundum. quod Prælatus animaduertere debet illud est, vt indicia, quæ resultant ex processu sint sufficientia ad capturam; & si queras, quænam indicia erunt sufficientia. obser. est quod triplex genus carceris considerari potest. vt tradit Bernard. Diaz. in sua pract. crim. cano. c. 126. Nam aut Iudex ideo incarcerat, quia solum prætendit custodire captum, dū de delicto tractatur; & tūc sufficit, quod constet saltim præsumptio de delicto, atque ita quod Iudex habeat aliqualem informationem de ipso delicto, quāuis sint indicia leuia, vt tradit Clarus. q. 28. & q. 20. vers. ad inquirendum; et sufficiunt etiā minora indicia, quando agitur de crimine occulto, quam de publi-

Triplex genus carceris considerari potest. Bern. Diaz.

Clarus.

co.

eo, & quando proceditur contra personā vilem, quam contra nobilem. Aut carcer ordinatur non solum ad custodiam, sed etiam ad afflictionem: quia Iudex intendit sola carceris pœna punire delictum, & tunc etiam requiritur, quod adsint indicia plena, & probantia delictum; si quidem non potest puniri delictū, nisi sit plene probatū, vt infra dicetur; Aut insuper imponitur Carcer in pœnam criminis per sententiam, & tūc etiam requiritur plena probatio delicti. Et regulariter talis incarceratio Clerici debet fieri ad custodiam, & non ad pœnam. Ita dicit Glos. in. d. c. Si clericos, in vers. postea, quam sequuntur omnes: Requiritur etiam, quod ipse Clericus sit fugitiuus, timeaturq; de eius fuga; ita colligitur ex. c. vt famę. extra de sent. excō. & ita communiter intelligunt Doctores, vt ait Clar. q. 28. vers. quæro numquid, vel cum ex processu insurgit semiplena probatio, ratione cuius reus interrogandus (casu quo delictum neget) vi tormentorum est ad confessionem plectendus, tunc enim in carcerem est frater cō ijciendus, vt vsu practicatur.

Quæ requiruntur ad hoc, q̄ Clericus incarcerari possit.

Clarus.

Cæterum in Reis incarcerandis insignem Nauar. doctrinam in Rub. de Iud. nu. 51.

Insignis Nauar. doctrina de captura.

nu.51.vers. ex quo infertur placuit hic apponere quæ talis eſt. Ex quo infertur *primo multos iudices mortifere peccare, leuiter iubentes capi aliquos citra vllam neceſsitatem, infamiam, & ſuſpicionem legitimam, nunc ob odium licet veniale, nunc ob vendictam, nuncob ruſticitatem, qua in ſe, vel ſuos eſt vſus, nunc ob ſubitam iram, nunc ob liberum Rei reſponſum, nunc vt illis, vel illis placeat. Sicut Herodes Act.12. Appræhendit Petrum, vt placeret Iudęis; non conſiderantes, quanta ignominia inurũt captos. præſertim ſi ſint viri virtute, eruditione, nobilitate, & etiam diuitijs inſignes; neq; perpendentes, quod ad reſtitutionem famæ ſic læſæ teneantur; quia qui cauſam damni dat &c.c.fin. de iniur.l.qui occidit.ff.ad legem aquilam. Hactenus Nauarrus.*

Reus Igitur poſtquam vocatus fuerit ſiue in carcere, ſiue extra carcerem examinetur, in cuius examine obſeruare debet Iudex illa tria, quæ ex communi omnium ſententia neceſſaria ſunt.

Quæ ſint neceſſaria ad examinandum Reum. Cap. 2.

SVmptis informationibus, ſeu indicijs, ſi ex proceſſu reſultent indicia, quæ ſufficiant ad interrogandum reum, debet Iudex, vt diximus, vocare ipſum reum, & ipſum interrogare ſuper his, quæ contra ipſum continentur in inquiſitione. Dixi ſi adſint indicia ſufficientia ad interrogãdum reũ: quoniã ad hoc, ꝙ iudex iuſte, & recto ordine iuris poſſit reũ de crimine interrogare tria requiruntur, quæ tradit S. Thom. 2. 2. q. 69. art. 1. & 2. Caiet. ibi. Primum eſt, quod Iudex ſit cõpetens, ſecũdũ quod delictũ ſit probatum plene, vel ſaltẽ ſemiplene, hoc eſt, ſaltẽ ꝑ infamiã, vel per vnũ teſtẽ omni exceptione maiorẽ, vel per indicia illis æquipollẽtia, tertiũ ꝙ talis probatio ſit ipſi reo notificata, vt ſciat reus in quo ſtatu eſt; ſequuntur hãc cõcluſionẽ omnes Theologi, et ſũmiſtæ. Et ſi Iudex interrogaret reum præter hũc iuris ordinẽ, peccaret mortaliter, vt tradit Nauar. in manu. c. 18. n. 49 quia iniuſte dat cauſam notabilis infamiæ proximi, dum extra poteſtatem ſuã inquirit, contra l. fin. ff. de Iuriſd. & c. 2. de conſtitut. lib. 6.

Tria requiruntur ad hoc, quod reus interrogari poſsit. D. Thom. Caiet.

Nauar.

Sed

Qui de aliquo crimine accusatur, vel denũciatur ad ordines, & dignitates promoueri non potest.

Sed antequam vlterius progrediar circa reum, volo animaduertere vnum, quod qui de aliquo crimine accusatur, vel denunciatur; interim promoueri nõ potest ad honores, et dignitates, et est tex. expressus in. c. omnipotens Deus, extra de accusationibus.

Iudex debet vocare reũ.

Stante ergo supradicta conclusione, ꝙ delictum sit saltem semiplene probatum, tunc debet Iudex vocare reum, eumq; interrogare, vt ipse possit se ipsum defendere; alias processus esset ipso iure nullus, etiam quod mille testibus contestibus esset conuictus. Nam regula communis est, atque communis Theorica, quod reus antea omnia legitime citandus est: quia vbi non esset citatus, vel citatio esset nulla, vel minus legitime facta, processus, & sententiã, & omnia, quæ sequuntur sunt ipso iure nulla; vt dicit Glos. in. l. si accusatoribus in Glos. fin. C. de accusa. & est communis Theorica, & hoc habet locũ non solum in quolibet Iudice, sed etiã in ipso Principe: nam nec ipse (potestate ordinaria) potest procedere contra aliquem non citatum; etiam quod ille esset suus subditus. & est communis opinio, vt ait Sonci. cons. 37. post. nu. 19. vers. capio sextum. lib. 3. & Clar. late in pract. q. 31.

Soncinus.
Clarus.

in

in princ. quam conclusionem inquit procedere etiam si delictum esset notorium: quoniam audiendus est ipse reus, si forte velit aliquid ad sui defensionem adducere, vt latius per eumdem Clarum. q. 9. vers. quæro numquid.

Obseruandum est tamen, quod apud nos Min. obser. talis stilus citandi reos non est in vsu, sed si ipsi sunt in carceribus, Prælatus facit eos conduci coram se, & si sunt extra carceres, mittit ad illos litteras obedientiales præcipiendo eis, vt veniant ad illum, & cum venerint interrogat eos circa ea, quæ contra ipsos continẽtur in inquisitione per ipsum formata; quæ (meo iudicio) seruiunt pro ipsa citatione.

Debent reo defensiones offerri, quę sunt de iure naturali

Et debet intelligere ab eis, num aliquã habeant defensionem: quoniam defensio est de iure naturali, quæ nemini vnquam auferri licet, vt dicitur in Clem. Pastoralis. Nam Deus, qui sciebat peccatum Adæ, primum vocauit eum dicens. Adam vbi es? Et similiter vocauit Caym inquiens; Vbi est Abel frater tuus? & homo ille diues audita infamia Villici sui vocauit eum dicens. Quid hoc audio de te? &c. Et si iudex condemnaret aliquem reum inter nos nõ vocatum prius, & ad-

nota

& admonitum, si aliquid vult adducere ad sui defensionem peccaret mortaliter, vt docet Nauar. in Manu. c. 25. in tit. de peccatis iudicium superiorem agnos. nu. 13. Debet ergo prælatus interrogare reum coram se vocatum super ipso delicto, vel delictis in inquisitione contentis.

Nauar.

Si reus petat copiã indiciorũ, quę sunt contra ipsum antequam examinetur, nõ est ei exhibẽda.

Sed quæritur, an si Reus priusquam examinetur, petat sibi dari prius copiã indiciorum contra eum existentium, nũquid iudex debet illam dari facere?

Respondetur quod de iure forte dici posset quod sic, & ita tenet practica Papienis in forma inquisitionis, in ver. fama publica, nu. 3. Sed quicquid sit de iure, consuetudo seruat totum oppositum; quod scilicet Reus intereogetur, & examinetur ante datas defensiones, & copiam indiciorum; Et ita quotidie practicari, inquit Foller. in pract. crim. cano. fol. 165. nu. 9. & Clarus in q. 43. vers. sed quid si Reus, & inquit, quod stante hac generali consuetudine, male faceret Iudex, qui aliter obseruaret in practica.

Foller.
Clarus.

Contra tamen hanc sententiam videtur tenere Bernardinus Diaz. in sua practica crim. canon. c. 118. Qui mouetur duplici fundamento: Primum est: quia cũ purgatio Canonica, in qua Iudex exigit iura-

Ber. Diaz.

iuramentum à Reo de veritate dicenda non possit imponi, nisi prius prestita infamato copia ipsius infamiæ, vt possit se ipsum purgare, & circa illam se defendere. Ita nec Iudex poterit interrogare reum clericum cum iuramẽto, nisi prius præstita sibi copia indiciorum, vt se possit defendere.

Secundum est, quia sicut ante torturam debet dari reo copia indiciorum, vt dicetur infra in.c.de Tortura. Ita debet dari ante interrogationem.

Cæterum hæ rationes (iudicio meo) nihil obstare videntur: namq; quantũ ad primum dicimus, quod cum purgatio Canonica indicatur infamato ad hoc, vt se purgare possit ab infamia, necesse est (vt se purgare, & defẽdere possit) ꝙ ei detur in primis copia ipsius infamiæ; at in casu nostro, cũ interrogatur, non ei indicitur, vt se defendat, sed vt respondeat, & veritatẽ dicat de eo, circa ꝙ interrogatur, quod si negat, & se defendere velit, datur postea illi indiciorũ copia, vt se defẽdat. Præterea fundat se Diaz in eo, ꝙ in purgatione datur iuramentũ, et ita Idẽ erit, quãdo reo interrogato datur iuramẽtũ; verũ apud nonnullos nõ datur reo iuramẽtũ. Quãtũ ad 2. ratio est lõge diuersa,

N quia

quia cũ agatur de infligẽdis tormentis: quæ poſtquã illata sũt, sũt irreparabilia cũ non poſsint amplius tolli, cõdecens, & iuſtum eſt, quod reo detur copia indiciorum, ante ipſam torturam, vt poſsit ea elidere, ne iniuſte torqueatur, eiq; inferatur damnum irreparabile; quæ quidem ratio ceſſat omnino in caſu ſupradicto. Præterea quid quid ſit de iure, diximus ſupra, quod talis eſt conſuetudo, quod non detur talis copia; a qua quidem cõſuetudine, non eſt in practica ab aliquo iudice recedendum, vt inquit Clarus. in d.q.45.

Clarus.

An Reo antequam examinetur debeat Iuramentum deferri.

Secundo. Quæritur, numquid in huiuſmodi Rei examine, & interrogatione facienda, deferri debeat à Iudice Reo iuramentum de veritate dicenda.

Reſpondetur, quod prima fronte videtur dicendum, quod non, quia nemo cogi debet ad detegendam propriam turpitudinem. l. alias. ff. de iureiuran. prout eſt communis Regula teſte Decio. in. l. fin. poſt. nu. 6. C. de edendo, atque ita ſatis eſſe deberet ſimplex interpoſitio fidei, pro vt eſt de conſuetudine in Regno Franciæ teſte Marco. deciſio. 674.

Decius.

Marcus.

In contrarium tamen eſt communis opinio, quod ſcilicet Reo deferendum eſt iura-

iuramentum de veritate dicenda, ita do cet Bart.in.l.in ter omnes.§. recte in fine.ff.de furtis, qui in hoc communiter ab omnibus approbatur, vt inquit August. ad Angelum de Maleficijs in ver. comparuerunt. Idem docet Bart.in.l. 1. post nu.6.C.de iurã.Calumniæ dicit ita obseruare omnem stilum Italiæ. vbi Bal.etiã nu.8. idem dicit.& Marian.in.c.qualit. & quando.nu.227.q.84. in fin. attestatur hodie hunc stilum esse Italiæ, tam in inquisitione, quam in accusatione dandi iuramentum Reo de veritate dicenda.

Bart. August. Bart. Baldus. Marian.

Clarus tamen in.d.q.45.vers.sed quæro; inquit, quod hæc practica nunquam sibi placuit: quia est manifesta occasio Periurÿ, si quidem Rei propter metum illius iuramenti, nunquam solent fateri delictum, vt quotidie experientia docet. Et tamen est communis conclusio, quod vbi subest periculum, & probabilis suspicio periurÿ, nunquã est deferendũ iuramentum. Subdit tamen quod quicquid sit, non auderet in practica recedere à communi obseruantia, atq; ideo in locis, in quibus obseruatur, vt reo deferatur huiusmodi iuramentum Iudex debet illud deferre: nam minime sunt mutanda, quæ communiter obseruantur.

Apud nos vero minores obser. credo; quod non adsit ista consuetudo deferendi iuramentum reo de veritate dicenda, sed quod tantum a Prælato ei præcipiatur in virtute obedientiæ, quod velit fateri veritatem, & hoc (iudicio meo) sufficere deberet, vt omnis occasio periurij tollatur, postquam etiam Clarus vir præstatissimus, & eruditissimus testatur sibi displicere talem consuetudinem, vt potè præbentem occasionem periurij.

Reus in examine falsū dicē s, vt p-iurus puniri nō potest. Alex.

Cæterum si communis praxis seruetur, quod non inficio, si reus in ipso examine falsum dicat in foro contentioso, tamquā periurus puniri non potest, sed solum habet Deum vltorem; ita inquit Alex. in apostil. ad Bart. in. l. 1. sub. nu. 1. ff. de bonis eorum, qui ante sent. cui nemo contra dicit, vt inquit Clarus in d. q. 45. vers. quid ergo si reus. & Boss. tit. de periurijs nu. 3. dicit ita practicari. Bene verum est, quod si reus in examine dicat aliquod mendacium, de quo deinde conuincitur, erit tale mendacium contra reum sufficiens indicium ad torturam prout ipsemet Clarus dixit in q. 21. vers. mendacium, & dictum supra in c. de Indicijs.

Clarus.
Bossius.

An reus interrogatus à Iudice teneatur fateri varitatem. Cap. 3.

DICO primo, quod reus tenetur, quando rite, & secundum ordinem iuris interrogatur à suo Iudice, confiteri verum crimen, quod perpetrauit, alias peccat mortaliter, etiamsi esset crimen morte plectendum; est communis sent. doctorum D. Tho. 2.2. q. 59. art. 1. & Caiet. ibidem. Henrici quol. 1. q. 33. Palud. in 4. d. 19. q. 4. versus finem. Gab. in 4. d. 15. q. 6. art. 2. concl. 6. Sot. de secr. m. 2. q. 7. Nauar. c. 25. nu. 53. Couar. qq. pract. q. 23. Antonij Gomez. to. 3. c. 12. nu. 5. Dixi secundum ordinem iuris, secundum quem tria requiruntur, vt supra proxime dictum est primum vt Iudex sit competēs, secundum quod delictum sit saltem semiplene probatum tertium, quod hæc probatio sit notificata reo; quo videat se ad obediendum mandato iudicis teneri, secūdū vtrumque Thomam loco supracitato, & & Sotum. Et in tantū est obligatus reus ad confitendum, vt à Confessore non sit absoluendus nisi illud proponat confiteri: nam vt recte dicunt prædicti Sotus, & Nauarrus talis reus in non confitendo, peccat mortaliter, neque

Reus rite & secundū ordinem iuris interrogatus tenetur fateri delictū à se perpetratum. D. Thom. Caiet. Henricus. Palud. Gabriel. Sotus. Nauar. Couar. Anton. Gomez.

eum peccati pœnitet, imo in illo perseuerat, & per consequens veniam non meretur, nec absolutionem. c.peccati venia, de Reg. Iur.in.6.quam sententiam inquit Nauar.esse singularem, & quotidianam. Vide summam Coronam.in. c.de restitutione famæ in fine, vbi de hoc satis late loquitur, & nouissime Lessiũ. de iust.& iur.lib.2.c.31.dub.3.

Summa Corona. Lessius.

Dico secundo. Reum non teneri veritatem fateri si Iudex non interroget iuridice, hoc est non seruato iuris ordine colligitur ex cap.qualit.& quand.&.c. cum oporteat.& c.Inquisitionis de accusat.estq; communis sententia Doctorum. Vide Henricum.quol.1.q.34.Syluest.& Ang.Confess. V.Petrum Nauar. lib.2.c. 4.nu.136. & ratio est, quia non potest tunc reo vllam obligationem imponere ad crimen aperiendum; cum ius ei hãc potestatem non concedat.

Reus non tenetur veritatem fateri si non inrerrogatur iuridice. Henricus. Syluest. Angelus. Petrus Nauar.

Dicitur autem Iudex interrogare reũ non seruato ordine iuris, quando de crimine occulto interrogat, de quo neq; est fama contra reum, neq; indicia competentia, neq; probatio semiplena. Vt.n. reo possit imponi obligatio à Iudice ad fatendum crimen requiritur, vt iam aliquo modo deductum sit ad notitiã publicam,

eam, ita vt reo non ſuppetat probabilis ratio celandi, ſeq; defendendi: quam diu enim delictum eſt ita occultum, vel incertum, vt ipſe poſsit ſe probabiliter tueri, & depellere obiecta; contra omnẽ rationem, atque adeo contra ius naturę eſt, vt ipſi imponatur obligatio in foro conſcientiæ ad illud in ſuam perniciem pandendum: tale enim præceptum eſt nimis durũ, & minus conſentaneũ conditioni hominum; cum nemo, vel niſi paucisſimi illud ſint ſeruaturi; quia nemo ſpoliandus eſt armis, quibus videtur iuſte ſe, ſuaq; tueri.

Dico Tertio. Non tenetur reus etiam crimen fateri, quando dubitat vtrum Iudex iuridice, ideſt ordine iuris ſeruato interroget. Ita Caiet 2.2.q.69. art.1. Sotus de ſecr. m 3.q.2. concl.2. Adria. quol. 2. Probatur primo. Quia nemo tenetur parere ſuperiori cum graui ſuo incommodo, niſi conſtet eum legitime præcipere, & habere obligandi auctoritatem; cur enim tantum onus teneatur ſuſcipere ab eo, de quo dubitat an poſsit imponere? ſecundo in dubio fauendum eſt reo; ſecus eſt, quando inde nullum notabile incommodum metuitur. Quod an de Teſte concludat conſidera, & vide ea, quæ

Reus quando dubitat an iuridice interrogetur non tenetur fateri delictũ. Caiet. Sotus. Adrianus.

diximus supra de Testibus.

Iudex tenetur aperire Reo statum causæ.

Hinc sequitur. Iudicem teneri aperire reo statũ causæ, probationes, indicia, & testes, vt videat iuridice contra se procedi, seq; interrogari posse, & vt si quid contra habeat possit opponere, & excipere, vt notat Caiet. 2.2. q. 69. art. 1.

Caiet.

Occultare veritatẽ, vel etiã mẽtiri in iudicio in re parui momẽti nõ est læthale peccatũ si iuramẽtũ absit.

Pro ampliori tamen dictorum intelligentia obser. est primo, quod in re parui momenti occultare veritatem, aut mentiri in Iudicio non est peccatum mortiferum, si absit iuramentum, vt si mentiatur circa aliquam circunstantiam facti, vnde status causæ nõ pẽdet quia materiæ tenuitas in præceptis excusat a mortali.

Reus nõ tenetur fateri delictũ quod absq; lethali culpa patratum est.

Secundo obser. est. Si iudex quærat de facto, quod absq; culpa saltem lethali patratum est, reum non teneri respondere ad mentem iudicis. v.g. occidisti Petrum te inuadentem cum iusto moderamine, vel absq; notabili excessu; non teneris fateri te occidisse, etiam si de te sparsa sit infamia: quia iudex quærit de occisione criminosa, & si fatereris, nec posses probare te causa necessariæ defensionis fecisse, condemnaret te homicidij ex falsa præsumptione. Parimodo si tu non es Author criminis, non teneris fateri aliquas circumstantias, ex quibus orietur vehemens

suspi-

suspicio te esse authorem. v. g. hunc esse tuum pugionem, te eo loco fuisse, &c. quia ipsius interrogatio, & si sit legitima, atq; iuridica, tamen ex falsa praesumptione procedit. vt docet Salon. de iust. & iur. q. 59. art. 2. Salon.

In his igitur casibus negare potest, quod sibi detrimentosum foret, adhibita conueniente restrictione mentis, de qua vide Nauar. in c. humanae aures. 22. q. 5. Nauar.

Tertio obser. est, vt Reo posit iuramentũ deferri in causa criminali, requiri ea indicia, seu probationes, quae sufficiunt ad torturã, vt docet Couar. & alij DD. quia iuramentũ est spiritualis quaedam tortura, cũ non pessimã mentẽ non minus vrgeat ad veritatẽ dicẽdũ, quã tortura. Idẽ dicendũ videtur de obligatione cõfitendi criminis: nã non minus est hanc imponere obligationem, quam imponere necessitatem iurandi, vnde ex simplici infamia, si nullum aliud ad sit indicium, non puto posse imponi obligationem fatendi: & merito; quia infamia sola nõ facit semiplenam probationem, sed solũ suplet vicẽ accusatoris, vt dictũ est supra. Quae requiruntur ad hoc, quod Reo possit iuramentum deferri. Couar.

Sed dubium est. An Reus possit crimen semiplene probatum negare, quã diu spes est euadendi? Panormitanus

in. c. 2.

An reus possit crimen semiplene probatũ negare quamdiu est spes euadendi. Panormit.

in c.2. de confes.colum.penult.dicit, quod quam uis Iudex quando præcedunt indicia, vel infamia, vel semiplena probatio, possit interrogare reum de crimine a se perpetrato, ipse tamen reus potest illud negare, siue iudex inquirat ex mero officio, siue ad instantiam partis. Si autem pœna imponenda non est temporalis, sed spiritualis vt excommunicatio, dicit hæc opinio, quod tenetur sub peccato mortali delictum confiteri. eamdem sententiam tenet Syluest. verbo Confessio delicti, q.1. Angelus eodem verbo. nu.1. Et ratio huius opinionis est: quia nullus tenetur se ipsum condemnare, & contra se ipsum arma ministrare. Hoc autem non contingit in pœna spirituali: Quia cum ista, non tam sit pœna, quam medicina; non tam in illa habet ius Reus se meliori via, qua poterit defendendi; quam in pœna temporali, quæ vere, & proprie est pœna.

Syluest. Angelus.

Petrus Na-

Petrus Nauar. lib.2. de Rest. c.5. in 2. 2. parte illius, dubitatione. 2. Quamuis existimet falsam opinionem Panormit. vniuersaliter intellectam de omni pœna temporali, propter rationes a nobis infraponendas, dicit tamen, quod pie, & probabiliter potest teneri in causa crimi-

nali

nali, præcipue capitis, posse reum in cõscientia veritatem, secluso mendacio, cõtegere, etiam si ad interrogationem iudicis præcesserint indicia, vel infamia, vel semiplena probatio, eamdem sententiam secuti sunt Emanuel Sa Reus 5. Leonardus Lessius vbi supra, & quidam alij recentiores; quam sic primo probant: quia præceptum illud fatendi criminis, quamdiu est spes euadendi, eo quod non dum sit plene probatum, videtur nimis difficile, neq; satis accommodatum humanæ imbecillitati: vix è centum vnus reperiretur, qui si sperat, hac ratione, se posse euadere mortem, non sit crimen negaturus, atqui præcepta, vt obligent debent esse consentanea conditioni humanæ, sicut & leges. Secundo quoniam in causa sanguinis ob rei magnitudinem, de qua agitur, & naturalem, ac vehementem inclinationem, quam natura hominibus dedit ad sui conseruationem, ipsa eadem natura tribuit summam, ac liberrimam facultatem se tuendi: hac enim de causa licitum est aliena surripere, quæ (extrema vitæ necessitate exclusa) surripere nõ liceret, & occidere inuadentem, cuius alias occisio esset peccatum grauissimum. Tertio confirmatur hæc sententia ex. l.4. ff.de

Emanuel Sa
Leonardus
Lessius.

ff.de Testibus: Nam si, vt ibi dicitur consanguineus non potest cogi ad testificandum contra consanguineum, nec similiter (vt Couar. docet) quando testis aliquod magnum dispendium timet in se ipsum; quanto magis id dicendum erit, quando aliquis contra se ipsum in causa capitis debet dicere testimonium? quis enim est magis Consanguineus, quam quisq; sibi? Et quod potest esse maius dispendium, quam mortis? Probatur quarto lex humana non potest obligare cum periculo mortis, nisi magnitudo negocij aliud postulet, vt verior sententia tenet, & plerique doctores docent; ergo nec præceptum humanum: eadem est.n. vtriusq; ratio, si cætera sint paria; atqui ex confessione criminis incurrit certissimum periculum mortis, non confitendo autem est ei spes euadendi; ergo non tenetur confiteri. Et confirmatur. Nimis enim est durum, vt cogatur iudici subministrare arma quibus iuguletur cum alias spes sit euasionis. Ex his infert Lessius primo, Reum non teneri iurare ad mentem Iudicis, sed posse vti amphibologia, vel mentali restrictione. secundo eamdem sententiam non videri improbabilem, etiam in causis non capitalibus in quibus valde

Couar.

grauis

grauis pœna imponitur, vt damnatio ad Triremes, vel ad perpetuũ carcerem, vel confiscatio bonorum.

Cæterum opposita sententia, quæ affirmat, semper, quod Iudex interrogat Reũ præcedentibus indicijs sufficientibus, vel infamia, vel semiplena probatione, siue id faciat, ex officio, siue ad alterius instantiam; teneri reum sub peccato mortali dicere veritatem, etiam si ex tali cõfessione certo sciat in mortem esse rapiendum; mihi longe probabilior videtur. Ita docent D. Thoma. & Caiet. 2. 2. q. 69. art. 2. Sotus de tegen. & detegen. secr. m. 2. q. 2. & latius q. 7. concl. 1. & lib. 5. de iust. & iur. q. 6. art. 2. concl. 2. Corduba. lib. 1. q. 43. dub. 3. Nauar. in man. c. 25. nu. 35. & in c. Inter verba. conl. 6. Couar. in pract. q. 23. n. 5. Gab. in. 4. d. 15. q. 6. art. 2. concl. 6. Palud. in. 4. d. 19. q. 4. nu. 7. Henricus de Gand. quol. 1. q. 33. & quam plurimi ex iuris Peritis. Et probatur. Subditus tenetur sub peccato mortali parere præcepto superioris, iusta præcipientis; sed iudex iuste ac legitime præcipit, vt sibi veritas manifestetur, quando præcedunt sufficientia indicia, aut infamia vel semiplena probatio, ergo tunc subditus tenetur ei obedire, atque ex consequenti

D. Thom. Caiet. Sotus. Corduba. Nauar. Couar. Gabriel. Palud. Henricus.

ti detegere veritatem Maior patet, & minor probatur, ex .c.qualiter, & quando 1.& 2. & ex. c. super his, & ex. c.Cum delicti, & aliјs multis de accusationibus. Vbi expresse habetur tunc Iudicem legitime super delicta inquirere, quãdo reus laborat infamia, vel sunt indicia, aut semiplena probatio, idem etiam habetur in.c.1.de confess. & in tit. de purgatione canonica per multa capita. Ex quibus manifeste colligitur non solum posse Iudicem in supradictis casibus inquisitionem facere, sed etiam ad id teneri. Quod manifesta ratione probari potest. Nam si super his delictis Iudex, nec procederet, nec interrogaret, nec tormenta minaretur; sed libere dimitteret infamatos, indiciatos, & semiplene probatos, magnum in Repub. scandalum suboriretur, atq; detrimentum, cum hac confidentia omnes fierent malefactores, breuiq; Respub.impleretur criminibus.

Ad hoc argumẽtum ita Respondet Petrus Nauar. quod quam vis sit verũ communiter in omnibus causis tam ciuilibus, quam criminalibus, quod tenetur subditus sub peccato mortali parere superiori, iusta præcipienti, id tamen fallit, illis in causis, in quibus agitur de capite. In quibus

bus poteſt vtiq; Iudex iuridice, ac legitime interrogare, pręcipereq; etiam ſub iuramento, vt ſibi veritas manifeſtetur, & tamen reus licite eam abſcondit, vterq; enim iure ſuo vtitur. Iudex interrogando cauſa boni publici, & vt officio ſuo fungatur, & Reus celando ob ſummum ius vitæ ſuæ tuendæ. Sicut qui eſt in periculo vitæ poteſt fugere è carcere, etiam ſi leges, & Iudex præcipiant, ne fugiat, & fugientem puniat; & citatus poteſt non comparere, quam vis iudex præcipiat, vt compareat, & ſeruus bello captus poteſt fugere, quamuis dominus præcipiat ne fugiat. Nihil enim repugnat Iudicem habere ius veritatem inquirendi à Reo, et reum habere ius celandi; quo caſu, & ſi poſsit præcipere, præceptum tamen eius non obligat, neq; ſit ad obligandū, ſed ad inducendum, vel terrendum reum, vt fateatur veritatem.

Cæterum hæc reſponſio nulla eſt: ſemper enim eſt implicatio in adiecto quod detur bellum iuſtum ex vtraq; parte; quod contingeret ſi Prælato iuridice, ac legitime interrogante de crimine poſſet reus illud licite celare; eo vel maxime, quod ex iure, quod ſuperiores habent ad aliquid præcipiendum, euidenter colligitur

tur

tur obligatio, quã habẽt subditi ad obediẽdũ. Nec potest fieri ꝙ subditus habeat ius non obediendum, & quod illud habeat superior ad præcipiendum, cum hæc sint correlatiua, mutuoq; se consequantur, vt constat ex illo Pauli ad Romanos. 13. Qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit, qui autem resistunt ipsi sibi, damnationem acquirunt. Quibus verbis ex eo, quod potestas Principum est a Deo, & nihil est à Deo sine ordine, colligit ordinem etiam, quo inferiores superioribus potestatibus subijciuntur esse a Deo; atq; ita, qui contra hunc ordinem Potestati resistit, quod ipsi Deo resistant erit necesse, iuxta illud Lucæ.c.x. Qui vos spernit me spernit. Et 1. Reg.c.8. Non te abiecerunt sed me, ne regnem super eos. Hoc modo argumentandi colligunt Doctores necessitatem confessionis sacramentalis ex illo Io:c.20. Quorum remisseritis peccata remittuntur eis. Si quidem non potest fieri, quod Apostoli, & reliqui sacerdotes habeant ius ad absoluenda peccata, à fidelibus commissa; quin etiam ipsi teneantur, illa sacramentaliter confiteri. Et ad id, quod adducitur de condemnato ad mortem, cui potest iudex præcipere legitime, ne è carcere fugiat, vel vt absens

com-

compareat, & tamen ipse parere non tenetur, nec similiter seruus, cui fuerit præceptum impositum de non fugiendo. Respondeo, quod cum inclinatio, quam habent homines ad tuendam propriam vitam, atque libertatem sit valde naturalis, atq; vehemens; fit vt non habeant Iudices potestatem præcipiendi, ne condemnatus ad mortem fugiat, si potest, vel quod absens compareat, quamvis habeat Ius ad illud suspendendum: essent enim huiusmodi præcepta valde rigida, & iure gentium nulla. Quare dum damnati fugiunt, vel citati non comparent, nec faciunt iniuriam ministris iustitiæ, nec illis resistunt, aut violentiam inferunt, sed tantum causam suam deserunt, diffidentes de illa, præsentiamq; suam negant, quam (vti supponimus) ex iure gentium exhibere non tenentur ad mortem, quam inde sibi vident eminere. Et eadem ratio est de seruo, qui se non vendidit, quantũ ad recuperationem propriæ libertatis. At vero qui iam præsens in iudicio legitime cogitur respondere, faceret iniuriam iustitiæ, illiq; resisteret non respondendo, sicut, & qui fugit resistendo, aut qui iussus ascendere patibulum, vel collum gladio iustitiæ exhibere, id facere non vult.

Et per hoc patet ad argumentum quo Petrus de Nauar. suam sententiam probat Ad confirmationem autem desumptã ex. l. 4. ff. de Testibus dico non esse ad propositum, Vindicat enim sibi locum textus ille: quando certum est Iudeci socerum, generum, aliasq; personas ibi expreßas: quia delicto ad fuerunt, deposituras contra reũ, vt cõstat ex ipso textu in illis verbis, vt testimonium litis dicat aduersus socerum &c. Hic autem nos vagamur magis in incerto, videlicet, quando Iudex, vt veritas sibi innotescat, post alias probationes non omnino euidentes conquisitas, reum interrogat; qui nisi veritatem exponat peccati mortalis reatum incurret. Et per hoc patet etiam ad alias rationes. Præterquam quod nullum est ius naturæ contra auctorem naturæ, & homo magis diligere debet animam, quam corpus.

Reus non interrogatus iuridice si cõfiteatur delictũ; peccat mortaliter. Nauar.

Dico quarto quod Reus, qui contra iuris ordiuem interrogatur de criminibus ab eo commißis, si confitetur illa, peccat mortaliter, vt inquit Nauar. in manu. c. 18. nu. 57. qui inquit hoc esse de mente omnium. Quidam tamen asserunt, hoc tantum esse verum, respectu personarum sæcularium, attamen, apud nos pati maximam

ximam difficultatem. Quandoquidem detegere propria peccata vera, imo, & imponere sibi falsa suo genere, & regulariter non est nisi peccatum veniale, quamuis per illud fama notabiliter lædatur, aut omnino amittatur, vt declarat Sotus de secr. m. 1. q. 3. & Nauar. c. 18. nu. 27. quia prodigalitas regulariter, non est peccatum mortale, vt sentit S. Thom. 2. 2. q. 120. art. 2. & 3. & detectio proprij peccati non est iniustitia, sed prodigalitas famę iuxta Gloss. memorabilem in proemio Gregoriano, in ver. prodigâ. Et est peccatum mortale solummodo in quatuor casibus: quando scilicet ex detectione proprij secreti criminis sequeretur damnum animæ, aut vitę propriæ, vel alterius: puta quia per detectionem talis peccati, mereretur iacturam vitæ, vel alicuius membri, prout euenit detegendo in iudicio, aut infamiæ alienæ, aut bonorum alienorum, in quibus casibus nemo est, qui dubitet, quin talis detegens præiudicet alteri, vel sibi in his, quæ iure renunciare non potest, qualis est salus animæ, & ad illam necessaria, & qualis est etiam vita, & amissio membri, & corporis, vt pulchre declarat Nauar. loco proxime citato, & Sotus de secr. m. 1. q. 3. concl.

Sotus.
Nauar.
D. Thom.

Læsio propriæ famę in quatuor casibus est peccatum mortale.

Nauar.
Sotus.

Modo pro criminibus, quæ committuntur à fratribus, non incurritur amiſsio vitæ corporalis, neque alicuius membri: quoniam regulariter non imponuntur, nec imponi poſſunt à prælatis noſtris huiusmodi pœnæ capitis, vel inciſionis membrorum, neq; incurruntur alia tria genera damnorum, vt clare patet cuilibet recte conſideranti, ſequitur ergo, quod frater interrogatus contra iuris ordinem, licet confiteatur propria peccata non peccat mortaliter.

Cæterum hec ſententia mihi nunq; placuit, qua propter credo ſupradictam conclusionem procedere, & veram eſſe etiam reſpectu fratrum ordinis noſtri. Nam per eiuſmodi detectionem proprij delicti in iudicio factam, ſequitur primum damnum, nempe propriæ animæ: quandoquidem, ſæpiſsime videmus vſu contingere quod infamatus hac via iuris, & per ſententiam, non verecundatur comittere alia delicta, & malam ducere vitam, magis quam, quando ſimpliciter, & extra iudicium ſe infamaſſet, ſi quidem hæc infamia orta per iudicialem confeſsionem, & per ſententiam longe vilior eſt, atque deterior, quam illa, quam ſimpliciter quiſque ſibi irrogat, redditurq; notoria,

atq;

atq; hæc illi ſemper obijcitur, vel obijci poteſt. Sequitur etiam ſecundum damnum: quoniam licet non imponatur pœna mortis, nec amiſsionis membri, imponitur tamen pœna corporis valde afflictiua, nempe flagellatio vſque ad ſanguinem, incluſio in carceribus, & aliquando do perpetua, quæ eſt maxima pœna, & ſecundum Canones ſuccedit loco pœnæ capitis in religioſis, vt dicetur infra in cap. de pœnis. Et frater non eſt dominus corporis ſui; & maxime cum apud ſæculares, pro huiuſmodi delictis veniret imponenda pœna amiſsionis membri. Sequitur etiam tertium damnum nempe infamia Religionis; quoniam ſæpe ſæpius, & quotidie experimur, delicta fratrum, & præſertim iudicialia innoteſcuntur ſæcularibus. Sequitur poſtremo, & quartum damnum: nam eſto, quod talis frater detegens propria delicta eſſet vtilis pro regimine religionis, confitendo redditur inutilis, & inhabilis, atq; ita ſequitur magnum damnum ipſius Religionis.

Sed quoniam in prima concluſione dictum eſt, quod Reus legitime interrogatus, tenetur confiteri verum crimẽ, alias abſolui non poteſt à confeſſore. Eſt modo dubium. Si reus qui confiteri noluit ſit

Reus condēnatus, quia conuictus, & non confessus an teneatur confiteri delictum.

conuictus testibus, & tanquam conuictus sit a Iudice condemnatus, an ad huc tenebitur confiteri verum crimen, ita vt si noluerit confiteri, non posit absolui, Et videtur prima fronte quod teneatur confiteri; atque ita absolui non possit, si non confiteatur: Nam cum iste reus sit legitime interrogatus. ex quo eius crimen, nedum semiplene probatum est, sed etiam plene, ita vt sit omnino exclusa spes euadendi; non respondens secundum formam interrogationis peccat mortaliter, vt supradictum est, & persistit in peccato mortali, cum non habeat propositum confitendi veritatem, si iuridice fuerit interrogatus, igitur non potest absolui, & si absoluatur committitur sacrilegium, quia præstatur huiusmodi sacramentum impenitenti; estq; absolutio omnino inualida: quia datur venia non merenti. c. Peccati venia de reg. iur. nu. 6 allegatur 24. q. 2. & c. pœnitentia de pœnit. d. 3. Et confirmatur: quia Reus non confitendo facit iniuriam iudici: Tum quia violat eius obedientiam; Tum quia dat occasionem hominis opinandi, quod iudex eum iniuste condemnauerit, & pandens veritatē eam tollit; nemo autem debet dare occasionem scandali: iuxta dictum Saluato-

rio

ris nostri. Vbe autem homini illi per quem scandalum venit.

Cæterum ergo existimo contrariam sententiam veriorem esse quod scilicet reus iste non teneatur confiteri; atq; ita non sit ei deneganda absolutio. Vnde obser. est; In proposito nostro consideranda esse duo tempora, vnum ante sententiam; & alterum post sententiam latam condemnatoriam. Si consideremus tempus ante sententiam; nulli dubium est quod reus tenetur confiteri crimen, si crimen sit plene, vel semiplene probatum, & si non vult confiteri non debet absolui; quia agit contra debitum iustitiæ, quo quilibet tenetur obedire superiori suo in his, ad quæ ius prælationis suæ reciproce se extēdit, atq; ita perseuerat in peccato mortali: & secundum hoc tempus procedunt ea, quæ tradunt Sotus, & Nauar. in hac materia. Sotus. Nauar.

Sed si consideremus tempus post latam sententiam; dico quod cum iudicium sit finitum, & Iudex iam functus sit officio suo (nam iudicium per sententiam finiri, & Iudicem desinere esse iudicem, post sententiam constantissimum est, vt tradit D. Anton. 3. par. tit. 9. c. 16. §. 8. post principium Syluest. verbo Iudicium in fine, & est textus. in l. iudex. ff. de re iudica.) D. Anton. Syluest.

dica.) Tunc non poteſt amplius reus interrogari a Iudice, tamq; a Iudice, cum deſinat eſſe ſuus iudex, neq; tenetur ei reſpondere. Quam diu vero ſententia non eſt prolata, firma ſtat ſemper obligatio ipſius Rei reſpondendi veritatem, quia iudex eſt ſuus iudex, & ſuperior, qui eum ſemper interrogat ſaltem virtualiter, & ideo ſemper ipſe eſt obligatus, ad confitendum veritatem. At lata ſententia, cum iudex deſinat eſſe iudex in cauſa, non amplius interrogat, nec interrogare poteſt legitime ipſum reũ, quo circa nec ipſe reus reſtat amplius obligãdus, ad rєſpõdendũ.

Sed ponamus, quod ipſi reus fuerit abſolutus: quia fortiter ſuſtinuit tormenta ei illata, quibus purgauit indicia vrgengentia, quæ contra ipſum extabant. & ſic in tormentis negauit veritatem, quam tenebtaur confiteri. Modo accedit iſte Reus ad confeſſorem, cui confitetur omnia peccata, & inter alia cõfitetur iſtud, quod negauit in tormentis quoddam delictum, quod tenebatur confiteri; quia cõmiſſerat illud.

Dicemus ne, quod confeſſor debeat imponere ei, quod confiteatur illud, & ſi renuat confiteri, debet ei denegare abſolutionem? Certè non: Nam videmus pleroſque

rosque eorum, qni tamquam rei delicto-rum in carceribus sunt constituti, & pur gatis indicijs per torturam absoluuntur, in rei veritate illa delicta cõmisisse, sicq; sub pœna peccati mortalis tenebãtur illa iudici confiteri; & tamen post sententiã absolutoriam confessores non obligant eos ad cõfitendum dicta delicta iudicialiter; sed satis est, quod pœniteant, se negasse verum crimen in iudicio, quod teneban tur confiteri, & recte quidem: quoniã iam finitum est iudicium per sententiam, sicq; terminata est illa interrogatio, quæ reo prius legitime fiebat, dum pendebat iudicium, qua finita, finitur quoq; ipsa obligatio Rei, atq; ita remanet solutus ab illa obligatione respondendi, & confitẽdi.

Idem quoque dicẽdum est, quando, re-us, vt conuictus de crimine condemna-tus est, quia militat eodem ratio: sufficit enim quod ipse reus veram contritionem habeat illius peccati, quod commisit ne-gando verum crimen iudicialiter, cum iusta huius, & aliorum peccatorum suo-rum confessione, & absolutione sacramen tali iuxta formã. c. Quem pœnitet de pœ nit. d. 1. & ita tenet Nauar. in manu. c. 25 in. tit. de peccatis in accusat. & inquisit. nu. 38. qui loquitur de reo, qui rite i ter-

rogatus

rogatus, negauit delictum, quod vere commiſſerat, tenebaturq; iudicialiter confiteri, & nihilominus dum condemnatus ducitur ad ſuplicium reſpondit ipſe, Nauar. illum non teneri amplius confiteri ipſum delictum iudicialiter; niſi notabile aliquod damnum inde alioqui probabiliter ſequeretur: quia nullo iure cõtrarium euinci poteſt, cum ad eius animæ ſalutem ſufficiat iuſta confeſsio cum abſolutione ſacramentali. Bene verum eſt, neceſſarium fore, quod iſte reus non ſolum habeat dolorem, quod negauerit crimen illud, ſed oportet etiam, quod habeat firmum propoſitum, amplius non negandi illud, nec aliud quotiescunq; ſeruato ordinis iure interrogaretur; imo propoſitum confitendi illud idem delictum, ſi iterum iuſte interrogaretur, quod ſi nollet habere huiuſmodi propoſitũ indignus eſſet abſolutione tamquam non vere pœnitens, & iſtud nullã habet difficultatem; ſed non propterea debet artari ad confitẽdum crimen iudicialiter, vt dictum eſt.

Et ad primum incontrarium dicitur quod iſte negans delictum, non facit iniuriam Iudici, quia finito iudicio non eſt amplius eius Iudex, & eſto ꝙ ei iniuriã irrogaret, ſatis eſt, quod habeat dolor

iſtius

istius iniuriæ, quam fecit non solum Iudici, sed etiam ipsi Deo, eamq; confiteatur legitime sacerdoti; Et ad id, quod dicebatur, quod persistendo in negatione dat occasionem iudicandi Iudicem eum iniuste condemnaße. Respondetur, quod hoc non resultat in aliquam iniuriam iudicis, quæ posit appellari vera iniuria, nã aut oritur hæc opinio apud homines sensatos, & probos, & tunc dubium non erit ipsos opinaturos iudicem recte cõdemnasse, cum teneatur iudicare secundum allegata, & probata in processu; aut oritur pœnes homines plebeos, & vulgares, & tunc nihil facienda est eorum opinio, & existimatio, cum opinio vulgi, tamquam vana, & exigui momenti paruifacienda sit, vt faciunt prudentes; postquã apud probos non irrogat notam, nec infamiam.

An licitum sit Reo occulta crimina Testium detegere, ad labefactandum eorum Testimonium. Cap. 4.

R*Espondeo, & dic primo si illa crimina valeant ad infirmandum testimonium* Reus potest interdũ occulta crimi

na testiũ de tegere, ad labefactandũ eorum testi monium. Sotus. Clarus.

stimonium, non est contra iustitiam ea apperire, maxime si alius modus illius repellendi sit incommodus, est communis doctorum sententia. Vide Sotum lib. 5. de iust.& iur.q.7. art.3. Ratio est, quia quisque potest se ipsum tueri cum iusto moderamine eodem genere armorum, quo oppugnatur: nec alter potest queri de iniuria, cum sit inuasor, & sporte huic periculo se exponat hoc ipso, quo testatur, vel accusat. Talia crimina sunt periurium, crimen falsi, & omnia, ob quæ incurritur ipso facto excommunicatio, si nõ dum est absolutus; deniq; omnia, ob quæ incurritur infamia iuris, vel facti, vt si alibi infamis de aliquo crimine. Vide Clarum. q. 24.

Dico secundo fieri tamen potest, vt sit contra charitatem talia crimina patefacere. primo si testis non se sponte ingessit, sed coactus à Iudice; & crimen, quod ei obijcitur esset graue, ob quod capite sit plectendus; causa vero Rei non sit magni momenti. Quod si sponte se obtulisset ad testificandum; non esset tanta ratio habenda istius incommodi; sibi enim imputare debet, illud detrimentum; quod per alterius exceptionem incurrit. secundo si alia ratione minus noxia, possit eum repellere;

pellere, vt si sit consanguineus, vel affinis auctoris, vel de eius familia; si testis sit tibi inimicus, si pauper, si mente non firma; si impuber, & in causa criminali si non dum est 20. annorum, de quibus supra dictum est. c. 1. de testibus.

Dices, quando reus testem aliter repellere non potest, videtur esse contra iustitiam, si occulta eius crimina pandat; quia si ratione minus noxia se posset tueri, non habet ius vtendi defensione nocentiore; sicut si qui inuasorem minore incommodo potest repellere, non potest ei grauem læsionem irrogare.

Respondeo reum habere ius repellendi testem, quouis modo magis idoneo; cum testis hoc ipso, quo vult testari, videatur cedere iuri suo, & permittere reo, vt omni modo, qui ipsi erit commodior, se tueatur. In illo tamen modo tenetur non excedere debitam moderationem, sicut is, qui inuaditur armis non tenetur ex iustitia fugere, aut terrere inuasorem clamoribus, præsertim, quando hæc decorè facere non potest; se potest se armis tueri faciendo id, quod necessarium est adeuasionem, quamuis aliquando ex charitate posit obligari, vt alio modo vtatur.

Reus habet ius repellendi testé quouis modo magis idoneo.

Sed si reus impingat accusatori crimẽ

mendacij

mendacij, seu calumniæ? an peccet, & teneatur ad restitutionem?

Reus tenetur ex charitate ita responde re, vt quã mi nimum accu satore lędat.

Dico primo quòd reus saltem ex charitate ita tenetur respondere, & se defendere, vt quam minimum accusatorem lędat: vt si de occulto accusetur sufficit, vt simpliciter neget. Quare abstinendum est ab illa verborum asperitate; qua columniæ, vel mẽdacij crimẽ accusatori ingeritur: nam contra charitatem est; si proximum maius malum inferas, quam ad tui defensionem sit necessarium.

Reus accusatus de crimine, quod iuri dice probari nõ potest, nõ peccat contra iustitiam si neget. Syluest. Nauar. D. Thom. Glossa.

Dico secundo. Reus accusatus de crimine, quod iuridice probari nequit, non peccat contra iustitiam, etiam si neget crimen, imo etiam si dicat accusatorem mentiri, & calumniari. Ita Syluest. 5. Rest. 3. q. 3. Nauar. c. 18. nu. 49. Petrus Nauar. lib. 2. c. 4. nu. 348. Colligitur ex D. Thom. q. 69. art. 2. vbi dicit. Reum se posse tueri, quacumq; via, modo non dicat mendacium; atqui dum dicit talem accusatorem mentiri, & calumniari, nõ dicit mendacium: Nam qui accusat de eo, quod probare non potest, Calumniator præsumitur, vt docet Glos. in. c. 2. de Calumniatorinus: ac proinde etiam censetur mentiri; Item quia contra mentem, seu contra dictamen conscientiæ suæ loquitur

quitur; Tum quia falsum præsumitur in iudicio quod probari nequit.

Idem dicendum esse docent, DD. de omni eo, qui etiam extra iudicium negat, se dixisse, aut fecisse quippiam quod alius illicite patefecit, vnde infamia, vel offensio nasceretur: vt si sub secreto commissi quippiam, vel tamquam amico ex confidentia tibi patefeci, & tu id alteri referas, qui inde grauiter offendetur; Tunc enim si ille mecum de eo expostulet, possum negare me dixisse, conuenienti modo intelligendo, vt mendacium vitetur: negando enim vtor iure meo: quisq; enim ius habet sua occulta delicta, & facta, vnde nosceretur offensio tegendi quantum potest, quod si iniquo delatori; inde aliquid obueniat incommodi, id ipse sibi imputet; vt recte docet Petrus Nauarrus. c. 4. nu. 348. secus quando alter poterat licite patefacere, tunc enim ei fieret iniuria, si negaretur: nam sine sua culpa infamaretur, vt mendax. Pet. Nauar.

Non

Non licet contra personam diffamatam, & conuictam de vno crimine, inquiri de alij criminibus occultis, de quibus infamia, vel indicia non adsint. nec interrogari de socijs occultis. Cap. 5.

DVO dubia continet hoc capitulum. Primum est numquid quando reus diffamatus, vel conuictus est de vno crimine, possit iudex inquirere contra eum, ipsumque interrogare de alijs eius criminibus occultis, de quibus nulla infamia, nec indicia adsunt?

Secundum. Numquid, quando reus est conuictus de proprio crimine, possit Iudex inquirere, & illum interrogare, de socijs occultis, quorum nulla est infamia, nec indicia manifesta?

Palud. Caiet. Sotus. Reus infamatus, vel cõuictus de crimine, nō potest interrogari de

Ad primum quidquid dicat. Palud. in 4. d. 19. q. 4. respondendum est cum Caiet. 2. 2. q. 69. art. c. & Soto de secr. m. 2. q. 6. concl. 5. dub. 5. & lib. 5. de iust. & iur. q. 6. art. 2. quod non: quoniam expresse habetur in c. cum oporteat extra de Accusat. quod non solum requiritur infamia personæ ad inquirendum contra eam, sed vlterius

terius disponunt, quod non possit fieri inquisitio, nisi de illo crimine, de quo quis est infamatus, & de hoc late dictum est supra in cap. de inquisitione speciali.

aliis eius criminibus occultis.

Nec etiam potest iudex personam infamatam seu conuictam de vno crimine interrogare de aliis criminibus occultis, de quibus infamia, vel indicia non adsint, licet essent eiusdem specie si sint omnino separata; & aduertant bene prælati nostri: quoniam vidi aliquos circa hoc errare interrogando reos de aliis criminibus, de quibus nulla erat infamia, vel indicia; et cogebant eos dicere omnia crimina, quæ fecerant in tota vita sua in illa specie delicti maxime carnali: Quodquidem nõ fuit absq; peccato mortali: quia præbuerũt illis occasinem se infamandi iniuste.

Adsunt tamen duo casus, vel modi, quibus conuictus de vno crimine interrogatur de alio. Primus est, quãdo vnũ est sufficiens indiciũ vel infamia alterius v. g si quis conuictus esset de homicidio, & postea Cadauer inueniatur expoliatũ, posset interrogari de expolio, vel si quis cõuictus esset de adulterio, & de cõsuetudine cũ muliere, & postea inueniatur necatus maritus adulteræ in cubiculo suo, Tunc posset adulter iure interrogari de homicidio.

Conuictus de vno crimine in duobus euentis de alio interrogari potest.

P Secundus

Secundus Casus est, quando non potest cognosci perfecte vnum crimen sine alterius cognitione, tamquam circunstantia prioris, vt cum quis conuictus est de consuetudine cum puella, iuste interrogari poterit, an ipsam deflorauerit; & conuictus de furto ecclesiastico, iure poterit interrogari, an fregerit fores ecclesiæ: quia istæ sunt nouæ, & coniunctæ circunstantiæ. Ita Sotus in locis supracitatis.

Sotus.

Ad secundum respondetur, quicquid sit de consuetudine (quæ magis in hoc appellanda est corrupteia) quod hoc dubiũ satis definitum inuenitur vtroq; iure, & canonico. c cum ad Monasterium extra de Confess. & in c. veniens. extra de Testi. & 15. q. 3. Nemini.

Reus conuictus non potest interrogari de socijs nisi in aliquibus casibus.

Et iure ciuili. in l. repeti. ff. de quæst. & in. l. fin. C. de accusat. in quibus iuribus cauetur expresse, ne confessi interrogentur [illegible] aliorum conscientijs, criminæ læsæ maiestatis excepto, & hanc esse communem omnium sententiam asserit Io: de Amic. in cons. 27. nu. 1. exceptis nonnullis casibus, in quibus conuictus potest iuridice interrogari, etiam quod non adsit infamia, & alia indicia de socijs occultis. Et hæc eadem est sententia Theologorum, vt post Caiet. tenet Sotus de secre.

Caiet.
Sotus.

m. 2.

m.2.q. 6.concl.1.dub.vltim.& concl.4.

Secundus casus est in criminibus lesæ maiestatis, vt patet in.l.quisquis, in fin. c.ad legem Iuliam.& expresse in extrauag.ad reprimendnm, vt inquit textus. in.c.cum ad Monasterium, & idem liceret (inquit Sotus) propter grauem atrocitatem criminis, & quia adulteratio monetæ, & latrocinium sunt peccata in Rempub. propterea licet interregare conuictos de socijs, de fautoribus, & receptatoribus, & de primo est tex.in.l.1.c. de falsa mone.et de secūdo in.l.D.Adria. ff.de custodia reo, & in.l.4.§.mādatis.ff. ad leg.Iuliā.Peculatus. atvero latro cinium neq; designat, quodcunq; furtū priuatū: nam latrones solum dicuntnr, qui obsident vias, & qui ex animo conspirauerūt depredari quoscūq; possent, & ideo quicunq; horū capiatur, iuste interrogatur de socijs ad obuiandum malo publico atque adeo hi soli sunt, qui non gaudent priuilegio ecclesiarum, vt habetur extra de immunit.eccles.c.inter alia.imo quamvis non interrogaretur de socijs, admonendus esset à confessore, vt prodeat socios, & ille tenetur prodere, saltem dum malum ad huc pendet in futurum, secus si iam socij essent prorsus emendati: nam nullus Sotus.

tenetur criminosos emendatos sua sponte prodere, nisi iuridice sit compulsus.

Tertius casus est, quando & si crimen non esset in perniciem publicam, sed tantum priuatæ personę; vt si multi conspirassent occidere aliquē, & vnus capiatur iure interrogatur de socijs.i.an adsint alij animati ad idē homicidium: nā quod non liceat multos peccatores inquirere absq; infamia, semper intelligitur de crimine iam præterito, quod inquiritur gratia punitionis, secus si inquiratur ad euitandum futurum damnum. Citra hos casus inquit Sotus, non licet a cōuicto inquirere socios, nisi adsint indicia, vel infamia illorum, & ita intelligenda est.l.prius.ff. de senatuscon.Syllania; vbi habetur: quod occisores interrogandi sunt de eo, qui præcepit homicidium, quod scilicet postquā inuentus est occisor interrogetur, quo mādante homicidium fecerit, videlicet si fuerint indicia alium id mandasse, vt inquit Glos.ibi. Et *inter alia illud erit optimum indiciū: quando scilicet apparet, quod illud homicidiū cōmisit non sui causa, puta, quia nihil ad eū ptinebat: Tūc.n. quia pro certo tenetur, quod fecit ad alterius instantiā, solet torqueri super mandante, vt inquit Cla. loco sup. pxime cit. vers. dict. n. socijs. in fine.*

Sotus. Clarus.

Po-

Postremo in huiusmodi examinibus obseruare debet Iudex, vt tradit Idem Clarus.q.45.vers.debet autem; vt recto tramite procedat ad finem veritatis indagandæ, non tamen vt reũ inuoluat, & inducat ad confitendum delictum; nec in terrogationibus suis procurare debet, vt aufferat reo suas defensiones, v.g. si reus confiteatur, se aliquem percussisse, aut vuulnerasse, non debet iudex eum interrogare, an ille ex tali percussione, vel vulnere decesserit, neq; ab eo extrahere huiusmodi confessionem: quouiam ista est practica diabolica; si quidẽ istud esset tollere defensianem ipsi reo, qui probare posset quod percussus, vel vulneratus nõ fuerit mortuus ex tali percussione, seu vulnere, quæ esset maxima eius defensio.

Clarus. Iudex debet procedere recto tramite ad finẽ veritatis indagandæ.

De Tortu ra. Cap. 6.

R*Eus, itaque prædicto modo interrogatus si crimen confiteatur, debet puniri per sententiam, si vero in negatione persistat debet artari, & ad torturã exponi; ideo expedit aliqua dicere in materia torturæ: nã nõ solũ laici torquẽtur in causis criminalib⁹, qñ grauãtur indicijs;*

Clericis in causis criminalibus torqueri possunt. Abbas

sed etiam clerici, quam uis sint præsbiteri torqueri possunt in causis criminalibus, si sunt suspecti; vt firmat. Abb. in. c. cum in contemplatione. extra de reg. iur. qui inquit hanc esse communem opinionem. pro qua materia aliqua obseruanda sunt.

Tortura est introducta in subsidiũ probationis.

Primo obser. est, Torturam esse introductam, non in pœna criminis commissi (hoc enim cum non dum sit plene probatum, non potest puniri) sed in subsidium probationis: vt quia sufficiens, & plena probatio deest, ipse reus confitendo veritatem, supleat, quod ad plenam probationem requiritur, vt docet Couar. lib. Practicarum. qq. q. 23. ex communi sententia doctorum, & Clarus. q. 64. nu. 6.

Couar. Clarus

Tortura adhiberi non potest nisi quando crimen est semiplene probatum.

Unde sequitur torturam adhiberi nõ posse; nisi quando crimen est semiprobatum, vel quando vehementia indicia vrgent, ita vt fere moraliter certum sit ipsum authorem esse.

In hoc autem casu eam adhiberi posse ad confessionem, est consentaneum rationi naturali; si enim non posset, improbi audacter, & impune peccarent, damna, & iniurias alijs inferrent, quando putarẽt se testibus, vel externis indicijs non conuincendos; cum vero vident ex indicijs, vel vno teste tormẽtis subijciendos, se continent.

tinent. Accedit, quod pleraq; maleficia grauissima non possent puniri; quia paucis, vel nullis consocijs committuntur; cum tamen id ad bonum Reipub. sit necessarium, alioquin omnia sceleribus, et sceleratis essent plena.

Secundo obser. est Torturam tantummodo adhibendam esse in criminibus grauioribus, quæ pœna corporali, vt mortis, mutilationis, triremium castigāda, sunt non autem in ijs, quæ exilio, vel pecunia; vt inquit Gomez. tom. 3. c. 13. nu. 2. ratio est, quia reo non dum conuicto non potest irrogari pœna, quæ sit maior, quam illa ad quam est condemnandus.

Tortura tātum in criminibus grauioribus adhibenda est Gomez.

Tertio obser. est, iudicem non posse reū subijcere torturæ ad extorquendam criminis confessionem, quando legitime est conuictus per testes, etiam si nolit fateri crimen; vt recte docet Nauar. c. 18. nu. 59. & Clarus. q. 64. nu. 8. ratio est, quia cum tortura adhibenda sit in subsidium ob defectum plenæ probationis, frustra infertur reo conuicto: quia tunc confessio non est necessaria ad condemnandum.

Reus per testes conuictus non est torturæ subijciendus Nauar. Clarus

Excipe tamen duos casus. Prior est, quando reus malitiose appellat ad superius tribunal, vt executionem iustæ sententiæ impediat, quod in Italia, & re-

gno Castellæ permittitur; si non sint confessi crimen, vt testatur Nauar. Tunc.n. si crimen est atrox, vt latrocinium, sacrilegium, &c. & expediret reum ibi puniri posset torqueri ad eliciendam confessionem, vt iniqua appellatio impediatur.

Alter est, quandoputatur habuisse socios, vel commisisse aliacrimina; tunc enim etiam per torturam potest de his interrogari moderate tamen, pro ratione causæ, & indiciorum, Ita seruat tota Italia, & Frãcia teste Clar. q. 64. n. 8. debet tamẽ de illis esse semiplena probatio, vel indicia æquipollentia, vt diximus supra.

Quarto obser. est ꝙ duo specialia obseruari debẽt quo ad torturã clericis exibendã. Primũ, ꝙ leuius sũt torquẽdi, nec sũt torquendi sicut cæteri per funem, vel fidiculas, vt inquit Abb. & cõmuniter DD. in. d. c. cũ in cõtẽplatione Boss. in tit. de Indicijs, & cõsiderat ante torturã. n. 103. & Diaz. in pract. crim. cano. c. 117. in prin. sed virgis, seu coriattis, vt etiam cauetur in const. nostris Salaman. c. 7. §. Declaramus etiam, pro quo facit etiam tex. in. c. 1. in fin. 23. q. 5. Sed Boss. inquit, Quod hoc non seruatur, quia legitimis indicijs præcedentibus, clerici torquentur, sicut, & cæteri, Verum in Religiosis, & potissime apud

Clerici leuitur, nec sicut cæteri torquendi sunt. Abbas Bossius Diaz.

Bossius

apud nos, credo hoc maxime obseruari debere, et eo maxime cũ sit de hoc statuta lex

Secundum est, quod clerici torqueri nõ possunt, nec debent nisi vnà cum indicÿs sint etiam diffamati, vt voluit Abb. antiquus. in.c.1.ex.depositi; cuius sententiam dicit esse communem Card.ibi.quẽ refert, & sequitur Diaz.vbi supra Boss.& Cla. locis sopra proxime allegatis. ex quo infertur, quod si cõtra Clericũ adesset vnus testis integer, vel eius confessio extraiudicialis, non posset tamen torqueri, nisi etiam esset infamatus, licet vnumquodq; illorum indiciorũ regulariter sufficiat ad torturam, vt patet per Diaz. ibidem. in.1.concl.sed Boss.& Clarus, inquiunt, quod hoc non seruatur: quia clericis præcedentibus legitimis indicÿs, torquentur sicut cæteri, licet non sint diffamati.

Clerici nõ possunt, nec debent torqueri nisi vna cum indijis sint etiam diffamati.

Abbas

Cardinalis

Diaz

Bossius

Clarus

Neq; credo, quod apud nos seruari debeat. quoniã cessat in nobis ratio, quæ viget in Clericis. Ratio.n. quare Clerici torqueri non debent, nisi sint infamati est, vt cesset eorũ infamia, vt inquit Car.in pra. crim.fol.60.n.33. qm̃ tortura eos infamat apud laicos, cũ etiã torqueãtur a laicis, vt modo dicemus, & eorũ crimina, & tortura laicis innotescat; & idcirco ne laici mirẽtur, & ne clerici propter hoc apud

Caterius

ipsos

ipsos notentur infamia, debet prius præcedere infamia de eorũ criminibus apud ipsos laicos; crimina autem, quæ committuntur a Regularibus, manent secreta in Religione, ita vt per illa non possunt infamari apud sæculares; Qui licet in genere non ignorent aliquos fratres inter illos committere aliqua delicta, in specie tamen illa nesciunt. Caueant ergo Prælati, ne fratres suos laicis torquendos exponant (vt quosdam ego insipienter fecisse perspexi (nisi apud laicos sint de crimine diffamati.

Anton de Butrio Ancharanus Abbas Decius Ripa.

Aliud speciale addunt in Clericis Anton. de Butrio. & Ancharanus. in. c. vt famæ extra de senten. excom. vt refert ibi. Abb. quod scilicet Clerici non possunt torqueri per laicos, etiam iussu prælati sui, sequitur Decius. in. c. delicti extra de appellationibus, & est communis opinio, vt inquit Ripa. in. c. decernimus. nu. 39. extra de Iudicijs. Sed certe communis obseruantia se habet in contrarium; quia Clerici torquentur a laicis iussu prælati sui, vt inquit. Abb. in. d. c. vt famæ. nu. 8. quem refert Diaz. d. c. 117. vers. nota tamen, quod clericus. & Clar. d. q. 64. vers. sed hic quæro. qui inquit, quod hoc quotidie obser[illegible]; & licet Abb. in. d. c. vt famæ

Clerici possunt iussu prælati per laicos torqueri. Abbas Diaz. Clarus Cardinalis

ma dicat, quod est mala consuetudo tamen Card. Alexan. in. d. c. 1. ex. depositi in 5. q. dicit, quod non est mala consuetudo, et idem inquit Clarus vbi supra. Nã aliàs delicta Clericorum saepe numero remanerent impunita; quia si nõ essent laici, qui eos torquerent, clerici numquam torquerentur vt dicit Foller. in pract. cri. can. fol. 260. nu. 11. & Abb. in. c. Vniuersitatis in. 3. notabili ex. de sent. excom. dicit quod hodie torquentur ipsi Clerici, vt laici, & talis modus torquendi non potest fieri per clericos: quia fere nemo in huiusmodi obtemperaret, nec sunt edocti Clerici in arte ista torquendi, sicut laici. Foller.

De his, quæ obseruari debent ad torquendum reum. Cap. 7.

Vdex, antequam reum tormentis subijciat considerare debet, an contra eum extent indicia: quoniam regula communis; & vulgatissima ab omnibus recepta est, quod à tortura non est incohandum, sed opportet, vt praecedant indicia, quae sint legitime probata, & ad hoc est tex. clarus. in. l. 1. in princ. ff. de quaest. Vnde obser. est primo Indicia à Iuris peritis generatim vocari õnia ea, ex quibus Iudex quæ seruare debet, ãte quã reum tormentis exponat. Iudicia quę a Iuris peritis dicãtur

potest

potest aliquo modo colligi, quis sit author criminis, vt fama: suspicio publica, testimonium vnius, vel plurium, confessio Rei, & similia.

Indiciorum quinq; sunt genera.

Secũdo obser. est. Distingui quinq; genera indiciorũ. In primo gradu sũt leuia probabilia tñ, quæ probabilẽ suspicionẽ de authore criminis cõmouent. In secundo sunt leuia probabiliora, quæ faciunt præsumptionẽ. i. valde probabilẽ suspicionẽ.

In tertio sunt indicia grauia, quæ, & legitima, & indicia iuris vocatur. In 4. est probatio semiplena; hæc enim amplius quid est, quam indicium legitimum. In 5. sunt indicia grauissima, quæ & in dubitata dicurtur.

Indicia primi, & secundi generis quid efficiant.

Indicia primi, & secundi generis sufficiũt ad capiẽdas informationes, & etiã ad capturã, & spectata conditione personæ, & causæ, et cæteris cicũstantijs; huiusmodi sunt assertio vulnerati moriẽtis, vt si dicat se a Petro vulneratũ, grauis inimicitia præcedẽs, assertio socij, qua sociũ criminis detegit; hæc tñ indicia nõ sufficiunt ad formandũ libellum Inquisitionis contra aliquẽ, neq; ad torturã: quia ad hæc requiruntur indicia grauia, & maxime ad torturam, quæ est graue malum, quod sine graui causa irrogari non potest.

Dixi

Dixi quod opportet indicia esse legitime probata: quoniam non sufficit contra reum esse aliqua indicia ad hoc quod possit torqueri, sed requiritur, quod sint legitime probata, vt dictum est supra cap. de Indicijs, nec etiã sufficit, quod indicia sint probata legitime, sed requiritur etiã, quod sint ad torturam sufficientia, vt tradit Clarus b.64. vers. dixi quoq; inquiẽs, quod hoc Iudices Deum timentes, debent semper præ oculis habere, ne aliquem iniuste tormentis subijciant.

Indicia debent esse optime probata.

Clarus.

Et si quæras, quot indicia requirantur ad hoc, vt quis possit legitime torqueri? Respon. distinguẽdo, ꝙ aut indiciũ est proximũ maleficio, & sufficit vnũ indicium ad torturã, vt puta, quãdo est vnus testis integer, qui sit testis de visu; aut est remotũ a facto, & tũc reus propter vnũ tale indiciũ torqueri nõ potest, nec debet, sed plura requirũtur. ita Bart. in. l. fin. n. 6. ff. de quæst. quẽ sequũtur cõmuniter DD. vt ait Boss. in. c. de Indiciis. nu. 71. & plures alij relati p Clar. in. d. q. 64. vers. Sed quæro. Qui subdit quicquid sit de iure. DD. indistincte dicunt, quod de consuetudine in practica seruatur, ꝙ per vnum indiciũ proceditur ad torturã, & plures refert hoc attestãtes. Quod tñ ipse Clar. inquit

Quot indicia requirantur, vt quis possit legitime torqueri.

Bart.
Bossius.
Clarus.

esse

esse intelligendũ iuxta ea, quæ ipse dixit in.q.21.vbi declarat, an sola fama, fuga, inimicitia, minæ, & huiusmodi, quæ sunt remota a maleficio sufficiant ad torturã.

Cæterum quidquid sit de ista consuetudine, cum grauetur conscientia iudicis in interrogando, & torquendo reum iniuste, ita vt si eum interroget, & torqueatur iniuste, & præter iuris ordinem peccet mortaliter, vt inquit Nauar. c. 18. nu.49. Id circo obseruandum esse existimo, quod illa indicia, quæ sufficiunt ad interrogandum reum legitime, debẽt etiã sufficere ad eum torquendum. Diximus autem vnum de tribus sufficere secundũ D.Thom. & Caiet. communiter receptos ab omnibus Theologis, & summistis; vel testem vnum omni exceptione maiorem, qui deponat de ipso maleficio, vel alia indicia illi æquipollentia, atq; ita requiritur, quod adsit saltem semiplena probatio ipsius delicti, sola autem infamia etiã plene probata, licet ad interrogãdum reũ sit sufficiens, vt supra diximus, verum ad ipsum torquendum haud est satis, secundum communem, & magis probabilem opinionem, cum infamia sit indiciũ remotum a maleficio, & sæpe fallax.

Nauar.

D. Thom.
Caiet.

Si autem quæras, quot indicia requiruntur

runtur ad hoc, vt dicantur equipollentia vni testi integro, ita vt per illa possit reus torqueri. Respondetur quod non potest dari certus, & determinatus numerus, sed hoc totum stabit in arbitrio Iudicis, in cuius arbitrio regulariter stat ipsa materia indiciorum, vt diximus supra. Qui iudex ex duobus, vel tribus, aut pluribus indicijs poterit torquere reum, prout viderit ea esse, & magis, & minus vrgentia.

Quot requirantur indicia, vt æquipollent vni testi integro

Tertio obser. est, quod Iudex tenetur dare reo exemplum indiciorum ante torturam, & tempus ad se defendendum si petatur, at si ab ipso reo copia indiciorũ non petatur inquit Clar. in. d. q. 64. vers. sed quid si ille, quod tunc iudex potest procedere ad torturam, etiam non delata copia processus, vel terminus defensionis, ita etiam sentit Nauar. lib. 5. consil. tit. de accusat. cons. 8. nu. 2. & 3. sed Marsilius in pract. crim. in. §. nunc videndum est, in princ. & Foller. in pract crim. fol. 268. sub rub. & facta litis contestatione; dicũt quod etiam si non petatur dandus est reo terminus ad se defendendum; nisi reus fuerit captus in flagranti crimine per officiales ad hoc deputatos. Clarus vero. q. 9. vers. numquid, tenet hoc verum esse, quando

Iudex tenetur dare reo exemplar indiciorũ ante torturã, & tẽpus se defẽdẽdi. Clarus.

Nauar. Marsilius. Follerius.

Sed hæc veritatẽ habẽt de termino defẽsionum præstando

quando reus confiteretur delictum, sed vbi illud negaret, tutius esset dare illi defensiones, nisi reus præter deprehensionem inflagranti crimine, esset etiã per testes de ipso delicto manifeste conuictus. Sed hæc veritatem habet de termino defensionum præstando ante condemnationem; sed non ante torturam.

Iudex nõ debet torqueri reum modis exquisitis. Clarus.

Postremo aduertere debet Iudex, ne reum torqueri faciat, modis exquisitis, & non consuetis, vt inquit Clarus. q. 64. vers. Item debet Iudex. Quoniam iudices, qui talibus modis, exquisitis, & non consuetis torquendi vtuntur, potius sunt carnificibus, quam iudicibus comparandi. Apud nos modus consuetus torquendi fratres est eos flagellis cedere, alium modum etiam obseruari vidi, qui forte magis cruciat, & torquet, quã præcedens, quod ligantur eis manus post tergum cum strictissima ligatura, & permittuntur sic permanere per aliquod longum temporis spatium iudicis arbitrio; vel etiam manibus post terga (vt supra) ligatis suspenduntur ad Clauum infixum in pariete, vt penè extremis pedum partibus terram tangant. Verùm in hac materia Torturæ seruare debet Iudex prouinciæ cõsuetudinẽ, in qua ius dicit, atq; ita

ita faciendo non errabit vt inquit Clar.

An tortura semel illata iterum repeti posſit. Cap. 8.

R*Eſpondeo ſecundum Boſs. in tit. de Tortura. nu. 42. & Clarum. in. d. q. 64. vers. vltimo videndum eſt. Quod ſi reus fuit leuiter tortus, poteſt repeti in tormentis, vt ſufficienter torqueatur, & hoc caſu ſolent iudices, quando iubent reum deponi a prima tortura, ſcribi facere, quod illum deponi iubent, animo repetendi: quia forte indicia erunt plura, & vrgentia. Si vero reus fuit ſufficienter tortus, & nihil confeſſus; tunc non poſſunt repeti tormenta, niſi ſuperuenerint noua indicia, & ita tenet Dynus in. d. l. repeti. ff. de quæſt. cuius opinio communiter approbari per Doctores, inquit Alber. in Rub. C. de quæſt. nu. 8. & plures alij hoc idem aſſerunt, quos refert Clarus loco proxime citato.*

Boſsius. Clarus. Reus an poſſit pluries torqueri. Dynns. Albericus.

Et quod dictum eſt poſſe denuo torqueri reum, quando noua ſuperuenerint indicia, intelligitur, & procedit in indicijs differentibus à primis in ſpecie, & in ſubſtantia: nam ſi ſuperuenirent teſtes, qui adiuuarent prima indicia,

Bossius. Clarus.

non dicerentur noua indicia, vt docet Boss.d.tit.de tortura.nu. 42. & Clarus vbi supra, qui refert fatuitatem cuiusdã Iudicis, qui prius torqueri fecerat reum super indicio famæ, & deinde superuenerunt alij testes probantes famam, & ipse illum denuo torqueri fecit. Qui quidem male fecit: quia non superuenerat nouum indicium, sed solum noua probatio illius primi indicij, quod purgatũ fuerat per torturam.

Gandinus. Brunus.

Item, & secundo intelligitur, & procedit: quando ista noua indicia, quæ de nouo superueniũt, sunt fortiora primis: quia si essent debiliora, non esset repetenda tortura, & hanc esse communem opinionem attestatur Gandinus de Maleficijs in tit.de quæst. nu. 2. subdens quod ita seruatur in practica, sequitur Brunus de Indicijs, & tortura fol.126. nu. 66. cum pluribus alijs relatis per Clarũ. d.q.64. vers.aliqui etiam addunt. Qui, & ipse inquit hanc esse communem opinionem.

Reus sufficienter tortus si negat delictũ dicitur purgasse indicia cõtra ipsũ.

Ex his sequitur, quod quando illata fuit tortura reo, ita quod fuerit sufficienter tortus, si ipse neget se delictum cõmisisse, & nihil confiteatur, tunc dicitur purgasse indicia contra ipsum existentia

ſtentia quaſi puram veritatem dixiſſe videatur, vt inquit Albericus in.l. edi-ctum nu.2.ff.de quæſt.qui inquit, quod communiter totus mundus ita tenet, & ſeruat.refert, & ſequitur Clarus in. d. q.64.vers.illata reo tortura, Qui inquit quod hanc opinionem omnes obſeruant in Italia.& debet iudex hoc caſu facere ſcribi in actis, qualiter tortura fuit mo derate adhibita, & indicia ſunt purga-ta. Et poſtea Iudex debet eum abſolue-re definitiue; & relaxare; & ita eſt cõ munis practica, & obſeruantia, vt in-quit Marſil.in.l.repeti.n 24.ff.de quæſt. & in pract.crim.§.quoniam.nu 49.tam & ſi ipſe Clarus.q.62.dicat, quod in Du catu Mediolanẽſi obſeruetur, quod reus non abſoluitur definitiue in caſu, quo per tormenta purgauerit indicia, ſed ab ſoluitur rebus ſtantibus, prout ſtant; & iſto caſu ſi ſuperuenerint noua indi-cia, de nouo contra reum proceditur, nõ obſtante tali ſententia. ſed nos non debe-mus recedere, a communi obſeruantia,

Albericus. Clarus. Marſilius. Clarus.

De Tortura Teſtium. Cap.9.

V*Idimus, quando reus ſit torquen-dus. Quæritur modo numquid te*

Teſtes àn aliquando ſint torquẽdi

stes aliquando sint torquendi, vel possint torqueri? Respondetur quod quando testis est suspectus, quod recuset dicere veritatem, potest torqueri: nam præsumitur dolus in tacendo, si testis ad interrogata non vult respondere, vt inquit
D. Anton. *D. Antoni. in 3. p. tit. 9. c. 11. §. 3. post principium. Item quando vacillat, & est varius in suis depositionibus; & tunc nõ facit fidem contra reum, nisi firmet di-*
Bossius. Clarus. *ctum suum in tortura, vt late docet Boss. in tit. de tortura testium, & Clarus. q. 25. qui inquiunt quod ita practicatur.*

Et nota quod testis non dicitur varius, nisi quando est varietas in facto principali, secus si sit in quibusdam accessorijs, vt inquit Bart. in. l. eos. vers. per
Bart. *huiusmodi. ff. de falsis.*

Sed pone quod testis vnum dixerit extra iudicium, deinde in iudicio deponat contrarium eius, quod extraiudicialiter dixerat; Num quid poterit ex hoc torqueri? Respondetur quod sic, ita tenent communiter doctores, vt dicit Alex. in
Alex. *cons. 63. circa finem lib. 1. & cons. 251. lib. 6 inquit, quod in hoc omnes conueniunt & ita practicari inquit Boss. loco præ-*
Bossius. Clarus *cit. n. 21. & Clar. d. q. 21. vers. sed pone Similiter quando testes, delicto interfuerunt*

fuerunt, & tamen dicunt se neminem vidisse, aut cognouisse facere malum torqueri possunt; quoniam ex hoc reddunt se ipsos suspectos, tamquam quod veritatem dicere nolint, aut saltem illam celare velint, ita inquit textus in. l. vnius §. Iudex ff. de quæst. & Clarus. d. q. 21. vers. torquentur etiam testes.

Sed pulchrum dubium oritur, numquid istud locum etiam habeat in Clericis, vt scilicet Clericus Testis vacillans, vel suspectus, quod veritatem dicere recuset, possit torqueri? Respondetur quod sic, & est communis opinio Canonistarum, vt inquit Foller. in pract. crim. canon. fol. 127. nu. 47. quem refert, & sequitur Clarus. d. q. 25. ver. sed numquid; magis enim peccat Clericus celando veritatem, quam laicus. Et licet Bart. in. l. ex libero circa principium. ff. de quæst. tenuerit. quod Præsbiter vacillans, non sit de iure canonico torquendus, nihilominus contra Bar. est communis opinio, vt inquiunt Boss. & Clarus in locis proxime allegatis. Quod tamen intelligitur, quod torqueri possit a suo iudice ecclesiastico, & non a iudice laico. Et idcirco apud nos prælatus quando viderit fratres vocatos in testes cum eos legitime

Clericus testis vacillans vel varius an torqueri possit.

Foller.
Clarus.

Bart.

Bossius.
Clarus.

me interrogat vacillantes, aut suspectos quod nolint dicere veritatem, poterit eos incarcerare, & etiam torquere, vt dicãt veritatem, vt etiam diximus supra.

Testis torquendo nõ ẽ dãda copia indiciorũ, & processus Bart. Bossius.

Dubitatur etiam: numquid quando testes sunt torquendi vt supra si petant copiam indiciorum, & processus debeat eis dari? Respondetur quod non. ita tenet Bart. in d. l. vnius. §. Iudex. nu. 1. ff. de quæst. cui nemo contradicit, vt inquit Boss. in d. tit. de tortura testium nu. 38. & sequen. subdens quod ita vidit in practica obseruari. Et certe si aliter fieret, destruerentur mille processus, si quidem talis tortura, vt plurimum fit super inquisitione generali ad indagandam veritatem. Cuiusquidem generalis inquisitionis non datur copia parti, neq; testibus, & ita obseruat consuetudo, vt docet Clarus. in d. q. 25. vers. finali.

Clarus.

Testes tam in ciuilibus quã in criminalibus cogi possunt ad dicendum testimoniũ. Balpus. Goffredus.

Est etiam notandum vnum circa testes, quod licet de iure maxime Canonico, non possit Iudex cogere testes ad dicendum testimonium in criminalibus, vt inquit Bal. post Goffredum in rub. ex. de testib. cogen. circa finem. attamen hodie indistincte seruatur cõsuetudo, quod testes tam in ciuilibus, quam in criminalibus cogantur ad dicendum testimonium

nium

monium, vt atteſtatur Foller.in pract. crim.cano.fol.121.nu.34.in fine, quem etiam ſequitur Clarus.q.24.vers. ſucceſ ſiue videamus. Foller. Clarus.

Plura alia tractatur a doctoribus cir ca torturam teſtium, & maxime per Boſſ. tit.præallegato, ſed tamquam aliena ab inſtituto noſtro, ea omnia præter mittimus, ſufficiunt enim illa pauca, quæ dicta ſunt.

De conuictis, & de probationibus. Cap. 10.

QVoniam euenit frequenter, imo ple rumque, quod capti, ſiue comparentes Rei negant delicta commiſſa; ideo videndum eſt, quando Rei conuicti dicã tur: ſi quidem delictum non ſolum plene probatur per confeſsionem, ſed etiam per conuictionem, vt ſuccinte docet & proſequitur Decius.in.c.at ſi Clerici in principio in.1.notabili, ex. de Indicijs; atque adeo, quando Reus de ipſo crimine eſt legitime conuictus, eo caſu non eſt vlterius quærendum, ſed iudex debet il lum condemnare, etiam quod neget, & in negatiua perſeueret, non enim neceſſaria eſt tortura, neque confeſsio, & ita Decius. Reus legitime conuictus condẽnari debet.

Bofsius. Clarus.

practicatur, vt inquit Boss. in tit. de Cõuictis. nu. 3. & 4. & Clarus. q. 66. in principio. Intellige tamen dummodo constet de delicto, de quo reus conuincitur, alias enim nullo modo esset condemnandus: atque adeo etiam si mille testes deponerent etiam de uisu cõtra aliquem de homicidio per eum commisso, nisi tamen cõstet de ipso cadauere, non posset puniri, vt inquit Clarus loco proxime citato.

Iudex condẽnare debet reũ secundum allegata, & ꝓbata.

Vnde obser. est primo quod hæc discussio, quæ debet fieri a Iudice super condemnatione Rei, debet fieri non secundũ eius credulitatẽ, aut opinionẽ sed secũdũ allegata, & probata in processu, secundum quem tenetur regulariter iudicare; etiam si sciat veritatem stare in contrarium, & hæc est communis opinio, vt inquit Clar. atq; ideo licet Iudex proprijs oculis viderit delictum committi non potest reum condemnare, nisi aliter id probatũ fuerit. Sic etiam si Iudex credat se cum bona conscientia condemnare reum ex probationibus sibi factis vti Iudici, licet ipse tamquam priuatus sciat eum non esse culpabilem, potest eum nihilominus condemnare, nec peccat, vt vt plurimi tenẽt. Cæterũ ego quo ad hoc oppositũ sentio cum Lyra. Ang. & alijs.

Lyranus. Angelus.

Secundo

Secundo obser. est, quod conuictio est illa, quæ fit testibus, vel instrumentis; adeoquod etiam contra summũ Pontifi cem probatur crimen per duos testes. Ita concludit Decius in.d.c.at si Clerici in 1.notabili extra de Iudi.refert, & sequi tur Boss.d.tit.de conuictis nu.5. Fit etiã conuictio per indicia indubitata; & de his tribus adest tex.in.l.sciant cuncti.C. de probat. Et fit etiam per argumenta, vt præcise notat Bal.in d.l.sciant cuncti in.1.notabili: dicens. Nota quatuor mo dos probandi maleficium, per testes, per instrumenta, per indicia indubitata, et per argumenta, Quod quartum non dicitur in illo textu, attamen constat ex di ctis per Boss. vbi supra. Qui etiam addit alium modum conuincendi delictum vi delicet per viam notorij; quando crimen fuit commissum coram Iudice, & homi nibus; quo casu nullæ requiruntur pro bationes: vel quando commissum est coram populo, quo casu huiusmodi notorium probari debet Iudici, vt declarat idem Boss. in tit. Quomodo procedatur in crimine notorio.nu.7.& 8.

Conuictio fit testibus, vel in strumẽtis. Decius. Bossius.

Conuictio fit per indicia indubitata, & per argumẽta. Baldus.

Bossius.

Bossius.

Tertio obser. est, quod differentia est inter confessum, & conuictum, ita vt statutum loquens in vno non habeat lo-

Discrimen est inter cõ fessum, & conuictum

cum

Decius. Bossius.

cum in altero, vt inquit Decius.in.d. c. at si Clerici, & Boss.loco præcitato. nu. 6. Quod tamen inquit esse intelligendũ: quando quis sponte prorsus confessus fuerit, & non metu probationum: quoniam si metu probationum confessus fuerit habetur pro conuicto, vt tradit Abbas.

Abbas.

Probationes in criminalibus debent esse luce meridiana clariores.

Quarto obser. est quod probationes in criminalibus debent esse luce meridiana clariores. Allegatur ad hoc.l.sciant cuncti.C.de probationibus; quæ dum loquitur de conuictione testium addit idoneorum, dum vero loquitur de conuictione per instrumenta addit apertissima, & dum loquitur de conuictione Indiciorũ, addit indubitatorum, ac luce merediana clariorum, quę lex est canonizata in.c. sciant cuncti.2.q. vltima, & in hoc omnes conueniunt, et ratio est: quia vbi versatur maius periculum, ibi cautius est agendum.l.1.§.sed si quis.ff. ad Carbonia, & non solum tractatur de maximo periculo, vbi agitur de vita hominis, sed etiam, quando agitur de minima pœna corporali, quia censetur maior qualibet pœna pecuniaria, & ciuili, vt tradit Bossius vbi supra nu.9. Hinc est, quod in criminalibus testes debent esse omni exceptione maiores, & ita volunt doctores,

Bossius.

ctores, vt tradit idem Boss. vbi supra nu. 25. & Clar. q. 66. vers. debent autẽ esse. Clarus.

Ex quibus infertur primo quod licet in ciuilibus duæ semiplenæ probationes iungantur ad faciendam plenam probationem, in criminalibus tamen: quando essent duæ semiplenę probationes diuersi generis, licet ad eundem finem tendentes non iungerentur ad faciendã plenam probationem, nisi adessent etiam aliqua alia adminicula, vt inquit Iason. in l. admonendi. fol. 25. col. vltima. ff. iureiuran. & Boss. loco supracitato, nu. 23. & Clarus. q. 63. vers. Tuscis. Iaon. Bossius Clarus

Secundo infertur, quod licet in criminalibus fama probet semiplene secundũ aliquos (cum tamen magis communis opinio sit, ꝙ non probet semiplene; vt late explicat idẽ Clar. q. 21.) & vnus testis de uisu pariter ꝓbet semiplene; nihilominus fama cũ vno teste in criminalibus nõ ꝓbat plene nisi adsint etiã aliquæ coniectu ræ, vel adminicula, et est cõmunis opinio, vt dicit Crotus in tract. de testib. nu. 102 & Clarus. q. 63. in fine, & idem etiam est, quando fama iungitur cũ alia semiplena probatione, vt inquit Clar. loco citato, qui inquit hanc esse cõmunẽ opin. Fama cum vno teste in criminalibus nõ facit plenã probationem. Crotns. Clarus.

Est ergo conclusio, quod quando reus

conuin-

conuincitur testibus idoneis, idest omni exceptione maioribus, & sint saltem duo contestes deponentes de visu de ipso maleficio, debet a Iudice condemnari; & non solum quando deponunt de ipsa re, sed quando etiam omnes testes deponunt super præsumptionibus, & indicijs, posset fieri, vt facerent plenum præiudicium; Quando ita deponerent, vt redderent rem indubitatam: quia etiam ex indicijs indubitatis, & luce merediana clarioribus, quis damnari posset, vt inquit textus in d.l. sciant cuncti, & aliquando potest esse vnum indicium ita indubitatum, vt solum sufficiat ad condemnationem, vt declarat Arret. in. c. 3. extra de probat. quē sequuntur omnes

Arretinus.

Est autem indicium indubitatum demonstratio rei per signa sufficientia, per quæ animus in aliquo tamquam in existenti quiescit, vt plus inuestigare non curet. l. indicia. C. de rei vindicatio. & ita definit Bal. Indicium autem dubitatum, & semiplenum est præsumptio fortiter mouens animum Iudicis ad credendum, vel non credendum. l. cum probatio. ff. de probat. & ita definit Bal. in d. l. ea quidem. & Carrerius in pract. crim. tract. de Indicijs. §. dubitatum, & semiplenum

Indiciū indubitatum quid sit. Baldus.

Carer.

plenum indicium.

Quinto obser. est pro ampliori eorum, quæ dicta sunt intelligentia; quod præsumptio est duplex, alia iuris, & alia hominis, præsumptio iuris similiter est, duplex, alia iuris tantum, & alia iuris, & de iure. Præsumptio iuris simplex est cum ius in aliquo facto dubio præsumit, sed non figit tantum pedes, vt super illam, quid statuat; vt est illa præsumptio. Quod semel malus semper præsumitur malus in eodem genere mali. c. semel malus de reg. iur. in. 6. Et illa, quod quilibet præsumitur bonus. c. fi. extra de præsumptio. & c. vnico extra de scrutinio, & illa, quod Quilibet præsumitur innocens. l. absentem. ff. de pœnis &. l. qui accusare. C. de edendo. & illa, quod qui in iuuentute fuit continens, & in senectute præsumitur continens. c. cum in iuuentute, extra de præsumpt. & aliæ id genus, quæ in iure sunt innumerabiles. Et contra hanc præsumptionem admittitur probatio in contrarium. vt inquit Glos. in c. Ferrum. 50. d. & probatur in. c. continebatur extra de dispensat. impube. & in. c. proposuisti, extra de probationibus.

Præsūptio est duplex iuris, & hominis.

Præsumptio autem iuris, & de iure est; quando ius præsumit super incerto

ex

ex aliquivus coniecturis in tātum, quod super illo statuit aliquid, ac verissimū esset. vt in casu. c. is qui extra de sponsal. vbi dicitur, quod si quis carnaliter cognouerit sponam de futuro, præsumitur quod secum voluerit contrahere matrimonium per verba de presenti. prout etiam in casu. 1. fin. extra de immunit. eccl. vbi Summus Pontifex præsumit, quod delinquens in ecclesia, delinquat sub spe immunitatis ipsius Ecclesiæ, & disponit, quod nullatenus gaudeat tali priuilegio, & doctores ibi inquiunt hāc esse præsumptionem iuris, & de iure, vt inquit Menoch. lib. 5. præsumptionum præsumptione. 10. Et contra talem præsumptionem non admittitur probatio in contrarium, vt inquit Glos. in. d. c. ferrū Angelus. Syluest. & Tabien. in suis summis verbo presumptio.

Menoch.

Angelus. Syluesᵗ. Tabiena.

Præsumptio hominis est artifex.

Præsumptio hominis est triplex. prima est Temeraria, quæ surgit ex malis hominibus, & ex causis vilibus, & leuibus, & hæc tamquam inualida a iure repellitur. secunda est probabilis siue verisimilis, quæ insurgit ex aliquibus suspicionibus probabilibus, & verisimilibus, & hæc facit semiplenam probationem, vt dicunt Angelus, & Sylues.

loco

loco præcitato; & si quis diffamatus est inducit purgatione canonicá.c. si quis de gradu extra de purgat.Cano.3. est violenta, quæ insurgit ex suspitionibus indubitatis, quę inducunt, & violentant animum ad ita credendum, & iudicandum; vt in casu.c.afferte gladium ex. de præsumptio.& in.c.litteris, et in.c.sequen.eodem tit.vbi dicitur, quod si quis inuenitur solus cũ sola in loco suspecto, & apto ad peccandum, præsumitur culpa carnalis. Angelus. Syluest.

Ex his infertur primo, quod quando lex præsumit in causa criminali, & super præsumpto disponit, tunc res non habet dubiũ, quod talis præsumptio dicitur violentissima, & quod faciat indiciũ indubitatum, propter quod deuenitur ad sententiam etiam capitalissimam .l. ei qui.C. de adulteriјs.Et ratio est: quia legi ex tali præsumptione res patet, & ideo etiã iudici patere debet.vt declarat Boss. d.tit.de cõuictis n.29.et Cla.q.20.in fin. Bossius.

Secũcundo infertur, ꝙ ex solis pręsũptionibus ꝓbabilibus, et vero similib⁹, quę sunt hominis, in criminalibus non potest fieri cõdemnatio, vt claret probat tex. in d.l.sciant cuncti dum requirit indicia indubitata, & præsumptiones indubitabiles

tuntur, probári præsumptionibus, & coniecturis.

Vltimo infertur, quod ex præsumptionibus, & coniecturis, indicijsq; indubitatis proceditur ad condemnationē in pœnis corporalibus leuibus, sed non in capitalibus; vt docet Carer. loco supracitato, Carer. *qui dicit istud tenere plurimos DD. per ipsum relatos. Et similiter etiā in causis criminalibus capitalibus potest sequi cōdemnatio ex indicijs, et presumptionbus, non quidem ad pœnam ordinariā, sed ad minorē pœnā, vt plene tradit Carer. vbi supra. Et hæc opinio absq; dubio, & scrupulo obseruari debet apud nos religiosos, apud quos ꝓcriminibus nō imponitur aliqua pena grauis, sed tantummodo flagellationis pœna, vel carceris, vel alterius.*

Quando tamen pœna esset a iure determinata, tunc deueniendo ad cōdemnationem, dicta pœna non minuitur, sed imponitur pœna determinata. l. generaliter in princ. ff. de decurionib. & ita inquit Bal. Baldus. *in. l. fin. in fine. C. de probat. Panor. in. c.* Panor. *accedens extra de Symon. cum aliis relatis per Carer. loco proxime citato. vers. li* Carer. *mita tamē. Qui inquit, quod supradicta cōclusio procedit in pœnis arbitrariis, et nō certis, & limitatis a Iure.*

Si vero confessio facta sit coram Iudice competenti, similiter distinguendum est, quoniam aut facta fuit in tormentis, aut facta fuit sponte, & ex libera voluntate; de confessione facta in tormẽtis dicetur sequenti cap. hic autem agendum est solum de confessione libera, & sponte exhibita, de qua ponitur talis Conclusio.

Quando Reus crimen sponte confessus est talis confessio contra eum plene probat, poteſtq; & debet ex ea condemnari, & hæc est communis sententia omnium Doctorum, vt atteſtatur Bart. in tract. de quæstionib. Clarus q. 65. in principio, qui subdit hanc conclusionem non esse ita intelligendam, quod iudex debeat statim confessum condemnare; sed practica est, quod quando reus est sponte confessus, Iudex conijciat eum in carcerem, & apud acta prefigat ei terminum ad allegandum quicquid vult ne condemnetur, & ad omnes suas defensiones faciẽdas: Quo elapso, si nihil probat, condemnari potest, & hanc practicam seruat totus mundus, vt inquit. Salicet. in l. 2. nu. 7. C. de custodia reorum; quem refert Boss. in tit. de confessis. nu. 2. & Clarus. q. 66. Qui inquit, quod ita communiter

Confessio spontanea Rei contra eum plene probat.

Salicetus.

Bossius.

Clarus.

practicatur: nam multa possunt dici, & allegari, & probari contra propriam cõfessionem, ut tradit idem Clarus q. 55. & infra dicetur, cum agetur de defensionibus reorum. Et hoc etiam obseruare debēt Prelati nostri, vt scilicet dicant reis cõfessis priusquã eos cõdemnent, an velint aliquid adducere ad sui defensionem. Nã licet dicat Boss. vbi supra, quod reo confesso non est dandus terminus defensionis, nisi illud petat, nihilominus practica generalis contrarium obseruat, vt inquit Clarus vbi supra, quam seruare etiam debent Iudices Regulares.

Bossius

Confessio vna sponte facta sufficit ad condemnandũ reum.

Sed petes, numquid sufficiat vna confessio ad hoc, quod reus possit cõdemnari, an vero plures requirantur? Glos. in l. 1. in Glos. 1. ff. de quæst. tenuit, quod vna cõfessio sponte facta non sufficiat, sed quod requiruntur tres; verum illa Glos. cõmuniter ab omnibus reijcitur, vt inquit Sali. in d. l. 1. n. 2. C. de custodia reorũ. Tu vero distingue, quod duplex est cõfessio vna sponte facta, altera vi, aut metu tormentorũ. Si confessio spõte facta est, Tũc vnica cõfessio iudicialis sufficit ad condẽnandũ reũ, nec requiritur alia ratificatio cõfitẽtis, nec perseuerantia, & hęc est cõmunis, & quasi õniũ sentẽtia, vt tradit Bru.

Brunus

de

de indi.& tort.fol.146.nu.21.& alij. Si vero confessio est facta in tormentis, vel extra, sed metu tormentorũ; tunc non potest ex ea reus condemnari, nisi in illa perseueret, ipsãq; ratificet, vt dicemus infra sequent.capitulo.

Sed queres iterũ, vtrũ si non praecedat infamia, nec aliqua indicia, & nihilominus reus sponte confiteatur delictũ, nunquid huiusmodi confessio valeat, & sufficiat ad eum condemnandum? Respõdeo quod sic, & ita tenent communiter docto. in.c.1.de accusat.in.6.& notat Petrus de Anchar.in Clem.1.de homic. & Foller. loco proxime allegato.nu.68. Petrus de Ancharano. Foller.

Sed circa hanc spontaneã confessionẽ tria obseruanda sunt primũ ꝙ ad hoc, ꝙ confessio praeiudicet reo, cõfitenti aliquod delictum oportet, ꝙ constet de ipso delicto iuxta tex.vulgatũ in.l.1.§. itẽ illud.ff. ad Syllania.nã vbi nõ aliter apparet de crimine, quã per cõfessionẽ ipsius rei, nõ debet reus ex sola sua confessione condemnari, vt tradit Marsil.in pract.crim. in §.postquam.nu.48.Boss.tit.de delicto. in 1.& 2.cõcl.& Clar.q.55.vers.potest etiã cõtra confessionẽ.& latius.q 4. Et ideo si quis cõfiteatur se occidisse aliquẽ hominẽ, & postea proiecisse in mare, nõ debet puniri Si de delicto non cõstat confessio non praeiudicat Reo. Marsil. Bossius Clarus

Baldus.

nisi constet de corpore mortuo saltem per famam, secundum Bal. in addit. ad spe culat.in tit.de sent. 18.col.in fi.& in.l.cũ probat.ff.de probat.in suis addit. Multis autẽ modis potest de delicto cõstare nã si delictum, quod reus confitetur est tale, quod solo animoperfici potest, vt est hæresis, vel similia, cũ tale delictũ uix aliter pbari possit, quam per solam confessionem, so la confessio (modo esset verisimilis) suf ficeret. Si vero delictum est ex hisquæ fa cto committuntur si reus confiteatur in genere aliqua delicta commisis se, puta vnum, aut plura homicida, vel multa furta, non exprimendo in specie, quos homines interfecerit, aut quas res furto subtraxerit, & cui; non potest ex tali confessione condemnari, & hic ca- sus nullam habet difficultatem apud do- ctores, vt dicit Boss. in d.tit. de delicto. nu. 15. Si verò confiteatur in specie ali- quod delictum, puta aliquem certum hominem interfecisse, vel alicui furto certa bona subtraxisse, Tunc est distin- guẽdum: quia aut est delictũ facti tran seuntis, cuius nulla solent vestigia re- manere, vt adulteria, furta, & similia, vbi cum querela partis, vel denuncia- tionẽ concurrat, etiã confessio rei, vtiq;

Multis modis potest de delicto constare.

Bossius.

confes-

cofessio talis erit sufficiens ad eum condemnandum, atque ita quotidie videmus obseruari teste Boss. loco supracitato, & subdit, quod in furto practica est, quod sufficiat querela partis, vbi vero non adsit querela partis, aut aliqua alia informatio, sola confessio non sufficeret, & ideo Iudices quando fures confitentur coram eis plura se alibi fecisse, & cōmisisse, debent mittere nuncios ad habēdum informationem, aliàs sæpe innocentes condemnarent.

Aut est delictum facti permanentis; quod scilicet oculis subijci potest, & cuius remanere solent vestigia, vt sunt homicidium, incendium, & similia; & tunc nisi per inspectionem, aut visitationem factam, vel fiendam per Iudicem, vel curiam appareat delictum esse commissum, non poterit reus ex sola confessione condemnari; atq; adeo cauti Iudices his casibus solent perquiri facere cadauera eorum, qui dicuntur occisi, et ea exhumari, & inspici, an extent vestigia vulnerum, vt sæpius se in contingentia facti seruari vidisse narrat Paris de Puteo, de sindicatu fol. 207. nu. 6. Bene verum est, quod si confessio esset de aliquo homine certo, & haberentur in- Paris de Puteo.

formationes, quod homo ille non inuenitur; & reus confiteretur illum interfecisse, & apparerent aliqua vestigia, tunc inquit Clarus, forte posset ex ipsa sola cõfessione condemnari, & ponit exemplum cuiusdam Coloni, qui confessus fuerat se occidisse Dominum suum, & proiecisse in lacum Comensẽ: nã licet cadauer ipsius Domini repertũ non fuerit, tamen reperto sanguine in loco designato ab ipsomet colono, vbi dixerat se delictum cõmisisse, fuit ille vltimo suplicio affectus.

Clarus

Secundum obser. est, ꝙ sponte cõfessus potest renunciare defensionibus, & talis renunciatio tenet, & valet secundũ Bal. in .l. Accusationis. in. 1. col. C. de accusat.

Sponte confessus potest renunciare defensionibus. Baldus

Tertio obser. est, ꝙ sponte confessus, atq; ex ea confessione condemnatus, si postea appellauerit, Iudex nõ tenetur deferre appellationẽ; sed suã sententiã executioni mãdare potest, non obstante tali appellatione, vt est tex. & ibi notat Io: And. in. c. Romana. §. si autem post sent. de appellat. in. 6. & sequitur Bal. in. l. vnica. col. 6. vers. sequitur videre quando cõfessio. C. de cõfessis et ĩ. l. 2. col. 2. c. quorũ appellatio. nõ recipiuntur, & late Carer. in eadem. l. 2. quæ est sua practica. crim. fol. 2. nu. 7. & sequen. cum alijs relatis per

Sponte confessus appellare non potest. Ioan. And. Baldus

Carer. Foller.

Foller.

Foller.loco proxime allegato n.66. Quod intelligendum esse dicit, quando cõfessus appellaret; & nullam causam offuscantẽ suã confessionẽ allegaret: nã alias si suã cõfessionẽ erroneam allegaret, vel aliter contra eam diceret, admitteretur appella tio. Ita Foller. in pract. crim. in. 1. p. 3. p. sub rubrica, & si confiteatur. nu. 17.

Adde quartum, quod confessus delictũ in iudicio, dicitur manifestus, & notorius delinquens, vt dicit tex. in c. cum olim extra de verborum signific at. & in c. fin. extra. de cohabit. Cler. & Mulier, cum alijs relatis per Foller. loco præcitato. nu. 70. & 75. & nu. sequen. inquit, quod confessio facta in iudicio, habet vim rei iudicatæ, & appellatur plenissima probatio, & in Clericis hoc speciale inducit confessio, vt sine accusatione puniantur, vt tradit Hostien. in. c. 2. de confessis. sic intelligendum tex. ibi, quod refert ibi Cardin.

Cõfessus delictũ in iudicio dicitur notorius delinquens.

Hostiens Cardinal.

De confessione per Tortura. Cap. 12.

POST quã reo illata fuerit tortura, si in tormẽtis delictum confiteatur, & post tormenta legitime adhibita confessionẽ ratificet, & in ea perseuerat ante ipsũ

Reus post confessionẽ factam

iudicem

An tormentis, non est statim condemnandus sed oportet, quod eam ratificet.

iudicem tamquam iudicem potest, & debet condemnari, adeò quod reus post confessionem non est statim condemnandus, sed necesse est quod in ea perseueret, & illã ratificet extra tormenta ad bancum iuris, hoc est ante ipsum Iudicem, tamquam iudicem, & ratio est; quia confessio facta in tormentis est fragilis, & periculosa, quæ sæpius visa est fallax, cum quandoq; visi sint aliqui adeo timidi, vt statim confiteantur omnia, & vera, & falsa doloris impatientia: hoc tamen intelligendum est, quando non adesset confessio extraiudicialis: quando scilicet reus confiteretur in tormentis illud crimen, quod etiam antea extraiudicium cõfessus fuerat: quia tũc non esset necessaria alia perseuerantia, aut ratificatio, sed statim, quod confiteretur in tormentis condemnari posset; vt tradit Imola. in. c. at si Clerici extra. de Iudicijs. & est Glos. in. l. capite quinto. ff. de adulterijs, quam ad hoc allegat Iason in. l. Magistratibus. ff. de Iurisdict. omnium Iudicum, & sequitur Felinus, estq; communis sententia fere omnium doctorum.

Imola. Iason. Felinus.

Ratificatio quomodo fieri debeat.

Ratificatio autem non debet statim fieri, quoniam præsumeretur durare ad

hue

huc metus tormentorum, sed est expectādum spacium vnius diei naturalis; vt inquit Clar. vbi supra; & aduerte, quod non sufficit, quod reus tortus tacite perseueret in dicta confessione facta in tormentis non reuocando illam, sed opus est, vt eam ratificet apud acta, & ita obseruat consuetudo, vt tradit Clarus. Clarus.

Nec debet fieri ista ratificatio in carcere; nec in loco, vbi reus tormenta ad torquendum uidere posset; aliter enim diceretur ad huc durare metus tormentorum, sed fieri debet ad bancum iuris, atq; ita in iudicio, vt inquit Clarus; & subdit, quod tutius esset, quod in tali ratificatione, seu perseuerantia adhiberentur testes, quod tamen dicit non obseruari in practica, sed sufficit, quod Iudex faciat scribi in actis, quod reus ita sponte confitetur, & hoc non obstante, quod tortura præcesserit; quia sine testibus statur actis factis per Notarium, vel scribam coram iudice: apud nos obseruatur, quod si frater sciat scribere, se subscribat propria manu: sed tamen tutius, & melius esset, vt adhiberentur testes, saltem vnus vltra scribam, cum nos non habeamus Notarios authenticos.

Obserua etiam, quod quando reus maneat

net in carcere ligatus manicis ferreis, vel cõpedibus dicitur torqueri, vt inquit
Baldus
Foller
Bal.in.l.1.C.de custodia reorũ; quem refert, & sequitur Foller. & ideo quando reus teneretur ita ligatus debet solui, & duci extra carcerẽ quãdo confitetur delictũ, ne cõfessio dicatur facta in tormẽtis, vel metu tormẽtorũ. Quæ autẽ dicatur cõfessio metu tormẽtorũ extorta, regulariter relinquitur arbitrio Iudicis, sm̃ Bar. in.l.interposita vers.vlterius nota, C.de Trãsac. Ale.in.l.1.§.Diuus.ff.de quæst.et Folle. inpra.cri.in 3.p.3.p.n.112. tamen vtde hac re detur aliqualis cognitio nota ꝙ quinq; sunt gradus torturæ cõsiderati a doctoribus, vt tradit Clar.q.64. vers. nunc de gradibus torturæ. primus est minæ de torquendo. secundus cõductio ad locum tormẽtorũ. terti usexpoliatio, et ligatio. quartus eleuatio in eculeo; quintus squassatio. Minæ solæ de torquendo siue sint factæ in loco tormentorũ, siue extra, & sic etiã conductio ad locũ tomẽtorũ cũ minis de torquendo est terror leuis, ob quẽ non dicitur cõfessio extorta metu tormentorũ, vt tradit Bart.in l.1.§.Diuus. .ff.de quæst. Sed spoliatio, & ligatio cũ minis de torquendo facit confessionẽ dici extortam metu tormentorum, vt ibi ꝑ eũ.

Bart.
Alexan.
oller
Grãdus torturæ sunt quinque.
Clarus
Bart.

& cũ hac opinione vidẽtur cõcordare omnes DD. vt inquit Boss. in tit. de tor. Foll. loco ꝓxime relato. & Clar. vbi supra, ꝗ subdit in vers. seq. Quod si reus detentus in carceribus cõfiteatur crimẽ; nõ ꝑ hoc dicetur cõfessio extorta metu tormentorũ ex eo solo, ꝙ sit facta in carcere, licet aliqui cõtrariũ teneant: quia aliter omnis cõfessio diceret extorta metu tormẽtorũ, cũ omnes fere, qui cõfitentur delicta commisisse, tempore cõfessionis in carceribus detenti sint, atq; ita per eam destituerentur omnes fere processus criminales.

Bossius Foller. Clarus.

Sed ꝗd si reus ductus ad iudicem, vt ratificet suã cõfessionẽ, illã nõ ratificat, sed reuocat, negatq; se cõmisisse delictũ? Dico ꝙ debet denuo torqueri, ad hoc, vt in cõfessione ꝑseuerare cogatur, ita inquit Bar. in. l. vnius. §. reus in vlt. verb. ff. de quęst. et hãc opinionẽ tenent cõmuniter DD. vt attestatur Carc. loco supra ꝓxime citato n. 12. & sequitur Boss. in tit. de Tort. n. 43 & Clar. q. 21. vers. vlterius quæro. Quod intelligẽdũ est, vt. s. possit denuo torqueri tãq; si nouũ aliquod indiciũ supuenisset: quia hęc cõfessio facta in tormẽtis inducit semiplenam probationem; Non est autem intelligendum, vt tam diu torquendus sit, donec cõfiteatur, aut in ipsa confessione

Reus tortus non ratificans debet itern. in torqueri. Bart.

Carerius Bossius Clarus

fessione perseueret. vt inquit Clarus vbi supra. Quod inquit esse notandum contra eos, qui reum in tormentis confessum die, noctuq; faticantur, donec perseueret: quia non possunt hæc facere, & grauiter reprehenduntur a doctoribus.

Reus nõ est in infinitũ torquendus sed per tres vices tantũ

Quinimo si reus iterum positus ad torturam confiteatur, & deinde in ratificatione iterum neget, non est procedendum in infinitum, licet pluries sic confiteretur, & postea negaret; sed sufficeret eum torqueri per tres vices tantum, post quas, si iterum persisteret in negatione, non esset vlterius torquendus, sed relaxandus fideiussoribus, & debet absolui cum clausula rebus sic stantibus, vt tradunt Carer. Clarus, & Bossius locis supracitatis. Et si quæras, quid vult dicere absoluere rebus sic stantibus, dico quod hoc importat, quod reus non absoluitur definitiue; sed si noua superuenirent indicia, posset iterum procedi contra eum, vt supra dictum est, & ideo inquiunt doctores, ipsum relaxari fideiussoribus, qui se obligant ad iterum illum præsentandum si opus fuerit.

Carerius. Clarus. Bossius.

Et quod dictum est de confessione facta in tormentis, intelligitur etiam de confessione facta metu tormentorum, quod scilicet

scilicet non noceat reo confeßo, nisi fuerit ratificata; vt tradunt communiter doctores; quæ autem sit confessio facta metu tormentorum dictum est supra. Vnde si apud nos reus includeretur in carcere, cum manducatione panis, & aquæ tantum; cum sine dubio hæc pœna appellari poßit genus tormenti, si eiusmodi pœna fratri imponeretur ad hunc finem, vt confiteatur delictum, si ipse tunc temporis confiteretur, talis confessio non eßet sufficiens ad condemnationem, nisi extra tale tormentum, eßet ratificata.

Hæc omnia, quæ dicta sunt de confessione facta in tormentis, vel metu tormẽtorum, intelligenda sunt, quando torturam legitima præceßerunt indicia: cæterum si nulla indicia præceßerunt; & sine illis reus tortus confeßus fuerit; Confessio illa nihil valet, etiam quod fuerit ratificata ad bancum iuris, ita videtur sensiße Glos. vnica. in. l. quæstionis habendæ. ff. de quæst. quam sequuntur cõmuniter Doctores, vt inquit Foller. in pract. crim. in 3. par. 3. par. nu. 2. & illã dicit ab omnibus celebratã Marsil. cons. 95. nu. 10. cum pluribus alijs relatis per Carer. in sua pract. crim. par. 1. fol. 74. Confessio facta in tormentis etiã ratificata, si non præcesserũt indicia nulla est. Foller. Marsil. Carer.

§. circa

ar.

Clarus

§. circa quartũ. n. 2. & seq. & per Cla. q. 55. vers. si vero confessio. & procedit conclusio, etiã si confessio millies fuisset ratificata, vt supracitati doctores affirmãt.

Atq; adeo nulla est huiusmodi confessio, quæ non tenet, & si deinde legitima superuenerint indicia; non enim propterea conualidaretur talis confessio, vt inquit Bart. in. l. maritus. ff de quæst. Clar. & Carer. locis supra citatis etiam. si facta fuerit cũ iuramẽto. ita Marsil. in. l. quæstionis modum. ff. de quæst. & Carer. vbi supra nu. 16. etiam si esset de criminibus exceptuatis, vt de crimine hæresis, læsæ maiestatis &c. quoniam in eis etiam indicia requiruntur ad hoc, vt reus torqueri possit, & confessio in tormentis facta valeat. vt per Glos. Cynum, Bal. & Salice. in. l. si quis alicui. C. ad legem Iuliã maiest. cũ alijs pluribus relatis per Care. loco proxime citato. nu. 7. & sequen. Nec etiam in casu, quo iudex, vel officialis haberet liberum arbitrium procedendi: nam cum hac sua libertate, non potest torquere reum sine indicijs, vt docent Gandinus in rubr. de quæst. & plene Carerius vbi supra nu. 11. & hæc sufficiant de confessione facta in tormentis, vel metu tormentorum.

Bart.
Clarus
Carerius
Marsil.
Cynus
Bart.
Salicetus.
Gandinus
Carerius

De

De quarto ſubſtantiali Iudicij. De defenſionibus reorum.
Cap. 1.

ANtequam aggrediar declarationem iſtius capitis vnum præmittendum eſſe duxi, quod quidem eſt, quod cum res agatur inter religioſos, qui quãdo ſecundum ordinem iuris interrogantur, tenentur cõfiteri delictum; quando illud re vera commiſſerunt (quam uis etiã, & omnes ſæculares eodem modo teneantur) huiuſmodi defenſiones debent habere locum ſolummodo in illis caſibus, in quibus ipſi fratres iniuſte eſſent conuicti, vel indebite confeſſi. Non .n. noſtræ intentionis eſt, eas hic deſcribere, vt nocentes, & improbi fratres ſe tueantur, & pœnas debitas effugiant, ſed vt innocentes & probi, ſe tueri posſint, ne iniuſte condemnẽtur, & contra regulas iuris. Defenſiones in quibus, inter Regulares habeat locum.

Dicamus igitur, ꝙ indefenſus condẽnari nõ debet niſi fuerit cõtumax, obſeruare debent Prælati Iudices, hoc maxime ad eſſentiã iudicis pertinere. Defenſio enim eſt de iure naturæ & à nemine tolli poteſt; Propterea ante condemnationem danda eſt reo capitulorum copia, ex Indefenſus condemnari nõ debet niſi fuerit contumax.

dictis testium extracta et indicia apparentia in processu assignari. Debet insuper debitum temporis interuallum ad probationes suas faciendas praefiniri. Item testes ab eo producti sunt fideliter examinandi; & si petat testes contra ipsũ examinatos iterum examinari, iterũ examinandi sunt. Assigandus est insuper ei procurator, siue consiliarius intrà ordinẽ tamen si fieri potest, vt se defendere possit; Quod si intra ordinem haberi non posset, non videtur ei denegandus etiã extra ordinẽ alias esset priuare Monacũ defensione sua, quae nec etiã Diabulo litigãti, & iure naturae se defendenti deneganda est, vt inquit Abbas. in. c. cum cõtingat. de foro competen. nu. 27.

Abbas.

Reus confessus per errorẽ potest cõfessionẽ reuocare.

Reus igitur, aut est confessus, aut est conuictus; si est confessus per errorem aut in iudicio, aut extra Iudicium; potest reuocare confessionem, & probare errorem, & Iudex tenetur assignare ei terminum competentem, vt dictum fuit supra in. c. de confessis, & probando errorẽ. confessio reuocatur, Arret. in. c. cum delicti de Accusat.

Arretinus.

Si autem confessio non fuit facta per errorem, sed fuit vera, & est confessio extraiudicialis, vel iudicialis, sed facta

coram

coram iudice incompetenti non erit certe ſufficiens ad condemnãdum, ſed ad torquendum, ſicut dictum eſt ſupra; poterit ergo reus tergiuerſando ſe defendere ſupponendo corpus ſuum tormentis, ſed videat, an ſibi expediat animam perdere, eſto quod teneatur confiteri crimen, & etiam corpus torqueri.

Si vero confeſsio facta fuerit metu, aut vi tormentorum (præcedentibus tamen legitimis indicijs, eo quod non potuit ſufferre tormenta) debet id probare eo modo, quo poteſt, & ſi non poterit probare, ſuſcipiet condemnationem, & pœnam patienter pro amore Dei in ſatisfactionem aliorum peccatorum ſuorum; dixi præcedentibus legitimis indicijs: quia ſi talis confeſio facta fuiſset in tormentis non præcedentibus legitimis indicijs non eſſet ſufficiens ad condemnationem, etiam quod eſſet ratificata, vt dictum eſt ſupra; ſiue reus eſſet innocens, ſiue nocens.

Poterit etiam ſe defendere reus contra propriam confeſsionem allegando, quod confeſſus eſt ſub ſpe impunitatis: quoniã fuit ei promiſſa impunitas ſi confitebatur: nam iſta promiſsio eſt illi obſeruãda, nec per huiuſmodi confeſsionem condẽnari poteſt, vt cõſuluit Imola. cõſ. 109.

Reus poteſt ſe defendere cõtra ꝓpriam confeſsionem. & quomodo.

Imola.

Cagnolus. & hanc dicit esse communem opinionim Cagn. in. l. ea est natura. nu. 18. ff. de reg. iur. Quod verum est, quando promittens impunitatem delicti poterat etiam de ipso delicto gratiam, et indulgentiam facere, vt pote Princeps, vel ab eo authoritatem habens, vt apud nos Reuerendiss. Generalis, & prouinciales Ministri: nã ab istis seruãda esset talis promissio impunitatis, turpe est. n. fidẽ fallere, & ita tradunt Boss. tit. de confessis. & Clar. q. 55. Et si ista promissio impunitatis facta reo de iure est seruanda apud iudices saeculares, multo magis seruanda erit apud iudices Regulares, & quod dixi de Prouincialibus intelligas, quando per generales ordinationes non esset sancitum, ꝙ prouinciales nõ possint relaxare pœnas.

Bossius Clarus

Posset etiã reus se defendere contra propriã confessionẽ, si allegaret, ꝙ talis confessio facta fuit super processu formato per iudicem iuris ordine non seruato. dummodo nullitas processus proueniat, ex defectu iurisdictionis: quia tunc cum Iudex non haberet iurisdictionem super reum, talis confessio reo non noceret. ita Clar. vbi supra; secus autem esset si cõfessio emanuit sponte super processu nullo, ex qualibet alia causa: nã tunc posset

Clarus

reus ex illa condemnari, vt docet Innoc. in c. qualit. & quando. 2. ex. de accusat. quam dicit esse communiter approbatã. Alex. in l. Inter stipulantem. §. 1. circa finem. ff. de verb. oblig. & hanc esse communem opinionẽ tam Cano. quã Legist. docet Clar. post alios per eũ relatos. in. d. q. 55. vers. item posset allegare. Innoc. Alex. Clarus

Posset postremo reus se defendere, allegando, quod talis confessio non fuit absoluta, & pura, sed cũ aliqua qualitate adiecta v. g. si confessus est se occidisse hominẽ, ad suã necessariã defensionem, quo casu nõ posset, nec deberet pro parte acceptari, & p parte sperni, iuxta doct. Bar. in. l. Aurelius. §. Idẽ quæsiuit. nu. 2. ff. de liberatione lega. Sed ista defensio est periculosa inquit Clar. in. d. q. 55. vers. posset quoq; quoniã huiusmodi confessio potest pro parte acceptari, & pro parte sperni, et habetur perinde, ac si reus cõfessus fuisset simpliciter homicidium sine vlla qualitate, nisi deinde illam probet. atq; adeo dicunt doctores, quod melius est, q reus qui aliũ ad sui defensionẽ interfecit, neget se homicidiũ cõmisisse, subijciẽdo, & si id feci, feci ad meã defẽsionẽ, quę quidẽ respõsio admittitur, & p pura negatione habet, vt docet Cla. in. d. q. 55. licet Boss. Bart. Clarus. Bossius

in tit,de confessis.nu.36.dicat contrariã opinionem esse communem.

Et hæc, quæ diximus intelligimus de confessione sponte facta: quia si sit sermo de confessione facta in tormentis, vel metu tormentorum præcedentibus legitimis indicijs, cũ nõ sit sufficiens ad cõdemnationem, nisi ratificetur extra tormenta, si eam ratificet, non videtur quod habeat postea quid opponat contra eam. Si vero esset confessio facta in tormentis & non præcedentibus legitimis indicijs, & iuris ordine non seruato, cum talis confessio sit ipso iure nulla, non potest confessus ex ea condemnari, etiam quod perseueraret in ea, vt diximus supra, & docet Clar.d.q.55.

Quomodo reus posſit ſe defendere repellendo teſtes. Cap.2.

Reus quomodo ſe defendere poſsit repellendo teſtes.

SI reus est testibus conuictus, poterit se primo defẽdere adducẽdo exceptiones, quæ contra testes opponuntur, de quibus diximus supra in. c. de Testium examine; atq; adeo debet iudex, si reus aliter se defendere non potest nisi contra testes opponendo, dari ipsi reo vnà cum dictis testium, etiam testium nomina ad hoc,

vt possit illos repellere, aliàs tolleretur reo defensionis locus, quod est contra ius naturæ, & diuinum. ita docet Panor. in .c.olim extra de accusat.quod grauissimis probat rationibus, & habita causæ ratione, Idem firmat Hostien.quod patere potest.ex.c.2.qual.& quando ex. de accusat.vbi ita legitur. Debet igitur esse præsens is, contra quem facienda est inquisitio, nisi se per contumaciam absentauerit, & exponenda sunt ei illa capitula, de quibus fuerit inquirendum, vt facultatem habeat defendendi se ipsum, & non solum dicta, sed etiam nomina ipsa testium sunt ei (vt quid, & a quo sit dictum appareat) publicanda, nec non exceptiones, & replicationes legitimæ admittendæ, ne per suppressionem nominũ infamandi, per exceptionum vero exclusionem deponendi falsum audacia præbeatur, hucusq; textus ille. Existimo ergo nomina testium apperienda esse reo, quãdo necessaria sunt ad tuendam innocentiam suam; & alia via defendere se non possit. Panorm. Hostien.

Secundo potest se defendere capitulãdo cõtrarium, & probare pro viribus intentionem suam, & stabitur postea testibus suis, si erunt digniores, & verisimilio-

ra deponent, vel etiam si erunt plures. c. in nostra, extra de test. vbi etiam Glossa & doctores, alias stabitur testibus Accusatoris, seu actoris dignioribus, & veri similiora deponentibus contra reum, & vbi sit paritas, in dubio Iudicandum est pro reo, præualētibus eius testibus, vt do

Bossius. *cet Boss. d. tit. de defens. reorum. num. 7. Imo amplius, etiam quod præualeant testes Actoris, adhuc pro reo iudicandum esset, vt habetur per Glos. notabilē. in. c. Clerici. 81. dist. vbi duo laici, qui deponūt ad fauorē Rei, præferuntur duobus Clericis, qui stabant pro accusatore, atq; ita qualitas clericatus non tollit reo prærogatiuam absolutionis, et ita inquit Abb.*

Abbas. *in c. ex litteris, & in. c. ad nostrā. ex. de*

Bossius. *probat. Boss. loco proxime citato. nu. 8. & 9. Qui tamē subdit esse in facultate Iudicis etiam in hoc casu magis credere testibus Actoris, exprimēdo causam maioris credulitatis: & maxime quando attrocitas delicti, qualitas Accusatoris, & natura Testium faceret eum inclinare pro accusatore. Sed pone, ꝙ reus nō probet plene intētionē suā, an aliquid operetur hęc imperfecta probatio? Dico ꝙ quādo ꝑbatio-tiones sunt de directo cōtrariæ, plena probatio Actoris cōfūdit minus plenā ipsius*

rei.

rei, secus si inuicē se admittuntur, atq; adeo vbi reus diceret nō occidi, aut furtū non feci, et ita ꝓbaret debilius, nihil facceret; sed si diceret occidi, sed id feci ad meā defēsionē, vel vulneraui, verū ipse decessit ex malo regimine, aut diceret rē alienā subtraxi, sed cū volūtate domini, vel quia in extrema necessitate eram constitutus, Tunc vnus Testis integer redderet rem accusatoris, vel Iudicis Inquirentis ita dubiā, ꝙ reus absolueretur, ita Bart. in. l. admonendi. ff. de iureiurando, quem sequitur Iason. in. d. l. admonēdi, cū aliis per eum relatis vide tamē Boss. in. tit. de conuict. nu. 62. & in tit. de defens. nu. 10. Bart. Iason. Bossius.

Tertio potest se defendere reus probando negatiuam coartatam loco, & tempore, vt si dicat delictum hoc nō commissi, quia tali die, et hora præsertim in tali loco erā, quādo. s. testes depontūt ipsā negatiuā, et reddūt rationē, ꝙ nō potuerit esse vel fieri, quia ipsi vidissēt, vel sciuissēt: vel quia tali die nō fuit in eo loco, vbi dicitur cōmissū delictū, sed quod fuit alibi & vt testes concludāt non sufficit, ꝙ dicāt: ꝙ Petrus nō commissit tale delictū tali die, et loco: quia ipsi fuerūt præsētes, et tñ nō viderūt, nec audierūt illud fieri, sed oportet, ꝙ addāt, ꝙ nō potuißet illud Reus potest se defendere probando negatiuā artatā. loco, & tēpore.

committi,

committi, quin ipsi vidissent, vel audiuissent, & quod continuè per totum id tempus, de quo deponunt testes accusatoris, ipse fuit in alio loco, alias non concluderent, vt de se patet: quia ipsis non aduertentibus, potuisset illud committere, atq; etiam potuisset ire, & redire, si locus in quo dicitur commissum fuisse delictum parum distaret, ita quod potuisset ire, & redire, secus autem, si tantum distaret, vt nullo modo fieri posset, quod ibi esset, & in loco, quo dicitur commissum delictum per eum à testibus accusatoris.

Quomodo Reus potest se defendere opponendo contra Iudicem. Cap. 3.

Reus potest se defendere opponendo cõtra Iudicem.

PRimo contra Iudicem opponere potest reus capitalem inimicitiam, vt pote quod Iudex sit eius inimicus capitalis, ob aliquam grauem iniuriam receptã. iuxta tex. in princ. c. Veniens. de iuiurando. Felyn. *Felyn. in. c. repellantur, de accusat. nu. 6. & 1. quia crudelis dicitur, qui famam suam negligit, ideo necessario reputatur inimicus. c. noluit. 12. q. 1. c. non sunt. 11. q. 3.*

¶.3. *Abb.in.c.magnæ n.13.de voto,et voti redemp.quia præciosa res est. Alberi. in authen.testis.col.2.C.de testib.et magnũ propterea est damnum,famam suam am mittere.l.infamia.C.de decurion.lib.10. Et licet Iudex se inimicum nõ ostendat, sufficit tamen si reus iustam causam ini micitiæ allegauerit, & probauerit. Fe lyn.in.c.cum oportet de accusat. nu. 14. Ias.in.l.appertissimi.C.de Iudicijs.nu.7 & Marsilius in.l.1.§.præterea de quæst. nu.3.& singul.118.incipien.inimicus.* Abbas. Felyn. Marsilius.

Secundo si est affinis, vel consangui neus querelantis, aut alias interessati in causa.4.q.8.c.absens. Iudex affinis quærelãtis repellitur.

Item si sit excommunicatus.c. ad probandum,de sent.re iudi.c.dilecti filij, de exceptio.c.si vero,de sent. excom. c. cum speciali in fine de appellat. Excommunicatus.

Item si iudex antea ipsum accusauerat de crimine capitali, ex qua oritur ca pitalis inimicitia. Glos.est in .l. licet.ff. de arb.& in §.Item inimicitiæ in verb. si capitales, Instit.de excus.tut.Abb.& Soncin.in.c.accedens.el.2.vt lite non con test.Quæ conclusio procedit etiam, quan do accusatio non est criminis capitalis, prosequendum dumtaxat suam, vel suorum iniuriam.l,1.§.1.& ,§.fin.ff. de in Abbas.

iur.& §.patitur.Inst.eod.Vnde in communi casu lex accusatorem appellat inimicũ;textus est in.c.1.§. illum ibi, nec inermes inimicis de restit.spol.in.6.& in c.meminimus de accusat.et vbi adest animus offendendi licet sine effectu,præsumitur talis inimicus,accusatione nulla resultante.Io:de Anan.in c.cum. de accus.

Ioan.de Anania.

Item ex atroci iniuria paratur inimicitia grauissima Bart.in l.3. §. fin.ff. de adim.leg.Itē capitalis inimicitia dicitur contracta quotiescunq;offensus directe,vel indirecte se vēdicaret Lucas de Pēna in.l.1.col.2.vers.item propter homicidium.C.de his qui se defen.lib.10.adducit Text.q hoc determinat.in.c.fi.de spõs.

Bart.

Lucas de pēna.

Item detinens, & detentus in vinculis ad inuicem presumuntur contrahere inimicitiam.arg.tex.in.l.ipsius.C.familiæ herciscundæ,& ibi Bal.not.11.& late Blanc. in. l.fin. ff. de quest. nu. 99. Item dicens se inimicum, est inimicus. c.Inquisitionis §.ad hæc.vers. aut etiam aduersus eos.de accusat. Item expellens aliquem de suo monasterio presumitur odio prosequi ab expulso, & eius inimicus iudicatur, vt Blanc.in d. l. fin. nu. 100.& quia verbis, rebus, & factis, quis propriam voluntatem declarat, vt

Baldus

Blanc.

Blanc.

Blāc.loco citato.n.181.ideo ex minis inimicitia præsumitur.Glos.in.l.licet.ff. de arbit.Bar.in.l.3.§.fi.ff.de adim. leg. Itē ex verbis fit.l.1.& l.Item apud labeonem. §. 1.ff de iniurijs. Item, & litteris.l.vnica.C.de Iniur. & fama libell. & talis iniuria vni facta intelligitur facta etiam omnibus de cognatione.l. 1.2. & 3.ff. de lib.caus.l.Sortē.C.de his quibus,vt indig.Floss.in Clemen.31.in verbo quomodolibet de sent. excom. & cognatio vsque ad quartum gradum intelligitur.Bal.in c.Vassallus. idest si de feud.fue.controuer.quem sequitur Fely. in c.cum oporteat.de accusat.num. 12. Item inimicus præsumitur, qui non salutat,quem solitus erat salutare.c.si inimicus.93.dist.Lucas de Penna in.l.1.C. de his qui se defen.lib.10.Item non obediens suo superiori inimicus præsumitur.Glos.in.c.si quis Diaconus in verbo & inimicus 50. dist. c. quoniam vetus. 24.q.1.Item Iudex de recenti reconciliatus tamquam suspectus repellitur Ias. in. l. aptissimi. col. 2. in fine C. de Iudicijs.

Blancus

Bart.

Baldus

Felynus

Lucas de pēna.

Reus

Reus defendere se potest excipiendo contra delictum, & quomodo Cap. 4.

Reus potest se defẽdere excipiendo contra delictum.

POtest etiam reus se defendere opponẽdo plures exceptiones contra delictum. primo exceptionẽ præscriptionis tẽporis ãnorũ. 20. a die cõmissi criminis: nã eo temporis spatio præscribitur omnis accusatio criminalis. l. quædam. C. de falsis. & Abb. in. c. cum haberet nu. 4. de eo, qui duxit in matrimonium &c. Quod procedit dumtaxat, quando agitur ad pœnam corporalem, sed si agatur ad restitutionem interesse alicuius, tunc vsq; ad 30. annos durat actio, vt tenet Igneus in. l. in cognitione. ff. ad Syllan. nu. 185.

Aabbas.

Igneus.

Cœterum apud nos hæc actio videtur pœnitus extincta propter votum paupertatis. In crimine adulterij quinque ãnorum spatio præscribitur actio. l. mariti. §. hoc quinquennium. ff. ad leg. Iulia. de adult. & stup. In simplicibus fornicationibus spatio annorum trium præscribitur. Grammat. cons. 50. in ciuil. nu. 6.

Grammati.

Secundo opponitur contra delictũ exceptione rei iudicatæ, vt pote, si alias super

per eiſdem fuerit abſolutus, vel condemnatus : nam denuo ſuper eiſdem condemnari non debet.c.de his. de Accuſat. Arret. de maleficijs in verbo ad querellam. nu.9. Nam concluſio eſt communis, quod de his criminibus, de quibus quis ſemel fuit abſolutus non poteſt accuſatio, vel inquiſitio replicari, & ita tenent communiter doctores, vt inquit Cla.q.57.in prin. Arretinus.

Et hæc quidē cōcluſio de plano procedit, quādo quis fuit abſolutus eo quod non cōmiſsit delictum : nam eo caſu proculdubio ei competit huiuſmodi exceptio rei iudicatæ.& Poller.in pract.crim.cano.fol. 302.nu.3.inquit, quod hæc eſt vera concl. ab omnibus approbata, tam ſecundum legiſtas, quam ſecundum canoniſtas; ſed ſi fuiſſet abſolutus, eo quod delictum probatum non fuiſſet, Tunc vtiq; poſset iterum accuſari, & puniri, vt inquit Cla. in.d.q. 57.poſt princ. Clarus. Foller. Clarus.

Sed pone, quod quis fuit ſimpliciter abſolutus, numquid in dubio cenſebitur abſolutus, eo quia crimen non commiſſerit, an autem quia probatum non fuit? Reſpondet Clarus vbi ſupra vers. Sed hic quæro, quod in dubio ſententia abſolutoria in criminalibus cenſetur lata ex eo, quod non fuit probatum, & inquit, quod Clarus.

com-

communiter tenetur. Et subdit in vers. habet etiam locum, quod supradicta conclusio procedit non solum, quando processum fuit ad absolutionem per viam iustitiæ, sed etiam quando processum fuisset per viam dispensationis, modo tamẽ dispensatio processerit ab eo, qui habebat potestatem dispensandi, ita tenet Glos. vnica in d. c. de his communiter approbata.

Semel punitus non potest amplius puniri. Baldus Paulus de Castro.

Sed quid de eo, qui fuit de delicto punitus, poterit ne iterũ puniri? Respondetur, quod si fuit punitus ea pœna, quã requirebat qualitas delicti, nulla est difficultas, quod non potest amplius contra ipsum procedi. Ita consuluit Bal. in cõs. 31. lib. 4. & Paulus de Castro. in cons. 18. lib. 1. sed si fuit condemnatus minori pœna; quam requirebat qualitas delicti, forte posset dubitari; sed veritas est, quod nec isto casu poterit iterum puniri, vt docet Clar. in d. q. 57. ver. dictum est, qui inquit, quod ita quotidie practicatur. subdit tamen istud procedere nisi ex parte Iudicis, qui minorem pœnam imposuit intercessisset aliqua fraus, vel collusio imponendo pœnam leuiorem pro delicto graui; nam eo casu non obstante tali punitione, posset iterum accusari, & puniri.

Clarus

Postremo

Postremo pro hac materia obser. est. q etiam post sententiã dãnatoriã debẽt Rei audiri, & admitti eorum defensiones, & vbi constiterit de innocentia debet superior supersedere, vt notat Bart. in. l. 1. §. fin. ff. de quæst.

Reus etiam post sententiam condemnatorã audiri debet. Brt.

Imo quod plus est, ad defensionem reorum, debet Iudex testes ex officio suo examinare etiam. a parte non productos; etiam ipsa parte non instante, nec postulante, secundum Bart. in. d. l. §. fin. de quæst. & in. l. 2. C. de absol. et est optimus tex. in l. si non defendãtur. ff. de pœnis, et in. l. 4. §. hoc autem Iudicium ff. de damno manifesto. ita docet Marsil. in pract. crim. in §. oportune nũ. 14. quem refert, & sequitur Foller. loco supra proxime allegato. nempe. in pract. crim. p. 1. 2. par. sub rub. recipiantur defens.

Marsil. Foller.

Innocentiæ enim magna est uis, & ideo fauorabilis, vt illius causa multa sint, ac reperiantur sancita, vt pulchre tradit Iacob. Menoch. de præsumpt. lib. 5. præsumpt. 49. Nam vt illa detegatur semper admitti debent probationes. l. si non defendantur. ff. de pœnis. Tradit Iasson in cons. 175. lib. 2. Imo Iudex non debet exequi sententiam aduersus quem deinde innocentem esse

Innocentię Magna est vis. Iacobus. Menoch. Iason.

Innoc. *intelligit, ita tradit Innoc. in. c. signi ficatibus in fine extra de purgatione* Bald. *vulgari. Bal. in. l. vnica. C. de confessis. Huic accedit, quod & si statutum tollit omnes exceptiones, non tamen dicitur reycere exceptionem innocentiæ. ita Bal. in. l. 1. §. offilius. ff. ne quis eum, qui in ius vocatus est, vi eximat.*

Innocentia probari potest testibus domesticis. *Habet, & hoc commodum innocentia, quod probari possit testibus domesticis, & sanguine coniunctis. c. tam litteris et c. veniens ex. de test. et. l. 5. §. ad quæstio nem. ff. de quæst.*

Innocentię multæ sunt coniecturę. *Multæ autem coniecturæ, & præsum ptiones ipsius innocentiæ traduntur a do ctoribus: quarum nonnullas enumerat Menoch. vbi supra nu. 7.*

Prima coniectura est, quando accusa tus fugam facile rapere potuit, & non fu Alciatus. *git, ita tradit Alciatus Respon. 453. nu.* Bartolus. *5. post Bart. in. l. si quis fugitiuus. §. 1. ff. de edilitio edicto.*

Secunda, & validior coniectura innocentiæ est, quando accusatus sua ipse sponte iudici se præsentat, ita inquit Ce- Cepollà. *polla. in cons. 31. nu. 8. in criminalibus,* Blanc. *Blanc. in pract. crim. in. 1. par. defensionis. nu. 131.* Marsil. *Marsil. in pract. crim. in. §. diligenter. nu. 204.*

Tertia

Tertia coniectura innocentiæ supradictis validior est, quando accusatus sua ipse sponte carcerem ingreditur. Ita tradit Gram. cons. 29. nu. 32. & cons. 61. nu. 4. in criminalibus, & idem quando quæstionibus, & torturæ se subijcit, vt tradit Lucas de Penna in. l. 3. vers. 107. Grammat.

Quarta coniectura innocentiæ est, quæ sumitur exculpatione socij criminis, cũ moriturus esset, cum & is fuit, qui accusauit, ita inquit Marsil. vbi supra §. restat, & Blanc. præcitato nu. 136. quã quidem coniecturam veram esse existimauerunt, nisi pro crimine alia sit coniectura. Lucas de pẽna. Marsil. Blancus.

Quinta coniectura innocentiæ est, quando damnatus ad mortem protestatus fuit se innocentem esse, & dum laqueo fuisse tsuspensus, vel gladio percussus, mori non potuit, sed fracto laqueo inculumis cecidit in terram, ita tenet Lucas de penna in. l. 1. col. 7. vers. sed pone damnatus est aliquis. C. de desertoribus, & occultatoribus. lib. 12. Quam sequitur Paris. de puteo de sindicatu in verbo pœna. in. c. an si iudex post mediũ. versi si tamen iste. Decius in. l. fauorabiliores in fine. ff. de reg. iur. Et alij relati per Menochium vbi supra. nu. 19. qui Lucas de pẽna. Paris de puteó. Decius. Menoch.

nu.20.subdit quod istud intelligitur secundum aliquos: quando damnatus iste condemnatus fuisset ex solis coniecturis, & præsumptionibus, quod iure permissum non est. secus si clare constaret de delicto morte digno: nam tunc non præsumitur miraculose, sed per incantationes, & præstigia, iusta doctrinam Bal. in.c.Venerabili extra de Testibus.

Baldus

Quæ in delictis prorsus excusent, vel saltem prosint ad minuendum pœnam. Cap. 5.

Delictum multis modis excusari potest vel pœna eius

DIctum est de defensionibus, quæ reis competunt, vt ab accusatione, vel inquisitione contra eos formata absoluātur, videamus nunc breuiter de his, quę ad excusandum delictum, vel ad minuēdam pœnam proponi possunt.

Furor

Dico primo, quod furor, & insania excusat a delicto: nam si delinquens tempore delicti commissi erat furiosus, aut mente captus, non potest propter illud puniri. Textus est in l.infans.ff. ad legem Cornel.de sicarijs. si etiam tempore delicti erat sanæ mentis, & postea est effectus furiosus, vel mente captus, puniri non potest de his, quæ ante furorem perpetrauit

petrauit, ita tenet Bal. in. l. furiosum circa finem. C qui test. facere potest. Quę cōclu. intelligenda est, quod puniri non potest pœna ordinaria, sed bene puniri debet extraordinaria arbitrio iudicis, vt inquit Bal. in. d l. furiosum, cuius opinio communiter probatur, vt inquit Clar. vbi supra. Qui subdit hoc dictum Bar. sibi placere, quando furor super venisset iam perfecto processu suarum defensionum, et non quando superuenisset ante: quia diceretur indefensus condemnari, ex quo semper furiosus pro absente habetur. Si etiam furiosus effectus est post sententiam condēnatoriam, ita q̄ iste delinquens perseuerauit sanæ mentis vsq; ad sententiam, & post condemnationem effectus fuerit furiosus, non potest contra eum sententia executioni mandari, vt docet idem Clar. q. 60. vers. sed quæro, & est communis opinio. Baldus Clarus

Dico secūdo, q̄ ira q̄nq; delictū excusat, & interdū minime; nā aut ira prouenit ex iusta causa, & tunc non excusat in totum, sed vt delinquēs mitius puniatur, vt in viro occidentē vxorē depræhensam in adulterio. Ira. n. potest dici q̄dā breuis furor, aut p̄uenit ex iniusta causa, et tūc in nihilo excusat, et hæc est cōmunis opi- Ira

T 3 Dico

Ebrietas. *Dico tertio, quod ebrietas excusat a dolo, sed non a culpa; atq; adeo committens delictum tempore, quo est ebrius, puniendus est non pœna ordinaria delicti sed extraordinaria, atque ita teneni cõmuni consensu doctores. Cæterum si sine culpa fuisset factus ebrius, puta si socij ipso inscio sal in vino apposuissent, inquit Clar. ipsum esse a culpa, & a dolo prorsus excusandum.*

Somnium. *Dico quarto, quod si aliquis dormiendo delinquat, puta hominem vulnerauit, vel interfecit excusandus est: quoniam tempore delicti non erat compos mentis, & ita tamquam pro furioso habendus est, ita Clar. vbi supra.* Clarus. *Quod tamen intelligit, vt locum habeat, quando alias ei dormienti talia euenire non solent, sed si aliquando ei contingere solent. vt .s. a lecto surgat, & ensem euaginet, & similia faceret, vt de multis auditur, tunc si ipse non præcauisset claudendo ostium, diceretur esse in culpa, atque adeo debebet pęna extraordinaria puniri. ita Bar. in. l. penul. ff. ad legem pompeiam de Paricidijs,* Bart. *& est cõmunis opinio, vt inquit Clarus vbi supra.*

Ignoarntia. *Dico quinto, quod Ignorantia constitutionis punientis delictum non excusat*

a delicto: nam quando delictum, quod punitur ab ipsa constitutione, vel decreto, est etiam prohibitum de iure communi; eo casu ignorantia constitutionis, vel decreti non excusat, cum etiam deberet puniri secundum dispositionem iuris communis; atq; adeo non est verum, quod quælibet ignorantia etiam iuris excuset a dolo; nec etiam est verum, quod ignorantia constitutionis, vel decreti si est absq; culpa excuset reum ad omnem pœnam euitandam, quando vt dixi delictum, quod punitur constitutione, vel decreto, est etiam prohibitum de iure cõmuni. secus esset si tantum puniretur constitutione, vel decreto.

Scias tamen, quod in Iudice, qui tenetur scire leges ignorãtia iuris ciuilis, vel Canonici, vel positiui, licet eum excuset a tanto; numquam tamen excusat a toto, vt communiter dicunt doctores. Caueant ergo, qui quærunt fieri Iudices, et vt plurimum actu collatiuo carent.

Pœnitentia in delictis:

Dico sesto, quod pœnitentia in delictis quandoq; delinquentem excusat pro cuius conclusionis intelligentia obseruandum est: quod aut loquimur de pœnitentia post commissum delictum, & ista non excusat, quin possit delinquens ac-

cusari, nec etiã iuuat ad euitandăpœnã.
Clarus ita Cla.q.60.aut loquimur de pœnitẽtia
ante perpetratũ delictũ,v.g. Quivolebat
illud cõmittere, pœnituit, & illud nõ cõ
misit,& tunc est distinguendũ:nã si pœ
nituit : quia facere non potuit, non
excusatur,sed punitur, ac si perfecisset:
si vero pœnituit: quia non voluit; tunc
non in totum excusatur, sed mitius pu
Io: Andreas nitur, ita docet Io: Andr.in.c. Cum Cle
rici, extra de iure patronatus, ad quem
Augus. omnes recurrunt, vt inquit Aug.ad An
gelum de Maleficijs;in verbo,& vestem
Ioan. de lignano. cœlestem.nu.39. Dicit etiam Ioan.de li-
gnano inter cons.crim.diuersorum.cons.
20.nu.16.lib.1.quod in hoc resident om-
Clarus nes.refert,& sequitur Clarus.loco supra
citato.obseruandũ est tñ, quod licet affe
ctus, & attentũ, seu conatus addilinquẽ
dũ etiã si nõ sequatur effectus puniatur
tãq; si ipse effectus secutus fuisset sm̃ iu
ris dispositionẽ.l.1.§.diuus.ff.ad leg.Iul.
de sicarijs cum suis similibus, tamen de
generali consuetudine non punitur affe
ctus, siue conatus, vel attentatum, nisi
sequatur effectus; pro ut de hac genera-
Speculator. li consuetudine attestatur Specul.in tit.
de Accusatore.§.1.nu.7.in fine. Quem se
Alexan. Iason. quuntur Alex.cons.15.nu.2. lib. 1. Ias.
in.l.

in.l.1.§.fin.in fine.ff.quod quisq; iuris. Gand.de Maleficijs. in tit. de rebus non de portandis ad finem.et Arret.in.l.1.§. fin.nu.3.ff.quod quisq;iuris,& cons. 14. nu.3.vbi dicit quod ista consuetudo est approbata per totum mundum.Quod tamen intelligas, quod non punitur affectus, seu conatus ipsa pœna delicti ordinaria,sed bene puniri debet pœna extraordinaria,vt docetCla.vbi supra;secũdũ ãtiquos etiã in delictis attrocissimis etiã te de generali cõsuetudine etiã in atrocissimis delictis delictis minus affectus,quã pœna ordinaria punitur affectus.sed cer ipse effectus,vt docet Marsil.cõs.105.n.1 & alij relati ꝑ Cla.vbi supra. Gandinus. Arretinus. Clarus. Marsilius.

Vnde pro resolutione obseruandũ est secũdo,ꝙ licet ista vltima opinio sit tutior, quia tamen Iudices diuersimode in his euentis procedunt, nã quandoq; puniũt conatũ in attrocissimis pœna ordinaria; quãdoq;vero pœna extraordinaria, posset Iudex adherere cui opinioni voluerit inspecta facti, & ꝑsonarũ qualitate, cõsulerẽ tñ vt in mitiorẽ partẽ inclinet.

Verum vbi conatus, seu attentatum, vel minæ punirẽtur a statuto aliqua pœna particulari, debet semper Iudex condemnare reum ipsa pœna statuta.

Quod

Quod intellige cum hoc moderamine, quod quando est puniendus affectus, seu conatus pœna ordinaria, vel quia statutum ita disponit, vel secundum iuris dispositionem in delictis attrocissimis; & in omnem casum, quo aliqua lex puniat expresse solum conatum, etiam non sequuto effectu, semper id erit intelligendum, vt procedat, quando deuentum est ad actum proximum maleficio, & est cõmunis opinio, vt inquit Grammaticus cons.36.nu.19. quem refert, & sequitur Clarus.q.92.in fine.

Grammat. larus.

Credulitas.

Dico settimo, Quod credulitas excusat, quandoq; a delicto, v.g. quis credebat habere iustam causa illud faciendi, vel credebat non esse delictum verum; distinguendum: est quia aut loquimur in delictis, in quibus dolus est de substantia, vt falsum, periurium, & similia, & tunc siue sit iusta causa, siue iniusta excusat: nam videtur cessare animus delinquendi; & de hoc vera est communis opinio, quæ tradit quamlibet iustam credulitatem excusare, vt inquit Curtius Iunior.cons.132,nu,1. ac opinionem eorum, qui docent quamlibet causam coloratam, fatuam, & etiam iniustam excusare a delicto, seu dolo, vt non puniatur

Curti us Iunior.

puniatur pœna ordinaria, vt dicit Glos. in.l.Pelagij.in ver.iusta. C. de pelagiarijs, quam dicit esse communiter approbatam Io:de Amicis cons.8.nu.5.& alij multi, quos referunt Carer.in tract.de homic.§.2.n.91 et Cla.q.60.ver.genera. Ioan.de amicis. Carer. Clarus.

Aut loquimur in delictis, in quibus dolus non est de substantia, & tunc si causa est iniusta excusat quidem; sed non a culpa, et ideo punitur pro culpa; non autem pro dolo, sed si causa est iusta excusat a dolo, & à culpa, & ita distingui secũdũ omnes attestatur Bal.in.d.l. Pelagij.n.2.C.ad leg.Iul.de Pelagiarijs. Baldus.

Intellige tamen, quod ipsa causa, quę allegatur siue iusta, siue iniusta probanda sit, alias non excusaret, vt tradit Curtius.cõs.56.quem refert, & sequitur Carer.loco supracitato in fine. & sufficit ꝙ sit probata semiplene, vt excuset à dolo, vt per Ioan.de amicis cons.27 & Carer. vbi supra, sufficit etiã, quod probetur per ostensionem coniecturarum, vt inquit Boss.in tit.de decreto Mediol.post nu.19 Curtius. Carerius. Io:de Amicis. Bossius.

Limitatur vero hæc conclusio, vt nõ procedat, quando quis erraret in iure naturali, vel ciuili notorio: quia tunc causa iniusta nõ excusaret, vt declarat Curtius d.cons.vers.quia bene, & Carer.loco Curtus. Carerius.

proxime

proxime citato.

Sunt etiam aliæ causæ, propter quas pœnas remitti, vel minui potest quarum multas copiose, & eleganter recenset Tiraq. in suo tract. de pœnis, & potest poni exemplum si appareat, quod delictum sine dolo commissum fuerit; nam eo casu non potest reus corporaliter puniri, vt dicetur infra in. c. de sententijs pœnalibus. item quando delictum commissum fuit extra propositum, & intentionem ipsius delinquentis: nam & eo casu potest Iudex pœnam minuere secundum Bart. in. l. huidergo. §. pœna grauior nu. 11. ff. de his, qui notantur in fam. & ita dicunt omnes doctores, vt attestatur Cepolla in cons. 36. vers. & postremo. quē refert, & sequitur Clar. d. q. 60. vers. sunt autē, & aliæ causæ.

Tiraquellus

Bart.

Cepolla.

Clarus.

De pœnis. Cap. 6.

POstquam Iudex diu elaborauit pro inueniendo delicto, de quo reus accusatus, vel inquisitus erat, repertoq; reo culpabili, debet etiam prout iuris erit eum punire; Ideo de pœnis nunc reo infligendis agendum est.

Cum autem Ius Canonicum numquā pro aliquo delicto, vel etiam grauissima

pœna

pœnam mortis, & sanguinis imponat, vt patet per Glos. 2. q. 3. c. Præuaricator. iure merito, nec apud Monachos, vel Religiosos potest quis puniri pœna mortis, et sanguinis, quantumcumque crimen grauissimum sit, propterea vltra ea, quæ supradiximus de pœnis assignatis perpetratis delictis a Constitutionibus nostris breuiter eas attingam, quæ apud nos fratres min: obser: sunt in frequenti vsu. Nullus apud Regulares puniri debet pœna sanguinis.

Prima pœna est præcationum, cum pro aliquo delicto imponitur rosarium persoluẽdum, vel septẽ Psalmos pœnitentiales, vel officium defuntorũ, vel quid aliud simile. Præcatio

Secunda est pœna disciplinæ, quã frater facit per se ipsum supra dorsum nudum, per vnum miserere plus, minusuè arbitrio prælati. Disciplina

Tertia est Ieiunium simplex, sed grauior ieiuniũ in pane, & vino, & multo grauior, quando imponitur, vt ieiunet, in pane & aqua. Ieiunium 3

Quarta pœna est commestio in terra, & grauior quando simul imponitur ieiunium, præsertim in pane, & aqua. Cõmestio in terra.

Quinta est priuatio vocis actiuæ, & passiuæ; ꝑ quã nõ potest frater eligere aliquẽ; nec ipse eligi ad honores, & dignitates. Priuatio vocis actiuæ, & passiuę,

Sesta

Priuatio officiorum ordinis.

Sesta est priuatio officiorum ordinis. per quam intelligitur non solum priuatio prælationis, sed etiam confessionis, prædicationis, lectionis, definitionis, visitationis, & electionis pro discreto ad caputulum, non tamen vocis actiue in electione eiusdem.

Priuatio actuum legitimorum.

Settima est priuatio actuum legitimorum, per qnam non intelligitur priuari executione ordinum, siue voce actiua, aut lectione, siue prædicatione, vel testificatione in iudicio; nisi specialiter exprimatur, sed bene confessione saltem sæcularinm, vt patet in Constit. Salam. c. 7. §. declaramus insuper.

Suspensio. Sylueſt.

Octaua est pœna suspensionis, & si fiat simpliciter sine temporis præfinitione, intelligitur suspensio perpetua. Syluest. in summa, verbo suspensio post nu. 1. vers. quantum verum ad durationem, si autem fiat cum temporis præfinitione, elapso tempore cessat suspensio; potest etiã fieri suspensio ab vno officio tantum, puta prædicationis, vel visitationis, & tũc non extenditur ad alia officia, vt omnes sentiunt.

Probatio caputij.

Nona est delatio probationis caputij, per quam frater redditur inferior omnibus professis sui ordinis, & tractatur

tamquam

tamquam nouitius, vel ſaltem deberet, licet conſuetudo ſit incontrarium.

Decima pœna eſt verberatio, ſeu flagellatio, quam pœnam in clericorum perſonis receptam eſſe tradit textus in c. Cum Beatus.45.diſt.& in.c.fin.35.diſt. & in.c.1.in finalibus verbis extra de Calumniat. In qua tamen pœna imponenda aduertere debent ſemper Iudices Regulares, quod non debet Clericus verberari per laicum etiam de mandata ſuo; alias, & verberans, & ipſe Iudex eſſent excommunicati. Et eſt tex. expreſſus in.c. Vniuerſitatis, extra de ſent. excom. & tradit Glos.in.c.Clericus eod. tit. ſed debet verberari per Miniſtrum eccleſiæ, vt notat. Card. de Turrecremata poſt Hugonem.in.c.illi qui.q.5.& debet fieri citra ſanguinem, hæc tamen pœna non eſt fere amplius in vſu apud nos. Flagellatio

Vndecima pœna eſt exilij, pro qua remittimus Iudices ad Conſtit. Romanas de anno 1603.

Duodecima pęna, quæ eſt ſuperioribus, pœna carceris grauior eſt quæ apud Regulares frequẽtiſsima eſſe ſolet, et etiã apud nos Min. obſer. vt ex lectura cõſtit. noſtarum conſpici poteſt, & hæc pœna imponi poteſt, & temporalis, & perpetua, Pœna carceris.

pro

pro qua etiam remittimus ad Constitu. Salaman.

Damnatio ad triremes.

Decimatertia pœna corporalis omnibus superioribus grauior est pœna damnationis ad Triremes, qua in facinorosos clericos videtur habere locum propter eorum grauissima scelera. Sed hæc minime debet esse in vsu apud Monacos, & minus, apud nostros fratres minores obseruantes: quam vt plurimum detestantur Bernardiuus Diaz. in pra. cri. cano. c. 135. vers. venit insuper. Et Nauar. Cõmentario. 3. de Regularibus. nu. 52. quorum verba placuit hic transcribere.

Bern. Diaz.

Quis enim (inquit Diaz) merito nõ iudicabit indecens, sacerdotes Dei, quibus maior dignitas est collata, quam angelis, quantumcunque facinorosos, tam perpetuo, ac infami punitionis generi tradi? Vbi tanta est sceleratorum hominum copia, tantus squallor, tantus denique omnium erumnarum, ac immunditiarum aceruus? Vbi insuper passim damnatos homines, & nudari, & flagella laicorum pati manibus quotidianum est; Nisi in casu, quo post degradationem sacerdos tradendus esset ad vltimum suplicium subeundum curiæ seculari

lari. Et tunc etiam tollerabilius crede- sacerdotem quemquam post traditionem curiæ, turpissimo quouis mortis genere (dum tamen momentaneo)vitam finire; quam ipsum longo vitæ interuallo, cum tot facinorosis hominibus, ac sæpius infidelibus tali quotidiana pœna torqueri. Quod forsitan illius animæ salubrius esset: quia in breui illo vltimo supplicio de commissis dolens deuotius, obidq; securius moreretur. In triremibus autem vitam agendo, non solum de præteritis, non est sperandus dolor, sed deteriores mores ibidem acquisituros; & sic cum illis morituros verisimilius timeri potest hucusq; Diaz.

Nauarrus vero vbi supra (inquit) alienum videri a charitate fraternitatatis, & paternitatis inter regulares habendæ simul; & a consuetudine Sanctorum Augustini, Benedicti, Bernardi, Dominici, Francisci, & aliarum Regularum institutorum, huiusmodi poenas infligere, cum sola eiectione a congregatione videntur fuisse contenti. Hactenus Nauarrus. Nauar.

De

De pœnis alia explicatio. Cap. 7.

TRIA alia genera pœnarum esse in frequenti vsu, secundum Canonum dispositionem compertissimum est. nimirum excommunicationem, depositionem, & suspensionem. de quibus, quia multum expedit instituto nostro, aliqua verba faciemus, & primo de excommunicatione, quam frequentissimè, & constit. nostræ, & Prælati nostri inferunt, in poenam delictorum perpetratorum, vel perpetrandorum circa quam.

Excommunicatio quã do requirat trinam monitionẽ.

Obser. est primo, quod licet excommunicatio fieri nõ possit ab homine. nisi prę cedente trina monitione, vel vna pro tribus, vt est tex. in c. sacro. de sent. excõ. nihilominus quando excõmunicatio imponitur in poenam delicti non requiritur aliqua monitio secundum Abb. in. c. repræhen. de appellatio. post Inno. in. c. 1. de excessib. Prælat. & idem notat. Card. in Clem. fin. vers. Quod si, extra de pœnis. Sicut etiam, quando Prælatus prohibet aliquid fieri, sub poena excom. à fratribus, tunc contrafaciendo incurrũt fratres excõ. & nõ est necessaria aliqua monitio, quia ille q̃ cõtrafacit est vere cõ

Abbas. Innocen. Cardinal.

tumax

tumax, cũ inhibitio fungatur vice monitionis, vt plene docet Syl. in sũma verbo excom. el primo nu. 12. & 13. Qui subdit ex his habetur, quod prohibitio alicuius futuri roborata per sententiam, vt si quis fecerit hoc sit ex communicatus, nõ indiget monitione: quia ipsa prohibitio est monitio, ita Nau. in man. c. 27. n. 10. Sylues. Nauar.

Secundo obser. est, quod quando Iudex dicit excõmunico te; vel vbicunq; sit mẽtio de excommunicatione intelligi debet de maiori, vt est tex. in. c. si Quem, de sent. excom. Quia verba simpliciter prolata consueuerunt, & debent accipi in significato consueto, vt in. c. ex litteris de sponsalib. & l. labeo. ff. de supellectili lega. Vnde excommunicatum minori, non dicimus simpliciter, & communiter excommunicatum. Sylues. vbi supra. n. 18. Prælatus quando dicit excommunico te intelligitur de maiori. Sylues.

Tertio obser. est. esse differentiam inter excommunicationem latę sententiæ, & inferendæ: quia prima statim incurritur. secũda autẽ non, nisi feratur: quia est tm̃ cõminatoria: quomodo autẽ cognoscatur esse excõmunicationẽ latæ sententiæ, dico quod Syl.. loco supra cit. nu. 21. & 22. & alij summistæ, hoc declarant. quando scilicet adsunt verba hoc importantia, vt si dicatur sit excommunicatus Excommunicationis latę sententiæ, & inferendę differentia. Sylues.

nam tunc ipso iure ligat Cupientes. §. cæterum, & ibi Glos. de elect. in. 6. Item cum dicitur decernimus excommunicationi subiacere, & huiusmodi. c. nouit, de his quæ fiunt à Prælatis. Item cum dicitur subiaceat excommunicationi vel habeatur pro excõmunicato tenent cõmuniter DD. quod sit excõmunicatio lata sententiæ, vt notatur in. c. vnico de Iniurijs. lib. 6. & est textus. in. c. Si quis suadente diabolo. 17. q. 9. Quando vero dicitur priuetur communione, vel excommunicetur, est canon ferendæ sententiæ, nisi addatur aliquod verbum ostendens, quod ipso facto incurratur. de quo videnda est Glossa in. c. in pœnis de Reg. iur, in 6. veluti, si addatur ipso iure, ipso facto, vel omnino, vel omnibus modis, vel ex mox vt docet Syluest. vbi supra.

Syluest.

Quarto obser. est, quod excommunicatio maior quæ nulli reseruata reperitur, a quolibet simplici sacerdote, absolui potest, qui à mortalibus potest absoluere secundũ Inno. & Hostiẽ. in c. Nuper, de sent. excom. & est com. opin. Theol. & & Summist. vt docet Syluest. in verb. excõ. 1. notabili. & Nau. in man. c. 27. n. 39.

Excõmunicatio maior nemini reseruata a quolibet sacerdote confessario absolui potest.

Quoad depositionem. obs. est primo, quod duplex est depositio vna verbalis, actualis altera.

Depositio est duplex.

altera. Depositio verbalis est perpetua remotio ab altaris ministerio, quando Episcopus pronunciat sententiam contra Clericum, per quam priuat illum ordinibus clericalibus, vt notat Abb. in c. at si clerici de Iudicijs, & depositus simpliciter intelligitur depositus perpetuo, licet non exprimatur, vt patet per Glos. notabilem. in c. 1. in Glos. fin. 50. dist. & huius depositionis firma habetur in Pontificali. Abb.

Actualis autem depositio, quæ proprie appellatur degradatio, est quando Clericus non modo priuatur per sententiã, sed etiam actualiter, & personaliter degradatur, exuitur, & spoliatur ordinibus ecclesiasticis iuxta formam traditam in dicto libro Pontificali.

Secundo obser. est, quod depositio non imponitur, nisi pro graui crimine, vt inquit Abb. in c. fin. de celebrat. missarum, quæ autem dicantur grauia crimina, relinquitur arbitrio Iudicis, vt inquit idemmet Abb. Depositio non imponitur nisi pro graui crimine. Abb.

Tertio obser. est, quod depositus ab officio si celebret, priuatur participatione corporis, & sãguinis domini, et pmanet in hac excommunicatione, vsq; ad diẽ vltimũ, ita Depositus ab officio si celebrat priuatur partici

ita vt viaticum tantummodo exitus sui tempore percipiat, vt habetur in.c. Accedens.50.dist.& ibi notat Propositus.

patione corporis & sanguinis domini.

De gradatio pro quibus criminibus fieri debeat

Panor.

Quarto obser.est, quod degradatio nō debet fieri nisi pro tribus criminibus secundum Glos.in.c.ad abolendam. de hæreticis primo in crimine hæresis. d. c. ad abolendam.nisi secundum Panor.ad pœnitentiam incontinenti redire voluerit: quia tunc in carcerem detruditur.c. penult.de hæreticis; sed si relabatur, sine audientia traditur curiæ sæculari.c. accusatus, de hereticis in.6.& syluest.verbo degradatio nu.4.

Syluef.

Secundo in falsario litterarum Papæ c.ad falsarium extra de crimine falsi. Tertio cum quis deponitur propter calūniam, quam quis intulit Episcopo suo.c. si quis sacerdotum.11.q.1.Quod Glos.in c.cum non ab homine, de Iudicijs limitat, vt procedat si sit incorrigibilis, quod communiter tamquam mitius approbatur, vt inquit Syluef.loco supracitato.

Hinc infertur, quod extra prædictos tres casus non traditur Clericus curiæ sæculari, secundum prædictam Glos. & est communis opinio, In alijs autem criminibus, quantumcunque grauibus sufficit sola depositio absque degradatione.

ne; & ideo quamuis Clericus commiſſerit crimen enorme,& grauiſsimum,etiã ſi occidiſſet ſummum Pontificem non debet degradari,ſi paratus ſit ſe corrigere, ſed debet detrudi in perpetuum carcerẽ, vel Monaſterium, & eſt communis opinio, vt inquit Boſſ tit.de foro competenti.nu.136.quem refert Clarus.q.36. Boſsius.

Et quod Clericus non debeat ſtatim tradi curiæ ſæculari, ſed debeat expecta ri, quod ſit incorrigibilis.dicit Arretinus eſſe communem opinionem,in.d.c.cũ non ab homine.nu.8. Decius.in.d.c. at ſi Clerici.nu.288.Diaz.in pract.crim.canno. cap.50.poſt alios relatos per Clarum q.36.Et licet contrariam, quod ſcilicet Clericus depoſitus tradendus ſit curiæ ſæculari,etiam non expectata incorrigibilitate, propter aliquod enormiſsimũ crimen, puta homicidium proditorium,vel ſimile, tenuerint alij plures dicentes, & ipſi hanc eſſe communem opinionem, & quod ita in practica obſeruatur: Nihilominus ipſe Diaz concludit, quod hęc ſecunda opinio poſſet habere locum ſolũ in Clericis primæ tonſuræ, ſic enormia homicidia perpetrantibus,cum illi non poſsint ſic appellari Chriſti domini. In alijs verò ſacri ordinis Clericis ſacerdotibus Arretinus. Decius. Diaz. Clarus.

bus maxime, communenem opinionem sequendam censeo, tam & si iustum iudicarem, quod hodie per Conciliũ, aut per Summũ pontificẽ, alioqui grauissimi casus adnoterẽtur, in quibus Clericus etiã sacerdos post degradationẽ traderetur curiæ sæculari, vt saltẽ timore pœnæ aliquorũ insolentia tẽperaretur. Hæc Diaz.

Clarus *Clarus vero. dicta. q. 36. Inquit. Ego in huiusmodi casibus enormibus, stante hac veritate opinionum crederem hoc relinquendum esse arbitrio Iudicis Ecclesiastici degradantis, qui secundum qualitatem facti, & personarum dignitatem decerneret, an est tradendus curiæ sæculari, vel non in dubio tamen dicerem, nõ esse faciẽdam traditionem Clerici delinquentis, qui non esset incorrigibilis; nisi natura rei, & circunstantia criminis, aliud suaderet, & hanc sententiam tamquam communem, & regulis iuris consentaneam tenet. Couar. lib. 2. Resolut. c.* Couar. *20. post. nu. 7. vers. hinc sane. Hæc Clar.*

Quinto obser. est, quod nõ solũ Clericus in sacris ordinibus cõstitutus est capax sententiæ degradationis, sed etiã cõstitutus in minoribus, vt notat Anton. in. c. at Clericus in minoribus *si Clerici de Iudicijs sequitur Barbat. in d. c. cum ab homine. eod. tit. imo, & simplex*

plex tonsuratus degradatur, vt docet Bernar. Diaz. c. 132. constitutus est capax degradationis.

Postremo obser. est, quod Clericus depositus dicitur incorrigibilis, si reuertitur ad priora delicta, vel in illis perseuerat, secundum Abb. in. d. c. cum non ab homine. vers. quęro qualiter, & idem est secundum eumdem, si committat alia delicta, & si non sint similia, vel si sint minora, quem sequitur Decius ibidem, & Diax. c. 131. Diceretur etiam in corrigibilis, si cum detruderetur in Monasteriū ad peragendam pœnitentiam, ea non peracta capit fugam, & occultat se, vel aliter de facto impedit, vt non possit eum Iudex artare, licet non reperiatur in nouo delicto; quia tunc post excommunicationem, & anathema est comprimendus per Iudicē sæcularē, vt per eosdē vbi supra.

Clericus depositus quādo dicatur incorrigibilis. Abbas Decius Diaz.

Quo vero ad suspensionem, quæ est vna de ecclesiasticis cēsuris vt probatur in. c. Quærenti, de verborum significat. per quā interdicitur officium, vel exercitiū cōpetens alicui personæ ecclesiasticæ, quæ interdictio aliqñ fit a iure, & aliquando a persona, prout dicit Glos. in. c. ad reprimendam, de officio delegati, & & in Clem. cupiētes de pœnis, de qua vltima s. hominis ad præsens nobis est sermo

Suspensio quid sit.

In

Iudex quæ obseruare debet in inferenda pœna suspensionis.

In qua quidem inferenda Iudex aduertere debet, quod si imponit eam in poenã delicti; non est necessaria monitio; licet alias, quando fertur pro contumacia, nõ debeat fieri sine monitione, sicut etiam dictum est de excommunicatione secundum Abb. in. c. Repræhensibilis de appellationibus. & quod propter delictum possint inferri suspensio probant iura. in. c. Cum litteris extra de testibus, & in. c. loco. 5. q. 3.

Abbas

Suspensio duplex.

Cæterum pro ampliori notitia obser. est primo quod quędam est suspensio, quę fit ab aliquo, qui proprie est actus alicuius ordinis, puta à celebratione, ab officio, ab ordine, & huiusmodi; Quædam ab alijs actibus, qui non pertinent ad aliquem ordinem, puta à prædicatione, confessione, lectura, & alijs officijs ordinis. In prima contrafacientes sunt irregulares, cum videlicet exercent aliquem actum ordinis, vt in. c. 1. de sent. excom. in 6. & in. c. 1. de sent. et re Iudicata. in. 6. Si autem dicta suspensio non sit circa ea, quæ pertinent ad actum ordinis, sed circa alia ab ipsis, non essent irregulares eam non seruantes, sed alio modo puniri debent. ita tradit Angelus in verbo suspensio. 3. post. nu. 1. & Syluest. eodem

Angelus Sylues.

verbo

verbo suspensio.q.5.in princ.

Secundo obser. est; quod quædam est suspensio ab actibus ordinum, quæ fit a prælatis, vel a iure, vt modo dictũ fuit, quædam quæ fit à Confessoribus ad certum tempus, vel simpliciter, sed talis non inducit irregularitatem, licet non seruetur secundum Io: And.in.c.15.qui. de sent.excom.in.6.& Angelum vbi supra quia non inuenitur in iure expressum: Nauar.in Manu.c.27.post.nu. 151 vers.Vnde sequitur.

Ioan. And. Angelus

Tertio obser.est.quod suspensio multiformiter imponitur, aliquando ab vno ordine tantum, aliquando ab omni; & quando est ab vno, vel a quibusdam tantum, non est suspensus ab alijs non annexis ei, vel eis: & quando fit suspensio ab ordine simpliciter illa intelligitur ab omni ordine; & si sit suspensus ab ordine subdiaconatus intelligitur suspensus ab omnibus superioribus, secus autẽ è contrario, quia suspensus ab ordine sacerdotali, potest exercere officia inferiorum ordinum.

Suspensio multi formiter imponitur.

Aliquando fit suspensio a sacramentorum perceptione, & participatione, & tunc suspensus non fit irregularis, licet contrafaciat: quia participare non est

ordinis

ordinis, & officij. Si quis autem suspensus est a dininis officijs, tunc non potest nec officiari, nec cum alijs interesse, seu audire non tamen erit irregularis, si solum intersit vt simplex laicus. Si sit suspensus a prædicatione, non fit irregularis concionando, nec missam celebrando.

Angelus Sylues. Nauar.

Hæc omnia ex Angelo, & Syluest. vbi supra Nauar. tamen. c. 27. post nu. 163. infertur. Tenet quod concionãdo peccat, & fit irregularis, quoniam actus prædicandi lege diuina, vel humana, vel consuetudine, est actus peculiariter Diaconatui deputatus. Vide tamen longam, & bonam distinctionem, quam de suspensione ponunt. Ang. & Syl. vbi supra.

Et in hac materia animaduertant Iudices, vt in sententia, vel præcepto suspensionis aperte declarent a quibus ordinibus, vel actibus, vel beneficijs, intendant suspendere clericum: quia cum cõstat de voluntate Iudicis illa est seruanda. Ita concludit Diaz. c. 122.

Diaz.

Quarto obser. est, id quod habetur in Constitutionibus Salaman. c. 7. §. Declaramus item circa suspensionem, excommunicationem, & priuationem, vbi sic dicitur. Declaramus item, quod quando in statutis quibuscumque pęna

carceris,

carceris, excommunicationis, suspensionis, & priuationis exprimitur, nolumus fratres ligari ad illas, nisi scienter, & ex deliberatione contrarium facientes; Et vbicunq; taxatur pœna incurrenda ipso facto decernimus, quod in talem poenam non incurritur, nisi post declarationem factam, à Prælato. Prælatus autem non declararet delinquentem commisisse factum pro quo poena ipso facto erat imposita, nisi per rei euidentiam, vel alias legitime de crimine constiterit, post declarationem tamen huiusmodi reus ipso facto in poenam venit impositam, sine noua impositione.

Et §. sequenti declaramus itidem, quod vbicunque in constitutionibus istis, vel alijs in quibbuscunque censura excommunicationis, suspensionis, & similium continetur, vbi est comminatio de futuro, vel latæ sentententiæ, est facienda declaratio, vt in supradicto proximo statuto. Et si ibi non exprimitur à quo imponi, vel infligi debeat, intelligitur ab eo debere infligi, seu declarari, coram quo legigitime talis probatur excessus dummodo

ad

ad eumdem pertineat talis excessus, & correctio.

Quinto obser. est, quod suspensio aut est temporalis, aut perpetua, temporalis non operatur vltra tempus definitum, & eo elapso tollitur ipso facto, sine alia absolutione secundum Glos. in Clem. 1. in verbo donec de decimis, receptā cōmuniter vt inquit Nau. c.27.nu. 161. ver.6. dico, propterea equiparatur depositioni, vt notatur in c. si quis 83. dist. atq; ita suspensio perpetua non debet imponi, nisi pro graui crimine, sicut & depositio, vt inquit Diaz.c.122.

Nauar.

Diaz.

Violans suspensionem quæ cēsura peccat mortaliter & fit irregularis.

Postremo obser. est, quod violans suspensionem per se sumptam, pro vna specie trium censararum ecclesiasticarum. peccat mortaliter. arg. c.2. de maiori, & incurrit irregularitatem, si violat eam exercendo aliquem actum peculiarem, alicuius ordinis siue maioris, siue minoris, vt docet Nauar. vbi supra nu. 163.

Nauar.

Dixi aliquem actum peculiarem ordinis, quia si exercet alium etiam ecclesiasticum, & ad diuina officia pertinentem, qualis est psallère etiam in choro cum alijs, canere responsoria mortuorū, vel litanias, baptizare sine solemnitate, vt alius laicus, & alia id genus, quæ non

sunt

ſunt peculiariter deputata alicui ordini non fieret irregularis.

Illa autem dicuntur deputata alicui ordini, quorum ſpecialis poteſtas traditur in ordinatione, vt in presbiterio poteſtas conſecrandi, beptizandi ſolemniter, dicendi collecta in choro. In diaconatu poteſtas canendi ſolemniter Euangelium. In ſubdinconatu canendi ſolemniter epiſtolam, in Accoluto ferendi cereos &c.

Dixi etiam minoris: quia violans, ſolemniter exercendo, actum deputatũ ordini minori, ita incurrit, ſicut exercens deputatum maiori. Secundum Innoc. & communem in.c.fin.extra de exceſsib. Prælatis. Hæc omnia Nauar. loco proxime citato. Qui ſubdit, quod ſæpe repetijt ſolemniter, quia faciens aliter aliquid horum, vt cantans epiſtolã, ferens cereos, vel vrceolos, tamquam alius laicus, non incurrit irregularitatem ſecundum omnes.

Innocen.

Nauar.

De ſententijs pœnalibus Cap. 8.

POSTquam dictum eſt de pœnis, nunc dicendum eſt de ſententijs pœnalibus nam

Iudex quæ præ oculos habere de-

beat in pœnis imponēdis.

nam & in ipsarum impositione multa sunt, quæ iudices præ oculis habere oportet, quæ quidem nos hoc in loco breuiter attingemus. Primum est, vt prælatus imponat pœnas secundum delictorũ grauitatem, ita vt pro mensura delicti, sit, & plagarum modus. Pro leuibus criminibus non imponat pœnas graues, nec pro grauibus pœnas leues, sed quantum doli, & malitiæ in crimine esse potuerit intelligere, sic pœna digna puniri nocẽtes debet; vt nec ipsi Rei, qui iustitiæ seueritatem experiuntur de eius excessu iustè conqueri possint, nec alij, qui zelo iustitiæ estuant, tenuitatem poenæ reprehendant.

Debet autem in primis imponere illas poenas, quæ singulis delictis per nostras Constit. ordinatæ sunt, & si nõ adsint ali quæ poenæ per Constit. decretę recurrãt ad eas, quę in Constitut. antiquis Maxime Gulielmi Farinerij ordinatæ sunt; quod si nec illis poenæ statutę sunt, tunc recurrant ad poenas canonicas; videlicet canonum, si nobis conuenire possunt. omnibus autem deficientibus, Prælatus imponet poenas ex arbitrio suo: Nã cum non specifice omnium clericorum excessibus statutę poenæ legãtur; nec etiã

statui

statui possint, tunc inquit In noc. in .c. qualiter, & quando 2. vers. item nota de accusat. procedendum esse de similibus ad similia. Innocem.

Debet tamen Iudex in arbitrandis huiusmodi poenis plura considerare, videlicet delinquentis conditionem, an soleat delicta sępius perpetrare, an casu acciderit, lubensne, an coactus, & lacessitus, & an scandalum ortum fuerit ex delicto; Debet præterea attendere qualitatem loci, vbi delictum commissum fuit, fuerit ne in ecclesia, vel extra, in foro, aut via publica, vel in Domo. Delicti insuper grauitatem, ac diuturnitatem, iniuriæq; illatæ modum, atq; atrocitatem, aut damni dati magnitudinē examinare conueniet. Personæ insuper offensæ qualitates ponderandæ sunt, cum ipsę sint, quæ augere, vel minuere soleant, quodcumq; facinus, videlicet an vilis fuit, an dignitate præditus, an superior, an laicus, vel Clericus, & alia multa quæ considerat Diaz. in sua practica. c. 138. Iudex quæ in arbitrandis pœnis considerare debet.

Secundum quod Iudicem scire oportet est quod regulariter in pœnis criminalibus, numquam quis puniri potest corporaliter, nisi dolus interueniat, ita do- Nemo puniri debet pęna corporali, nisi dolus intercesserit.

Bart. cet Bart. in.l.1.§.1.nu.1.ff. si quis testamen.& est communis sententia Doctorũ, Cipolla ut dicit Cipolla cons.crim.33.col.2. Neq; sufficeret lata culpa, nam in criminalibus lata culpa non equiparatur dolo, & hanc esse communẽ opinionẽ, in- Iason. quit Iason.in.l.action.nu.23.& 26.ff. de Blanc. in litem iuran.sequitur Blanc.in pract. Clarus crim.cum aliis relatis per Clar.in.q.84. in princ. Qui subdit quod si statutum disponat homicidam esse decapitandum, debet intelligi dummodo homicidium sit cõmissum dolo, non autem culpa.

Pro culpa vero punitur delictum, quãdo culpa praecessit delictum, & ita dicũt communiter doctores, quos refert Clarus loco citato, sed regulariter pro culpa non solet quis corporaliter puniri; Quae conclusio nonsolum procedit, quando imponenda esset poena mortis, vel mutilationis mẽbri, verũ etiã si agitur de imponẽda quacũq; alia poena corporali sm̃ Glos.in. d. l. actionibus, quam DD.communiter sequuntur ubi sura inquit Cla.

Et regula generalis est, quod dolus non praesumitur.l.dolum. C. de dolo. & l.si creditor.C. de pignoratiua actione, & ibi doctores. & ratio est. Quia quilibet a natura bonus praesumitur.c.1.ex

tra

tra de scrutinio in ord. faciendo. c. dudum. et c. vltimo extra de presumpt. Et hæc præsumptio multo minus locū habet quando doli, aut fraudis causa excogitari non potest vt respondit Arretinus. cōs. 63. atq; adeo non præsumitur dolus, quādo dolus ille nullum ei affert lucrum, et commodum ita Bal. cons. 250. nec quando ei resultaret odium, & damnum, vt inquit Creuetta cons. 6. nu. 22. Neq; præsumitur dolus commissus aduersus hominē frugem, & beneuolum, neq; aduersus sanguine conuictum, vt per Creuet. d. cons. 8. nu. 29. & multo minus præsumitur dolus in eo, qui fecit id, ad quod faciēdum incitabat rumor, & fama, cum fama ipsa a dolo excusare soleat in multis, vt tradit Creuetta. cons. 319. n. 4. et multo minus præsumitur ex qualitate personę, vt in muliere, & rustico, in quibus simplicitas potius præsumitur, quam dolus, vt inquit Decius. cons. 180.

Arretinus

Baldus

Creuetta

Creuetta

Decius

Fallit tamen hæc regula quando extant coniecturæ, & præsumptiones cōmissi doli: est. n. certū, dolū coniecturis, detegi, & probari posse. l. dolū. C. de dolo, quæ tamē præsūptiones debēt esse vrgētes, & cōcludētes sm Pau. de Cast. in. d. l. dolū. C. de dolo. & duas sufficere dixit Dec. in cōs. 34. nu. 4. lib. 3.

Paulus à Castro.

Decianus

Et quamuis multæ coniecturæ enumerentur à Menochio, & ab alijs ab eo relatis lib.5.de præsumptionibus. tamen nolui hic ponere nisi illas, quæ ad nos facere & spectare possunt.

Meuoch.

Quæ sint doli coniecturæ.

Prima coniectura commissi doli est, quando aliquis aliquod graue perpetrauit delictum, vt homicidium &c. non.n. videtur credibile tantum facinus sine dolo esse commissum.

Secunda est, quando quis mendacium dixit. l. si Quis affirmauerit. §. 1. & .l. quod venditor.

Tertia est, quando quis promissa non seruat, vt inquit tex. in. l. dolus. & in. l. si procuratorem. ff. mandat. §. dolo.

Quarta est, quando quis non facit id quod pro suo officio, & munere tenetur, l. dolus. ff. mandati. et. l. dolo. C. ad leg. falcidiam.

Quinta est, quando quis in contractu secum contrahentem decipit. l. si superstite. §. 1. C. de dolo.

Sesta est, qua lex facit dolum fuisse commissum, est quando quis non obtemperat magistratibus. l. non potest dolo carere. ff. de Reg. iur.

Septima est, quando quis facit, quod sibi non prodest, & alteri nocet, vt dixit

xit Alex.in conſ.174.nu.4.lib.2. Alexā

Octaua eſt, quæ colligitur ex malo effectu conſecuto; vt docuit Bal.in. l. 1. ad fin.c.ſi quis ommiſſa cauſa. Baldus.

Nona eſt, quando quis vſus eſt nimia cautela, & diligentia, atq; ita plus fecit. quam fieri conſueuit.l.ſi quis ſub conditione .ff. de conditione inſtitutionum.

Decima quando quis ſine ſuo commodo, vel alio proprio intereſſe, accuſat aliquem.ita Alex.in.d.conſ.174. Alex.

Vndecima eſt quando quis clam, & occulte,facit,quod palam fieri ſolet.l.vltima.ff.de ritu nuptiarum.

Duodecima, & vltima eſt quæ intelligitur ex præcedenti tractatu, ita tradit Creuet.conſ.2.col.2.& Menoch. loco citato.nu.100. Creuetta.

Tertium, quod Iudicem ſcire oportet eſt,quod regulariter plura crimina ſimul concurrentia,omnia puniri debent, ita colligitur ex textu in.l.nũquam plura.ff.de priuatis delictis.Quod limita diſtinguendo aliquos caſus. Quãdo plura crimina ſimul concurrunt ſingula puniri debent.

Primus caſus eſt quando quis plura delicta eiuſdem generis commiſsit, puta quia plures percuſsiones vel plura vulnera intulit alicui, & tunc ſi quidem

fecit ex interuallo, omnes fatentur, quod pluribus poenis est puniendus, pro numero percussionum, vel vulnerum illatorũ et ita videtur sensisse Glos. in. l. Nunquã plura, quæ in hoc communiter approbatur. Si autem illa inferat eodem tempore licet Glos. videatur tenere, quod vnica tãtum pęna puniri debeant, quia non interuenit delictorum separatio; tamen Bart. Bart. *cõmuniter receptus, in. ea. l. Nũquã plura docet oppositũ nempe quod vulnera eodem tẽpore illata, sint, & debeant pro eorũ numero, puniri, et pęna multiplicari. Secundus Casus, est ꝙ quãdo delicta sũt diuersi generis, si cõmmittantur ex interuallo, omnia punienda sunt, si autẽ facta sunt eodem tempore, & ad eumdem finẽ tendant, punitur delinquens solummodo pœna maioris delicti, & potest poni exemplum, quia pro tactu enormi, & inpudico in secundam personã adest vna pœna, pro sollicitatione ad actum carnalem adest alia pœna, & alia grauior pro lapsu carnis in secundã personam, certe si aliquis eodem tempore perpetraret cum aliqua ꝑsona hæc tria crimina, non esset puniẽdus his omnibus pęnis sed solũ pęna maioris delicti; quod esset lapsus carnis; quia pęnæ aliorum duorũ confundũtur,*

cum

cum poena lapsus carnis, sed si ille perpetrasset diuersis tẽporibus, etiã cũ eadẽ per sona, procul dubio puniẽdus esset pro omnbius Postremo animaduertere debet Iudex in sententia condemnationis ferenda, quod sæpissime contingit, quod in eodem crimine multi interueniant, qui tamen omnes diuersis pœnis sunt puniendi. Potest autem imputari quis, aut quod delictum ipsum proprijs manibus commisit, aut quod sciens & particeps fuerit, aut quod de delicto faciendo tractauerit, aut consilium, seu mandatum dederit, aut auxilium præstiterit, aut illud postea ratum habuerit, & ideo de his omnibus breuiter videndum est, quomodo singuli puniri debeant, cum super his quotidie in practica disputari contingat.

Dico itaq; primo quod regulariter sola sciẽtia non est punibilis et maxime in eo, qui nullã facultatem habet prohibendi; Fallit in crimine læsæ maiestatis, nam sciẽs tractatum proditionis cõtra principẽ .i. circa principis personã, vel cõtra eius statũ, puniẽdus est pena mortis; si non reuelat secundũ cõmuniter DD. in alijs autẽ casibus etiã si sint cõpræhensi in capite lesæ maiestatis, nõ esset puniẽdus pena mortis; sed alia pena extrardinaria arbitrio eiusdẽ principis. — Regulariter sola scientia non est punibilis.

Atq; ita à simili in Religione, qui sci ret tractatum contra personam Generalis, vel contra statum Religionis, & non reuelaret teneretur eadem pœna, qua, & ipsum delictum committens. Et consequenter frater. qui scit alium fratrem committere delictum aliquod, quod vergit in perniciem, vel infamiam Religionis, & illud non denunciat Prælato, vt prouidere possit, potest puniri, imo debet puniri arbitrio ipsius prælati.

Potens prohibere delictum si non prohibet puniendus est. Nauar.

Dico secundo, quod potens prohibere, ne committatur delictum si non prohibet, neq; iure ciuili, neq; canonico puniendus est; nisi in casu læsæ maiestatis, vt docet Nauar. in Manu. c. 24. nu. 19. vide ipsum, vbi ponit aliquas limitationes, quas omnino videbis. Ex quibus infero quod Prælatus sciens patrari delictum contra aliquem subditum suum, cum teneatur præcepto Iustitiæ illum defendere, non reuelans illud, puniri debet in foro exteriori; & è conuerso subditus sciens parari delictum contra suũ Prælatum, & superiorem, & non reuelans puniendus esset, eadem pœna delicti; quia si limitationibus seruatis tenentur seculares, multo magis tenentur Religiosi, qui magis tenentur se inuicem dili-

diligere, & defendere, quam sæculares.

Dico tertio, quod consentiens in delictum simplici consensu non punitur, secus autem si cousentit per viam authoritatis, & defensionis, & tunc plus puniri debet quam ipse delinquens, quod intelligas de grauibus criminibus; in minoribus enim delictis non maiori, sed tantum pari pęna puniri debet, iuxta regulam, Agentes, & consenttentes &c. quæ intelligi etiam debet, quando consentiens auxilium præstitit exposito ad maleficium committendum ita Clar. q. 83. Consentiēs in delictum quando puniendus est.

Dico quarto, quod ratificans delictum commissum ex hoc solo, quod ratificauit; si delictum commissum est nomine ratificantis, vel sciens cõmissũ nomine suo ratum habuit, puniri debet eadem poena delicti. Ita Arre. in cons. 163. n. 3. Ratificãs cõmissum delictum, quo modo puniri debeat, Arretinus.

Dico quinto, quod qui consilium dedit alicui, vt delinqueret si ille, cui consilium dedit non erat alias delictum ipsum commissurus, puniri debet pari pęna cum delinquente, si vero nihilominus erat patraturus, eo casu consulens non est pari poena pnniendus, sed mitiori, & hanc sententiam probant omnes doctores in c. extra de officio delegati. vide Clarum. q. 88. cum aliis per eum relatis. Prębens cõsilium alicui, vt delinquat puniri debet.

Et

Mandãs fie ri delictum qua pœna sit puniendus. Et hæc habent etiam locum in exhortãte.

Dico 6. ꝙ mandans, si mandatũ cadat in delictum puniendus est eadem pœna, qua mãdatarius, qui delictũ cõmisit: ita Bar. Bar. ĩ. l. nõ solũ. §. si mãd. n. 19 ff. de iniu.

Et nota ꝙ si sit aliquod statutũ, seu lex cadens in personã. v. g. Si quis occiderit, si quis vulnerauit, statutum illud nõ cõprehendit mandãtem; si vero cadat in rẽ ipsam. i. in ipsum maleficium, nimirũ ꝑ homicidio sit pena mortis &c. in hoc casu Bart. vtiq; cõprehendit mandantem. ita Bar. in l. sed si vnicus. §. seruus. n. 2. cuius ratio est quia mãdãs non dicitur proprie facere, sed interpretatiue sm̃ Bar. loco citato. Quod intelligas; Nisi statutum receperit interp̃tationẽ a cõsuetudine, ꝙ si statutũ loquatur in personã. s. quicũq; fecerit homicidiũ, etiã mandantem cõpræhendat.

Et hoc optimum est scire propter constitutiones nostras: quæ cum loquantur personaliter, vt puta frater, qui percusserit, qui vulnerauerit &c. iux. doct. Bar. nõ compræhenderent mandantẽ, vt scilicet puniatur eadẽ pœna, qua puniretur delinquens, sed deberet puniri alia pœna extraordinarin; & ideo considerandum est, an secundum consuetudinem Religionis, in prædictis statutis soliti sint cõ-

præhendi

prebendi etiam mandantes.

Obserua etiam, ꝙ si Io:mandat Petro, vt committat homicidiũ, & Petrus mandat Antonio, secuto homicidio vterq; scilicet Ioannes et Petrus puniendus est, sicut cõmittens homicidiũ. ita Bal. in. l. si ego. ff. Quod ui aut clam, & alij quos refert Carer. in. 2. p. de homicidio. §. circa tertium. Baldus Carer.

Iterum obserua, ꝙ si Paulus mandauit Petro, vt vulneraret Ioan. & Petrus occidit illum, tenetur Paulus de homicidio; Quod intelligas si mãdatum fuit ad vulnerandum. nã vt dici solet vulnera non dantur ad mensuram, ita Clar. q. 89 & Boss. in tit. de mandato ad homic. nu. 10. etiam si Petrus expresse probibuisset ne occideret, quando mandauit, vt percuteret ferro: quoniam protestatio est contraria actui, cum non sit in potestate mandatarij seruare fines mandati, maxime cum vnum vulnus, etiam minimũ possit esse mortale. ita Ceppol in cons. cri. 34. & Carrer. loco citato. §. circa tertiũ, & colligi potest per text. in. c. fin. de homicid. in 6. vbi dicitur, quod si quis iubeat aliquem vulnerare, licet expresse probibeat, ne occidat vllatenus, vel membro aliquo mutilet, irregularis efficitur, si mandatarius fines mandati excedens, Clarus Bossius Cepol. 2 Carer.

mutilet,

mutilet, vel occidat, cum mandando in culpa fuerit, & hoc euenire posse debuerit cogitare.

Cæterum si mandatum fuit ad percutiendum alapa, vel baculo, tunc si mandatarius occidet, non tenetur mandans de homicidio: quia facile poterat ille percutere, & non occidere, & ideo puniendus est mandans pœna extraordinaria.

Clarus. *Ita Clarus vbi supra. Qui subdit Idem etiam dicerem si fuit mandatum ad sfrisandum; prout consuluit Decius cons.* Decius *622. Quia iussit fieri actum, ex quo de sui natura non solet sequi mors. Sed quid si mandatum præcessit, sed non fuit secutum delictum vel attentatum, erit ne mandans puniendus ex simplici mandato? dico quod non poena ordinaria, sed bene pęna extraordinaria, vt dicit Glos. in. c. de homici. in. 6. & Carerius loco proxime citato nu. 26.* Carerius

Quod si mandans reuocasset mandatum, non teneretur ad poenā concurrentibus duobus primo quod notificet reuocationem mandaterio. secundo quod notificet ei, qui erat offendendus, vt caueat, alias tenetur. ita Bal. in. l. 1. C. de seruis fug. & in l. mandato in fine. C. mandati. Imola in. c. ad audientiam, ex. de bocid. Baldus Imola

cid. cum pluribus alijs relatis per Carrer. loco proxime citato, nu. 17. Qui inquiunt non esse necessarium nominare offendentem, sed tantum monere eum, vt caueat.

Dico septimo, quod auxilium præstãs, si auxilium præstitit ante delictum, vel in ipso delicto est eadem poena, qua principalis puniendus; si vero auxilium, præstitit, post delictum, quod tamen cõmissum est præuio tractatu, & deliberatione, accedente consensu, vel saltem sciẽtia auxiliatoris. puniendus est etiam eadem pœna delinquẽtis: nã licet corpore ipsi delicto, nõ interuenerit animo tamẽ censentur interuenisse præsertim, si illud auxilium erat vsque a principio destinatum. v.g. quia scienter promisit volenti committere delictũ, accomodare æquos, quibus peracto aufugere posset, & huiusmodi. Præstãs auxilium dilinquenti, quando puniẽdus est.

Ceterum si non præcessit aliquis tractatus, vel deliberatio, si auxiliator præbuit causã immediatã delicto, puniri debet eadem poena, si verò non præbuit causam immediatam, tunc punitur mitiori poena, quam ipse principalis d linquens, præsertim si prestitit auxi post commissum delictum: nam re

liũ
uera
pro-

prie loquendo præstans auxilium post cõ missum delictum, non dicitur vere auxiliũ post commissũ delictũ, non dicitur vere auxiliari, vt dicit Bart. in. l. 3. §. si quisquam. ff. ad Syllanianum, & est communis opinio, vt testatur Aug. ad Angelum de maleficijs.

Bart.

Augus.

Cogitantes tractatum de maleficio punien di sunt.

Dico octauo cogitantes tractatũ de aliquo vulnerando, vel occidendo, si processerunt ad tractatum cum aliquo de ipso delicto committendo, ita quod tractatus non stetit in meris terminis cogitationis, sed vlterius processit ad tractatum cum alijs, puniuntur, licet non fuerit deuentũ ad aliquem actum, non quidem pœna ordinaria delicti, sed extraordinaria: ita Bar. in. l. & si amicis. §. 1. ff. de adulterijs Bal. in. d. leg. si quis, non dicam rapere, cũ alijs relatis per Carer. in pract. crim. de homi. circa tertium de causis excusanti- mandantem. nu. 27. si autem ad actũ fuerit peruentũ dicẽdũ est, sicut de cõsulẽte. De affectu autem, conatu, et attentato delinquẽdi, an puniri quis debeat perinde, ac si secutus fuißet effectus, dictũ fuit supra cap. 5.

Bart.
Baldus
Carer.

De sententia definitiua. Cap. 9.

D*Ictum est de pœnis, quæ secundum delictorum qualitatem imponi de-*

bent

bent, Nunc de ipsa sententia definitiua breuiter aliqua subÿciemus.

In primis illud supponimus, quod etiã fuit tactum supra in cap. de confessis, & conuictis, scilicet quod numquã reus erit condemnandus, nisi ipse fuerit confessus delictũ, vel legitimis probationibus, fuerit conuictus, & est textus expressus in in Nos quemquam 2. q. 1.

Reus nunquam est condemnãdus, nisi cõfessus, vel conuictus.

Secundo obser. est, quod stante indulto Bonifacÿ VIII. de quo dictũ est supra ꝙ Prælati nostri in puniendis fratrũ criminibus, nõ tenentur obseruare rimulas & apices iuris, quod idẽ importat, ꝙ solẽnitates iuris, et stãte etiã dispositione iuris Põtificÿ in. c. olim, ex. de accus. quod disponit, ꝙ in corrigẽdis delictis Religiosorũ, ꝑcedatur de plano, & sine strepitu Iudicÿ. non erit necessarium in proferendis sententÿs obseruare solemnitates, quæ regulariter in proferendis sententÿ, de iuris rigore requiruntur.

Quid Prælati committere possint in sentẽtijs ferendis.

Propterea necessarium non erit, quod Iudex ore proprio eam pronunciet, & sedendo pro Tribunali, & non stando, vt inquit tex. in c. fin. extra de sent. & re iudic. 6. valebit etiã si sit lata parte absente, vel præsente, itẽ valebit si sit lata de nocte, & diebus feriatis, & alia huiusmodi

Sed

Sed bene necessarium est, quod reus cite tur, vel saltem admoneatur (vt mos est apud nos) si vult aliquid producere ad sui defensionem, cum defensio (vt sæpe dictum est) sit de iure naturæ.

Albericus. *Non est similiter necessarium, vt Iudex exprimat causam, prout inquit Al bericus.in.l.properandum.§.illo.nu.34. & sequen.C.de Iudicijs. Quod continue obseruatur de facto quod scilicet inferatur in sententia causa: videlicet quoniã talis accusatus fuit, vel denunciatus, vel inquisitus de tali maleficio, & nobis con stat per testes, vel per eius confessionem, quod illud maleficium commisit. Ideo illum condemnamus &c. ista inquam causa non erit necessario exprimenda, prout etiam inquit Clarus.q.93. illam non obseruari in Dominio Mediolanen.* Clarus

Sed hic oritur dubium, quia supradictum fuit, quod Iudex debet punire reũ secundum pœnas impositas a constitutionibus, vel à iure communi, quæritur numquid Iudex possit ex causa minuere poenam ordinariam impositam a iure pro aliquo delicto? Respondetur quod sic, siue agatur de poena imposita per ius cõmune, in quo omnes fere doctores conueniunt, vt testatur Decius in.c.de causis.

Iudex potest ex causa minuere pœnã taxatam à lege.

Decius

ſis.nu.18.ex.de offitio delegati;ſiue etiam agatur de poena impoſita a ſtatuto, quo caſu,licet aliqui teneant contrarium;magis tamen communis opinio eſt;q Iudex pęnas,etiã ſtatuarias,poſsit ex cauſa minuere,vt teſtatur Arret.in.c.2.qualit.& quando.nu.34.ex.de accuſat. quẽ refert Couar.lib.2.Reſolu.c.9.nu.8.& Clar. q. 85.vers.vlterius quæro. Arretinus Couar. Clarus

Hęc concluſio tamen duplicem recipit limitationem;vnã,vt procedat ante ſententiam, prout loquitur Gloſ.in.l.quid ergo.§.pœna grauior.ff.de Infamibus. Secus autem poſt ſententiã,vt inquit Clarus loco citato, qui ſubdit quod debẽt cauere Iudices,ne id ſine iuſta cauſa,& à Iure approbata faciant:ne aliquid eis deterius contingat. Nam iudex, qui in cauſis criminalibus, minorẽ pœnam imponit,quam de Iure imponere debeat,efficitur infamis.l.ſeruos.C.ad.legem Iuliam de ui publica atq;adeo debet puniri eadem pœna qua erit puniendus reus,vt colligitur ex textu in.l.3.in fine.C.ne ſãctum baptiſma.

Alteram quod Iudex qui minuit pœnam à Iure vel ſtatuto impoſitam, exprimere debet in ſententia causã pp quã mouetur ad illam minuendam ; non

quidem in speciali sed erit satis si Iudex dicat, ex iustis causis animum suum mouentibus, id facere, absq; quod causam ipsam in specie exprimat, vt inquit Clarus vbi supra. Ex quibus autem causis Iudex minuere possit pœnam a lege impositam dictum fuit partim supra cap. 5. Obseruandum est etiam circa hanc poenarum impositionem, quod quando delinquens non est capax poenæ impositæ a lege pro delicto, tunc potest iudex illam in aliam cõmutare, vt dicunt DD. & testatur Bal. in. l. nouerint. nu. 5. C. intra certum tẽpus Annanias. in. c. 1. nu. 2. ex. de Calumniato. quos refert, & sequitur Clar. d. q. 85. vers. vlt.

Clarus

Iudex potest pœna statuti in aliam commutare, quando delinquẽs nõ est capax talis pœnę

Postremo obser. est quod vbi agitur de poena imponenda alicuius Constit. oportet quod in illo casu verificentur omnes qualitates in ipsa constitutione positæ, atque expressæ, alias poena non committitur, vt inquit Io: And. c. 1. de homic. in 6. quem ab omnibus approbari inquit Tortus inter Cons. Anto. de Butr. cons. vltimo. nu. 1. Quos refert, & sequitur Clar. d. q. 85. vers. vbi agitur.

Io. And:

Tortus

Clarus

Sed quid si Iudex cõdemnet aliquẽ in minori poena, quam statutum disponat numquid illa sententia erit nulla? Respõ

det

det Clarus. q. 93. vers. quæro si Iudex: quod quantum ad summam in qua Iudex excessit dispositionem statuti omnes fatentur quod est nulla: quinimo multi senserunt, quod etiam in totum vitietur, & refert Ioannem de Canemortuo cons. 33. nu. 2. inter cons. crim. diuersorum. lib. 1. qui inquit hanc esse communem opinionem. Io: de Canemortuo

De Appellationibus. Cap. 10.

QVoniam appellatio defensio quædã est de iure naturæ, ideo nemini est deneganda, & maxime a poenis inflictis pro grauioribus, & grauissimis delictis; nã p leuibus, et grauibus appellare non licet, vt diximus supra; nã a pęnis quę ad correctionem morũ imponuntur, nequaquam datur appellatio, vt patet etiam de iure communi: c. irrefragabili de officio Iud. ordin. & c. cum speciali. in fin. de appellationibus. c. irrepræhensibilis, & c. 2. eodem tit. nisi iudices modum in corrigendo excesserint, vel alias ordinarie processerint: nam tunc datur appellatio, vt tenet Folle. c. 36. de ordine procedendi cõtra Monachos. nu. 22. & 24. Appellatio nõ datur à pœnis quæ ad correctionẽ morum imponuntur. Follea

Et quod detur in omni casu appellatio inter Regulares notat Nauar. in. c. nullam. Nauar.

lam.in.q.2.n.51.Commissario 3.de appellationibus Regularibus concessis vel vetitis.vbi efficaciter probat religiosos appellare posse,etiam a sententia lata super correctione.Sed quia satis lata est illa disputatio, satis est, scire quod de iure datur appellatio,& adeo verum est, quod regularibus non prohibetur adire Ministrũ vel Generalem loco appellationis, absq;eo quod incidant in pœnã apostasiæ vel in pęnam sacri Concilij Trident.sess. 25.c.4. de Regularibus,et monialibus,vt latissime materiã hanc disputat ad partes,& concludit pro appellatione, & recursu Nauar.locis citatis.

Appellatio in omni casu datur inter Regulares.

Cæterum circa hanc materiam obs.est primo quod si Reus est plene de ipso delicto conuictus,& illud est etiam sponte cõfessus non potest appellare. Et est textus Clarus in.l.2.C.quorum appellatio non recipitur:quæ non solum habet locum in illis quinq; criminibus exceptis de quibus loquitur illa lex videlicet homicidij Veneficij,adulterij, maleficij,& vię publicæ.sed generaliter in omnibus alijs delictis,& hanc esse cõmunẽ opinionẽ attestatur Imol.in.l.fin.§.Iussus;nu. 8.ff. de appellat.& si talis reus appellauerit,reiicienda est appellatio,neque debet sententia

Reus plene cõuictus &. sponte confessus apellare nõ potest.

Imola

tia ab executione suspendi.

Secundo obs. est, quod si reus est confessus tantũ, & non conuictus, si suã confessionẽ non reuocauerit non auditur appellans, textus est in. c. Cum speciali. §. porro ex. de appellat. Et hanc sententiam esse communem opinionem, tam de Iure ciuili quam Canonico attestatus Boss. in tit. de appellat. nu. 27. Intelligas tamen quando reus in appellatione non allegaret causam probabilem contra suam confessionem, quia alias audiretur appellãs & supersedendum esset ab executione, vt dicit Boss. Carrer. & Clarus vbi supra.

Reus quĩ tantũ confessus est delictũ et non est conuictus si non reuocauit cõfessionẽ appellans non auditur.

Bossius Carer. Clarus

Tertio obser. est. quod si reus est tantummodo conuictus, & non confessus tunc potest appellare: quia conceditur appellatio etiã in causis criminibus tam de iure Ciuil. quã canonic. in. l. ciuili. l. legitimat. C. de appel. & in. l. addictos. C. de Episcopali audien. de iure autem canon. in. c. cum sit Romana. et ibi Dec. ex. de appellat. ꝙ etiã procedit in crimine lasæ maiestatis, vt inquit. Dec. ibi & Boss. tit. de appellationibus in princ.

Reus conuictus tamen & non confessus appellare potest.

Decius

Bossius

Quarto obser. est, ꝙ appellatio fieri debet a fratribus intra ordinẽ nostrũ, et nõ extra, prout decernunt Const. nostræ, &

Appellatio à fratribus minor. de obs. debet fieri intra ordinem.

Constit. Gregorio XII. in bulla quæ incipit, Qm̃ nostro pastorali &c. in qua ponit excommunicationem fratribus nostris qui appellare præsumunt a prælatis ordinis ad tribunalia sæcularia directe, vel indirecte, & insuper priuat illos dignitatibus, officijs, & voce actiua, & passiua, cum perpetua inhabilitate.

Quæ dicantur Tribunalia extra ordinem.

Tribunalia autem illa dicuntur esse extra ordinem, quæ nec nominata, & signata sunt per Regulam, veluti nominantur Tribunal Sanctissimi Domini Papæ. *Protectoris, Generalis, & Prouincialis, quæ dicuntur Tribunalia ordinis. Cætera omnia Tribunalia, dicuntur esse extra ordinem, quamvis auctoritatem habeant à Summo* Pontifice, *cognoscendi etiam causas, & differentias Regularium, siue sint Regum, siue Cardinalium, siue Legatorum, siue Episcoporum, siue Principum, & similium. Existimarem tamen, quod Tribunal Illustrissimæ Congregationis Cardinaliũ deputatorum super causas Regularium, dici debet Tribunal intra ordinẽ, & non extra quoniã Congregatio illa, specialiter instituta fuit a Sixto V. ad hunc effectum, vt cognoscat causas Regularium.*

Reus

Reus an posſit fugere ex carcere & vincula rumpere. Cap. 11.

DIco primo ante ſententiam fugere poſſe niſi forte iurauerit ſe permã ſurum; eſt communis ſententia Doctorum (vide Couarru.lib.1.variarum.c.2.nu.11.) quam vſus omnium gentium confirmat. Ratio eſt. quia non conijcitur in carcerem, vt ibi ſponte maneat, hoc .n. nemo, vel ſaltem per pauci facturi ſunt ſed vt ibi detineatur interim, dum cauſa eius excutitur, Nec refert quod ex fuga illa Commentarienſi damnum obueniat: quia iure ſuo vtitur, & ille ſuæ negligentiæ id aſsignet, vt qui non melius illum cuſtodiuit. Hic tamen reus conſiderare debet, vtrum tanti ſua interſit fugere, vt damnum illud proximi, ſecundum charitatis legem ſit curandum.

Reus ante ſententiam è carceribus fugere poteſt. Couar.

Dico ſecundo. Etiam poſt ſententiam fugere poteſt, ſi damnatus ſit ad pœnam mortis, vel mutilationis, ita D. Thom. 2.2.q.69.art.4. & Caiet. ibidem, Sotus lib.5 de iuſt.& iur.q.6.art.4.& Couar. vbi ſupra. Ratio eſt: quia non poteſt ei

Reus etiam poſt ſententiã fugere poteſt. D. Thom. Caiet. Sotus Couarru.

præcipi cum obligatione, vt cum tanto dã no suo ibi maneat: hoc enim præceptum esset nimis difficile, inhumanũ, et quodã modo superans humanam conditionem. confirmatur ex D. Tho. vbi supra. Quia nemo potest condemnari ad faciendum aliquid, vnde ei mors sequetur, adde, vel aliquod graue corporis damnum: atqui sponte manere in carcere in hoc casu, est aliquid facere, vnde mors, vel graue dãnum sequetur vt inquit D. Tho. ergo &c.

Reus potest licite vincula rumpere, & carcerẽ.

Dico tertio. Eum qui potest licite fugere posse etiam vincula rumpere, & carcerem pertundere ita Caiet. & Sotus vbi supra Nauar. c. 17. nu. 102. & passim recentiores. licet Henricus de Gand. quol. 9. q. 25. Couar. lib. 1. variar. c. 2. num. 14. oppositum sentiant, quæ sententia et si probabilis sit, nostra tamen est probabilior, quæ probatur primo quia cui licitus est finis, licita etiam sunt media, ergo cui licita est fuga, licitum est etiã se ad eam expeditum reddere, eiusque impedimenta remouere: Neque hoc est vim inferre potestati publicæ: quia hæc non est in vinculis, & lapidibus, sed in Iudice, & ministris, quibus non licet vim inferre, quando iusta est condemnatio, secus est de vinculis, & carcere,

Caiet. Sotus Nauar. Henricus Couarru.

re; sicut, si quis obijceretur leoni deuorandus, posset pro viribus cõtra eũ tueri. Secundo Reus non tenetur ibi manere, sed Iudicis est curare, vt vi maiore detineatur; ideo enim Catenæ, compedes, numelle sunt ferrea, & carceres firmissimi, alioquin si vinculis stuppeis constrictus esset, non posset ea, disrumpere, quod est ridiculum. tertio illud præceptum oblata occasione euadendi; nimis esset durum, & humanis moribus minime accomodum.

Sed quæres, an alij possint reo fugam è carcere consulere, & auxilium ad eam præbere? Dico quod cuicumq; licitum est fugere possunt alij fugam, & vinculorũ ruptionem consulere, modo non sint potestatis publicæ ministri ita Caiet. & Sot. vbi supra: ratio est: quia quod tibi licitũ est facere, id possum tibi esse suasor, & author, vt facias, nisi ratione officij prohibear, quomodo prohibetur ministri iustitiæ, qui cũ ex officio teneantur, curare, vt reus detineatur contra iustitiã Reipub. debitam facerent si fugã suaderent.

Licitum est reo fugam cõsulere & auxiliũ præbere.

Caiet. Sotus

Dico secundo. Probabile etiã est licitũ esse eisdẽ; captiuo porrigere instrumẽta, quibus vincula incidat, & carcerem effringat, est contra Sotum lib. 5. de Inst.

& iur.

Caiet. Salon.

& iur.q.6.art.4. sed ita expresse docent Caiet.& Michael Salon.2.2.q.69.art.4. probatur primo quia si potes alicui consulere finem; cur non etiam porrigere media necessaria ad illum consequendũ, præsertim cum consilium non videatur aliud esse, quam spirituale quoddam instrumentum? Secundo licitum est illi ostendere viam, & modum, quo possit fugere, vt etiam Sotus fatetur (hoc enim ad consilium pertinet) atqui hoc non est minus oppitulari, quam præbere instrumenta. Tertio Nulla est ratio, cur non possim præbere instrumentum ei, qui licite vtatur, nisi ob aliquam peculiarẽ causam, id mihi sit probibitum. Neque idest violare publicam custodiã; quia non iuuo effringere, neq; porrigo instrumenta ei, qui iniuste vsurus sit.

Dices, si quis probaretur instrumenta præbuisse, grauiter puniretur, ergo est peccatum. Respondeo etiam consultor effractionis, & fugæ, & ipse reus fugiens punirentur, atq; adeo, & si culpa non sit consulere, instrumenta præbere, atque etiam fugere, tamen ob bonum Reipub. vt facilius rei possint detineri leges contra consulentes, auxilium præbentes, & fugientes pœnam statuunt; et

tamen

tamen hæc consulere licet, & fugere, etiã secundum sententiam Soti.

Obserua tamen, quod & si Reo non possit prohiberi ne fugiat, ita vt obligetur in conscientia; tamen alijs potest prohiberi, ne aut fugam suadeant, aut instrumenta præbeant: non enim alij tantum iuris ad hæc habent, quantum ipse reus; neq; illis hoc præceptum ita est durum, sicut ipsi reo.

Dico tertio. Non tamen possumus iuuare reum effringẽdo exterius carceres, & rumpendo vincula; vt communiter docent omnes doctores. probatur primo. Quia solus reus ad id ius habet, propter maximum incommodum, quod ipsi imminet. Secundo alioquin nihil posset Iudicibus satis esse firmum, & tutum ad custodiam reorum, quod cederet in maximum Reipub. damnum.

Nemo potest iuuare reum effringendo exterius carceres.

Religiosus legitime ad carcerem perpetuum, vel temporalem a suo superiore damnatus, & in eo inclusus an possit absq; peccato fugere. Cap. 12.

PRO huius difficultatis solutione obser-

ser. est ex Caiet. 2. 2. q. 69. art. 4. Quod pęnæ in duplici sunt differentia, quædam sunt ad quas non aliter, quis damnatur nisi vt patiatur illatas, vt patet de morte, mutilatione flagellis, tortura, & huiusmodi: non enim damnatur aliquis, vt se occidat, mutilet, torqueatur, sed vt patiatur sibi illata, Quædam vero sunt, ad quas subeundas sic aliquis damnatur, vt ipse cooperetur ad eas, vt patet de exilio, circumscriptione, & pœna pecuniaria, & per consequens etiam pœna carceris. Hoc supposiso.

Caiet. Pœnæ sunt in duplici differentia.

Dico primo, ꝙ damnatus ad pœnas primi generis potest fugere: quia non tenetur nisi ad pati, atq; adeo vt superiori capitulo dictum est, Reus ad mortem condemnatus potest a carceribus fugere vincula rumpere, & carceres effringere.

Dānatus ad pœnas primi generis potest fugere.

Dico secundo, quod dānatus ad pœnas secundi generis post condemnationem, & sententiam, non licet ab earum executione se subtrahere absq; peccato mortali: nam hæc pœna eam conditionem habet, vt alterius quā puniti executione minime indigeat, atq; adeo is dānatus censetur ad eā subeūdā ꝓpria cooperatione, ac ꝓ inde in animæ suæ Iudicio, eā subire tenetur. Et certe si sermo sit de pęna carceris temporaria

Reus damnatus ad pœnas secundi generis āte condemnationem, & sententiam non potest ab earū executione se subtrahere.

poraria, dãnatus ad temporarium carcerẽ nõ potest fugere, & est cõmunis sententia: quia hæc pœna nõ est ita grauis, quin reus, qui ob sua crimina iuste ad eam est dãnatus, debeat eã sponte subire, sicut soluere mulctã pecuniariã, cõcedere in exiliũ, seruire ad tẽpus in hospitali, manere ad tẽpus conclusus in monasterio, &c.

Si autẽ sit sermo de carcere perpetuo. Caiet. 2.2.q.69.art.4. & Sot. vbi supra. Nauar. in c. statuimus. 19.q.3.nu.65. vbi hãc quæst. disputat. Igna. Lopez in addit. ad pract. cri. Bernar. Diaz. c. 140. vers. sed verũ Clericus Couar. lib. 5. variar. Resol. c. 2. n. 74 putãt reũ nõ posse fugere. atq; ita se respõdisse inquit Nauar. cuidã Religioso, qui venerat Romam, quique ad perpetuum carcerẽ a suo prælato fuerat condemnatus, dicitq; se illi consuluisse, vt statim rediret. Caiet. Sotus Nauar. Ignatius lopez. Couarru. Reus damnatus ad pпetuas carceres non potest fugere.

Quæ sententia verissima est, quando iusta est carceris poena, & legitimo ordine seruato fuit imposita (secus si ea pæna iusta fuerit) in foro conscientiæ eam subire tenetur, vt colligitur ex Innoc. in. c. plerumq; de immunitate Ecclesiarum, & D. Thom. in d. quæst. 69. art. 3. & ita concludunt Naua. & Ignat. locis citatis. Qui ambo similiter dicunt, quod Innocen. D. Thom. Nauar. Ignatius

prędicta

prædicta conclusio locum non habet cum poena carceris esset iusta sed modus illã exequendi, esset iniustus, & a charitate christiana longe alienus, vt cum quis damnatur ad carcerem perpetuum vel temporalem, sed impius carceris Custos, cibum, vestitum, vel ignem subtrahit, vel in loco subterraneo, & humidissimo, & obscuro inclusum detinet, vel alia facit, ob quæ mors iuste timeri possit, tunc enim is fugere poterit, Quod videntur etiam sentire Salon. & Lessius, & affirmãtes reum posse fugere ex perpetuo carcere, si Carcer valde grauis esset, Tum quia non tam condemnatur, vt ibi sponte maneat, quam vt detineatur, tum quia nimis graue esset, obligare in conscientia ad sponte manendum, eo in loco, in quo iuste mors timeri posset, & esset euidens spes euadendi. Secus si carcer esset laxus, & commodus.

Salon. Lessius

Idem, & potiori ratione dicendum de damnatis ad triremes non enim damnantur, vt sponte ibi maneant.

De exilio alia est ratio; nam illa poena, non potest executioni mandari, nisi spontanea actione rei; si tamen exilium esset grauissimum, forte non esset illicitum fugere.

De

De poena seruitutis videtur eadem ratio, atque de carcere perpetuo, itaq; si seruitus esset valde dura, posset fugere, secus si esset tollerabilis. Saion tamen generatim tenet damnatum ad seruitutem, absolute posse fugere, sicut seruos bello captos: quod non videtur improbabile, præsertim cum seruitus sit mors ciuilis.

Sed quæres an Religiosus ob aliquod crimen legitime a suo prælato in carcere detentus, sed non ad carcerem damnatus posit ante condemnationem licite fugere? Respondetur, quod licet Clericus sæcularis nulla violentia custodibus facta ante condemnationem posit a carcere fugere. Religiosus tamen a suo prælato in carcerem sui Monasterij coniectus non potest etiam ante condemnationem ab eo fugere, vt singulariter tradit Nauar.in.d.c.statuimus.num.64. vers. Quinto infertur.quem refert et sequitur Ignatius Lopez loco proxime citato, & rationem diuersitatis eam esse tradunt: quia Religiosus virtute solemnis voti obedientiæ, tenetur obedire prælato præcipienti secundum regulam, & illi accessoria.c.quorumdam,& c.si Religiosus. de elect.lib.6.& ideo tenetur manere in ea parte monasterij, in qua Prælatus

Clericus sæcularis nulla uiolentia custodibus facta ante condemnatione potest licite à carceribus fugere secus Religiosus regularis. Nauar. Ignatius

tus

Caiet. *tus ei manere præceperit. Quod aperte insinuat* Caiet. *in d.q.69.art.4. in responsione ad secundam conclusionem his verbis; Religiosi qui libertati sui motus pro gressu extra claustra se priuarunt supponentes se per tria vota prælatis suis, quacumq; causa a prælatis suis detineantur non possunt licite extra præfixos sibi terminos exire, cum nec exire possint non detenti clausuram sine licentia prælati.*

Nauar. *Verum tamẽ nolo prætermittere, quod tradit Naua. in d.c. statuimus. n.64. ver.4. infertur Quod s. Religiosus damnatus ad perpetuum carcerem, & ab eo fugiens non est excommunicatus eo solo, quod sine habitu sui ordinis incedat quia per eamdem sententiam, qua fuit damnatus ad perpetuum carcerem, fuit etiã denudatus habitu sui ordinis, & iussus indui, & indutus abire habitu clerici sæcularis, atq; ita non tenetur, nec potest illum iuste deferre, cum teneatur pati illam poenam denudationis habitus religionis, & delationis habitus sæcularis per prædicta.*

Et bene dixit eo solo quod sine habitu sui ordinis incedat; quia & si ex hoc non incurreret excommunicationem, esset tamen excommunicatus: quia a Religio-

ne

ne apostataret; iusta Constit. nostras in quibus cauetur, incurrere excommunicationem quemcunq; fratrem, qui a Religione apostatauerit, & vagauerit, vel cum habitu vel sine habitu.

De purgatione Canonica. Cap. 13.

Tanta erat in illis priscis Ecclesiæ Catholicæ temporibus satis patribus honestatis cura, vt ne dum in Clericis aperta crimina nõ tollerabãt, sed neq; suspicionem, seu infamiã criminis, sustinere volebant. Vnde sicut sacris sanctionibus delinquentibus, quorũ crimina pbari poterãt, pœnas statuerunt, sic illis cõtra quos infamia, aut graue scãdalũ, seu vehemẽs suspicio suggerebat, purgationẽ canonicã indicẽdam decreuerunt, de qua habetur toto tit. de purgatione Canonica.

Et licet hęc purgatio Canonica parum sit in vsu his temporibus apud Ecclesiasticos Iudices; vt inquit Diaz in sua pract. crim. cano. c. 141. in fine. Nam si adsunt indicia sufficientia ad torturam torquetur Clericus, si autem non adsint liberatur, nihilominus ne huic instituto nostro aliquid desit, operepretiũ fore duxi, si de illa aliqua verba faceremus.

Purgatio Canonica parum est in vsu his temporibus. Diaz.

Præsertim cum ea in dicta sit non solum clericis sæcularibus, sed etiam Regularibus, vt inquit textus in.c. Moniales, & ibi doctores extra de purgatione Canonica. Si ita quæ casus foret, vt quis notatus infamia ad inquisitionem subijciatur, ex qua nihil certi habeatur, ita vt non possit, nec mereatur torqueri, tunc purgatio est habenda, & à Prælato ipsi inquisito indicenda.

Purgationis Canonicę varię definitiones. Hostien.

Huius autem purgationis canonicæ definitiones varias ponit Hostien. in sua summa, in tit. de purgat. cano. c. 1. quæ apud ipsum videri possunt. Et breuiter Purgatio canonica nõ est aliud, quã pro bonæ æstimationis ob impositũ crimen commaculatæ ad satisfaciendum, & suspicionem funditus tollendam legitima probatio; quæ quidem purgacio arbitrio iudicis est relicta, idest vt arbitretur, quã do eam indicere habeat. c. significasti ex. de adulter. & .c. inquisitionis. §. quæsiuisti extra de accusat. & Bernard. Diaz in pract. c. 140.

Forma purgationis Canonicæ.

Eius autem forma est. quod reus iuret coram Iudice se non commisisse delictũ illud, de quo fuit infamatus, & inquisitus. c. Quoties extra de Purgat. Cano. & adducet testes compurgatores, qui & ipsi

iurabunt

iurabunt (non quod ipse reus non commisit delictum) sed quod ipsi credunt eum verum iurasse, vt inquit tex.in. d. c.quoties in fine.et in.c.de testibus eodem tit. Isti autem conpurgatores, debent esse fide catholici; vita purgati, &. qui conuersationem clerici purgandi nõ tam moderno tẽpore quam transacto nouerint, vt.in.c.Inter sollicitudines, extra de purgat.cano.& hic compurgatores si fieri potest, erunt eiusdem ordinis, & dignitatis, vt reus; vel superioris Vt si purgandus sit Guardianus, compurgatores sint & ipsi Guardiani, vel superiores, vt in d.c.quoties.& in.c.inter solicitudines.

Compurgatores quales esse debeant.

Horum autem compurgatorum numerus apud Doctores videbatur definitus: nam pro Episcopo 12. pro Sacerdote sex admittebantur. Verum modo, vt refert Hostien. id totum in iudicis arbitrio collocatum est de hac purgatione canonica vide plura in Diaz in pract.c.140.& in Syluest.in verbo purgatio.

Compurgatorũ numerus.

Hostien.

Diaz.

Syluest.

Tertia pars principalis in qua traditur formula procedendi.

LICET *ex discursu eorum, quæ supra tractata fuerunt, haberi, &*

colligi possit, modus, & ordo, qui venit seruandus in processu causarum attamē vt breuis, & certior methodus habeatur, libuit seriem ipsius modi procedendi stri-ctim faciliori cuiuslibet cognitione de-scribere.

De modo procedendi in accusatione. Cap. I.

CVM Prælato processu formare contigerit eligat primo fratrem secretū qui loco scribæ deseruiat, quomodo iamē ad delictum mutare poterit. Deinde quia scriptores nostri non sunt illius publicæ authoritatis, cuius sunt Tabelliones seu Notarij, optime consultum erit, vt præla-tus in testibus, & Reo examinandis as-sumat duos Patres graues, qui testiū exa-mini, & Rei constituto assistant, & sub-scribant. iuxta decretum Constit. Nea-polit. & Roman.

Postq; igitur incboatum fuit Iudiciū p accusationē, sic processus incipiēdus est.

Formula accusationis.

Coram vobis. R. P. Generali, vel Prouinciali, vel si Iudex delegatus fuerit. Coram vobis Iudici delegato, ex com-missione R. P. Generalis, vel Prouincia-lis (& forma commissionis describatur in principio processus quod semper esse ob-

seruandum

seruandum animaduerte, vbi contingit Iudicem esse delegatum)
Cõparuit.F.N.de N.et accusationẽ vel q̃relã exposuit,aduer. Fr.N.his verbis

In nomine domini Amen.die 20.Mensis &c.1608.In loco N.Ego frater N. defero,& propono coram vobis R.P. Generali, vel Prouinciali contra Fratrẽ. N. de N.nõ animo calũniãdi,sed mea iura, vel commune bonum tuendi,qualiter supradictus Fr. N. de N. tali die Mensis 1608.in tali loco &c.baculo, vel cultro me aggressus est,vel me percussit,vel furtum commisit &c.quod sub poena talionis probare polliceor, atq; prosequi vsq; ad finem; & peto, vt supradictus Fr.N. de N.secundum iura puniatur datũ in conuentu N.&c.

Vel si formari potest libellus accusatorius.Conquerititur apud nos R.P.Visitatorẽ.Fr.N.de N.ꝙ ãno,mẽse,et die tali. Fr.N.de N.ausus fuit infrascripta delicta committere,videlicet &c. Et ideo ne de tanto scelere se gloriari valeat, receptis testibus infra nominatis, vel descriptis inuentaq;veritate cõtentorũ petit ipsum puniri iuxta formã Regulæ, traditionẽ patrum, ac dispositionem iuris, vt eius pœna cęteris transeat in exẽplũ. Datũ in loco &c. Alia formula libelli,accusatorijs.

Deinde deponat capitula super quæ petit Accusator subscriptos testes interrogari, & examinari videlicet.

Primo quod frater N. frequenter mihi minatus est, atq; verberibus afficere me velle dixit.

Secundo quod tali die, & hora iussus est cum baculo, vel cultro.

Tertio quod clamore, exorto visus est aufugere.

Quarto quod fama publica est in monasterio, quod ipse me percussit, & simi milia. Testes examinãdi ꝑpositi ab accusatore Fr. N. super 1. Fr. N. 2. Fr. N. super 2. & 3. Fr. N. super 4. Fr. N. super 1. & 3. Fr. N. super omnibus. Hoc peracto datur iuramentum accusatori, quod nõ animo calumniandi, sed sua iura, vel bonũ cõmune defendendi, & quod perseuerabit vsq; in finẽ sub hac forma.

Datur accusatori Iuramentum.

Qui delato ei iuramento de &c. Tacto pectore (si est sacerdos) vel tactis sacris litteris (si fuerit laicus.) Iurauit &c. tandem faciat eum Iudex subscribere; Ego Fr. N. de N. manu propria subscripsi, vel si nescit scribere faciat subscribere manu aliena, apposito signo crucis, vel alio propria manu.

Formula Iuramenti Accusatori.

Postea prosequatur Iudex ad testes examinan-

minandum, vel ipſemet, vel alius, cuius vices ſuas inſcriptis committet. In quo examine, opus eſt, vt iudex ipſe verſetur magna cum prudentia, & ſedulitate; maxime vbi proſpiceret aliquam ſub oriri ſuſpicionem falſi, vel conſpirationis aduerſus aliquem. Ideo aduertat, quod Teſtes omnes ſecrete, & ſingulariter ſunt examinandi, & interrogandi diligenter: & ſi dum interrogantur viderit Iudex aliqua ſigna, ex quibus aut falſitas, aut inconſtantia deprehendi poſſit, ea omnia ſingillatim ſcribi curabit. Quod autem in huiuſmodi negocio summopere curandũ eſt, id erit, vt iudex ipſe vehemẽti adhortatione erga ipſos vtatur, quo ad aperiendam veritatem facilius inducantur, Præſertim eos admonendo, vt ſi neglecta veritate mendacium, vel falſitatem protulerint, filij erunt Diaboli, qui eſt Pater mendacij, & cum illo parem pœnam habere oportebit.

Forma examinis Teſtium.

Deinde incipiat ſub hac forma eũ examinare. Coram R.P. Fratre N. die 12. Menſis N. anno 1608. Perſonaliter conſtitutus Fr. N. de N. Teſtis ab accuſatore productus, vel inductus, ætatis annorum &c. Religionis vero &c. citatus, monitus, & iuratus, prout tacto pectore

vel ſacris litteris, Iurauit, cui perlecta querela de verbo ad verbũ, & ab eo bene intellecta interogatus fuit, quã notitiã habeat de contẽtis in ei prælectis Reſpondet &c. ſi reſpõdet ſe nihil penitus ſcire, vlterius non eſt procedendũ cũ eo, ſi vero aliquid deponit. Interrogatur de cauſa ſciẽtię. loco, tẽpore, & conteſtibus. Ideſt interrogatus de cauſa ſcientiæ. Reſpondit. Interrogatus de loco Reſpondit. Interrogatus de tempore. Reſpondit &c.

Aduertendum eſt etiã, ipſi teſtis interrogatus ſuper 1. vel 2. cap. erit ſcribendũ Interrogatus ſuper 1. vel 2. et ſic de alijs, atq; adeo examinandus eſt ſuper capitula ſuper quæ proponitur examinandus. Fi-Finito auteme xmine legatur teſti eius dictum, quod ſi confirmauerit ſcribãtur hæc verba, & relectum confirmauit; atq; illud manu propria ſubſcribat, vel ſi neſciat ſcribere pro eo ſcribat alius ſub hac forma. Quia Fr. N. neſcit ſcribere, ego Fr. N. ſcripſi pro eo, & ipſe manu propria ſignum crucis appoſuit. Si autem aliquid addat, vel mutet, vel demat dũ ei relegitur, deſcribatur in margine, appoſito obeliſmo, vel aliquo ſigno, vel notetur poſt relectum examen, his verbis addidit, vel minuit, ſeu demit tale, vt tale

Forma ſubſcriptionis quãdo proteſtes alius ſubſcribit.

dictum

dictum &c. atq; ordo iste obseruãdus erit in omnibus testibus examinandis, tã contra reũ, quã pro reo. Prouideat autẽ Iudex si cõspirationis viderit aliqua signa, vel suspicio adsit, vt examinatus non possit cum alijs examinandis sermonem facere.

Examinatis testibus super accusatione aduocandus est reus, eique obiectum crimen, & status in quo est, quo ad probata, & deducta in processu, est manifestandus, hoc ordine. Die mense, anno, vt dictum est de testibus. Fr. N. de N. reus in hac causa vocatus, & constitutus, & si erit in carcere addatur carceratus. Coram R. P. Prouinciali atq; efficaciori adhortatione admonitus, vt dicat veritatem, adiuncto præcepto sanctæ obedientiæ, vel delato ei iuramento prout tacto pectore, vel manu tactis scripturis iurauit, in forma &c. de omni eo de quo fuerit interrogatus. Postea sequitur sic. Forma examinãdi Reum.

Interrogatus. Respondit &c. Et aduertat Iudex ne eum interroget nisi de his, quæ in processu erant saltem semiplene probata, vt dictum fuit supra in. c. de Rei examinatione, alias peccaret mortaliter. bene poterit in principio eum interrogare in generali super aliquibus Reus nõ est examinandus nisi de his, quæ in pcessu sunt saltim semiplene probata.

per-

negat, si fatetur, quæ dicit sunt o͂nia scribenda; & ante quam Iudex eum condemnet, debet ei dicere, Num velit aliquid adducere ad sui defensionem: quoniam vt diximus supra, quamvis reus confiteatur, est nihilominus ei danda; imo, & offerenda defensio.

Si autem negat, sic etiam scribenda sunt omnia, quæ dixit. Post autem negationem delicti factam a Reo, erit denuo interrogandus ipse reus notificando ei, quod delictum de quo imputatur est plene, & semiplene probatum, quo circa tenetur sub pœna peccati mortalis illud confiteri, si vere illud commiserit, & ita in causa procedetur.

Constitutus iterum dictus Fr. N. Coram eodem R. P. Prouinciali, &c. atq; efficaciori adhortatione admonitus, eiq; de nouo præstito iuramento, vt dicat veritatem, quia eam confiteri tenetur sub pœna peccati mortalis, Interrogatus Respondit, & si perseuerat negando, & delictum est tale quod mereatur torqueri, Pronunciet Iudex contra Reum decretum torturæ sub hac, vel co͂simili forma. Forma secundi examinis Rei.

Cum ex processu iudicialiter agitato contra Fr. N. de N. reum accusatum de tali crimine constet nobis, sufficientibus indicijs Forma decreti pro tortura indicenda.

Forma decreti pro tortura indicenda.

indicijs, vel semiplena probatione eumdem fratrem perpetrasse tale delictum, cum in negatiua persistat, & nolit dicere veritatem. sitq; munus officij nostri delinquẽtes corripere. Ideo pronunciamus Fr. N. de N. reum vt supra tormentis exponendum esse, sic hoc presenti decreto exponimus, omni meliori modo &c. datum in conuentu nostro N. de N. in Camera nostre solitæ residentiæ die &c. Mense &c. anno &c.

Quo decreto ei lecto, remittatur ad carceres, & torqueatur tormentis ad dicẽdã veritatẽ. Quod si petat dari sibi copiã indiciorum danda erit, & assignabitur ei tempus ad faciẽdus suas defensiones, etiã ipso non petente. sub tali forma, vel alia consimili.

Formula, sub qua danda est reo copia indiciorum antequam torqueatur.

Coram vobis. R. P. Prouinciali comparuit dictus Fr. N. accusatus, qui petit sibi dari copiam indiciorum, vel processus vt possit defendere innocentiam suam, postulatq; sibi, terminum competentem assignari, quo possit deducere omnes suas exceptiones, & defensiones, die, anno, & mense, vt supra. Et Iudex imponet ea exhiberi hac forma.

Quoniam in ius vocatis nullo pacto licet capitulorũ copiam denegare, eidẽ reo

eam

eam petenti censuimus exhiberi assignã tes ei terminum 15. dierum (aut plus vel minus) intra quem valeat, & debeat deducere ea omnia, quæ ad sui defensionem intendit deducere, cum protestatione, q̃ si termino elapso, non exibuerit defensiones procedetur adulteriora prout de iure &c. datum in loco &c.

At postmodum adueniens reus in suo termino, quicquid exhibuerit erit scribendum; siue fuerit testium repulsio, siue testium pro sua parte productio, & cętera huius generis, atq; ita Prælatus vocabit testes per reum productos, eosq; singillatim cum summa diligentia examinabit super capitulis per ipsum reum productis; Debetq; apponi dies, mensis, & annus, quibus testes examinantur, et locus in quo examinantur quod quidem obseruandum est, in examinatione, omnium testium, atq; etiam in examinatione, & constituto ipsorum reorum. Quibus expletis, si indicia contra eum ex processu resultantia, non fuerint per suas responsiones elisa, nec testes repulsi, ita vt ad huc maneat delictum semiplene probatum, erit reus tormentis subiiciendus. Quãdo vero reus est cõuictus vel cõfessus & est interrogandus de sociis, vel de

aliis

Iudex ipsum monere pro die ad audiendum sententiam, interim detinendus est in vinculis donec feratur sententia, & executioni mandetur, & relecto rigoroso examine mandari, vt faciat defensiones suas, si quas facere intendit.

De modo procedendi quoad denunciationem. Cap. 2.

QVando Iudicium inchoatum fuit per denunciationem, sic processus incipiendus est.

Coram vobis R. P. de N. Prouinciali &c. cōparuit Fr. N. & in modum denunciationis his verbis exposuit. In nomine Domini Amen. Ego Fr. N. coram vobis R. P. Prouinciali per modum denunciationis expono, qualiter Fr. N. non cessat denigrare famam meam, vel alterius &c. cum non modico scandalo audientium, & cum sæpius admonitus fuerit vt ab hoc munere diabolico desistat non solum in meliorem frugem se non reduxit, sed in detentus prolapsus est. Hæc inquam denuncio non animo maligno, sed bono zelo, vt per vos qui est communis Prælatus noster, & Pater prouideatur saluti ipsius Fratris, & scādalo orto Formula denunciationis.

inter

inter Fratres, &c. & demum bono Religionis nostræ, ne et cæteri simile diabolicum munus exerceant. Testes qui fuerunt præsentes prædictæ eius diffamationi sunt. Fr. N. de N. & Fr. N. de N. Datum in Conuentu nostro die, mense: & anno &c.

Aliud exemplar.

CORam vobis R. N. &c. cõparuit Fr. N. de N. &c. *qui per modum denunciationis exposuit, quod cum his præteritis diebus esset in domo quorumdam suorum propinquorum in tali loco intellexit ab eis, cum graui sui cordis angore, quod non paruam admirationem, ne dicant scandalum perceperunt ex admodum frequenti, atq; domestica familiaritate Fratris N. nostri ordinis cũ tali mulicre, quæ est malæ condictionis, & famæ, Quare Ego Frater. N. de N. zelo ductus, & animæ ipsius Fratris N. & bonoris Religionis, ac in primis ad honorem Dei, defero, & denuncio vobis factũ istud, quo ei prouidere possitis eo meliori modo, quo noueritis expedire. Mecũ erat Fr. N. de N. qui & ipse omnia audiuit. Datum in Conuentu nostro &c. die &c. anni &c.*

Ego Fr. N. de N. qui supra.

Aliud exemplar.

IN *nomine Domini amen. Ego Fr.*N. *de* N.*defero, et denuncio vobis R.P. &c. qualiter* F.N. *pro ut audiui à Fratribus fide dignis, sollicitauit pluries; nec desinit sollicitare* Fratem N.*ad turpia, et inhonesta; Ego sæpius uidi dictum* F.N. *introire in* Cellã *ipsius* F. N.*et in ea per spacium vnius horæ, et vltra morã facere. Hæc autem defero, & denuncio, non animo calumniandi, sed zelo Dei ductus & boni Religionis, ac etiam salutis ipsius* F. N. *vt Vos tamquam comunis* Præ*latus, &* Pater *noster prouideatis hu ic malo, eo meliori modo, via, & forma quibus vobis melius visum fuerit*. F. N. & F.N.*poterunt de hac re rationem reddere Datum &c.*

Post *scriptam denunciationem examinẽtur Testes eodẽ modo, & forma sicut dictũ est supra in accusatione, preter id, quod vbi dicitur in accusatione* F.*N. Testis ab accusatore inductus, vel productus, in denunciatione dicatur* F.N. *à denunciante productus, vel vocatus, & admonitus &c. quoniã regulariter in denũciatione*

modi instituere curauimus, et super vnũ quemq; eorum annexum. Datum in loco nostro &c. die &c. mensis &c.

Alia formula.

HAEC est quædam inquisitio, quæ fit per R.P. &c. contra Fratrem N. de N. &c. in eo, de eo, & super eo, quod ad aures, & notitiam suam peruenit. fama publica præcedente, & clamorosa insinuatione subsequente; non a maleuolis, sed a fide dignis, non vno, sed pluribus; quod supradictus Fr. N. de N. &c. Deũ præoculis non habens commissit &c. quæ omnia, & singula commissa fuerunt per prædictum. Fratrem N. de N. &c. anno mense, die, & loco. super quibus omnibus, & singulis, ac ab eis emergentibus, dependentibus, & connexis. Præfatus R. P. procedere intendit, & delinquentem punire, ita vt eius pœna cæteris transeat in exemplum. datum in loco nostro &c.

Postea procedat Iudex ad recipiendas informationes, testes examinando, eo modo, & formá, vt supra in denunciatione dictum est, preterquod vbi dicitur in denunciatione testis vocatus, In inquisitione dicatur testis ex officio assumptus, &

sequatur Iudicium, vt supra.

Et obseruãdũ est, ꝙ Iudex Regularis tenetur in casu isto inquirere veritatẽ, ꝑ vt tenetur quilibet Iudex sæcularis, q̃n præcedit infamia, aliter peccaret mortaliter.

Sumptis informationibus citandus est reus, & examinãdus vt supra; quod si aufugerit, aut vocatus se præsentare noluerit, registrata citatione in processu, vel diligentia Cursoris, tũc tamquam interrogatus, & confessus habebitur l. eius qui delatorem ff. de iur. fisc. l. qui ad certũ ff. locat. & l. singularia. ff. si cert. petat. quia tali casu. i. cõfessi partes Iudicis sũt vtiq; in condemnando c. 2. de confess.

Forma citationis.

Forma *autem* Citationis *fit hoc modo & registratur in processu. Die & c. mẽsis &c. Anni &c. Hic in Refectorio hora prandij (discumbentibus* Fratribus, *& de mandato R. P. &c.* Citetur F. N. de N. *&c. quatenus termino &c. debeat coram eodem R. P. personaliter se præsentare ad effectum respondendi; de quibus interrogatus fuerit, alias contra ipsum contumacem, tamquã confessum R. P. vt iuris fuerit procedet, nõ obstantibus &c.*

Sed quoniam interdum contingit ex inquisitione facta contra reum de aliquo certo crimine, detegitur aliud crimẽ eiusdem

dem met Rei vel alterius, in hoc euentu poterit iudex formare inquisitionem contra peccatorem detectum, ordiendo aliã telam iudicij sub hac forma.

Quoniam ex processu iudicialiter agitato contra Fratrẽ N. de N. Reũ inquisitũ, vel denunciatũ de tali crimine cõstat nobis eumdem fratrẽ N. vel aliũ fratrem vocatũ. N. de N.) perpetrasse tale, vel tale delictum; sitq; munus officij nostri, fratrẽ delinquentẽ corripere, sed prius inquirere veritatẽ, ipsorũ delictorũ, & delinquẽtium iuxta canonicas sanctiones, Idcirco boni publici tuendi gratia, et vt officij nostri debito fungamur inquisitionẽ super huiusmodi instituere curauimus, & super vnumquodq; annexum &c. Datum in loco nostro &c.

Formula quãdo formanda est inquisitio super aliquod crimen nouiter detectum.

Quibus omnibus peractis deueniet Iudex ad vltimam ipsius causæ conclusionẽ, & determinationem, vel Reum condemnando, vel ipsum absoluendo.

In uisitationibus, autem generalibus, & ordinarijs fratrũ, et locorum, In quibus generalis inquisitio fit. de statu fratrum de obseruantia Regulæ, & Constitutionum, Telam eiusmodi visitationis hac, vel consimili forma Iudex ordire poterit videlicet. Hæc est Visitatio seu

Forma visitationis personalis.

inquisitio generalis huius Conuentus N. Prouinciæ. N. quæ fit per R. P. Ministrũ Prouincialem, vel Commissarium ad effectum vt prouidere possit in eo fratres commorantes aliquid contra Deum, Regulam, & Cõstitutiones perpetrauerint. Qua propter visitato sanctissimæ Eucharistiæ, sacramẽto altaribus, sacrestia, & ijs omnibus, quæ ad diuinum cultum spectant, habitoq; sermone ad fratres mandauit vocari singulos fratres, & primo vocatus Fr. N. de N. monitus &c. fuit interrogatus &c.

Et quia interdum ex ipsa generali visitatione aliquod graue crimen contra aliquem fratrem detegitur, de quo Prælatus formare intendit, & potest specialem inquisitionem, Ideo si opus fuerit processum formare sub hac forma incipere poterit videlicet.

Cum in visitatione generali ad aures nostras peruenerit. Fratrem N. de N. &c. tale aliquid commisisse; Ideo examinandum duximus Fratrem. N. vt testem, & Fratrem N. vt reum, vt veritas elucescat &c.

Forma

Forma ſententiarum quarum prima eſt condemnatoria. Cap.4.

IN nomine Domini Amen. De vultu tuo iudicium meum prodeat, & oculi tui videant æquitatẽ. Nos Fr. N. de N. Miniſter Generalis, vel Prouincialis, vel Cõmiſſarius ordinis fratrum min. obſer. Prouinciæ. N. viſo proceſſu, confecto, & actitato contra Fratrem N. carceratum (ſi erat in carcere) omnibuſq; in eo contentis, & alijs ipſi cauſæ adiunctis diligenter perpenſis. Chriſti nomine repetito, & ſpiritus ſancti numine implorato, à quo cuncta recta iudicia prodeũt, vnumq; Deum ſpectantes, dicimus, & ſententiamus. Fratrem N. per eius confeſsionem, vel per teſtes, & alias legitimas probationes conuictum, eſſe (Hic ponuntur crimina) quod baculo percuſsit Fratrem N. vel de tactu impudico, & enormi in ſecunda perſona; vel de infamia contra Fratrem N. Ideo condemnamus eum, iuxta noſtri ordinis conſtitutiones pro baculi percuſsione, vt ſex mẽſibus continuis maneat in carcere, in quo tempore ter in hebdomada pane, & aqua ieiunet, eodemet baculo quo percutere

ausus fuit è collo pendente, & vtraq; voce priuatus maneat per tres annos(& sic de alijs criminibus) Et ita dicimus, & sententiamus omni meliori modo, via, & forma, quibus melius de iure fieri potest. Et debet dies mensis, &c. In loco nostro &c. in cella nostra, &c.

Deinde subscribat eam Iudex, eamq; proprio sigillo Prouinciæ muniat. Sed iuxta probatam doctorum opinionem cõsultius est in sententia non exprimere causam, qua motus fuit ad condemnandum, & absoluendum. Postea quando videbitur intimetur Reo, & ad tollendam omnem difficultatem poterit ipsi legi, & publicari coram testibus, & post lectam sententiam adiungantur acta lata, lecta, & publicata fuit hæc sententia testibus talibus præsentibus &c. qui se subscribãt, & si præsens est reus, & acceptet adiungatur, ipso fratre N. Reo acceptante, & consentiente, & si non acceptet, & appellet scribatur ipso præsente, & appellante ad talem superiorem. Forma vero appellationis erit talis.

Ego F. N. &c. ab hac vestra sententia lata (vt dicitur) contra me ad fauorem. Fratris N. &c. ad Reuerendissimum Generalẽ appello, protestando ipsam recipi & nihil

& nihil innouari; non solum hoc sed omni etiã meliori modo, & forma, quibus de iure appellare possum &c. datum in loco nostro &c.

Aliud sententiæ condemnatoriæ exemplar.

CHristi nomine inuocato Nos Frater &c. Volentes dante domino expedire, & fine debito terminare causã, & causas, coram nobis in prima vel secunda instantia vertentes inter Fratrem N. accusatorem, & querelãtem, vel fratrẽ, N. denunciantem, vel ex officio & per inquisitionem, vel ex forma notorij. &c. de & super percussione baculo facta in fratrem N. quærelantem ex vna; Vel contra, & aduersus fratrem N. &c. alienatorem, damnificatorem, vel calumniatorem reum conuentum, atq; se defendentem partibus ex altera. Christi nomine repetito. Nos supradictus per hanc nostram desinitiuam sententiã, quã pro Tribunali sedentes, ac solum Deum præ oculis habentes de Peritorum consilio, & assensu ferimus in hisscriptis.

Dicimus, pronunciamus, decernimus, & declaramus dictũ fratrẽ N. ob percussionẽ

prædictam

prædictam, in pœnam statuti Vallisoletane. (Si vero Reus conuictus, vel confessus fuerit se introduxisse mulierem aliquam intra septa Monasterij, vel ipsum ingressum fuisse Monasterium aliquod sanctimonialium, explicato crimine subdatur) ob introductionem mulieris intra septa monasterij, vel ingressum in tale monasterium sanctimonialium, incidisse, & incurrisse, in bullam & extrauagantem Pij V. ac Gregor. XIII. ac excommunicationem, & alias sententias censuras, & pœnas in eadem extrauagãti contentas, & descriptas, illumq; excommunicatum denunciandum, & ab omnibus Christi fidelibus euitandum fore pro vt denunciamus, & euitari mandamus & ita dicimus, declaramus, & sententiamus, non solum hoc sed omni alio meliori modo, & forma. quibus de iure &c. Ita sententiaui ego Fr.N. &c. Et in notorijs sententiando commoratur tota series facti secuti, & tandē imponitur poena delicto conformis.

Quod si reus erit absoluendus formaliter sententia vt supra, hoc est ponatur primo præambulum sententiæ. In nomine Domini amen. Nos *Frater* N. *viso processu &c. absoluimus Fr.*N.*accusatum*

vel

vel denunciatum, vel infamutum de tali crimine, &c. omni meliori modo, &c. Vel si libet ponere causam, ita fieri poterit: Ipso processu; &c. quia Frater predictus repertus fuit innocens a maleficio de quo accusatus, vel denunciatus, vel inquisitus fuerat, per hanc sententiam definitiuam ipsum absoluimus, & liberamus, atq; innocentem declaramus, non solum hoc sed omni &c. Die mensis &c. prout supra.

Forma inducendi Purgationem Canonicam infamato.

HAEC *purgatio Canonica, vt diximus supra, hodie nō est ita in vsu, nec passim per Iudices inducenda est: quia fragibilis, fallax, & incerta est; atq; ab hominum iudicio dependens. Si tamen à Reo petatur in unico tantum casu potest concedi, quando scilicet delicta non sunt plene probata, nec semiplene: neq; etiam taliter inditiata, vt per ea possit reus ad torturam exponi, sed tantum remaneat suspectus, & infamatus, & tunc vt sequitur inducenda est.*

Reus si purgationē Canonicā petat quando est ei concedenda.

Nos Frater N. *Prouincialis &c. pulsati infamia, qua contra te* Fratrem N. *surre-*

Forma purgationis canonicæ qua

uinc. &c. vel si fuerit delegatus Iudex delegatus in hac causa, prout in actis habetur. Consideratis his, quæ aduersus fratrē N. iā apud nos de violenta manuum iniectione accusatum, denunciatum, aut inquisitum coram nobis fuerunt allata, omnibus mature consideratis, atq; discussis; volentes ad dictæ causæ expeditionem, vt par est, peruenire, Christi nomine repetito, ac spiritus sancti numine innocato, declaramus, & sententiamus ipsi fratri N. iniungendam esse canonicam purgotionem; prout eam per hanc nostram sententiam iniūgimus ratione asserti delicti occulti, quod negauit commisisi; ei mandātes vt iusiurandū præbeat, ad sancta Dei Euangelia manibus tactis scripturis, se ab eo delicto ab ipso negato immunem esse, & nullo modo crimen ipsum attentasse. Quinq; fratribus pari gradu præditis, vel superiori secum adhibitis. qui vitæ, morumq; suorum notitiam habeant, & tales sint, quod possimus iure, atq; merito ipsis cōsidere, quod deierare ausi nō fuerint, qui omnes quinq; iurent se credere ipsum fratrem N. verum iurasse. Decernimus *etiā quindecim dierū pximorū interuallū, vt huiusmodi purgatio efficiatur, quā fieri debere mandamus coram nobis &c.*

quā Iudex ex se reo indicit.

Reser-

Reseruantes nobis facultatem aliam sententiam iuxta canonicas sanctiones proferendi, si integre purgationem prædictam non præstiterit, sic itaq; declaramus, decernimus, & sententiamus omni meliori modo &c. Datum &c. die mense &c.

Ego Fr. N. Prouincialis pronuncio vt supra.

Modus autem procedendi in purgatione canonica erit iste.

Modus procedendi in purgatione canonica.

Constitutus. Fr. N. coram R. P. Prouinciali &c. Reuerenter, & humiliter exposuit se paratum esse diuina ope prestare purgationem canonicam ei iniunctam, vt in sententia per ipsum R. P. Prouincialem latam &c. Quam oblationem admissit R. P. Prouincialis, si, & in quantum de iure, asserens se paratum esse ad eam recipiendam iuxta canonicas sanctiones, & illico dedit illi iuramentum, de veritate dicenda pro ratione dictæ sententię.

Atq; Fr. N. illico iurauit ad sancta Dei Euangelica manibus tactis scripturis, se immunem esse a delicto, de quo suspectus est, & infamia notatus. Post quod

quod iuramẽtum prædictas Fr. N. quin que cõpurgatores obtulit, videlicet Fratrem N. *F.* N. F. N. *&c. quos quidẽ velut idoneos ipse* R. *P.* Prouincialis *admisit, atq; eos ab õni periurio alienos esse dixit.*

Et his peractis ipsis compurgatoribus manifestauit, de quo crimine, & eius attentatione, dictus Fr. N. *eßet suspectus & diffamatus, & quomodo iuramentum præstitisset, se immunem esse a dicto crimine, & eius attentatione. Et postmodũ obtulit Iusiurandum.* Fratri N. *compurgatori interrogans eum, de vita, & moribus ipsius* Fratris N. *purgandi. Qui manibus tactis scripturis, iurauit ad sã cta Dei Euangelia, quod cognouit eum recta vita, & bonis moribus ornatum, et ab omni violentationis specie alienum, seq; credere ipsum vere iurasse. atq; hoc modo cum omnibus cõpurgatoribus agendum est, eorũ apposita subscriptione.*

Quibus habitis compurgatores dimisit, commonefaciens Fratrem. N. *vt tali die, & hora, quemadmodum videbitur ad audiendam, & intelligendam suæ causæ explicationem.*

Hæc est itaq; Purgationis *Canonicæ accommodata ratio, & institutio, vt ex Hostiẽ. tit. de purgat.* Cano. *habetur, qua* Hostien.

finita

unita, libuit etiam ponere exemplar ipsissententiæ absolutoriæ proferẽdæ in causa purgationis canonicę.

In Xpi nomine Amen. Nos F. N. Prouincialis &c. vel delegatus &c. visa sententia per nos die &c. prolata per quam dicto fratri N. purgationem canonicam conficiendam commisimus, super asserto delicto, vel eius attentatione per eum negatis, de quo, vel de quibus infamia, & suspicione laborabat. Animaduersa purgatione coram nobis per eum præstita; cõsiderataq; sacrorum canonum dispositione, & regularium institutione, omnibus & singulis iam diligenter ponderatis, maturaq; & accurata examinatione discussis Christi nomine repetito, & Spiritus sancti numine implorato, à quo cuncta, & integra proficiscuntur iudicia, Vnum Deum animo spectantes, sententiamus decernimus, & declaramus ante dictum fratrem N. purgationem ei impositam integre, & canonice perfecisse. Quo circa de cætero existimandum, & habendum esse, a delicto, & eius attentatione per eũ negata immunem, de quo, vel de qua infamia, vel suspicione cõmaculatus erat a quibus præsentis sententiæ vi, quatenus expedit, & opus est, absoluimus, & liberamus,

beramus atq; absolutum, & liberatum esse declaramus decernimus, & sententiamus, omni meliori modo, & forma, quibus melius de iure fieri potest. Datum in loco nostro &c. vt supra.

Vbi autem reus purgationem canonicã ei iniunctam, recte, atq; integre prestare non potuerit, vti conuictus puniẽdus erit. in. c. de hoc extra de simon. tradit Hostien. in. d. tit. de purgat. cano. & notat Abb. in c. inter solicitudines, quasi in fine extra de Purga. cano. vbi ponit etiam rationem quare deficiens in purgatione canonica habeatur pro conuicto: quam inquit eam esse: q̃m præsumptio probabilis ex infamia transit in violentam, cum reus deficit in se purgando, & violenta præsumptio sufficit ad condemnationem. c. afferte extra de præsumptionibus, & in. l. indicia. C. de de rei vendicatio. Quamuis Bernardinus Diaz. in sua pract. crim. cano. c. 141. reprobet hanc rationem, ex eo quod violenta presumptio non sufficit ad imponendam ordinariam penam delicti. Vnde credit ipse, hanc esse rationem. Quoniam conditores Canonum voluerunt hunc rigorem seruare, vt Clerici non minus studerent in vitanda infamia, & suspicione vehementi, quam

Hostien.
Abbas.
Diaz.

sex menses maneat in carcere, ieiunando quibuslibet diebus Lunæ, Mercurij, & Veneris in pane, & aqua, & tribus annis careat voce actiua, & passiua, atq; ita declaramus, decernimus, & sententiamus omni meliori modo &c. Datum &c. In loco nostro &c. die mense, & anno &c.

Cœterum quoniam Visitatores in visitationibus generalibus non tantum fratres verum etiam, & loca sacra diligenter visitare debent, ne aliquid his nostris instructionibus deficiat, quod desiderari queat, ea quę maxime curare debet Visitator circa sanctissimum Eucharistiæ sacramentum, administrationem sacramenti Poenitentiæ, Cemeteria, Ecclesias, & sacristiam, hic quam breuiter explicanda duximus.

Quę spectent ad sacratissimæ Eucharistię custodiam.

Et primo circa custodiam sanctissimæ Eucharistiæ curet Visitator. Vt Tabernaculum sit in maiori altari; bene firmatum, & fixum ad minus longitudinis duorum cubitorum, & latitudinis vnius cubiti cum dimidio, ornatum, bene septum, & munitum, panno serico rubeo, vel albo intrinsecus circumuestitum, conapeo decenti contectum. Ita aptatum, vt commode inde sanctissimum

sacramentum depromi possit, nec proptere a super altare ascendi oporteat. omnino etiam a Reliquijs, & vase olei infirmorum, & inani vase vacuum, ita vt ibi sola sacra Eucharistia cum suo vase seruetur.

Prouideat quod in pixide argentea decenti seruetur, quæ adeo ampla sit, vt & in ecclesia ministrari ex ea commode possit, semper in fundo pixidis pars aliqua corporalis rotunda substernatur, & sub pixide corporale complicatum. Quinque saltem particulæ consecratæ ibi seruentur. octauo quoq; die renouentur, & renouationi feria quinta assignetur, ex hostijs, quæ non ante 20. dies adsummum confectę sint. Clauis Tabernaculi curet vt aurata sit, cum serica cordula, & flocculo rubei coloris. Ante tabernaculum semper lampas ascensa colluceat è regione, non a latere, oleumque sit oliuæ purissimum.

Quæ seruari debeant, quando Eucharistia adoranda proponitur.

Præcipiat, quod quando adoranda proponitur, ad sit Tabernaculum, quod exponendæ sacræ hostiæ vsui deseruiat, vel lucido vitro, vel cristallo vndiq; circumdatum sit, eam habeat lunulam, quæ apperiri possit commode ad fragmenta colligenda lunula saltem cum supposito

paruulo

paruulo scuto ex argento constet. In exponendo, seruandoq; sacramento processio (non extra ecclesiam) cum statis orationibus, cereisq; accensis fiat. In altari cerei ad minimum duo, lampades adminimum quinq; colluceant. Et hæc omnia seruentur cum Eucharistiæ sacramentum in oratione.40.horarum adorandum exponitur. mandet ne imminentiũ nimborum causa vllo pacto extracta, pixis exibeatur, sed tabernaculo, tantum patefacto oretur.

In Eucharistiæ administratioue que seruari debeant.

In administratione vero ordinet, quod Eucharistiæ sacramentum, vbi commode fieri poterit maribus separatim à foeminis ministretur. Vinum vase ministretur, quod neq; consecratus calix sit, neq; ad eius formam, quod vasa purificationis soli illi vsui in sacristia seruentur, quod in magna pixide ministretur.

Quando ad ægros defertur.

Quando ad egros defertur, curet, quod adsit paruula argentea pixis, qua sacra Eucharistia ad egros deferatur, Cum deferenda est campana pulsetur, cum Thure extrahatur, & reponatur; In deferendo tintinabulum pulsetur, Velo tegatur, Duæ particulæ ferantur, In via Psal. Miserere dicat deferens. Curet vt ab infirmariis apparetur camera

infirmi, quod duo fratres ad hostium cameræ infirmi cum cereis genuflexi expectent, vel obuient quod fratres cum intortitijs accensis bini, & bini processionaliter comitentur vnà cum deferente alternatim miserere persoluentes.

Quæ seruari debet in sacramenti pœnitentię administratione.

Quoad sacramenti pœnitentiæ administrationem; Curet ꝙ *vnaqueq; Ecclesia vbi confessiones audiri solent, duo saltem habeat Confessionalia, & optime cõsultum esset, si quot habet confessarios, tot etiam haberet confessionalia.*

Confessionalia, duo saltem habeant, quæ præcipua sunt, scilicet asserem, & laminam perforatam, quibus confessarius, & confitens diuidantur. Sint *confessionalia extra* Capellæ *maioris ãbitum, loco aperto, atq; conspicuo, ut & confessarius, & confitens conspici ab vnoquoq; possint. Sint a parte anteriori aperta. Cõfessionali affixa sint* Crucifixi *imago, casus* Cœnæ *domini, Casus Episcopo reseruati; Ne ante ortum, vel post occasum solis mulierum confessiones neq; extra confessionale audire permittat.*

In administratione extreme vnctionis, quę seruãda sint.

Circa administrationem extremæ vnctionis Curet, *vt vasculum ad oleum infirmorum saltem stamneum sit, & rotunda forma cum litteris extre. V nct. vel*

oleum

oleum infirmorum. Capſula lignea clauſum ſit, corio cooperta. Capſulæ vero, burſa violacea ita aptetur, vt ex ea vaſculum extrahere non ſit neceſſe, Vaſculum ipſum nullibi quam in Eccleſia, & in Capella maiori propria feneſtella ſeruetur, pãno ſerico circumueſtita, quæ valuis, & claue claudatur.

Anteaquam oleum deferatur ad inungendum infirmum, præcipiat, vt in cubiculo decumbentis paretur menſa paruula mappa candida ſtrata, in qua ſit bombex; vel ſtuppa, mica panis, & vas ad manus lauandas.

Deferens comitetur a fratribus, cum quibus dicat ſeptem pſalmos, ſuper pelliceo, & ſtola indutus ſit. Crux ſine baculo pręcedat, & cætera ſeruari mandet, pro vt in rituario.

Quo ad eccleſias Curet, quod altaria ſubter ſuggeſtum, aut organum, ne extruantur, extructa ammoueri iubeat vel interdicat, videat, ne columnæ, aut Pilæ hæreant; Ne aduerſa altari maiori ſint, aut nimis propinqua, Nec eccleſiæ Ianuis nimium proxima. Quæ ad eccleſias & altaria ſpectent.

Porro Altare lapideum ſit, vel ſaltem lateritium, ita extructum, vt in eo nulla feneſtella, foramenuè relinquatur,

vbi quid asseruetur, . nisi Reliquiæ sanctorum sint. Quod si columellis suffultum sit, curet, quod sub eo nihil ponatur. Altitudine sit a scabello ligneo, seu bindella cubitis duobus, & vnciis octo, longitudine adminus cubitis quatuor latitudine cubitis, duobus scabellũ vero ligneum a fronte altaris cubitos saltem duos productum pateat.

Congruum esset, vt maiora altaria saltem tota consecrata essent. Et vbi tota altaris mensa sacrata sit, tota etiam, cerata tela cooperiatur. Mensa altaris vbi sacrata non est, medio altaris, altare portatile inseratur.

Sit vero altaris portatilis sacrata petra, longitudine non minus vnciarum viginti, latitudine sexdecim, eaq; ita inseratur, vt licet sua eminentia, nullum Calici periculum faciat tactu tamen digiti possit dignosci.

Habeat vnum quodq; altare tobaleas tres, quarum vna ex altaris cornibus ad scabellum vsq; pertingat, totidemq; habeat vt mutentur. Telam habet viridem, vel quamuis aliam ad tobaleas a puluere defendendas. Iconam, vel saltem picturam in pariete habeat, & cartulam secretorũ, duo saltem candelabra, in quorum medio

sit

ſit Crux; & pulainar pro miſſali fulciendo: Telare præterea quo palium affigatur, & duo ſaltem palia, Calicemq; & indumenta & neceſſariam omnem ſupellectilem.

De Choro

Prouideat, *vt Chorus ita conſtitutus ſit vt tempore diuinorum officiorum. laicis in eum aditus eſſe non poſsit, precipiat, vt fratres in choro omnes iiſdem ceremoniis vtantur, omnes æque ſtent, ſurgant, ſedeant, genuflectant, caput apperiant, et & ſubmittant, omnes alternis vocibus recitent, cantent, idq; non curſim, & perturbate, ſed dictincte, leniter, & ſtudioſe Neue locum mutent, ne occaſione quidẽ genuu flectendi; Non permittat in Choro litteras, libros, aliauè ſcripta legere.*

Eccleſię Pauimentum.

Procuret, *vt in eccleſiæ pauimẽto, quod planum, & ſtratum eſſe debet, ſaltem equis lateribus, neq; crux, neq; ſacra imago, aut hiſtoria pingatur, aut ſculpatur. Et vbi ſculpta, vel picta fuerint ammoueri iubeat.*

Mandet, *vt Eccleſiæ pauimentum ſingulis ſaltem octo diebus verratur atq; ita mundum conſeruetur, ne ſitu puluere, aut alio ſqualore ſordeſcat.*

De ſepulturis.

Sepulcra excelſo loco poſita, niſi marmo-

marmorea ſint, aut ærea auferantur. Curet, vt in Choro, aut maiori capella ſepulcra nõ exiſtãt, ſepulchri cuiusvis os ad altaris ſcabellum ligneum, ne pertingat, Ita edificata ſint ſepulcra; vt ſolo Eccleſiæ omnino adæquent, neq; aut cauitate, aut eminentia obſint In ſepulchri ſuperficie, nec crux, nec ſacra imago ſculpatur. Duplici tegumento cooperiantur, quæ inter ſe octo diſtent vncijs; Inter vtrumq; vero humus ponatur; ita vt ſetere nullo modo poſsint.

InEccleſis non niſi in concameratis ſepulcris cadauera ſepelliantur, effoſſa humo nunquam.

Turris Cã panilis. Campanilis Turris oſtium clauſum, ſemper extet, vbi pulſandi tempus non ſit, duas ſaltem adminus vnaqueq; Eccleſia habeat Campanas; Caueatur ne benedictæ campanæ (quæ niſi fuerint benedictæ in Turrim extolli non debent). & Eccleſiæ vſui adductæ, ad ſuppliciorum ſpectacula conuocent.

Suggeſtus Suggeſtus in vnaquaq; Eccleſia extruatur, vnde commode ad populum cõcio haberi poſsit.

Sacrarium Sacrarium quoq; in vnaqueq; Eccleſia vnũ ſit in capella maiori, aut in ſacriſtia extructum.

Vas

Vas aquæ ſanctæ intus in Eccleſia, nullo modo foris extet, ad oſtium Eccleſiæ, & à latere ingredietis dextero, columnella, vel baſi ſuffultum ſit, neq; parieti adhereat; Aſperſorium decēs appēſum habeat, & ſetis confectum, non è ſpongia, niſi ſpongia alicuius metalli perforata pillula includeretur. Vas aquæ ſanctæ.

Cemeteria muro, vel alias tute vndiq; ſepiantur, ita, vt in ea brutis omnibus, etiam ſi fieri poteſt canibus prohibeatur acceſſus. Tuto clauſa ſint, Clauisq; ab ipſo ſacriſta ſeruetur. Non montuoſa ſint, ſed complanata, in eorum medio columna altitudinis brachiorum ſex erecta ſit, ad crucem ſaltem ferream ſuſtinendam, quæ & decenti tegumento operiatur. Ex cemeterio vites, arboreſq; omnes, tam frugiferæ, quàm infrugiferæ conuellantur, & excidantur, nihil ibi in poſterum, aut conſeratur, aut ſeratur. Ne foenum quidem ex cemeterio ſuccidatur, aut herba, quæ beſtijs pabulò ſit, Neq; aliquid in cemeterij fines projciatur, cuius grauis teterq; odor ſit. Cemeteria

In eiſdem, ne lignorum ſtrues fiant, nec ligna congerantur; nec cementorum, lapidumue acerui ſint, nec quicquam illius loci decori repugnans. Deniq, per cemeterium

terium nulla sit via, nec quidem ad solius sacristæ vsum.

Quæ spectant ad sacristiam.

Quoad sacristiam prouideat Visitator quod vnaquæq; sacristia habeat vnum, aut pluria armaria pro ecclesiæ ratione, & suppellectilis copia.

Habeat oratorium, separato loco positum, vbi possit sacerdos se ante, et post missæ celebrationem colligere, & orare, labellum etiam cum manutergio appenso, ad manus abluendas, & abstergendas, cartulam etiam vbi orationes excriptæ sint, vnicuique indumento accomodatæ.

Tabellas habeat, vbi cuiusq; altaris onera vbi Missæ, & anniuersaria; quæ in singulos dies hebdomadæ præstari debeant. Vbi sacrarum reliquiarum, quæ in Ecclesia sunt inuentarium, vbi Indulgentiæ illi Ecclesiæ, *aut Capelle concessæ, vbi totius sacræ supellectilis inuentarium descripta sint.*

Habeat vnaquæque sacristia hanc saltem suppellectilem scilicet duos calices. Duodecim purificatoria, Quatuor corporalia saltem tribus quartis ampla; plures ampullas, Tintinnabula pro missarum numero, Vas ramneum stamnatum ad abstergenda sacra, Pa*cis signum, lectorile, eius tegumenta,*

pului-

puluinaria , *Vasa hostiarum* , *Hostiarum ferrum congrue signatum* , *Turribulum* , & *Nauiculam* , *Triangulum nigrum pro hebdomada sancta* , *Feretrum* , Coenotaphium , *Libros antiphonales* , Missales , *Breuiaria* , *Diurna* , *Ritualia* , Paramenta *quinque colorum. Rubei* , *Albi* , *Violacei*, *Viridis*, & *Nigri* ; *Altarium vero singulorum propriam* , & *congruam suppellectilem* .

Reliquiæ , *quæ in Sacristia sunt* , *decoris vasculis* , & *honestis loculis seruentur* , *inscriptæ sint* , & *in tabellam relatæ* . *a Laicis non tractentur* ; *nec temere exponantur* , *ne uè ad quæstum. Vbi exponuntur Thurrificentur* , & *lumina accendantur*, *nec tamen suis extrabantur loculis* , *fiat autem eorum expositio solemnioribus tantum diebus* ; & *ex positis candelæ*, & *lampades perluceant.*

Atq; hic est finis instructionibus nostris , *in quibus breuitati* , & *facilitati* , *quantum in nobis fuit studuimus* ; *Qui plura* , & *explicatiora desiderauerint* , *Consulant præter summistas*, *verbo. Accusatio* , *Denunciatio* , *Inquisitio* , *Appellatio* , &c. *Alex. de Ales*. 3. *par. quest*. 46. *de Iudiciis*. *Diuum Thomam* , & Caietanum. 22. *q*. 67. & *inde*

Dominicum

Dominicum à Soto, in lib. de teg. & detegen. secreto, & de Iust. & Iur. lib. 5. q. 6. & 7. Nauar. in rubrica de Iudicijs, & suis in locis in manuali, atq; Consilijs Bernardinum Diaz in Pract. cri. cano. Marsilium, Iulium Clarum. Boss. & alios Criminalistas, Theologosq; & Canonistas, ad quos relatio habeatur.

Hæc autem quæ diximus Peritorum censuræ, & potissimum sanctę Romanæ, & uniuersalis Ecclesiæ subijcimus. Amen.

Finis.

Index RERVM NOTABILIVM QVAE IN HAC CRIMINALI PRACTICA CONTINENTVR.

Accuſa-

Dif-

Inno-

Lesio

potest

Errata notabiliora, quæ & si Typographus, & Corrector omnem diligentiam adbibuerint, ne adessent, irrepserunt tamen ita corrigito.

PAg.11.in prima margine pro delegate.lege.delegare
Pag.11.lin 7.post verbum absentes,adde possunt.
Pag.15.lin.4 pro Arigionijs.leg.Arrigonis.
Pag.18.lin.27.pro literas leg.litteras
Pag.20.lin.27.pro carceribus.leg.carceribus
Pag.32.lin.4.post verbum æqualitas, adde, & t
Pag.45.lin.5.post verbum sunt, adde, ante
Pag.48.lin.5.pro aceusationem.leg.accusationem.
Pag.52.lin.21.pro monitioue.leg.monitione
Pag.52.lin.vltima pro essetque.leg.essentque
Pag.56 lin.15.pro eo cerrigatur.leg.eo corrigatur.
Pag.56.lin.24.pro accusalio,leg.accusatio
Pag.57.lin.20.pro denunciatio.leg.denuncians
Pag.60.lin.4.post verbum debet,adde,vt
Pag.60.lin.26.pro &,leg. vt. eadem pag. lin. 22. pro Aret. leg. Arret.
Pag.61.lin.13.pro [illegible].leg.Præpositorum
Pag.67.lin.19.pro auditur.leg.[illegible]
Pag.68.lin.21.pro culbæ.leg.culpæ.
Pag.70.lin.21.pro crimeu,leg.crimen.
Pag.76.lin.1.pro aliquo famia.leg.aliqua fama.
Pag.81.in prima margine pro neque.leg.nequit.
Pag.82.lin.20.pro apperire.leg.aperiri.
Pag.93.lin.22 pro inquisitioui leg.inquisitioni.
Pag.94.&.vbique leg.verbum aperio cum simplici.p.
Pag.96.lin.1.pro dubbium leg.dubium.
Pag.106.lin.12.pro quod leg.quo.
Pag.108.lin.1.pro appesire leg.aperiret.
Pag.115.lin.13.pro hæe leg. hæc.
Pag.115.lin.vltima pro ascendeates leg. ascendentes.

Pag.

Pag.122.lin.27.post verbum ſecus adde quia.
Pag.123.lin.10.pro ceſibus leg.caſibus.
Pag.124.lin.19.poſt verbum teſtes adde inhabiles.
Pag.125.lin.17.pro breuitatis leg.breuitati.
Pag.126.in margine pro canſis leg.cauſis
Pag.128.lin.6.pro alſqua leg.aliqua.
Pag.128.lin.20.dele lis.
Pag.136.in ſeconda margine in fine adde teſtibus.
Pag.138.lin.10 pro vt leg.&.
Pag.139.lin.24 pro nocuit leg.nouit.
Pag.144.lin.11.pro ſecus leg.ſuus.
Pag.149.in margine pro concordat leg.concordatur.
Pag.152 lin.2.pro debeat leg.debeant.
Pag.156.lin.18.pro eo temptus leg.contemptus
Pag.157.lin.vltima ante verbum iuramento pone ſine.
Pag.160.lin.1.pro quin leg.quia.
Pag.168.lin.17.dele per.
Pag.172.lin.1.pro tetio leg.tertio.
Pag.173.lin.11.pro tenis leg.teſtis.
Pag.eadem lin.12.pro denunciate leg.denunciante.
Pag.eadem,& lin.poſt verbum ipſemet adde eſt.
Pag.179.lin.28.pro aliqua domo leg.in aliqua domo.
Pag.184.lin.19.pro indicij leg.iudicij.
Pag.192.lin.6.pro voecatum leg.vocatum.
Pag.193.lin.22.pro carcam leg.circa.
Pag.196.lin.vltima poſt verbum dictum,adde eſt.
Pag.208.lin.3.poſt verbum ius adde ad.
Pag.210.lin.6.pro ius leg.vis.
Pag.213.lin.8.dele do.
Pag.214.lin.26.pro hominis leg.hominibus.
Pag.215.lin.3.pro ergo leg.ego.
Pag.216.lin.14.pro obligandus leg.obligatus.
Pag.216.lin.15.pro ipſr leg.ipſe.
Pag.218.lin.vltima pro dolor leg.dolore.
Pag.220.lin.9.pro ſporte leg.ſponte.
Pag.221.lin.2.pro auctoris leg.actoris.

Pag.221.lin.25.pro ſe leg.ſed .
Pag.222.lin.27.pro calumuiatoriuus leg.calumniatoribus .
Pag.223.lin.16.pro noſceretur leg.naſceretur .
Pag.224.lin.3.pro alij leg.alijs .
Pag.225.lin.9.pro ſpecie leg.ſpeciei .
Pag.230,in prima margine pro clericis leg.clerici .
Pag.142.lin.1.pro inaicia leg.indicia .
Pag.146.in prima margine pro teſtis leg.teſti .
Pag.157.lin.27.pro claret leg.clare .
Pag.165.lin. pro intelligendum leg. intelligendo eadem pag.& lin.pro quod leg.quem .
Pag.288.lin.28.pro aceuſari leg.accuſari .
Pag.293.lin.13.pro aaſente leg.abſente
Pag.eadem lin.26.pro occidentem leg.occidente
Pag.296.lin.19.pro attentum leg.attentatum
Pag.297.lin.12.ſine lij te,& lin.14 pro Cer.leg.Certem
Pag.289.in prima margine pro condennatoram leg. condemnatoriam
Pag.291.lin.21.pro inculumis leg.incolumis
Pag.314.lin.9.pro poſſint leg.poſſit
Pag.329.lin.4.pro couſentit leg.conſentit
Pag.333.lin.16.pro cenſentur leg.cenſetur
Pag.334.lin.20.pro excuſanti leg.excuſantibus
Pag.367.lin.23.pro eſt leg.eſtis
Pag.356.lin.7.pro proceſſu leg.proceſſum .
Pag.364.lin.15.profaciendus leg.faciendas
Pag.360.lin.12.pro ipſi leg.ipſe ibid.lin.16.ſine lij fin.& lin.19 per xmine leg.examine ibid.in marg. per teſtes leg.teſte .
Pag.399.lin.18.pro datuur lege datur .
Pag.286.in marg.pro defectum leg.defectu
Pag.395.lin.22.pro ne leg.Nec

Cætera,ſi quæ ſunt,non ſunt talia, quæ tuipſe candide lector interlegendum emendare non poſſis. Vale.

FRATER Laurentius de Fulgineo ordinis Min. de obseruantia Prouinciæ D. Patris Francisci Minister Prouincialis, & Seruus; Per quam Ad. R. Patri Fratri Francisco Arretino eiusdem ordinis, & Prouinciæ Thusciæ Patri ordinis, & Sacræ Thælogiæ Generali Lectori; Salutem in Domino deprecatur. Cum opus quoddam cui titulum prætulisti. Practica Criminalis Canonica seu breuis methodus criminaliter procædendi inter Regulares, quod non paucis laboribus, ac vigilijs conscripsisti, Typis, mandare desideres, eam ob rem opus ipsum cũ benedictione paterna, atq; ad salutaris obedientiæ meritum, exscudendi tibi liberam impertimur facultatem; Modo Seruentur ea, quæ in librorum impræssione seruanda esse decreuit Sacrum Tridentinum concilium. Vale in Domino eumdem pronobis oraturus. Datum Perusij in loco nostro Seraphici Patris Francisci. Die octaua mensis Decembris 1608.

Fr. Laurentius qui supra Manu propria.

REGISTRVM.

ABCDEFGHIKLMNOPQRSTVXYZ.

Aa Bb Cc.

Omnia sunt integra folia.

l v ~~renunciatione Judiciali vel~~ [illegible] ~~necesse~~
~~ut praedicti currant in~~ [illegible] [illegible]
~~de renunciatione facienda esse testibus~~ [illegible]
~~de [illegible] sine subscriptione~~ b.
~~quo subsidio vel corrigitur ex persona illi~~
l ~~[illegible] sub~~ b.

~~de [illegible] fo 102~~

[illegible] 17. & 300

[illegible] adeci alter ex off° alter ad ins

tantia partis fo. 65.

~~criminia [illegible] publice corrigat~~ 66

+ ~~correct sententia fo. 67, 68~~

~~quo [illegible] inquisiti [illegible] authen f. 24~~

~~[illegible] inquisitio [illegible] infamia fo. 90, 91. 94~~

v. Somno.

~~[illegible] criminis. 104~~

~~an de [illegible] testi~~ 106

~~criminibus [illegible]. 111.~~

~~[illegible] present. 134~~

~~testes [illegible] plura [illegible] testi [illegible]. 138.~~

~~testes [illegible]. 144, 151. seq.~~

~~quo interrogat [illegible]. 153.~~

~~testes [illegible] esse [illegible]. 158~~

~~a. [illegible] debeat facere [illegible] post informat. 184~~

[illegible] interrogat. 191. 372

de reo interrogat. 197

de [illegible] religiosis. 232, 240

[illegible] 48. et seq.

[illegible] 59. fo. 259

reos quod superest de fferendo extra Justos
et Judicem a fo 279 contra de
Afflictos procedendum ita pirur
Sen.a diffinitiva 339
~~Appellationibus 239~~
Ssa procedendi in denuntiatione 357 et seq.
~~de purgat.e canonica 379~~
de tortura. Praxis crim. fo 355
item vide 1 Arch. 232, 240
~~de poena ...~~
de correrigibilis quis, fo. ...

